TAIVAAN ITÄISELLÄ PORTILLA

SISÄLLYS

Helli Kaikkonen

TAIVAAN ITÄISELLÄ PORTILLA

ROMAANI

KIRJAPAJA

Helsinki 1951. Uudenmaan Kirjapaino O.Y.

USKON TAISTELU

Jouluksi Anssi tulee kotiin. Jukka itse käy hänet hakemassa.

Se on ihmeellinen päivä Anssin elämässä. Hän on jo tottunut pitämään sairashuonetta kotinaan. Täällä on muitakin sairaita lapsia. He ovat leikkineet yhdessä, ja heillä on ollut väliin hauskaakin.

Monilla lapsilla on ollut omaisia ja tuttavia, jotka ovat käyneet heitä katsomassa, melkein joka päivä. Mutta Anssilla ei ole ollut ketään. Isä ja äiti ovat olleet liian kaukana.

Kauan oli Anssi saanut vain maata. Mutta sitten hänet oli kerran nostettu ylös, ja hän oli saanut alkaa vähän kerrassaan ensin istua ja sitten kävelläkin.

Tänään, kun ilma, puistot ja kadut ovat tulvillaan lunta, tulee kiltti hoitajatäti Anssin luo, ottaa häntä kädestä ja sanoo:

— Tulepas, Anssi, katsomaan, kuka täällä eteisessä on.

Siellä seisoo isä, oma rakas isä, joka nostaa Anssin korkealle, painaa hänet rintaansa vasten ja kysyy:

— Onko isän poika nyt aivan terve?

Anssin ei tarvitse vastata, sillä hoitajatäti vakuuttaa, että Anssi on todellakin terve. Anssi taputtaa isän kasvoja, silittää hänen hiuksiaan ja katsoo häntä silmiin. Hän on

sanomattoman onnellinen, sillä nyt mennään kotiin, äidin ja pikku Tapanin luokse. Kun isä kertoo junassa, että kotona on toinenkin pikku veli, Heikki, odottamassa, on Anssin sydän ihmetystä ja jännitystä tulvillaan. Kaikki on uutta ja merkillistä.

Nurminen, joka on Annikan, Anssin äidin, vanhempien vanha tuttava, on asemalla Anssia ja isää vastassa. Juna on myöhässä kovan lumipyryn vuoksi, ja siinä odotellessaan on Nurmisella aikaa muistella kertoja, jolloin hän ennen on joutunut kyyditsemään tämän perheen jäseniä. He ovat silloin joka kerta olleet jossakin merkittävässä elämänsä vaiheessa.

Nurmiselle itselleen ei ole siunattu lapsia, mutta mielellään hän seurailee tuttaviensa lasten elämänvaiheita, varsinkin Koivun Annikan, jonka hän on tuntenut pienestä paitaressusta asti. Hän on näkevinään Annikan hajahapsisena tyttösenä lausumassa runoa koulun joulujuhlassa. Kruunun säilyttämisestähän siinä runossa puhuttiin. Miten se osasikaan lämmittää hänenkin, vanhan parkkiintuneen miehen, sydäntä.

Hän muistaa senkin illan, jolloin hän oli nähnyt ensimmäisen kerran mestari Marttisen ja Koivun Annikan yhdessä. Se oli tapahtunut silloin, kun se pietarilainen neiti oli pannut ruukin nuoret pelaamaan teatteria, ja hänkin, Nurminen, oli ollut tuota kummaa katsomassa. Mutta vieläkin suuremmat kummat olivat olleet nähtävänä, kun jumalaton Marttinen oli iskenyt kyntensä Koivun Annikkaan. Vieläkin hän on näkevinään Annikan vaalean ja Marttisen mustanpuhuvan pään rinnakkain.

Jo silloin hän oli aavistanut, ettei siitä hyvä seuraisi, ja katsonut velvollisuudekseen varoittaa tytön vanhempia. Hänhän oli silloinkin ollut näitä kyyditsemässä. Hän muistaa vieläkin poloisten vanhempien hätääntyneet katseet,

heidän kuultuaan hänen uutisensa. — Hohhoo — jos lapsista on iloa, niin kyllä niistä on suruakin. Kaipa se kuuluu siihen niin sanottuun elämäntäyteyteen, jonka sanotaan tekevän elämän elämisen arvoiseksi. Nurmisen elämässä ei ole ollut suurempia suruja, jos ei suurempia ilojakaan, tasaista työtä vain vuodesta vuoteen. Kaiken ikänsä hän on saanut olla syrjästäkatsoja. Mutta elettävä sitä on ollut näinkin.

Kukapa olisi arvannut, että hän vajaan vuoden kuluttua sai kyyditä heidät molemmat puupalttoot yllä Lepolan kappeliin?

Miten se tyttö olikaan silloin laulanut? — — »Rauhalla ei loppua, kun sen Jeesus antaa». Niinpä niin, Koivun Antti ja hänen vaimonsa olivat päässeet osalliseksi suuresta rauhasta, mutta tyttöraukalla oli kovat paikat edessään.

Kyllä se Marttinen vain tekosensa teki, kun nappasi Annikan! Mitä konsteja se oli mahtanutkaan käyttää? Mutta kaiketi tyttörukka oli silloin niin päästään pyörällä ja niin tuskansa nujertama, että olisi lähtenyt vaikka mustalaisen matkaan, jos tämä olisi älynnyt häntä omakseen pyytää.

Entä häät sitten! Onko koskaan nähty kummempia häitä? Sulhanen tanssii kaiken yötä, mutta morsianta ei näy missään. Oli tietenkin yksikseen ollut itkemässä sitä kummaa, mihin oli itsensä ajanut. Oliko tästä kaikesta kulunut jo kokonaista seitsemän vuotta?

Millaista lienee tyttöraukan elämä ollut näinä vuosina? Tuskin kaikkein helpointa. Vaikka ei hänen vaikeuksistaan ole tietoja ulospäin tiukkunut, ei ole Annikka suupaltti vaivojaan muille valittamaan. Ei ole kuulunut, että sanallakaan olisi miestään moittinut. Vaikka kyllä niillä jotakin kahnausta on ollut.

Muistaa Nurminen vielä senkin, kun Marttinen oli saanut Annikan mukaansa tämän maailman markkinoille ja teatteria pelaamaan. Kovin oli Marttinen silloin ollut

tuohtunut. Tietenkin oli pelästynyt vaimon sairastumista, mutta oli siinä ollut muutakin. Niin oli ollut hänellekin, Nurmiselle, vihainen, kiljunut ja ryskänyt kuin paholaisen riivaama. Ikään kuin hän olisi ollut syynä koko onnettomuuteen.

Merkillistä, että hänen silloinkin oli pitänyt joutua heidän kyytimiehekseen.

Eikä noilla raukoilla ole ollut lapsilykkyäkään. Ensimmäinen kuuluu menneen läpi käsien. Silloin kai se tapahtui, kun Annikan piti olla siellä näytelmässä mukana riekoilemassa. Ja seuraavasta lapsesta tuli sairaalloinen, puolet elämäänsä sairashuoneella maannut. Tuleekohan siitä enää koskaan kalua?

Mutta vielä hullummin on seuraavan laita — jalaton raukka mikä lienee. Kyllä näkee, ettei siinä perheessä ole Jumalan siunausta. Mitä lieneekään Annikka raukka ajatellut, kun joutui äidiksi jalattomalle lapselle? Siinä on nyt selvä merkki Jumalan vihasta.

Mutta tiukalla siinä on ollut mieskin, Marttinen. Sen saa arvata siitä, että vajaassa vuodessa meni harmaaksi. Silloin se mies vasta tiukalle joutuu, kun omaa lihaa ja verta, omia lapsia kärsimyksen käsi kouraisee. Kyllä Luoja näkyy tietävän, mitkä keinot kunkin kohdalla tepsivät. Kovin on Marttisenkin matalaksi pannut. Ei kulje enää mies pää kekallaan, ja poissa on pilkkahymy suupielestä. Voimasanansakin kuuluu kokonaan unohtaneen.

Mutta nyt vasta kummia kuuluu, kun sanovat miehen kokonaan entiset tiensä heittäneen ja uusille urille lähteneen. Että muka jumalattomasta Marttisesta olisi tullut jumalinen! Sitä ei tämä mies kuitenkaan vielä tällä syönnillä usko. — Enkä usko ensinkään, ennen kuin näen, Nurminen vielä itsekseen päättää. — Ja pianhan se nähdään. Kyllä niin suuret muutokset tapaavat näkyä uloskin päin.

Sanotaanhan sanassakin, ettei sellaista kaupunkia voi kätkeä, joka on vuorelle rakennettu.

Nurminen istuu aseman odotushuoneen penkillä ja miettii. Väliin hän vilkaisee kelloa ja pistäytyy katsomassa, että Polle pysyy puomissa. Juna on myöhässä, mutta virkamies ilmoittaa, että viiden minuutin perästä se nyt kuitenkin tulee. Nurminen siirtyy asemasillalle jatkamaan mietteitään.

Onhan se historiallinen kyytimatka tämäkin, jolla hän nyt parhaillaan on. Nythän sieltä on tulossa se Marttisen vanhin poika, jota kyttyräselkäiseksi hokevat. Mitenhän sekin asia oikein lienee? Ihmiset tuppaavat aina puhumaan liikoja. Mutta pianhan se nähdään.

Tuollahan jo juna tulla jyristää. Kyllä tämän nykyajan ihmisen passaa matkaa tehdä, kun pääsee tuollaisella rautahevosella porhaltamaan. Mutta ei niillä sentään joka talon pihaan ajeta, niin että on hyvä, että on näitä vanhempimallisiakin kulkuneuvoja, näitä hevosia.

Nurminen seisoo pitäen silmällä kaikkia asemalle jääviä. Kas, tuollahan Marttinen jo onkin. Ja poika on mukana, soma ja sorea kuin nuori koivuntaimi ikään.

— Päivää, terveisiä kaupungista. Onko Nurmisella hoppa mukana?

— On, onhan se. Vai tämä se nyt on se pikku mies, jota oltiin noutamassa. Mikä sinun nimesi on?

— Anssi.

Pojan silmät ovat eloisat ja ystävälliset. Hän katsoo uteliaasti vierasta setää.

— Kuinka vanha sinä olet?

— Viiden vuoden, vastaa poika terhakasti.

— Onhan sitä ikää siinäkin. Mennään rekeen, hevonen on aseman takana.

Nurminen köpittää lyhyin vanhanmiehen askelin hevosensa luo, nostelee vällyjä ja istuutuu kuskipukille.

— Nurminen tulee vain tänne perään, kyllä me kaikki kolme tänne sovimme. Minä otan pojan syliini.

Nurminen on tästä hyvillään, sillä hänellä on kova halu jutella Marttisen kanssa, mutta kun kuulo on viime aikoina mennyt huononpuoleiseksi, niin tuskin kuskipukilta kuulisi toisen vastauksia.

Hän istuutuu siis perään ja nykäisee hevosensa juoksuun.

— Pojasta taisi tulla terve?

— Niin lääkäri vakuutti. Nyt täytyy pojan lihoa ja vahvistua, niin kyllä hänestä mies tulee, puhelee Marttinen hyvillään.

Nurminen vilkaisee sivulleen. On se muuttunut, mies. Paljon valoisampi sillä on silmänluonti kuin ennen. Vai johtuisikohan se siitä, kun sai poikansa terveenä takaisin? On sitä hyvänmielen aihetta siinäkin, on toki. Mutta olisi mukava saada tietää siitäkin toisesta asiasta.

— Kyllä ne lääkärit nykyään ihmeitä tekevät. On kuulemma lääketiede viime aikoina mennyt kovasti eteenpäin.

— Aivan niin, Marttinen myöntää. — Mutta kyllä tässä meidän Anssin tapauksessa on myös Suurella Lääkärillä osuutensa, vaikka en haluakaan kieltää lääketieteelle tulevaa kunniaa. Olen siinä uskossa, että ellei Jumala olisi armoaan antanut, ei poika nyt tässä terveenä istuisi.

Nurminen hätkähtää. Totta tuntuu olevan, mitä puhuvat. Ei se muuten noin puhuisi. Muuttunut on mies, muuttunut.

— Niinpä niin, Jumalallahan ne on onnen ohjat, Luojalla lykyn avaimet.

Marttinen ilahtuu.

— Onko Nurminenkin uskomassa, että asiat ovat niin päin? Minä kun olen aivan äskettäin tälle tielle lähtenyt, niin en ole vielä oppinut tietämään, keitä muita tällä paikkakunnalla on samanmielisiä.

Nurminen menee hämilleen.

— Niin, tuota, en minä osaa ihan tarkkaan sanoa, että — tuota — olisinkohan ihan täydellisesti ... Mutta en minä milloinkaan ole vastahankaan ollut, kyllä minä olen aina ollut sinne päin — niin kuin tuota — nyökällään.

— Kukapa voisi kerskailla olevansa täydellinen. Kyllä jokaisen kohdalla on näissä asioissa paljon toivomisen varaa. Ja tokkopa täydellisiksi tultaneenkaan, niin kauan kuin näissä ajallisissa vaelletaan. Mutta on kuitenkin suuri ilo ajatella, että Jumala meitä syntiskurjia täydellisinä rakastaa, kun hän katselee meitä sen työn valossa, jonka Jeesus on puolestamme Golgatalla tehnyt.

Tähän Nurminen ei vastaa. Ajattelee vain sisimmässään, että hyvin ovat jo asiat miehellä selvillä. Jo kykenee toistakin opettamaan. Mitäs, viisas mieshän Marttinen on aina ollut. Eihän se oikeastaan kumma ole, että nämä autuuden asiatkin pian selville sai. Mutta sittenkin — ihme tässä on tapahtunut, ihan ihmeitten ihme.

Loppumatka ajetaan äänettömyydessä, jota vain Anssin heleällä äänellä tehdyt kysymykset silloin tällöin rikkovat. Kun ehditään Harjulle ja Nurminen ajaa hevosensa portaiden eteen, Marttinen sanoo hyvästellessään:

— Nurminen tulee joskus käymään meillä, niin saamme enemmän keskustella näistä kalleimmista asioista.

Mutta Annikka, joka on ehättänyt siihen, huudahtaa:

— Pistäkää hevonen kiinni portin patsaaseen ja tulkaa sisälle. Minulla on kuumaa kahvia.

Nurminen estelee:

— Toisen kerran, Annikka, toisen kerran. Kiitoksia vain.

Hän kääntää hevosensa ja ajaa ulos portista.

Annikka rutistaa Anssia jo portailla.

— Äidin kultapoika, siinähän sinä vihdoinkin tulet. Voi miten meillä kaikilla on ollut ikävä sinua.

— — —

Anssista on ihmeellistä olla kotona. Hän katselee kaikkea suurin silmin. Varsinkin pikku Heikki, joka makaa korissaan, herättää hänen ihmetystään.

— Tämäkö nyt on se minun uusi veljeni, josta isä kertoi?

— Tämä juuri, selittää äiti hymyillen.

— Ja Heikkikö tämän nimi on?

— Niin on. Sanopa, mitä pidät tästä uudesta veljestä?

Anssi miettii hetken ja katselee arvostellen korissa makaavaa kääröä.

— Kyllä tämä kiva on, on vain niin hassun pikkuinen. Mutta mistä sinä olet tämän saanut?

— Jumala lahjoitti, äiti vastaa hymyillen.

Anssi on jälleen hetken vaiti, mutta paukahuttaa sitten:

— No olisi yksin tein saanut lahjoittaa vähän suuremman.

Mutta äidillä on vastaus valmiina:

— Älä ole pahoillasi, Anssi, kyllä se siitä kasvaa. Sinäkin olit ensin yhtä pieni, vielä pienempikin, mutta nyt sinusta on tullut noin suuri poika.

Samassa Anssin huomio kiintyy Tapaniin, joka istuu lattialla lelujensa kanssa.

— Niinhän Tapanikin on kasvanut, hän ilahtuu. Mutta sitten hän muistaa puolittain unohduksissa olleen asian ja alkaa tutkia Tapanin jalkoja istuutuen oikein pikku veljen viereen.

— Mutta eipäs vain toinen jalka ole kasvanut.

Hänen tarkka lapsenkatseensa panee merkille, kuinka sekä isä että äiti käyvät äkkiä vakaviksi. Salainen aavistus tunkee pojan mieleen. Hän menee äidin luo ja katsoo häneen kysyvästi:

— Eikö se enää kasvakaan?

Äiti silittää hellästi pojan päätä:

— Ei. Jumala on luonut sen sellaiseksi.

— Miksi?

Pojan silmät tuijottavat rävähtämättä äitiin.

— Me emme tiedä. Jumala yksin tietää sen. Meidän pitää vain rakastaa pikku Tapania vielä enemmän siitä syystä, että hän on erilainen kuin toiset.

Anssi seisoo hetken hiljaa. Äiti aavistaa, että lapsen sydämessä myllertää. Sitten poika luo katseen lattialla istuvaan pikku veljeen ja lausahtaa:

— Kyllä minä ainakin rakastan.

Ja aivan kuin osoittaakseen, että hän tarkoittaa sanoillaan totta, hän menee Tapanin luo, istuutuu hänen viereensä, silittää päätä, taputtaa poskille molemmin käsin, kietoo vihdoin käsivartensa pikku veljen kaulaan ja rutistaa häntä niin, että lapsi parahtaa itkemään.

Äiti kiirehtää apuun.

— Älä itke, pikkuinen, ei Anssi pahaa tarkoita. Hän vain rakastaa niin kovin pikku veikkoaan.

Jukka on katsellut vaiti veljesten tapaamista. Hän tuntee tutun kivistyksen sydämessään, nousee, menee ulos portaille ja istahtaa sinne.

Hän tietää, ettei hänen pitäisi vaivata itseään ajattelemalla pikku Tapanin tulevaisuutta. Onhan se kaikin puolin ennenaikaista. Mutta hän ei voi estää sitä, että hänen mieleensä tunkeutuu jälleen tuskallinen kysymys: Miten hänen raajarikkoinen poikansa tulee selviytymään elämän monimutkaisista sokkeloista, kun siinä on tarpeeksi tuskaa täysijäsenisellekin?

Hän istuu siinä lumisilla portailla hehkuvin poskin. Sydän takoo kuin moukari salaisessa piilossaan ja ohimosuonet tykyttävät kuin haljetakseen. Hän ei huomaa, kuinka tuulen-

puuska lennättää lunta hänen kasvoilleen. Hän vain istuu siinä tuijottaen eteensä näkemättä kuitenkaan mitään.

Annikka kurkista ovesta.

— Sielläkö sinä istut? Eikö siellä tule kylmä? Tule, minulla on kahvi pöydässä.

Kun Jukka sitten istahtaa pöydän ääreen, näkee Annikka tutut tuskan juonteet hänen kasvoillaan ja silmien karttelevan verhotun ilmeen.

Jukka tahtoisi salata Annikalta sen, että hänen henkensä taivas on vetäytynyt pilveen. Mutta kuinka hän voisi sen salata rakastavalta silmältä? Annikka kaataa hänelle kahvia, laskee sitten pannun hellan kulmalle ja seisahtuu hänen viereensä.

— Jukka, kaikki me voimme Hänessä, joka meitä vahvistaa.

Hänen kasvoillaan heijastuu sisäinen rauha ja luottamus, kun hän painaa päänsä Jukan rintaa vasten, silittää hänen hiuksiaan ja kuiskaa:

— Jukka, ole rauhassa murheellinen, jos et voi olla iloinen. Ei meidän ole pakko olla iloisia silloin kun oikeastaan itkettäisi. Jukka, meillä on sittenkin suuri ilonaihe, sillä me olemme autuaita murheellisinakin, sillä onhan Herra itse sanonut: »Autuaita ovat murheelliset, sillä he saavat lohdutuksen.»

Suuri hellyys valtaa Jukan mielen ja samalla suuri ilo. Kenellä onkaan sellaista vaimoa, sellaista elämäntoveria kuin hänellä? Jumalan lahjaa tämä on. Kuinka hän olisikaan tällaista ansainnut? Miten hän osaakaan ihmeellisesti lohduttaa: ole rauhassa murheellinen, sillä sellaiset ovat autuaita!

Ja sitten ei enää teekään mieli tuijottaa noihin taivaalla möykkyileviin pilviin, vaan silloin muistaa, että niiden takana on ikuisesti paistava aurinko: Luojan kuolematon rakkaus.

Jukka ihmettelee itseään ja uutta elämää, jonka keskelle hän nyt on joutunut, outoa, täydellistä elämää. Kaikki on toisenlaista kuin ennen: tuuli puhaltaa uudella tavalla, aurinko paistaa, pilvet aaltoavat toisin kuin ennen. Kotikin tuntuu uudelta, sen ilma väräjöi uudella tavalla. On kuin humisisivat hartaat urut, ja väliin helisisivät hilpeät iloiset kultatiu'ut.

Tällaistako on uudestisyntyneenä oleminen?

Jukka vaipuu muistelemaan yhä uudelleen, millaista hänen elämänsä oli ollut ennen tätä. Ulkonaisesti ei ole tapahtunut suurta muutosta, ei hän milloinkaan ole ollut rapakoissa rypijä, hän oli kuulunut »siivoihin syntisiin».

Mutta hänen henkensä maisemat olivat olleet kolkot ja pimeät, kirousta ja tyhjyyttä ammottavat. Uhmaa, kirousta, nyrkkiin puristettuja käsiä ja tympeää, kuvottavaa, tukehduttavaa oloa oli elämä ollut. Annikan ilmestyminen oli ollut ensimmäinen valonsäde hänen henkensä pimeissä kammitsoissa. Sen jälkeen hänen sisimmässään on käynyt hurja kamppailu pimeyden ja valkeuden voimien välillä, kamppailu, joka viimein on vienyt inhimillisen kestämiskyvyn rajoille saakka. Hänellä on väliin ollut tunne, että seuraavassa hetkessä koko olevaisuus romahtaa hänen ylitseen, ja kaikki pimenee lopullisesti. Mutta sitten oli tapahtunut se mistä kerrotaan Raamatun ensimmäisellä lehdellä: oli tullut Hän, joka sanoi: »Tulkoon valkeus!» Ja valkeus tuli!

Hänen henkensä maisemat ovat alkaneet viheriöidä. Ennen näkemättömät kukkaset ovat puhjenneet kukoistamaan: rauha, toivo, ilo, usko — hengen hedelmät!

— Muistatko, Annikka, missä kohden Raamatussa puhutaan hengen hedelmistä?

Annikka ottaa esille Raamattunsa.

— En minä sitä tarkkaan muista. Mutta se on jossakin Paavalin kirjeessä. Täällä se on Galatalaiskirjeen viiden-

nessä luvussa: »Mutta hengen hedelmä on rakkaus, ilo, rauha, pitkämielisyys, ystävällisyys, hyvyys, uskollisuus, sävyisyys, itsensähillitseminen.»

— Kuinka tavallinen syntinen ihminen voi tuottaa noin jaloja hedelmiä?

Annikan valtaa suuri ilo, kun hän saa Jukalle kertoa kaikesta siitä, mitä he Kontkasen tädin kanssa olivat keskustelleet, kun hän itse oli ollut ahtaalla saman kysymyksen kanssa. Täti oli johdattanut hänen mieleensä Jeesuksen vertauksen viinipuusta. Niinpä hän sanoo Jukalle samat asiat melkein samoin sanoin:

— Etkö muista Jeesuksen vertausta viinipuusta? Hän on viinipuu ja me olemme oksat. Kun me vain pysymme hänessä kiinni, tulevat hedelmät itsestään.

— Itsestään?

— Niin. Me opimme rakastamaan, saamme ilon ja rauhan, meistä tulee kärsivällisiä, ystävällisiä, hyviä, uskollisia, sävyisiä ja sellaisia, jotka osaavat hillitä itsensä.

— Sellaisiako? Mutta luuletko, että sama ihminen voi tuottaa kaikkia noita hedelmiä? Eikö ole niin kuin luonnossakin: omenapuu kantaa vain omenia, appelsiinipuu vain appelsiineja, kirsikkapuu kirsikoita? Luuletko, että minä koskaan voin oppia hillitsemään itseni? Silloinkin, kun sisimpäni kuohahtaa?

Annikka miettii hetkisen kuin odottaen, mitä Lohduttaja, Pyhä Henki, joka opettaa kaiken ja muistuttaa kaikesta, nyt tuo hänen mieleensä.

— Jukka, asia on niin, että emme me ilman Herraa voi tuottaa ainoatakaan noista hedelmistä. Puu, itse Herra, kantaa hedelmät, ja ne ilmenevät meissä sikäli, kuin me pysymme hänessä kiinni. Herra on sellainen viinipuu, joka voi kantaa paljon ihanampiakin hedelmiä, kuin tässä luetellut ovatkaan. Hän synnyttää meissä sekä tahdon että te-

kemisen. Meidän osaksemme jää vain Hänen katselemisensa ja hänestä kiinnipitäminen. Siten me muutumme hänen kirkkautensa kuvan kaltaisiksi, niin kuin Raamattu ilmoittaa.

Jukka kuuntelee vaiti. Miten ihmeellistä tämä on! Miten ihmeellinen Herra on. Hänessä on alku, hänessä loppu, häneltä on tahto ja tekeminen. Mitä enemmän hän tätä ajattelee, sitä voimakkaampana puhkeaa ylistyslaulu hänen sisimmässään ja ilo valtaa hänen sydämensä.

Kaiken iltaa on Jukka kuohuvan vallaton. Hän peuhaa Anssin ja Tapanin kanssa, niin että ennen pitkää Annikan siisti keittiö muistuttaa sotatannerta, kun matot ovat läjässä, tuolit nurin ja pöytäkin poissa paikoiltaan, sillä sitä on tarvittu tavaravaunuksi junaan.

Anssi nauraa ja häärää hehkuvin poskin, ja pikku Tapani, joka istuu isän niskassa, kirkuu ilosta. Isä on veturi, Tapani hänen päälaellaan savupiippu. Veturi kiljuu ja puhkuu, tohisee ja ähisee. Äitiä pyydetään matkustajaksi, mutta hän sanoo, ettei hän jouda, ja alkaa kuoria perunoita.

Anssi kulkee vaunusta vaunuun ja leikkaa lippuja. Hän on junailija. Mutta matkustajista on puutetta.

— Äiti, meillä pitäisi olla enemmän poikia, että saataisiin matkustajiakin. Nostetaan pikku Heikin kori yhteen tuoliin, niin siitä tulee makuuvaunu, jossa Heikki saa ajaa.

Mutta äiti panee jyrkästi vastaan. Menee vielä tarkistamaan, että kamarin ovi on kiinni, jottei pikkuveli säikkyisi veturin kiljahduksia.

— Onko teillä aina näin hauskaa täällä kotona? kysyy Anssi vihdoin.

— Kyllä meillä aina on hauskaa, vaikka emme aina pidä näin kovaa jyrinää. Mutta tänään meillä on erikoinen syy ilonpitoon, kun sinä tulit kotiin.

— Eikö minun enää koskaan tarvitse mennä sairaalaan?

— Toivotaan, ettei tarvitse. Meidän pitää rukoilla Taivaan Isää, että hän kasvattaisi Anssista oikein terveen ja vankan pojan.

— Sellaisen kuin sinä, isä, eikö niin?

— Niin juuri.

— Sitten meillä on oikein hauskaa yhdessä, kun meitä on monta vankkaa poikaa täällä kotona, riemuitsee Anssi.

— — —

Vielä samana iltana Jukka saa kokea, että Hän, joka on sanonut: »Minun rauhani minä annan teille», on sanonut myöskin: »En minä ole tullut tuomaan rauhaa, vaan miekkaa». Hän saa kokea, että uusi olotila ei ole ainoastaan lepoa ja rauhaa, vaan myös sotaa pimeyden valtoja vastaan, sotaa sitä vastaan, »jolla tuulessa valta on».

Kun he sinä iltana paneutuvat levolle, järjestää Annikka niin, että Anssi pääsee nukkumaan omaan sänkyynsä, jossa Tapani on nukkunut hänen poissa ollessaan, ja Tapani joutuu isän ja äidin keskeen heidän leveään sänkyynsä.

— Ei, ei, kyllä minä sittenkin nukun täällä yksin. Tapanin täytyy heti huomata, että häntä rakastetaan, ja siksi hänen täytyy saada nukkua isän ja äidin kanssa.

Tapani on onnellinen, nauraa ja mekastaa, vetää isää tukasta ja korvasta ja hokee: — Itä, itä, itä on Tapanin itä! — Kaikesta näkee, että hän tahtoo olla isän poika.

Kun sitten kaikki vihdoin hiljenee ja Annikkakin on vaipunut uneen, valvoo Jukka tuntikausia vuoteellaan, valvoo ja taistelee.

Ulkona on pakkanen. Taivas kipunoi kirkkaassa tähtivaipassa ja kuuravalkeat koivut kimaltavat kuun valossa.

Mutta sisällä huoneessa on lämmintä. Pikku Tapani isän ja äidin välissä ei tiedä mitään talven pakkasista. Pojalla on kuuma. Hän pyrkii pois peitostaan, ja hänen paljas jalantynkänsä jää peitteen reunan päälle.

Kuun juova liukuu hitaasti yli lattian, kiipeää vihdoin sänkyyn ja paljastaa armottomasti jotakin, joka yön pitkinä tunteina kasvaa vuoreksi Jukan ja hänen Jumalansa väliin. Se on pienen pojan palleroinen jalka — joka on liian pieni.

Jukka tuijottaa jalkaan, hän ei saa silmiään siitä irti. Hän katsoo katsomistaan. Se on aivan oikea jalka, siinä on kaikki pienet vaaleanpunaiset varpaat ja sileä silkinkaltainen iho. Eikä sillä kuitenkaan koskaan voi ottaa askeltakaan!

Jumala, Jumala, miksi se on sellainen?

Samassa hän on ajatuksissaan kaukana lapsuuskodissaan. He leikkivät suuren vauraan talon aurinkoisella pihamaalla. Naapurin poikia on tullut sinne pelaamaan palloa hänen kanssaan. Onhan hänellä velikin, vuotta nuorempi, mutta hän istuu kamarissa ja katselee ikkunan läpi pelin kulkua suurin surullisin silmin. Hänen valtava kyttyränsä näkyy ulos asti. Hän ei jaksa leikkiä, häntä aina väsyttää.

Aidan vierellä hirrellä istuu kolme pientä poikaa, Antti-sedän pojat. Oih — hän ei jaksa ajatella   Hän koettaa karkottaa katkerat muistot. Mutta ne palaavat aina itsepintaisesti, hän ei voi ajaa niitä pois.

— Minun on jano, kuiskaa pienin pojista — se kädetön. Mutta veljet eivät kuule hänen valitustaan. He seuraavat peliä kiinnostuneina, silmät nälkäisesti kiiluen

— Minun on jano, itkee nuorin.

— Miksi ette voi viedä Mikkoa tupaan ja antaa hänelle juotavaa? huutaa Jukka vihdoin suuttuneena.

Mutta samassa hän huomaa toisten serkkujensa hätäiset katseet. Eikö Jukka ymmärrä ...? Onhan mahdotonta mennä pihan yli *sellaisilla* jaloilla, kun niin monta vierasta poikaa on näkemässä!

Silloin Jukka menee Mikon luo, kietoo kätensä hänen hartioittensa ympärille ja sanoo:

— Tule, mennään äidin luo tupaan, hän antaa sinulle maitoa.

Mutta äitiä ei näy missään. Silloin Jukka menee itse aittaan, tuo sieltä maitoa ja pitää kuppia Mikon suun edessä, että hän saa juoda.

Ne ovat hirvittäviä muistoja!

Ja siellä sanoivat kaikki isot ihmiset, että Jumala oli luonut heidät sellaisiksi, ja että hänen tahtonsa oli niin.

Kuinka hän muistaakaan inhonneensa sellaisia puheita silloin kasvana poikasena ollessaan. Ja jo silloin hän oli vannonut, ettei hän ikinä nöyristele sellaisen Jumalan edessä

Entä nyt? Mitenkäs nyt on?

Nyt hän on saanut maistaa, että Herra on suloinen. Hän ei tahdo enää olla ylpeä. Hän nimenomaan tahtoo olla nöyrä. Hän on uupunut ylvästelyyn. Hän ei jaksa enää elää ilman Jumalaa! Hän ei enää halua joutua siihen helvetin kaltaiseen pimeyteen, josta hän on päässyt erilleen.

Mutta hän ei ymmärrä, miksi Hän, jolla on kaikki valta taivaassa ja maassa päällä, voi sallia tällaista. Hän ajattelee kaikkea sitä kauheata, jota maailmassa tapahtuu joka päivä, kuinka heikon oikeus on olematon, kuinka vääryys, väkivalta ja viha vallitsevat. Hän on näkevinään koko maapallon edessään kuin valtavan hiidenkattilan, jossa mustat mujut kiehuvat hirveänä sekamelskana. Kateuden, omanvoitonpyynnin ja häikäilemättömyyden inhottavat lierot kiemurtelevat ylös alas sen laitoja. Ja aina joutuu viaton uhrialttarille, samalla kun vääryys viettää riemuvoittojaan. Hän muistaa marttyyrien tuskat, muistaa Jeesuksen

Yön hetket kuluvat kulumistaan. Mies edelleen taistelee.

Jukasta alkaa tuntua, että hänkin osaisi luoda paremman maailman kuin tämä Jumalan luoma, paljon paremman ja onnellisemman. Hän järjestäisi kaiken toisin. Hänen luo-

massaan maailmassa ei Jeesuksen olisi tarvinnut kärsiä ristinkuolemaa, Jeesusta ei oikeastaan tarvittaisi ollenkaan. Hän saisi kaikessa rauhassa olla taivaassaan, kunniassaan ja autuudessaan. Hänen ei olisi tarvinnut tulla kuolemaan ihmisten pahuuden tähden.

Ihmisillä olisi ollut hyvä ilman Jeesustakin.

Ilman Jeesustako?

Siis ilman Jumalaa?

Mitä olisi ihminen ilman Jumalaa?

Mitä olisi elämä ilman Jumalaa?

Mitä olisi kuolema ilman Jumalaa?

Mitä olisi iankaikkisuus ilman Jumalaa?

Millaisten pelottavien kysymysten eteen hänen oudot ajatussarjansa ovatkaan hänet vieneet!

Ilman Jumalaa olisi ihminen sen toisen — sen hirveän — palvelija ja käskyläinen, eikä hänellä koskaan olisi mahdollisuutta päästä vapaaksi, ellei Jeesus olisi tullut!

Jeesuksen täytyi tulla. Hänen täytyi kärsiä. Hänen täytyi ostaa heidät vapaaksi pahan vallasta.

Mutta on kaksi valtaa, kaksi voimaa. On käärmeen siemen ja luvattu pyhä siemen. Ja näiden kahden välillä käy valtava kamppailu, ikuinen, loppumaton.

Loppuu se sentään kerran: »Hän on rikkipolkeva käärmeen pään». Ja kun tuo vanha mato on lopullisesti tapettu, tulee rauha, ikuinen, ihana rauha.

Ei paha ole lähtöisin rakastavasta Isästä. Hänen vastustajastaan perkeleestä on kotoisin kaikki paha, kaikki vääryys, kaikki onnettomuus, kaikki sairaus, kaikki kipu, kaikki parku.

Ne voitetaan kerran. Hän, Voittaja, lähtee valkealla ratsullaan voittoja saamaan!

Mitä sitten meidän on tehtävä, meidän, jotka olemme niin pieniä, niin ymmällä ja niin murheellisia? Vain odotettava ja taisteltava, uskon jalo taistelu.

Uskon taistelu!

Jukalle alkaa häämöttää, mitä nämä kaksi sanaa merkitsevät. Uskon taistelu kaikkia epäilyksiä vastaan, jotka tahtovat vieroittaa lunastetun ihmisen pois Jumalasta ja saattaa hänet epäilemään Jumalan valtasuuruutta, hänen voimaansa, viisauttaan ja rakkauttaan.

»Mitä nyt teen, sitä ette nyt ymmärrä, mutta perästäpäin saatte sen tietää.»

On uskottava, että kerran tulee tuo »perästäpäin», jolloin saadaan kaikesta selko.

Siinä tarvitaan uskon kilpeä, johon pahan palavat nuolet sammuvat. Jukka tarvitsee sitä aivan erityisesti, sillä hänen henkinen rakenteensa on sellainen, että se pyrkii aina ja loputtomiin järkeilemään ja epäilemään. Hänen on käytävä taistelua, paitsi ulkonaisia vihollisia, myös omaa itseään vastaan. Tässä taistelussa hän ei voita, ellei hänellä ole uskon kilpeä ja ellei hän alinomaa muistuta itselleen, että tieto tulee perästäpäin.

Yön hetket kuluvat. Mies taistelee, käyttää uskon kilpeä, rukoilee. Vihdoin tyyntyy taistelun melske. Vihdoin tuntee rauhaton sydän olevansa »vieroitettu lapsi äidin sylissä». Antimet, joita hän katsoo oikeudekseen nauttia — täysi tieto ja täysi selvyys, ovat kielletyt. Mutta hän uskoo rakkauteen, joka ylläpitää häntä kaikesta huolimatta.

Kuun juova siirtyy edelleen. Se valaisee taistelijan kasvoja. Niillä on nyt rauha, sama rauha jota koko avaruus tuntuu henkäilevän. Silmät seuraavat korkeudessa kiitävien tulipallojen kaukaista tuikintaa. »Päivä saarnaa päivälle ja yö julistaa yölle . . .

Jukan sydän yhtyy kiitokseen ja palvontaan. Kädet unohtuvat ristiin rinnalle, ja ylistys jää väreilemään huulille.

JUHLARIEMUA

Siitä tulee ihmeellinen joulu Jukalle, ihmeellisin hänen naimisissaoloaikanaan.

Kyllä Annikka ennenkin on osannut järjestää joulun kodikkaaksi ja hauskaksi. Kaikki ulkonainen on aina ollut kohdallaan. Mutta tähän asti Annikka on saanut yksin lukea jouluevankeliuminsa, yksin veisata jouluvirtensä, yksin syventyä joulun sanomaan.

Mutta tänä jouluna heitä on kaksi, tai oikeastaan kolmekin, sillä Anssi ymmärtää jo yhtä ja toista, ennen kaikkea kodissa vallitsevan sopusoinnun, jonka hänen herkkä mielensä vaistoaa. Se on uutta.

Nyt lauletaan yhdessä virsiä kaiken iltaa, luetaan, rukoillaan. Kynttilätkin tuntuvat tuikkavan lämpimämmin kuin ennen. Kaikki on kauniimpaa, valoisampaa ja juhlallisempaa.

Jouluaaton iltana Annikka sanoo äkkiä ilosta hohtavin silmin:

— Jukka, eikö järjestettäisi Tapaninpäivänä kotiseurat meille? Kutsuisimme hyviä ystäviämme, ja yhdessä iloittaisiin Herran hyvyydestä.

Jukka innostuu heti.

— Keitä kutsuisimme? Paatelanko?

— Tarkoitatko puhujaksi? Kuule, minä ajattelin, että siitä ei tulisi saarnatilaisuutta, vaan kokoontuisimme vain muuten.

Jos vaivaisimme tänne Paatelan, täytyisi meidän järjestää suuremmat seurat ja levittää sanaa laajemmalle. Mutta ajattelin, että kutsuisimme vain muutamia hyviä ystäviämme, joiden kanssa laulaisimme ja keskustelisimme. Kutsu sinä keitä itse haluat, minä lähetän sanan Helville ja Kontkasen tädille.

Anssi kuuntelee isän ja äidin keskustelua.

— Enkö minäkin saisi kutsua tuttaviani?

— Keitä sinä kutsuisit?

Anssi miettii.

— Ei minulla olekaan ketään, kaikki ystäväni jäivät sairaalaan. Minä kutsuisin Tapanin.

Äiti naurahtaa:

— Kutsu sinä vain Tapani, uskon, että hän tulee mielellään. Mutta kuulehan, tänne tulee eräs Helvi-täti, muistatko hänet? Pyydämme, että hän toisi mukanaan tyttönsä Annikan.

— Kyllä minä muistan Helvi-tädin Annikan. Mutta sehän on vain pieni vauva, paljon pienempi kuin meidän Heikki. Eihän sellainen osaa olla junassa matkustajana.

— Sinä muistat Annikkaa sellaisena kuin hän oli silloin, kun sinä menit sairaalaan. Mutta nyt Annikka on kasvanut. Hän on yhtä suuri kuin meidän Tapani.

— Ovatko Annikan jalatkin kasvaneet, molemmat?

— Ovat, hän osaa juosta melkein yhtä nopeasti kuin sinä.

— Kutsu sitten se Annikka, myöntyy Anssi.

Jouluaamuna lähtevät isä ja Anssi yhdessä kirkkoon. Anssi on joulukirkossa ensimmäistä kertaa elämässään, eikä Jukkakaan ole ollut vuosikausiin. He istuutuvat lähelle alttaria, että Anssi näkisi paremmin kuusen, kynttilät ja alttaritaulun, jossa Jeesus siunaa lapsia. Anssi seuraa kaikkea suurin silmin, ja kun rovasti sanoo »rukoilkaamme», kumartaa hän päänsä ja ristii kätensä, aivan niin kuin isäkin.

Kumpikaan ei huomaa, että moni utelias silmäpari seu-

raa heitä. Ja kun he kumartavat päänsä rukoukseen, täyttyvät katselijain silmät kyynelillä.

Kirkonmenojen jälkeen Jukka tervehtii tuttaviaan kirkon eteisessä. Hän tapaa siellä Uskon-Jussin eikä malta olla kapsahtamatta kaulaan vanhalle miehelle, niin rakkaalta tämä tuntuu Jukasta.

— Tulkaa meille huomenna, virvoitumme ja uudistumme yhdessä veisaten ja sanaa tutkien.

— Kiitos! Totta kai tulen, koska kutsutaan. Tuleeko muitakin? Vanhan miehen silmät tuikkivat lämpimästi hänen katsellessaan muuttunutta miestä.

— Keitä minä täältä käsiini saisin? Tuollahan on Nurminen, pyydän häntä. Hän sanoi minulle taannoin, että hänkin on Jumalaan päin nyökällään. Jospa saisimme häntä hiukan sysätyksi, että hän kaatuisi suin päin Vapahtajan syliin.

Jukka tarttuu Nurmista hihasta.

— Meillä olisi huomenna pienet kotiseurat. Olisi hauskaa, jos voisitte tulla mukaan.

— Kiitoksia vain, joutava päivähän se on huomenna. Ei ole varsinaisia työajoja, jos eivät herrat tapaninajoon komenna. Vaikka nuorempiahan ne mieluummin huvirettkilleen.

— Niin, koettakaa nyt tulla, puolenpäivän jälkeen.

Jukka tapaa Santtu Parttisen tyttärineen kirkon portailla. Hän itse ei ole kovin paljon tuttu heidän kanssaan, mutta tietää, että Parttinen on ollut Annikan vanhempien hyvä tuttava ja Lahja on Annikan rippikoulutovereita. Siksi hän esittää pyyntönsä heillekin. Kutsu otetaan vastaan lämpimästi kiittäen.

Kotimatkalla Jukka vielä tapaa Kontkasen tädin.

— Me aiomme huomenna viettää »juhlaa korvessa» Herran käskyn mukaan. Eikö tätikin haluaisi tulla pitoihin?

Ei puutu iloa ja riemua, ja varmasti jokainen tulee ravituksi, sillä Herra itse on luvannut olla läsnä.

Täti ilostuu, niin että hänen ruskeat silmänsä loistavat kuin kynttilät monien ryppyjen keskellä.

— Tottahan toki sellaisiin juhliin pitää tulla!

Toisena joulupäivänä kokoontuu sitten pieni joukko Jukan ja Annikan kotiin.

Ensimmäisenä saapuu Lahja isänsä kanssa.

Parttinen ja Jukka joutuvat heti keskusteluun keskenään. Mutta Annikka vie Lahjan Heikin vuoteen luokse. Tapanikin istuu sängyssään leluineen ja kuvakirjoineen.

Lahja kietoo kätensä Annikan kaulaan.

— Voi, Annikka, miten paljon sinä olet ehtinyt, miten paljon kokenut! Miten olet jaksanut? Oletko onnellinen?

— Onnellinenko? Mitä muuta voisin olla? Minulla on kaikki mitä tarvitsen ja lisäksi »aarre saviastiassa — Jumalan rauha, joka käy yli kaiken ymmärryksen».

— Annikka, sinun elämäsi on ollut rikasta.

— On ollut, rikasta kaikesta. Kaikkea on ollut yllin kyllin. Surua on ollut riittämiin, tuskaa monenlaista. Ei ollut helppoa jäädä orvoksi ja kodittomaksi. Olin niin nuori silloin. Ensimmäiset naimisissaolovuodet olivat raskaat, vihollinen kiusasi monella tavalla, oli lankeemusta ja surua monenlaista, lapset sairastelivat, itsekin olin heikko ja sairastelin usein. En olisi mitenkään selvinnyt yksin. Mutta Jukka on ollut suurenmoinen ja Jumalan armo on kannattanut kotkan siipien tavoin. Niin, surua on ollut riittämiin, mutta onpa iloakin. Herran armo on ollut ihmeellinen. Hän on siunannut meitä ylitsevuotavasti. Suurin ihme on tietenkin se, mikä on kohdannut Jukkaa. Et voi käsittää, miten suuri muutos hänessä on tapahtunut. Ei kukaan ulkopuolella oleva voi sitä käsittää. Ja toinen suuri ihme on Anssin parantuminen. Me olimme jo valmistuneet sii-

hen, että lapsemme saisi kurjana kyttyräselkäisenä raahustaa läpi elämänsä. Mutta katsopa nyt, miten soreavartaloinen hänestä on tullut! Ja sitten Jumala lahjoitti meille uuden terveen pojan, kun surimme niin kovasti Tapanin vuoksi. Emme voi muuta kuin kiittää kaikesta.

Lahja katselee ihmetellen Annikan säteileviä kasvoja ja kuuntelee hänen puhettaan. Hän tietää, että joku toinen hänen sijassaan itkisi ja valittaisi kohtalonsa kovuutta: kolme pientä lasta hoidettavana, joista yksi raajarikkoinen. Siinä olisi tarpeeksi taakkaa kenelle tahansa. Mutta Annikka vain hymyilee ja kiittää.

— Miten te — — eikö pyri tulemaan katkeruutta — Tapanin vuoksi?

— Ei ollenkaan, hymyilee Annikka. — Me kaikki rakastamme häntä kilpaa. Hän on tämän talon lellilapsi. Hän on alituisesti muistuttamassa meitä siitä, että niin kuin me rakastamme tätä pientä viallista poikaa, niin taivaallinen Isäkin rakastaa meitä, kun me tunnemme itsemme kurjiksi ja viallisiksi.

— Sillä tavoinko te otatte sen? Muistutuksena Jumalan rakkaudesta? Joku muu voisi pitää sitä Jumalan vihan merkkinä, ihmettelee Lahja.

— Niin, Lahja. Jumalan valtakunnassa kaikki arvot ovat toisenlaisia kuin maailmassa. Siksi hän sanoo: »Katso, uudeksi minä teen kaikki». Mikä maailmassa on kovaa ja raskasta, saattaa Jumalan valtakunnassa olla kevyttä ja suloista.

Sanotaanhan, että hänen nimensä on »Ihmeellinen», myöntää Lahjakin, ja hänenkin kasvonsa alkavat loistaa niin kuin sen, joka katselee Herran kirkkautta.

Mutta uusia vieraita tulee, ja Annikka kiiruhtaa vastaanottamaan. Nurminen sieltä saapuu.

— Se on tämä Nurminen meidän hovikuskimme, selit-

tää Annikka hymyillen. — Monilla kohtalokkailla matkoilla hän on ollut meitä kyyditsemässä. Hän saattoi isää ja äitiäkin heidän viimeisellä matkallaan.

Jälleen kuuluu kolkutus, ja Helvi saapuu punaposkisena tyttärensä kanssa. Anssin uteliaisuus herää. Hän lähenee vieraita hiukan ujostellen, mutta sitten rohkaistuen. Pian hän ottaa pikku Annikkaa kädestä ja vie hänet katselemaan tavaroitaan.

— Osaatko sinä laulaa?

Tyttö katselee Anssia sormi suussa.

— Etkö sinä osaa puhuakaan, moittii Anssi.

Äiti ehättää selittämään.

— Ei Annikka vielä osaa puhua, eihän Tapanikaan osaa. He ovat molemmat vielä niin pieniä.

— Mutta kävellä se näkyy osaavan, tuumii Anssi.

Aikuiset katselevat heitä hymyillen.

Samassa saapuu Uskon-Jussi hyväntuulisena.

— Tohtiiko tänne tulla? Jos tämä isäntä antaa seiväs-soppaa? laskee hän leikkiä ovessa tullessaan.

— Täällä onkin nyt uudet isännät, yhtyy Jukka leikinlaskuun. — Entinen Marttinen on kuollut ja uusi noussut tilalle. Niin että tervetuloa vain, ei täällä seiväskeittoa tarjoilla, paremmat ovat tarjoukset tällä kertaa.

— Niin, niin, kaikki entinen on kadonnut, kaikki on tullut uudeksi. Ne ovat Herran töitä nämä, juttelee Uskon-Jussi iloisena.

Ja enempää odottamatta vanhus alkaa veisata:

»Nyt kiitosvirren ma riemuin laulan
mun rakkaan Jeesukseni kunniaks'...

Toiset yhtyvät lauluun. Kun he parhaiksi ehtivät viimeisen säkeistön loppuun, aukaisee Kontkasen täti oven.

— Riemun ja pelastuksen huuto kuuluu vanhurskasten majoissa! huudahtaa hän psalminkirjoittajan sanoja lainaten. Ja Uskon-Jussi vastaa:

— Autuas se kansa, joka juhlariemun tuntee.

— Niin, veljet, tämä tällainen juhlariemu on tuntematonta niille, jotka haluavat pitää kiinni tämän maailman riemuista ja etsivät iloansa sen virvatulienääriltä. Tämä on sitä, josta Jeesus sanoo, että se on salattu viisailta ja ymmärtäväisiltä ja ilmoitettu lapsenmielisille.

Santtu Parttisen kasvoilta näkyy se ilo, josta hän muille puhelee.

— On muuten ihmeellinen asia tämä Jumalan seurakunnan asia. Ei sen rajoja voi kartalle piirtää ja sanoa, että tuosta se alkaa ja noin se kulkee, sillä raja käy ihmissydänten kautta ja sen tuntee yksin Jumala. Ja tämän seurakunnan kirjatkin ovat taivaassa. Puhutaanhan Hebrealaiskirjeessä taivaassa kirjoitetusta juhlajoukosta ja seurakunnasta. Ei siihen seurakuntaan valita maallisten oppiarvojen ja ulkonaisen kunnian mukaan. »Katsokaa, veljet, kuinka on kutsumisenne laita: ei monta inhimillisesti viisasta, ei monta mahtavaa, ei monta jalosukuista, vaan sen Jumala valitsi, joka ei mitään ole, tehdäkseen mitättömäksi sen, joka jotain on».

Iltapäivä kuluu. Jokainen kertoo kokemuksiaan, miten Herra on häntä kuljettanut, siunannut ja auttanut.

— Hukkaan joutuisimme, ellei Herra olisi läsnä apuaan antamassa, nostamassa, pelastamassa. Auta, Herra, että me kaikki kerran perille kostuisimme! Santtu Parttinen huokaa lopuksi.

Vihdoin aletaan tehdä lähtöä. Ja Jukka taas Uskon-Jussia kaulailee.

— Tämä veli on käynyt minulle kovin rakkaaksi, sillä hän se minulle pelastusköyden ojensi, kun olin uppoamaisillani.

Uskon-Jussi selittää:

— Niin, kovat oli paikat silloin tällä Marttisella. Mutta nyt on sitä suurempi syy iloon ja kiitollisuuteen.

Sitten vieraat työntyvät talviyön pimeyteen. Vain Helvi jää taloon yöksi pikku Annikkansa kanssa.

Kun Jukka on jo painunut vuoteelleen kamarin puolelle, istuvat Helvi ja Annikka vielä keittiössä puhelemassa.

— Mitä pidit näistä juhlista?

— Tämä oli ihmeellinen ilta. En olisi ikinä uskonut, että Jumalan lapsilla voisi olla näin hauskaa keskenään, kaikilla ilo, joka panee riemuitsemaan, vaikka olisi surullinenkin. Miksi minä en ole tätä aikaisemmin ymmärtänyt?

Annikka kuuntelee onnellisena Helvin puhetta.

— Niin, sellaista on Jumalan valtakunnassa. Ei siellä katsota muotoon, asemaan eikä säätyyn. Kaikki ovat siellä kuin yhtä perhettä.

— On se ihmeellistä, että Jumala antoi armonsa minullekin ja teki niin vastenmieliseksi sen entisen elämän, että en enää jaksanut enkä uskaltanut jatkaa sitä, muistelee Helvi kokemiaan.

Viimein uni siunaa riemuitsevat sydämet.

ELPYVÄT SYDÄMET

Kevät on tullut jälleen kukin ja linnunlauluin. Harjun valkeassa talossa on hyörinää aamusta iltaan. Aurinkoa ja ilmaa ei sen asukkailta puutu, päivänpaistetta on yllin kyllin. Aamuaskareet suoritetaan varjossa. Mutta jo ennen puolta päivää on koko koti päivänkultaa tulvillaan.

Niin pian kuin ilmat myöten antavat, rakennetaan lapsille leikkikehä suurten koivujen suojaan, ja ilmojen yhä lämmittyä laskeutuu Annikka pienokaisineen joen rantaan.

Jukka on hankkinut lapsille tukevat vaunut, joihin mahtuvat sekä Heikki että Tapani. Ihmiset katselevat hymyillen Annikkaa, kun hän liikkuu kylätiellä lapsineen, joista kaksi istuu vaunuissa ja kolmas kävelee rinnalla pitäen kiinni vaunun laidasta.

— Miten hän jaksaa aina olla noin iloisen näköinen? ihmettelee moni mielessään. — Nuorempana varjosti usein alakuloisuus noita sielukkaita kasvoja.

— Mies kuuluu pitävän häntä kuin kukkaa kämmenellä.

— Varmaan tuumii, että kun siististi pitää, niin jää toisellekin.

Näistä naapureiden arvosteluista tietämättä Annikka rientää tietään. Mutta väliin hän iltaisin laskee leikkiä Jukalle:

— Kun minä menen lapsikuormani kanssa pitkin tietä, niin hevosetkin kääntyvät katsomaan.

Anssista alkaa olla iso apu äidille. Hän on kevään poika ja täyttää kuusi vuotta. Hän auttaa pikku veikkojen vartioimisessa, viihdyttää heitä, kantaa heille kukkia, poimii rannalta kirjavia kiviä heidän käteensä ja kesän pitemmälle ehtiessä löytää jokitörmästä mansikoita, joita hän pistelee pienokaisten suuhun.

Anssilla on samanlainen into oppia lukemaan kuin hänen äidillään aikoinaan. Toistaiseksi hänelle ei ole hankittu omaa aapista. Mutta hän osaa lukea kaksi sanaa siitä pienestä taulusta, jonka äiti on asettanut hänen vuoteensa yläpuolelle. Ne loistavat yölläkin: Säilytä kruunusi. Anssi tuntee jokaisen niissä olevan kirjaimen ja osaa ne liittää tavuiksi ja sanoiksi. Hän tietää senkin, mitä ne merkitsevät. Isä on kertonut kaiken hyvin tarkkaan.

Myös »Suuren valkean joukon» hän osaa lukea. Siitäkin hän tuntee kirjaimet ja saa kokoon tavut ja sanat.

Anssi ei väsy koskaan kuuntelemaan, kun isä kertoo suuresta valkeasta joukosta. Väliin tulee siihen äitikin. Silloin hän laulaa:

Mik' on tuo joukko luvuton
tuoll' ylhäällä?
Päässänsä heillä kruunut on
ja palmut käsissä.

Kun äiti laulaa, katsoo isä kauniisti äitiin, hänen silmissään alkaa kimallella merkillisesti ja sitten niistä tipahtaa kyynel. Silloin äiti menee isän luokse, kuivaa kyynelen ja silittää isän tukkaa. Samalla Anssikin oppii laulun, ja he laulavat sitä kaikki yhdessä, ja Anssista tuntuu, kuin olisi pyhä ja jossakin alkaisivat kellot soida. Varmaan ne ovat taivaan kellot.

Joskus sattuu, että äiti tällöin ottaa esille vanhan Raamattunsa ja lukee Jumalan kaupungista, jonka Johannes on nähnyt näyssä ollessaan Patmos-saarella.

Anssi on aluksi siinä luulossa, että se on Johannes-setä kylästä, Tuovisen Johannes, joka on nähnyt Uuden Jerusalemin, kunnes äiti oikaisee hänen ajatuksensa. Sitten Anssi kyselee loputtomiin kaikkea, mikä koskee tuota ihmeellistä Jumalan kaupunkia.

— Miksi portteja pitää olla niin paljon, kokonaista kaksitoista.

Annikka miettii.

— En osaa tarkkaan sanoa. Mutta ehkä siksi, että kun väkeä saapuu joka puolelta, ettei syntyisi tungosta, vaan jokainen saisi mennä siitä portista, joka on häntä lähinnä.

— Mikä portti on meitä lähinnä, äiti?

Annikka naurahtaa.

— Sitä on mahdotonta tietää, eikä se ole tarpeellistakaan. Kyllä se aikanaan selviää.

— Mutta minusta se on hyvin tärkeää. Anssi katsoo äitiä huolestuneen näköisenä ja sanoo päättävästi:

— Jos sinä menet pohjoisesta portista ja me toiset jostakin muusta, voi sattua, että eksymme toisistamme emmekä koskaan löydä toisiamme, koska siellä on niin paljon väkeä, ettei kukaan sitä taida laskea. Meidän on nyt juuri sovittava siitä, millä portilla tapaamme.

Jukka on kuunnellut huvittuneena Anssin puhetta. Mutta Annikan kasvoilla on pyhää hartautta, kun hän sanoo:

— Sovitaan sitten, että tapaamme taivaan itäisellä portilla.

— Mutta niitäkin on kolme, Jukka huomauttaa hiven veitikkaa silmäkulmassaan.

— Me tapaamme keskimmäisellä, Annikka vastaa loistavin silmin.

Jukka luo Annikkaansa kummastuneen katseen. On kuin hän näkisi hänet pitkästä aikaa juuri sellaisena kuin hän on. Hänen mieleensä tulevat runoilijan sanat:

Laps' synnin ja maan hän on puoleks'
vain ja paradiisin puolittain.

Mutta hänen mietteensä katkaisee Anssin heleä ääni:

— Siis itäisellä portilla, isä! Muistathan — taivaan itäisellä portilla!

Hän nostaa pojan korkealle ilmaan. Sitten hän laskee hänet lattialle ja kietoo kätensä Annikan hartioiden ympärille:

— Kuka meistä on kaikkein lapsellisin, äiti, poika vai isä, joka niin mielettömästi rakastaa heitä molempia?

— Ota minuakin, isä! huutaa Tapani käsivarret ojossa.

— Ja minua — ja minua! sopertaa Heikki. Ja isä nostaa molemmat pikku pojat syliinsä ja marssii heidän kanssaan ympäri huonetta iloisesti rallattaen.

— — —

Joskus sunnuntai-iltapäivisin, kun on lämmintä ja aurinko paistaa, he kaikki lähtevät Uuteen-Lepolaan. Anssi ei käsitä, miksi siellä on niin juhlallista ja hiljaista kuin mahtavassa kirkossa ja miksi kaikki ihmiset, joita he siellä tapaavat, ovat merkillisellä tavalla surullisia ja iloisia yhtä aikaa, Anssi ei tiedä, kumpaa se on.

Hän on nähnyt monien itkevän siellä. Mutta äiti ja isä eivät itke, he ovat vain hiljaisempia ja jollakin tavoin kauniimpiakin kuin kotona tavallisina arkipäivinä. On kuin he olisivat siellä vieraampia kuin kotona.

Äiti selittää, että täällä nukkuvat äidin isä ja äiti. Anssista tuntuu ihmeelliseltä ajatella, että äitikin on joskus ollut pieni lapsi, joka on elänyt oman isänsä ja äitinsä hoivissa.

— Mutta missä minä silloin olin?

Äiti ja isä katsovat toisiaan silmiin salaa hymyillen. Äiti vastaa:

— En tosiaankaan tiedä. Luulen — se on Jumalan salaisuus.

— Varmaan se on Jumalan salaisuus, Anssi myöntää, — koska minä itsekään en sitä muista. Ja jälleen Anssin terävä silmä havaitsee, että isä ja äiti vilkaisevat toisiinsa ja hymyilevät kauniisti.

Sitten äiti kertoo pienestä pojasta, joka nukkuu valkean ristin alla ja jonka nimi myös on Anssi.

Silloin kauhea aavistus valtaa Anssin mielen:

— Täytyykö minunkin joskus mennä tuonne? Äiti, minä en tahdo — — — en, en!

Isä ottaa Anssin syliinsä ja selittää, että jokaisen kerran täytyy mennä haudan poveen lepäämään, sillä ihminen ei jaksa elää aina, vaan hän väsyy ja silloin Taivaan Isä kutsuu hänet lepäämään. Mutta kerran tulee ihmeellinen aamu, jonka jälkeen aurinko ei koskaan laske, ja silloin kaikki nukkujat herätetään. Silloin he saavat uudet kirkkaat ruumiit, niin kuin äiti antaa Anssille puhtaan puvun sunnuntaiaamuna, sillä silloin on suuri sunnuntai, ja silloin kokoontuu se suuri valkea joukko, josta kodin seinällä on kuva. Silloin tavataan isoisä ja isoäiti ja toinen pikku Anssi.

— Mutta sehän on taivas!

— Niin onkin.

— No, sitten en pelkää, kun minun vuoroni tulee mennä lepäämään.

Annikka katselee hoitoa vailla olevia hautoja.

— Meidän täytyy puhua Tuovisen Johannekselle ja pyytää häntä ottamaan nämä haudat hoitoonsa, kun hän muutenkin toimensa vuoksi on täällä joka ilta.

Tuovisen Johanneksella on tapana iltatöinään hoitaa hautoja, sikäli kuin hän saa tilauksia. Hänestä on ihmeellistä katsella siementä, joka uinuu hänen kämmenellään kovana ja elottomana. Ei mitenkään voisi kuvitella, ellei sitä varmasti tietäisi, että se kätkee itseensä elämää, väriloistoa, tuoksua, vieläpä idun uuteen elämään. Johannes möyhen-

tää mullan, voimistuttaa sen, ja sen mustiin uumeniin hän työntää siemenen. Sitten hän jää odottamaan ensimmäisten sirkkalehtien ilmestymistä. Kun hän näkee ne, syttyy hänen sydämessään ilo siitä, että Jumala on herättänyt eloon hänen kylvämänsä siemenen. Kuinka huolellisesti hän hoitaakaan taimiansa. Se muistuttaa suuresti sitä rakkautta, jolla äiti vaalii pienokaisiaan. Ja kukat kasvavat hänen hoidossaan.

Mielellään Johannes ottaa hoitoonsa Annikan rakkaitten haudat. Olivathan Annikan vanhemmat hänen äitinsä parhaita ystäviä.

Hiljainen lepopaikka, joka on pyhitetty rakkaille muistoille, saattaa myös olla se paikka, jossa tulevaisuuden toivon sininen kukka puhkeaa.

Annikka muistelee, kuinka hän kerran, surun raskaana aikana, sielultaan ja ruumiiltaan menehtyneenä, oli hiipinyt tänne, luullen tapaavansa vain muistoja, surua ja kuolemaa, mutta kuinka häntä oli täällä ollut vastassa tulevaisuus, toivo, rakkaus, itse elämä.

Jokseenkin samoin tapahtuu Helville tänä kesänä. Hän tulee tänne usein pikku Annikkansa kanssa, istuu äitinsä haudalla ja itkee. Hänellä on ollut vaikeaa kotona viime aikoina. Veljet ja sisaret ovat olleet kovia hänelle. Vielä enemmän sen jälkeen, kun hän on tullut kääntymykseen. Kaikki toiset ovat ansiotyössä. Mutta kun Helvi ei pääse työhön Annikan vuoksi, hän saa olla kotona toisten palvelijana ja sittenkin tuntea syövänsä armoleipää.

Voi, kunpa pian pääsisin lepäämään äidin luokse, pois kaiken ruman ja katkeran ulottuvilta

Mutta sitten hänen katseensa sattuu pikku tyttöseensä, joka tepastelee käytävän hiekalla keräten käpyjä esiliinaansa. Mihin pikku Annikka joutuisi? Julman maailman armoille joutuisi isätön ja äiditön raukka. — Hyvä Jumala,

auta minua kestämään, anna voimaa voittamaan kaikki lapseni tähden.

Näin Helvi vuoroin itkee, vuoroin rukoilee ja toivoo. Ja tänne, äidin haudalle hän rientää, milloin tuskan paino käy liian raskaaksi. Sieltä hänet kerran löytää Johannes, kukkien ja kauneuden ihailija ja rakastaja.

Hän on usein nähnyt Helvin täällä ja katsellut salaa tätä yksivakaista ja murheellista naista ja herttaista lapsukaista, jota nainen kuljettaa mukanaan. Pikku tytön sirot liikkeet ja avoin sininen katse, joka helottaa kuin lemmikki rannan vihreässä, ovat aikoja sitten valloittaneet hänen sydämensä. Monet kerrat hänen mielensä on tehnyt mennä noiden kahden luo ja sanoa heille jotakin. Mutta kuinka hän, ujo, saamaton ja ruma, jollainen hän tietää olevansa, voisi lähestyä jotakin naista, joka ei ole hänelle tuttu niin kuin esimerkiksi Annikka, jonka hän on tuntenut pikku tytöstä saakka.

Kyllä hän tuntee Helvinkin — tavallaan —, kaikkihan täällä tuntevat toisensa. Hän tuntee myös Helvin tarinan, tietää, että hänelle »on käynyt hullusti» ja että pikku tyttö on näkyvä merkki siitä.

Hän tietää myös, että Helvin elämä on nykyäänkin raskasta ja yksinäistä ja siksi tyttö usein itkee äitinsä haudalla.

Mitä Johannekselta puuttuneekin, hänellä on kuitenkin suuri ja lämmin sydän, altis auttamaan ja lohduttamaan. Hän tahtoisi mielellään sanoa Helville jotakin, mutta miten hän uskaltaisi mennä tämän luokse?

Siinä empiessään hän tulee ajatelleeksi sitäkin, että myöskin hän on yksinäinen eikä hänelläkään ole ketään — ei ketään

Tosin hänellä on pieni sievä koti, joka on kuin luotu onnellisten ajatusten ja suloisten toiveiden asuinpaikaksi. Päivä paistaa kamariin kahdesta ikkunasta, joita muratit kiertävät vihreinä elävinä ikkunaverhoina. Tällaiset verhot ovat pai-

kallaan hänen kodissaan, sillä hän hoitelee murattejaan paljon mieluummin kuin pesee ja silittää ikkunaverhoja.

Mutta lattialla hänellä on matot, kirjavat ja heleäjuovaiset. Niiden kirkkaankeltaiset raidat saavat aikaan sen, että näyttää, kuin pilviselläkin säällä huoneessa paistaisi päivä ja auringonjuovat helottaisivat lattialla. Naapurin emäntä, joka väliin pistäytyy katsomassa ja ihmettelemässä Johanneksen yksinäistä elämää, sanoo, että nyrpeinkin suu menee hymyyn Johanneksen kamarin kynnyksellä, kun siellä aurinko paistaa ja kukat kukkivat talvellakin.

Kukkia Johanneksella on kaikkialla, sekä sisällä että ulkona. Jouluna joulukaktus helottaa kuin punaisena kajastava puu kesän kaikkein hehkuvimmassa iltaruskossa. Pääsiäiseksi puhkeavat liljat, punaiset ja valkoiset. Syksyllä myöhään, kun puutarha on asettunut talvilepoonsa, ihmeelliset alppiorvokit työntävät hänen ikkunallaan salaisuutensa esille mustista juurakoistaan. Valkeat kukat ovat kuin lentoon lehahtamaisillaan olevia perhosia, ja punaisten kukkien kuultavien terälehtien läpi soutaa syksyinen auringonsäde saaden ne hehkumaan unien salaperäisen purren punapurjeiden tavoin.

Kenelläkään ei näillä main ole sellaista puutarhaa kuin Johanneksella. Puut, pensaat ja kukat kasvavat niin riemukkaina, että väliin tuntuu kuin koko tarha olisi täynnä pilpatusta, kuiskuttelua ja supatusta.

Moni maantiellä kulkija katsahtaa kaipaavasti Johanneksen puutarhaan päin varsinkin silloin, kun se helottaa suven hehkeimmässä loistossa, tai silloin, kun sen antimet parhaillaan kypsyvät, kun marjapensaat kumartuvat maata kohden herkullisten terttujensa painosta ja lihavat kaalit ja paisuvat mehukkaat juurikasvit silmää ja makuhermoja viekoittavat.

Tätä Johannes ajattelee istuessaan aurinkoisella hautausmaalla solakoiden punarunkoisten mäntyjen latvakruunujen

suhinassa. Hän kiittää Jumalaa kaikesta hyvästä, jota hänellä on, ja moittii itseään siitä, että hän tuon runsauden keskellä vielä rohkenee kaivata ja ikävöidä.

Äitiä hän ei erityisesti ikävöi. Äiti oli hyvä ja rakas, mutta väliin hän torui Johannesta tämän saamattomuuden ja hitauden vuoksi. — Mikä tyhmä tonttu sinä oletkaan! Sinusta ei ikinä tule mitään! — — — Oli väliin vaikeata olla äidille mieliksi. Äidin poismenon jälkeen koti on käynyt hiljaiseksi ja rauhalliseksi. Mutta väliin Johanneksesta tuntuu, kuin se olisi liiankin hiljainen. Hänen yksinkertainen sydämensä suree kiittämättömyyttään ja pyytää sitä nöyrästi Jumalalta anteeksi.

Mutta kaikesta huolimatta hänen sydämessään asuu kaipaus, jolle hän ei osaa tai ei uskalla antaa nimeä . . .

Hänellä ei ole ketään   Tytöt ovat aina nauraneet häntä, kun hän on hidas ja harvapuheinen. Hän on aina ollut yksin, sillä poikien rajut leikit eivät ole häntä viehättäneet. Hän on aina tuntenut itsensä turvattomaksi ja epävarmaksi heidän joukkoonsa jouduttuaan.

Ja sitten oli Annikka   Mutta hän pysyi aina vieraana ja kaukaisena. He asuivat kylällä äidin kanssa ja Annikan koti oli ruukilla. Ja ennen kuin hän sai ainoatakaan valmista ajatusta Annikan suhteen, tuli toinen ja vei hänet.

Äidin kuoleman aiheuttamasta surusta selvittyään hän on kuitenkin alkanut tuntea eräänlaista varmuutta, vieläpä omanarvontuntoakin. Onhan hänellä sentään asema elämässä, on oma koti ja ammattikin, niin kuin muillakin. Hän on tuntenut olevansa tarpeellinen henkilö omassa ympäristössään. Nythän hän voisi myöskin perustaa perheen, niin kuin kaikki muutkin . . .

Ja tuossa on nyt Helvi, jolla on suloinen tyttökin. Miten somasti tytön pienet jalat taapertaisivat hänen puutarhansa valkosantaisilla käytävillä!

Viimein Johannes rohkaisee luontonsa ja menee puhuttelemaan pikku tyttöä.

— Päivää, pikku neiti. Mikä sinun nimesi on?

— Minä olen Annikka. Mikä sinun nimesi on? lapsi kysyy puolestaan terhakasti.

— Minä olen Johannes.

Niin tuttavuus on tehty. Kun Johannes vetää esille tätä tilaisuutta varten varaamansa karamellipussin, lujittuu tuttavuus ilman muuta ystävyydeksi.

Helvi katselee ilottomana kahta ystävystä. Hänen mielensä on tänään tavallista raskaampi, sillä vanhin veli, Eetu, on sanonut, etteivät he enää voi pitää Helviä joutavana syömässä, vaan Helvinkin pitäisi mennä tehtaaseen. — Tytön voit antaa jonkun hoitoon päiviksi, ja nämä tämänvertaiset askareet ehtii kyllä suorittaa aamuin illoin.

— Helvi, mikä sinun on? Itket usein äitisi haudalla, vaikka hänen kuolemastaan on kulunut jo kymmenen vuotta

— En minä äitiäni itke. Itseäni minä itken ja lastani, nyyhkyttää Helvi.

— Etkö voisi kertoa? kysyy Johannes, samassa säikähtäen omaa rohkeuttaan.

Helvi alkaa kertoa. Hän purkaa sen kipeän kerän, jota on kantanut sydämellään, levittää toisen nähtäväksi osansa autiuden ja tulevaisuutensa synkät näkymät.

Johannes kuuntelee tarkkaavaisesti. Hänen sydämensä sykkää osanotosta ja myötätunnosta. Ja taitaa siellä liikehtiä muutakin. Sieltä versoo kaunista ja herkkää, joka voimistuu ja kasvaa ilmiömäisen nopeasti.

Ja sitten ottaa se uusi, nimetön, Johanneksen kokemattoman sydämen niin kokonaan valtoihinsa, että miesparka alkaa puhua ja käyttäytyä kerrassaan merkillisellä tavalla. Itse hän sitä enin kummastelee. Mutta hän tietää, että hänen

täytyy puhua näin ja että toisen vastauksesta riippuu koko hänen kohtalonsa.

— Helvi, hän aloittaa. — Oletko koskaan ajatellut, että elämässä on muitakin yksinäisiä vaeltajia kuin sinä? Minäkin olen sellainen Sinulla on tämä herttainen lapsi, mutta minulla ei ole ketään

— Lapsi! Sinä puhut lapsesta! Tietenkin minulla on lapsi. Mutta siitä johtuukin, että me olemme yksinäisiä ja kodittomia.

— Helvi, Johannes jatkaa sitä myöten kuin ajatukset hänelle selviävät. — Sinä sanot, ettei sinulla ole kotia. Mutta minulla on, ja — ja — siinä olisi yllin kyllin tilaa sinulle ja pikku tytöllesikin.

Helvi tuijottaa Johannekseen mitään ymmärtämättä.

— Mitä sinä tarkoitat?

Nyt Johanneksen on pakko puhua suoraan.

— Sitä vain, että huolisitko sinä minusta pikku tyttösi isäksi ja — omaksi mieheksesi?

Helvi hämmästyy. Hän ei tiedä, mitä hänen pitää ajatella. Hän katsoo edessään seisovaa kömpelönnäköistä miestä, jolla on suuret jalat ja suuret mullanmustuttamat kädet. Hän näkee päivettyneet kasvot ja auringon valkeiksi paahtamat kulmakarvat, joitten alla kiiluu mitä sinisin silmäpari.

Kirkasvärisiin silmiin pysähtyy Helvin katse. Niissä heijastuva lämpö hämmästyttää häntä. Hänen on hyvä olla tuon katseen alla, hänen viluinen sielunsa siinä elpyy ja alkaa ojennella siipiään.

Kun Helvin vaikeneminen kestää näin kauan, alkaa Johannes tuntea olonsa vaikeaksi. Mitä hän, onneton, onkaan tehnyt, kun on mennyt kyselemään sellaisia — hän, nahjus — ei mies eikä mikään? Hän alkaa valmistua lähtemään.

— Anteeksi, Helvi, minä vain

— Ei, Johannes, älä mene! Voi — kiitos, Johannes. Mutta miten sinä minusta, kun minä olen vain tällainen — ja kun minulla on tuo lapsikin ...?

Salamana välähtää Johanneksen tajussa, että Helvi myöntyy. Myöntyy! Villi riemu räjähtää hänessä. Hän tempaa pikku Annikan syliinsä ja hypittää häntä korkealle ilmaan, niin että tyttö kirkuu ilosta ja sätkyttelee palleroisia sääriään.

— Johannes, mennään puron varteen, siellä on hiukan varjoisampaa, ehdottaa Helvi. Hänestä tuntuu, kuin tämä paikka ei olisi sopiva elävien ihmisten tulevaisuuden suunnitelmille.

Johannes piilottaa lapionsa ja haransa aidan viereen, nostaa pikku Annikan käsivarrelleen, ja he lähtevät.

Ja hilpeän puron solistessa auringossa kimaltavien pohjakivien ylitse liittyvät kolmen ihmisen elämänlangat erottamattomasti toisiinsa, pysyäkseen yhdessä vuosien monenkirjavan sarjan halki.

Johanneksen työnkovettama koura tarttuu Helvin pieneen ja jäntevään käteen. Lupauksia ja valoja ei lausuta, mutta siitä huolimatta liitosta tulee luja. Tarvitaan vain koruton kysymys ja vastaus.

— — —

Samana päivänä, suviehtoon kuulaiden varjojen levitellessä keveitä huntujaan tienoon ylle, Helvi hiipii Annikan keittiöön onnen hohde kasvoillaan. Annikka on saanut lapset nukkumaan ja istuu ikkunan luona käsityönään Anssin repaleinen housupari. Tuon tuostakin hän luo silmäyksen Jukkaan, joka istuu lähettyvillä sanomalehteensä syventyneenä.

— Iltaa.

Helvin ääni kuuluu ovelta kuin linnun äännähdys.

Annikka säpsähtää: — Ihanhan sinä kuljet kuin kummitus.

— Ovi on auki, ei tarvinnut kolkuttaa eikä avata, ja paljain jaloin kulkiessa ei askelten äänikään kuulu. Oikeinko sinä säikähdit?

— No, ei se vaarallista ollut. Tervetuloa. Mitä sinulle kuuluu?

Mutta Helvi kutsuu Annikan ulos portaille.

— Ahaa, salaisuuksia, hymyilee Jukka. — Menkää vain, en minä ole utelias.

He istuvat portailla hetken vaiti. Suviehtoon salaiset lumot tiivistyvät. Koski humisee ikuista sävelmäänsä, mutta vanhat mahtavat pihakoivut ovat äänettömät. Tuuli on nukkunut niiden tuuheiden lehvistöjen kätköön.

Vihdoin Annikka katsoo uteliaasti Helviin.

— Annikka, et voi aavistaa, millaisia uutisia minulla on. Minä menen naimisiin.

— Sehän hyvä.

— Etkö ole ollenkaan utelias kuulemaan, kuka

— Olen tietenkin, hirveän utelias. Mutta tiedän jo etukäteen, että oli hän kuka tahansa, Jumala on hänet sinulle varta vasten katsonut. Hän tietää, että sinä tarvitset jonkun, joka sinua rakastaa ja pitää sinusta huolta.

Helvin silmät kyyneltyvät.

— Kiitos, Annikka, että ajattelet niin. Mutta et voi arvata, kuka hän on. Hän on — Tuovisen Johannes!

— Jumalan kiitos, Annikka huoahtaa, sillä hän on pelännyt, että Helvin valittu olisi joku jumalaton. Sillä hän tietää, että silloin olisi Helvillä edessään vaikeat ajat. Kukapa sen tietäisi paremmin kuin hän, Annikka.

— Jumalan kiitos, hän sanoo toistamiseen. — Tämä on taas uusi todistus siitä, ettei Taivaallinen Isä unohda köyhiä lapsiaan, vaan pitää meistä huolen.

— Sinä siis ajattelet, että on hyvä, kun minä — — —, kun me — Johanneksen kanssa ... ?

— Totta kai! Kuinkas muuten? Ihmettelen vain, etten koskaan ennen ole tullut ajatelleeksi, että sinä ja Johannes sopisitte mainiosti yhteen. Hänkin kun on sellainen yksinäinen. Ihme, ettei hän vielä tähän mennessä ole takertunut kehenkään. Mutta uskon, että hänet oli pantu odottamaan juuri sinua.

Annikka kietoo kätensä Helvin kaulaan.

— Onnittelen sydämeni pohjasta ja toivon teille molemmille runsasta Jumalan siunausta. Olen oikein iloinen teidän molempien puolesta ja eniten pikku tyttösi puolesta. Mutta kerro nyt kaikesta. Onko tämä jo hyvinkin pitkäaikainen salaisuus?

— En tiedä, kuinka kauan Johannes on tätä asiaa mielessään harkinnut, mutta tänään hän puhui. Minulle ei kyllä aikaisemmin ole tullut tällaista mieleenikään, mutta kun Johannes tänään puhui, tiesin heti, että meillä tulisi olemaan oikein hyvä yhdessä. Tosin hämmästyin ensin hirveästi, mutta sitten — — —.

— Niin, Helvi, minäkin olen varma siitä, että teillä tulee olemaan hyvä yhdessä. Olen tuntenut Johanneksen pikku pojasta saakka ja tiedän, ettet mistään saisi parempaa miestä.

Helvi vaikenee hetken.

— Todellakin, Annikka, teidän äitinnehän olivat ystäviä keskenään ja te Johanneksen kanssa leikitte lapsena paljon yhdessä. Miksi te ette sitten — — —?

— Ei sellainen ole koskaan tullut mieleeni. Ja mihin Jukka silloin olisi joutunut? Jukka, joka varmaan on tarkoitettu minua varten maailman perustamisesta alkaen. Mutta sitten hän lisää vakavasti:

— Uskon, että Herra on johtanut kaiken näin, ja näin on hyvä.

Jukka kurkistaa samassa eteisen ovesta.

— Täältähän iloinen nauru ja puheenporina kuuluu.

Minäkin tulen jo uteliaaksi. Saanko tulla seuraan? Sisällä on kauhean kuuma.

Annikka vilkaisee Helviin ja hänen silmänsä kysyvät: Sanotaanko Jukalle? — Sano vain, vastaa Helvin katse.

Annikka tekee Jukalle viereensä tilaa.

— Sehän meitä vain niin hyvällä tuulella pitää, kun Helvi aikoo mennä naimisiin.

— Onneksi olkoon, Helvi. Kuka on onnellinen sulhanen?

Kun Jukka saa kuulla asian kokonaisuudessaan, ei hän voi muuta kuin vilpittömästi yhtyä toisten iloon ja samalla mielessään ihmetellä Kaikkivaltiaan isällistä johdatusta ja huolenpitoa.

— — —

Kun Helvin ja Johanneksen häitä vietetään, tulee niistä sellaiset, jollaisiksi Annikka oli aikoinaan omat häänsä kuvitellut.

Helvi ei voi ajatellakaan, että juhlallisuudet voitaisiin järjestää hänen kotiinsa. Siksipä hän haluaisi, ettei häitä pidettäisikään, vaan vihittäisiin kirkossa jumalanpalveluksen jälkeen ja sitten mentäisiin kotiin, jonne lähimmät omaiset ja ystävät kutsuttaisiin kahville.

Mutta Johannes on toista mieltä.

— Koska meillä nyt on hyvä syy kutsua kokoon kaikki ystävämme, niin me teemme sen myös. Me pidämme seurahäät!

Johannes on innoissaan. Ujous ja saamattomuus on kuin pois puhallettu. Hän on täynnä suunnitelmia, touhuaa ja hääräää ja saa Helvinkin innostumaan.

— Nyt vietetään oikein Kaanaan häät, eikä viiniäkään tule puuttumaan, sillä Herra Jeesus on näissä häissä parhaana kutsuvieraana. Ja kun hän meidät ravitsee, niin kenenkään ei tarvitse kuivin suin ja tyhjin sydämin pois lähteä.

Puhujia tulee kolme: rovasti, Paatela ja Uskon-Jussi. Myöskin Paatelan soittokunta tulee mukaan. Pieni se nykyäänkin on, ei siihen juuri enempää kuulu kuin sen alkamisaikoina kaksikymmentä vuotta sitten. Mutta uskollisesti se on harppuaan helkytellyt näinä vuosikymmeninä. Ja silloin tällöin on sattunut, että sävel on soinut jonkun eksyneen sydämeen, ja hän on alkanut kuulostella Hyvän Paimenen ääntä.

Vanha Paatela on mukana viuluineen, ja vanha on hänen julistuksensakin. Jeesuksen tulosta hän puhuu, käskee valvomaan ja rukoilemaan, kehoittaa pitämään lamput palavina ja olemaan valmiina, milloin taivaallinen ylkä tulee köyhän morsiamensa noutamaan kotiin.

Annikan rakas kuoro on myös kokonaisuudessaan kutsuttu. Ihanasti kaikuvat tutut laulut, vaikka on joku tuntematonkin joukossa. Johannes kuuluu edelleen kuoroon.

Väliajalla tarjoillaan kahvia ja seurustellaan vilkkaasti. Kun syrjästä kuuntelee häävieraiden keskustelua, niin tuntuupa kaikilla olevan sama asia sydämellä, vaikka erillisissä ryhmissä sitä pohditaan. Rakkain puheenaihe on Herra Jeesus ja se, kuinka hän kutakin on herätellyt synnin unesta ja sitten omakseen taivutellut ja kuinka hän nyt kutakin taluttaa ja ihmeellisiä teitään johdattaa.

Saapuvilla on myös Helvin sukulaisia, kasvinkumppaneita ja muutamia muitakin »ulkopuolella olevia». He istuvat omassa joukossaan. Vieraiksi he tuntevat itsensä täällä, mutta ihmettelevät sitä iloa ja lämpöä, mikä vallitsee.

— Kyllä jumalisuudessa täytyy olla jotakin, kun se saa ne noin iloitsemaan ja laulamaan. Ja siltä näyttää, että sydämestään ne iloisia ovat.

— Niin. Ei olisi uskonut, että Marttinenkin vielä tähän joukkoon liittyy. Minun ihan tekisi mieleni kysyä, mikä hänet nyt yht'äkkiä on saanut niin Raamattuunkin uskomaan.

Eihän se tähän saakka siitä ole paljoakaan piitannut. Olisi mukavaa saada sitä jututtaa.

Kuin arvaten heidän ajatuksensa Jukka astelee sinne päin pieni Anssi kintereillään. Hän istahtaa Helvin veljien läheisyyteen. Pian syntyy miesten kesken kiinteä keskustelu.

— Me tässä vaihdoimme ajatuksia ja ihmettelimme, kun Marttinenkin on nykyään niin innostunut jumalisiin asioihin, vaikka ennen ei niistä ollenkaan välittänyt.

— Niin, sanokaapa muuta, Jukka myöntää. — Nämä ne ovatkin Jumalan suurimpia ihmeitä, kun tällaisen synninkämpäleenkin kuin minut ottaa käsiteltäväkseen, mielen muuttaa ja uudelle tielle taluttaa. Suurta armoa se on, kun tällaisenkin pelastaa ja tällaistakin rakastaa ja tällaistakin alkaa sanansa kautta johdattaa ja opettaa.

— Uskooko Marttinen ihan tosissaan, että Raamattu on korkeampaa ilmoitusta, ihan Jumalan sanaa?

Eetu Turkkila, Helvin vanhin veli, näin haastelee. Ja jatkaa:

— Kyllä minäkin olen sitä katsellut ja koettanut siitä jotakin järkeä löytää, mutta yhtä hölynpölyä se on alusta loppuun, ainakin minun mielestäni. Ei siihen voi ollenkaan luottaa.

Eetu tunnetaan seudulla rämäpäiseksi ja pahansisuiseksi mieheksi, joka on valmis haastamaan riitaa jokaisen kanssa. Kaiket vapaa-aikansa, varsinkin kesäisin, hän viettää oluttehtaan mäessä, kerrotaanpa hänen hommaavan viinaksiakin kaupungista sekä omaksi että muiden tarpeeksi. Päihdyksissä ollessaan hän suuttuu helposti ja on jo kahdesti ollut vankilassa puukotuksesta. Jukka tietää tämän ja häntä harmittaa, kun kaikki ne pyrkivätkin Raamatun arvovaltaa loukkaamaan. Mutta sitten hän muistaa oman entisen itsensä ja häpeää. Samanlainen, vieläpä pahempi hän oli aikoinaan.

Sävyisästi hän ottaa Raamatun povitaskustaan ja ojentaa sen Eetulle sanoen:

— Osoittakaa jokin kohta, joka teistä on epäluotettava, niin keskustellaan siitä yhdessä.

Mutta Eetu torjuu tarjouksen: — En kajoa koko hökötykseen! Roskaa on joka sana.

Mutta toiset, jotka ovat syrjästä seuranneet keskustelua, puuttuvat puheeseen:

— Lue, lue nyt vain jokin kohta, samahan on, mistä luet, kun sanot sen kuitenkin kokonaan roskaa olevan. Annetaan sitten mestari Marttisen selittää, onhan mukava kuunnella, miten selittäminen käy.

Vastahakoisesti Eetu tarttuu kirjaan, avaa sen sattumalta ja lukee muutaman rivin: »Ihminen, vaimosta syntynyt elää vähän aikaa ja on täynnä levottomuutta». Sitten hän sulkee kirjan.

— Kaikkien kasvot ovat käyneet vakaviksi ja väittelemisen halu näyttää kadonneen. Jukkakin nousee, ottaa kirjansa ja panee sen taskuunsa.

— Kuten kuulitte, ei tätä Raamatun kohtaa voi kukaan valheeksi väittää, eikä se kaipaa selitystäkään.

Jukka poistuu salin perälle, jossa Annikka istuu lähellä morsiusparia. Eetukin nousee ja menee eteiseen. Hänen kanssaan istuneet miehet seuraavat häntä.

— Kyllä sinä nyt nolasit itsesi, naureskelevat miehet Eetulle.

Eetu seisoo synkkänä ja pahantuulisena. Hän puristaa nyrkkiään ja hänen silmissään välähtää.

— Vielä minä sille näytän, ettei toista kertaa tee mieli tulla minun nenälleni hyppimään.

Miehet poistuvat hämyiseen iltaan. Eetu mutisee vielä mennessään, että kun Helvi-siskonkin saivat mukaansa viekoitelluksi. — Mutta eipä silti, joutihan se, mokomakin —

letukka. Varsin sopiva hän on heidän joukkoonsa. Mutta Marttiselle en jätä äskeistä kostamatta, en jukoliste!

Mutta hääsalissa helkkyvät jälleen kiitosvirret.

Lopuksi rovasti puhuu lämpimiä sanoja morsiusparille ja muillekin läsnäolijoille. Herran rakkaudesta hän puhuu, armosta ja syntien anteeksisaamisesta. Kehoittaa juoksemaan kestävinä ja varustautumaan Jumalan koko sota-asuun, että taistelussa tulisi voitto ja että kaiken suoritetuksi tultua vielä edelleen pystyssä pysyttäisiin.

— Sillä tietäkää, että käärmeen siemen jatkuvasti vihaa ja vainoaa Jumalan sanan siemenestä syntyneitä. Mutta niin täytyykin olla. Jos he alkaisivat meitä mielihyvin katsella, pian omaan joukkoonsa suostuttelisivat, ja niin olisi lankeemus edessämme. Mutta ristin pahennus erottaa toisistaan näiden kahden siemenen jälkeläiset. Siksi pitäkäämme se kalliina aarteenamme, sillä ristin merkissä on lopullinen voiton salaisuus.

Vielä lauletaan iltavirsi, ja sen jälkeen lähtee morsiuspari Nurmisen kyyditsemänä kotiinsa.

Jukka ja Annikka seisovat rattaiden luona ja Annikka puristaa Helvin kättä:

— Nyt sinun ei tarvitse enää tuntea itseäsi yksinäiseksi ja hylätyksi.

— Ei, myöntää Helvi onnellisena, ja Johanneksenkin kasvot paistavat tyytyväisyyttä.

— Tulkaa oikein pian käymään meillä! huutaa Helvi vielä, kun hevonen on jo menossa.

Annikalla ja Jukallakin on kiire kotiin, sillä pikku Anssi, joka on ollut mukana häissä, on uninen. Kontkasen täti on luopunut häähilosta ja ollut poikien luona, että Annikka on päässyt häihin.

— Onko tädillä ollut ikävä ilta?

— Eihän minulla milloinkaan ole ikävä, eikä varsinkaan

täällä sinun kotonasi, kun on kirjojakin vaikka minkä verran. Ja pojatkin ovat olleet kilttejä. Kun sain heidät ruokituksi, niin ovat maanneet koko ajan.

Tädin kasvot ovat hyvät ja iloiset ja vakuuttavat hänen sanansa tosiksi.

— Niin se Tuovisen Johanneskin sai vihdoin elämäntoverin, vaikka näytti, ettei hän ikinä sellaisiin hommiin kykene. Hyvä oli poikaparalle, hän onkin ollut kovin yksinäinen äitinsä kuoleman jälkeen.

— Jumalan teko se on tämäkin. Taivaallinen Isämme tietää kyllä meidän tarpeemme, lausuu Annikka hartaasti.

Kun Jukka ja Annikka jäävät kahden, lausahtaa Annikka iloisesti:

— Ne olivat ihanat häät! Eivätkö olleetkin, Jukka?

Jukka on hetken vaiti, mutta sanoo sitten:

— Niin, se on totta. Jospa meidänkin häämme olisivat olleet tällaiset. Ja tällaisiahan sinä tietenkin tarkoitit. Voi, Annikkani, miten — — —.

Mutta Annikka on samassa hänen lähellään, sulkee kädellään hänen suunsa ja painaa Jukan pään rintaansa vasten:

— Vaiti, Jukka. Etkö muista, mitä Paavali sanoo: »Unohtaen sen, mikä on takana, riennän sitä kohden, mikä on edessä päin — voittopalkintoon — — —».

Silloin ei Jukan auta muu kuin olla hiljaa ja silittää hellästi Annikan kättä.

— — —

Annikka iloitsee Helvin onnesta. Hän tietää, että Helvillä on nyt rinnallaan elämäntoveri, joka voi olla hänelle oppaana iäisyyskysymyksissäkin.

Pikku Annikka on isän kultamuru. Kun Johannes työskentelee puutarhassaan, on tyttö aina hänen vierellään. Hänen palleroiset sormensa noukkivat pensaista suurimpia ja makeimpia marjoja, ja mansikkamaasta Johannes etsii hä-

nelle kaikkein mehukkaimmat mansikat. Lapsen iloinen pilpatus ja nauru saavat Johanneksen silmät loistamaan ja sydämen sykkimään sellaista iloa, että hän ihmettelee, miten hän tähän asti on tullut toimeen ilman sitä. Tuontuostakin hän sieppaa lapsen vankoille käsivarsilleen ja istahtaa hänen kanssaan keinuun, johon Helvikin kesken askareittensa kiiruhtaa. Siinä he istuvat ja katselevat toisiaan. Heidän yksinäiset sydämensä ovat elpyneet uudesta yhteisestä onnesta. Kädet kiertyvät kuin itsestään ristiin, ja sydämestä kohoaa ylistys kaiken hyvän Antajalle.

PIMEYDEN POLUILLA

On sunnuntai-ilta elokuun viimeisellä viikolla. Seudun väki on ryhmittynyt eri tahoille viettämään vapaapäivänsä viimeisiä hetkiä. Kisapirtiltä kuuluu orkesterin soittoa, ja kirkkaasti valaistujen ikkunoitten ohi vilahtelee tanssivia pareja. Kentällä on päivällä ollut urheilukilpailut, ja niitten lopettajaisia nyt vietetään karkeloiden. Mutta talon ulkopuolella hämyisillä metsäteillä hiiviskelee yksinäisiä pareja. Metsän sylissä viipyy vielä kesän lämpö. Kuu paistaa suurena. Ilmassa on huumaavaa, salaperäistä taikaa.

Syrjässä muista, portin luona, seisoo miehiä tummana rykelmänä. Heidän savukkeittensa päät kiiluvat pimeässä, ja keskustelun äänekäs sävy ilmaisee, että miehet ovat päihtyneitä.

— Vieläkö sinä, Eetu, olet lukenut Raamattuasi?

Kuuluu kirous.

— Muistatko, miten mestari Marttinen nolasi sinut sisaresi häissä? Enpä tiedä koskaan miehistä miestä niin nolona nähneeni.

— Miten sinulle sattuikin sellainen kummallinen paikka? Miten se nyt taas olikaan ...? »Ihminen vaimosta syntynyt elää vähän aikaa ja on täynnä levottomuutta». Minuakin se jytkäytti niin omituisesti sydänalasta.

Enempää Eetu ei kestä, vaan heristää nyrkkiänsä viimeksi puhuneelle: — Jos et nyt älyä tukkia suutasi, niin tämä nyrkki kyllä jytkähtää sydänalaasi!

Toiset koettavat rauhoittaa häntä.

— Turhaa sinun on tuollaisesta kimpaantua. Sattuu sitä sellaista. Mahtuu niinkin isoon kirjaan kuin Raamattuun yhtä jos toistakin.

Mutta nyt puuttuu puheeseen keski-ikäinen mies, joka kaikesta päättäen ei ole tippaakaan maistanut.

— Ei se sattuma ollut, vaan Jumalan johto.

Tästä Eetu saa uutta vettä myllyynsä ja alkaa entistä pahemmin räyhätä ja rehennellä.

— Mutta minä kun en usko Jumalaan enkä piruun. Kumpikaan noista herroista ei ole suvainnut esittäytyä minulle. Jos jompi kumpi heistä on olemassa, niin todistakoon sen.

Nyt jatkaa äskeinen vakavapuheinen mies.

— Sinullahan on aivan sama tyyli puheissasi kuin mestari Marttisella aikoinaan. Ehkäpä sinustakin vielä tulee samanlainen Jumalan mies kuin hänestä on tullut. Joka tapauksessa varoittaisin sinua pilkkaamasta, sillä tulee päivä, jolloin pilkkaajia ei naurata.

— Et minua voi sellaisella peloitella. Luuletko minun uskovan vaimoväen loruja?

Mutta nyt menee miesjoukkoon kiusoittelun halu. Eetu Turkkilasta ei yleensä pidetä miesten keskuudessa hänen suurisanaisuutensa ja kerskailunhalunsa vuoksi.

— Sinä kehut olevasi rohkea, rohkeampi kuin me toiset. Jospa mekin vaatisimme sinulta todisteita rohkeudestasi.

Eetu luo kyräilevän katseen puhujaan.

— Mitä tarkoitat?

Mies selittää. Ympärillä seisovat miehet kuuntelevat jän-

nittyneinä. Eetukin tuntee, kuinka kylmät väreet kiirivät selkäpiitä pitkin. Mutta hän salaa sen ja kiroaa karkeasti.

— Lähdetään vaikka heti!

Miehet lähtevät kulkemaan alas mäentörmää sillalle päin, astelevat yhdessä ryhmässä sillan yli ja poikkeavat ruukin puusepänverstaalle. Takasen Jaska, joka on vaatinut Eetua todistamaan pelottomuutensa, pistäytyy sisällä rakennuksessa. Palatessaan hänellä on mukanaan vasara ja kolmen tuuman mittainen rautanaula. Ne hän ojentaa Eetulle. Sitten he lähtevät joukolla kävelemään hautausmaalle päin.

Kun he lähestyvät Vanhaa Lepolaa, jonka musta kuusikko kohoaa synkkänä ja salaperäisenä paksun kiviaidan takana, hidastavat miehet askeleitaan, muut, paitsi Eetu.

— Mitä te vitkastelette? Aiotteko jänistää?

— Kuule, Eetu, minä peruutan puheeni. Kyllä minä uskon, ettet sinä pöpöjä pelkää. Ei viitsitä, pojat, mennään pois.

Mutta Eetu huudahtaa:

— Vai perumaan niin kuin akat! Olettepa tekin sankareita! Minähän se työn suoritan, te vain pidätte vahtia tässä portilla. Jos Loviisa tarttuu minua takin liepeeseen, niin pitäkää puheenne ja tulkaa apuun, jos huudan — mutta huomatkaa: vain siinä tapauksessa, että huudan. Ellei huutoa kuulu, on se merkki siitä, ettei mitään hätää ole, ja selviän kaikesta yksin. Mutta voin ennustaa, että palaan pirteänä poikana takaisin.

Iltapäivällä on Vanhan Lepolan äärimmäisessä nurkassa sijaitsevaan köyhien rivihautaan tuotu kunnalliskodin hoidokki, mielisairaana kuollut vanha Loviisa. Kunnalliskodin hevosmies, Takasen Jaska, on ollut tuomassa. Haudankaivajan kanssa hän on nostanut arkun kärryistä ja laskenut sen hautaan. Pastori tulisi myöhemmin toimittamaan siunauksen, kun muitakin hautaamisia ilmaantuisi. Haudan-

kaivaja on heittänyt sen verran multaa arkulle, että se on peittynyt. Mutta Jaska muistaa, että arkun kulmaus on eräästä kohden jäänyt näkyviin. Asettaakseen Eetun rohkeuden koetukselle hän on ehdottanut, että tämä menisi lyömään rautanaulan Loviisan arkun näkyviin jääneeseen kulmaan.

— Mutta sen täytyy tapahtua keskiyön aikaan, sitten se vasta on oikea rohkeuden näyte.

Eetu on suostunut.

On puolen yön seutu, kun miehet saapuvat kalmiston portille. Jaskasta alkaa asia tuntua kammottavalta ja hän koettaa saada Eetun luopumaan kokeesta. Mutta Eetu ei halua antaa periksi, onhan kysymyksessä hänen miehinen kunniansa.

— No niin, pojat, nyt sitä lähdetään. Pistäkää tupakaksi sillä aikaa, kun minä käyn tervehtimässä Loviisaa.

Lievän kauhun vallassa miehet jäävät seisomaan kalmiston portille, kun Eetu lähtee näennäisen rohkeana etenemään mutkaisia käytäviä pitkin kohden kalmiston etäisintä kolkkaa. Kuun kirkkaassa paisteessa hänen varjonsa liukuu hyppelehtien kummulta kummulle. Ristien kultakirjaimet välähtelevät himmeästi, ja puut seisovat mustina ja uhkaavina.

Nyt katoaa mies puitten taa. Askelten ääni heikkenee vähitellen, kunnes kokonaan lakkaa kuulumasta. Hetken kuluttua kantautuu miesten korviin heikko tömähdys.

— Nyt Eetu hyppäsi alas hautaan, kuiskaa joku.

— Ei sen pojan pää tuohesta ole!

— Mutta kamalaa leikkiä tämä joka tapauksessa on.

Miehet teroittavat kuuloaan. Pian kuuluukin selvästi kolme kaikuvaa vasaraniskua. Ne kumahtavat kaameasti öisessä kalmistossa.

Mutta parin sekunnin kuluttua tunkee heidän korviinsa vihlova eläimellinen huuto, joka viiltää kuin miekan isku portilla seisovien miesten sisimpään.

— No nyt sen piru sittenkin otti!

Miehet ryntäävät pakoon kuin henkensä edestä. Mutta haudankaivajan mökin kohdalle ehdittyään he seisahtuvat häpeissään.

— Eetun hermot pettivät. Ja meidänkin

— Mennään katsomaan, emmehän voi jättää häntä sinne.

He kolistavat haudankaivajan väen hereille, saavat lainaksi lyhdyn ja lähtevät hautausmaalle. He etenevät pitkin himmeitä käytäviä yhtenä rykelmänä, hyvin lähellä toisiaan. Kun he saapuvat haudalle, he näkevät Eetun mustana myttynä makaavan haudan pohjalla.

— Onko hän kuollut?

Jaska hyppää ensin alas ja toiset perästä. He koettavat yhdessä nostaa Eetun ylös haudasta. Kauhukseen he näkevät, että ruumisarkku, johon Eetu on lyönyt naulansa, liikahtaa. Pakokauhu on jälleen valtaamaisillaan heidät, mutta silloin Jaska huomaa, että Eetu on lyönyt naulan Loviisan arkkuun päällystakkinsa liepeen läpi.

— — —

Kestää monta viikkoa, ennen kuin Eetu pääsee entiselleen. Hän on saanut lievän halvauksen ja menettänyt osittain puhekykynsäkin. Kukaan ei tiedä, mikä on aiheuttanut hänen sairautensa, sillä hänen toverinsa vaikenevat tapauksesta. Jaska käy usein katsomassa Eetua, kun tämä makaa voimattomana vuoteellaan.

— Kuulehan Eetu, tiesitkö, mitä sinulle oikein tapahtui silloin — silloin — siellä — haudassa?

Sairaan silmistä tuijottaa pohjaton kauhu, kun hän sammaltaa:

— Loviisa — tart-tui

— Älä veikkonen niin ajattele. Loviisa oli kuollut kuin kivi. Sinä löit naulan ruumisarkkuun takkisi liepeen läpi.

Kuvaamaton hämmästys leviää sairaan kasvoille. Kun tuo ällistyttävä tieto vihdoin kotiutuu hänen raskasliikkeisiin aivoihinsa, leviää kasvoille hymyntapainen virnistys ja huulet sammaltavat:

— Elä — hi-tossa

— Niinpä niin, Jaska nauraa. — Ei se sen kummempaa ollut. Suotta sinä säikähdit ja säikytit vielä meidätkin. Mutta sittenkin — ajattelematonta leikkiä se oli. Olisi siinä voinut pahemminkin käydä.

Tämän jälkeen Eetu alkaa nopeasti toipua. Mutta on luonteenomaista hänen henkiselle rakenteelleen, että sen jälkeen kun hän on saanut tietää asian oikean laidan, alkaa tapaus häntä suututtaa ja hävettää sen sijaan, että hän alkaisi ajatella, mitä hänen rauhaansa sopii. Kuta enemmän hän asiaa miettii, sitä enemmän se häntä harmittaa. Hän alkaa pitää mestari Marttista syyllisenä tähän juttuun. Se mieshän se saattoi kyseenalaiseksi hänen miehisen arvonsa, jonka pelastamiseksi hän Jaskan yllytyksestä ryhtyi kaameaan leikkiin.

Hänen sisimmässään syttyy viha Jukkaa kohtaan.

— Kunhan minä tästä selviän, kyllä minä vielä sille näytän, kenet hän on nolannut ja tehnyt naurunalaiseksi.

Vuoteellaan maatessaan on hänellä yllin kyllin aikaa ruokkia vihaansa ja kasvatella sitä. Siitä kasvaakin pelottavan elinvoimainen. Hänen silmänsä leimuavat hänen siinä maatessaan ja hampaat kirskahtelevat samalla kun kädet puristuvat tuon tuostakin nyrkkiin. Hän tuntee sisimmässään kiihkeän halun tulla jälleen terveeksi ja päästä pian jalkeille. On kuin kiihkeä vihan liekki lietsoisi elinvoimaa hänen jäseniinsä. Terveys alkaa palata.

Kestää kuukausia, ennen kuin hän on jälleen työkykyinen. Vasta kevättalvella nähdään Eetu Turkkila jälleen työpaikallaan. Sairaus on tehnyt hänet vähäpuheiseksi. Hän hoitelee konettaan äänettömänä ja synkkänä. Hänen toverinsa alkavat entistä enemmän karttaa häntä, sillä hänen silmänluontinsa on synkkä ja katseen nopea välähdys on kammottava.

— Taisi sille Eetulle sittenkin jäädä jokin särö aivorystinkiin siitä syksyllisestä, kuiskaa Takasen Jaska kerran eräälle mukana olleelle miehelle.

— Miten lienee käynyt, mutta ei se entisellään ole, myöntää toinen.

Jukkakin seisahtuu eräänä päivänä hänen työnsä ääreen, on sitä tarkastavinaan, mutta silmäileekin osaaottavan näköisenä Eetun synkkiä kasvoja.

— Taisit liian aikaisin tulla töihin. Olisi varmaan ollut hyvä vielä levätä jonkin aikaa.

Eetun ääni vaikuttaa uhkaavalta, kun hän vastaa:

— Mestari pitää vain huolta omasta terveydestään. Ei minulla hätää ole.

TAIVAAN ITÄISELLÄ PORTILLA

Kevät valkenee kauniisti, hanget sulavat humahtaen ja pian on käsissä uusi kesä. Mutta kuinka nopeasti sekin kuluu! Päivät kiitävät ohitse kuin pilvien kirjavat karjat lännen loistavilla porteilla. Illat pimenevät pimenemistään. Alkaa sadella.

Pikkupoikien leikkikehä siirretään pihamaalta keittiöön. Heikki nousee reippaasti seisomaan ja kiertää nokkelasti kehää pidellen kaiteesta kiinni. Mutta osaa hän jo kävellä muutenkin. Hänet pistetään kehään vain Tapanin toveriksi ja myös siksi, ettei pääsisi kaikkialle pahantekoon, sillä Heikki-poika osoittautuu vilkkaaksi miehenaluksi, joka pian saa Annikan siistit huoneet kauhistuttavaan kuntoon.

Mutta Tapani istuu hiljaisena paikoillaan. Joskus hänkin nousee seisomaan leikkikehän reunan varassa, mutta vain pienen hetken seisottuaan hän laskeutuu jälleen istumaan. Hän puhuu jo selvään ja kyselee äidiltä kaikenlaista. Mutta kaikkein useimmin hän kuitenkin kysyy:

— Äiti, miksi Tapanin jalka ei kasva?

Annikan sydäntä viiltää. Hän ottaa pojan syliinsä ja puhuu hänelle rakkaita ja suloisia sanoja, sellaisia, joita vain äidin sydän osaa keksiä. Mutta väliin sattuu, ettei hän jaksa pidättää kyyneleitään, vaan itkee hillittömästi painaen lastaan rintaansa vasten.

Väliin iltaisin, kun Jukka on myöhään työssä ja Annikka viettää iltaa yksin lasten kanssa, hän ottaa Tapanin syliinsä, istuutuu keinutuoliin ja alkaa laulaa. Sellaiset illat ovat lapsista hyvin hauskoja ja silloin Tapani tuntee, että vaikka äiti rakastaakin heitä kaikkia, kuuluu suurin osa äidin rakkaudesta sittenkin hänelle. Hän ei ajattele eikä ymmärrä sitä, hän vain tuntee sen. Heikki, vaikka on pienempi, saa tyytyä istumaan sängyssään tai korkeassa lastentuolissa. Mutta Tapani saa parhaan paikan, hän saa istua äidin sylissä.

Anssi ymmärtää, että näin on oikein. Tapania täytyy rakastaa paljon enemmän kuin toisia, koska hän on erilainen. Anssi itsekin tekee kaikkensa jollakin tavoin lieventääkseen pikku veljen ankeaa osaa ja on aina hänelle hyvä ja hellä.

On jälleen tuollainen lauluilta. Annikka istuu keinutuolissa Tapani-poju sylissään, Heikki istuu tavaroineen lattialla, mutta Anssi pitää kiinni tuolin käsipuusta ja laulaa mukana. Hänellä on erinomainen muisti ja hän osaa sangen monia niistä lauluista, joita äidillä on tapana laulaa.

Annikan ajatukset vierivät siinä laulaessa kaukaiseen lapsuusaikaan. Voiko siitä todellakin jo sanoa, että se on kaukainen? Annikasta tuntuu, kuin vasta eilen olisi ollut se aika, jolloin hänen oma äitinsä istui näin keinutuolissa ja lauloi laulujaan ja hän itse Anssin tavoin ja Anssin ikäisenä seisoi vieressä oppimassa. Niin, tuntuu kuin siitä olisi kulunut vain muutama lyhyt valoisa kesäpäivä.

Annikasta tuntuu ihmeelliseltä olla äiti. Hänellä ei koskaan ole ollut aikaa oikein pysähtyä tämän kummallisen asian eteen, sillä äitinä oleminen tietää alituista työtä, huolta ja vaivaa, mutta myös suurta elämän rikkautta.

Tänä iltana hän pysähtyy miettimään äitinä olemistaan katsellessaan kolmea pientä poikaansa. Nämä kolme ovat täysin riippuvaisia hänestä. He luottavat hänen sanaansa ja

pitävät hänen mielipiteitään vankkumattomina totuuksina ja hänen sanojaan lakina, jota on mahdotonta kumota.

Hän, Annikka, joka usein tuntee olonsa avuttomaksi ja voimansa heikoiksi ja vähäpätöiseksi, on näille kolmelle pikkupojalle koko heidän maailmansa.

Äiti tietää kaiken, äiti jaksaa mitä vain, äiti osaa mitä vain, äiti ei koskaan väsy. Äiti on ihmeellinen. Ilman äitiä ei olisi mitään.

Näin hän oli vasta äsken ajatellut omasta äidistään. Ja nyt nämä pikku pojat ajattelevat samoin hänestä, joka yhä edelleen tuntee olevansa avuton pieni tyttö, joka nääntyisi elämän taisteluissa, ellei olisi Jukkaa, joka on voimakas ja viisas, uupumaton ja iloinen — — ja ellei Herra olisi heidän tukensa ja turvansa.

Seinäkello lyödä helistää seitsemää. Lapset alkavat olla unisia. Annikka antaa heille voileipää ja maitoa ja valmistaa heidän vuoteensa.

Kun lapset ovat jo vuoteissaan, istuu Annikka vielä hetken heidän luonaan, sillä silloin on tavallisesti päivän herkin hetki. Silloin kysytään ja vastataan.

— Äiti, minä opetan Tapanille laulun »Ken on luonut kukkasen».

— Mutta osaahan Tapani sen ennestään.

— Mutta ehkä hän on unohtanut sen. Me leikimme sen tässä sängyssä nyt.

— No, leikkikää sitten.

Ja lapset leikkivät.

Kun he tulevat kohtaan, jossa on sanat: »Ken on luonut sun ja mun? Isä taivahan», pysähtyy Anssi äkkiä ja katsoo suurin silmin äitiin.

— Taivaan Isä on siis luonut minutkin ja Tapanin myös? Miksi hän loi Tapanin erilaiseksi kuin meidät toiset, tuollaiseksi, ettei hän voi kävellä?

— Niin, miksi Taivaan Isä loi Tapanin jalan niin, ettei se kasva?

Annikka kalpenee, mutta sitten hän vastaa äänessään pohjaton lämpö:

— En tiedä, mutta luulen, että Taivaan Isällä on jokin erikoinen tarkoitus, sellainen, jota emme vielä ymmärrä, mutta perästä päin saamme sen tietää.

— Taivaan Isä on paha, kun loi Tapanin tällaiseksi. Pikku pojan alahuuli vetäytyy alaspäin, eikä itku ole kaukana.

Annikka nostaa pojan syliinsä:

— Voi miten pahoilleen äiti tuleekaan, kun Tapani puhuu noin! Taivaan Isä rakastaa Tapania ihan erikoisesti, siitä äiti on aivan varma. Kunhan Tapani tulee suuremmaksi, puhumme vielä paljon tästä asiasta. Ja tiedätkö, Taivaan Isä rakastaa kaikkia ihmisiä niin paljon, että hän on valmistanut heille kauniin kodin taivaassa. Kun sinne pääsemme, saamme uudet kirkkaat ruumiit, aivan virheettömät ja täydelliset. Ja siellä meillä kaikilla on oikein hyvä olla.

— Ja Tapanillakin on kaksi tervettä jalkaa, niinkö?

— Siitä saamme olla aivan varmat.

Nyt molemmat pojat rauhoittuvat. Yhdessä lauletaan vielä hiljaa, sillä pikku Heikki on nukahtanut, »Onpa taivaassa tarjona lapsillekin Ja sitten painuvat päät tyynylle ja uni ottaa valtoihinsa molemmat pienet mietiskelijät.

Annikka seisoo vielä hetken heidän vuoteensa luona, ennen kuin menee ilta-askareilleen. Hänen sydämensä on jälleen rauhoittunut. Hän luottaa siihen, että Ihmeellinen Neuvonantaja vastaisuudessakin antaa hänelle oikeat sanat silloin, kun hänen on vastattava pienille kyselijöille sillä tavalla, ettei pieninkään katkeruuden juuri pääse pesiytymään heidän sydämensä pehmeään maaperään.

Sitten hän siirtyy keittiön puolelle ja ottaa kutimen kä-

teensä tarkastettuaan ensin, että ruoka uunissa on hyvin kypsynyt ja pysyy varmasti kuumana Jukan tuloon asti.

Hän istahtaa hetkeksi keinutuoliin. Hänen luomiansa alkaa painaa. Kello lyö yhdeksän, lyö kymmenen. Viimeistään neljännestunnin kuluttua pitäisi Jukan tulla.

Hän nousee ja kattaa pöydän valmiiksi. Sitten hän menee kamariin ja katsoo pimeästä ikkunasta alas tielle, joko Jukka näkyisi tulevan. Keittiössä saa tuli palaa, että valo kajastaa tulijan tielle.

Kello lyö puoli yksitoista. Annikka säpsähtää. Missä Jukka viipyy näin kauan?

Hän potkaisee aamutohvelit jalastaan ja ottaa saappaat, sieppaa saalin harteilleen ja menee ulos.

Sataa hiukan ja on pilkkopimeää. Hän kuulostaa hetken portailla, mutta tiellä on aivan hiljaista. Hän menee portille ja tuijottaa pimeyteen. Koski kohisee ja rannan puut huokaavat raskaasti, mutta ketään ei kuulu tiellä.

Annikka juoksee takaisin sisään ja lämmittelee hiukan nojaten uunin kupeeseen. Sitten hän menee uudelleen kuulostamaan ensin portaille ja siitä tielle. Hänen koko ruumiinsa jännittyy kuuntelemaan ja silmä tuijottaa kiinteästi pimeyteen.

Taaskin kuuluu vain kosken kohinaa ja rannan puitten syviä huokauksia. Hänen sydämensä takoo hätäisesti ja hänen poskiansa kuumentaa. — Olisikohan tapahtunut onnettomuus? Useinhan tehtaalla sellaisia sattuu. Kunpa ei olisi sattunut mitään vakavaa.

Mutta jos tehtaalla olisi sattunut onnettomuus, olisi hänelle tuotu siitä tieto. Jospa kotimatkalla on sattunut jotakin? Jos Jukka on kaatunut ja loukannut itsensä ja makaa nyt avuttomana jossakin, niinkuin sinä yönä, kun hän loukkasi polvensa? Annikka on kuullut, että kerran vioittunut nivel on aina arka loukkaantumaan uudelleen. Ja nyt on

satanut koko illan ja tiet ovat liukkaat. Varmasti jotakin sellaista on tapahtunut.

Hän juoksee uudelleen sisälle.

Mitä hänen pitäisikään tehdä? Voisiko hän jättää lapset ja mennä etsimään Jukkaa? Mutta lapset saattavat herätä ja pudota vuoteistaan. Ja Anssi ei saa pudota enää! Ei, hän ei voi jättää lapsia yksin niin pitkäksi aikaa, että juoksisi tehtaalle saakka.

Jos herättäisi neiti Tattarin? Mutta hänhän voi olla vielä valveillakin, kellohan ei ole vielä kahtatoista. Annikka juoksee ulos nähdäkseen, onko naapurin ikkuna vielä valaistu.

Mutta siellä on jo pimeää.

— Hyvä Jumala, auta, armahda!

Hän seisahtuu neiti Tattarin oven taakse aikoen koputtaa, kun hän kuulee portin käyvän ja kiireisten askelten lähenevän pihan poikki. Hän kiiruhtaa vastaan.

Nurminen!

— Missä Jukka on? Tiedättekö Jukasta?

— Sitä juuri läksin sanomaan, arvasin, että odotit tietoa. Kävin juuri tallilla, kun meillä yksi hevonen varsoi tänä iltana. Tapasin ruukin yövartijan ja hän kertoi — — —.

— Kertoi — mitä?

— Jukka on nyt turvassa sairashuoneella.

— Valssissako? Sattuiko — pahasti?

Annikan kasvot kuultavat valkeina pimeän läpi. Nurmisen on vaikeata vastata.

— Ei valssissa, vaan — kotimatkalla.

— Minä arvasin sen, kun häntä ei kuulunut kotiin, arvasin, että hän on kaatunut ja loukannut polvensa. Se on niin arka, kun on aikaisemminkin loukkaantunut. Olin juuri aikeissa lähteä häntä etsimään. Hänet on siis löydetty ja viety sairashuoneelle?

— Niin, hän on nyt siellä.

— Kiitos, Nurminen, kun toitte sanan. Jumala teille vaivannäkönne palkitkoon. Mutta ettekö lähde sisälle? Voisin tarjota teille illallista, kun Jukka ei nyt kuitenkaan tule.

Nurmisen on vaikeata olla. Hän ei ole puhunut koko totuutta. Ehkä on kuitenkin hyvä, ettei Annikka tällä kertaa saakaan tietää tämän enempää. Hänelle riittää nyt tieto, ettei hänen tarvitse tänä iltana odottaa miestään kotiin.

Nurminen kiittää Annikkaa ja sanoo, ettei ole sopiva aika tulla vieraisille, onhan nyt keskiyö.

— Menen vielä pistäytymään tallilla. Ja Annikankin on parasta mennä nukkumaan kaikessa rauhassa. Hyvää yötä nyt vain.

Annikka menee sisälle ja kallistuu kohta levolle rukous huulillaan.

— — —

Jukalla on ollut kova päivä. Valssin pauhu, tomu ja kuumuus ovat tänään tuntuneet tavallista tuskallisemmilta. Kun vihdoin määrätunnit ovat tulleet täyteen, on ulos raittiiseen ilmaan pääseminen tuntunut kuvaamattoman helpottavalta.

Ulkona on pimeää kuin säkissä, mutta tehtaan ympäristö on hyvin valaistu. Kauempana on lamppuja vain harvassa, ja niidenkin valo kuumottaa vaimeana harmaan tihkusateen läpi kykenemättä juuri valaisemaan ympäristöä.

Jukalla on kiire kotiin. Hän tietää, että Annikka siellä odottaa illallinen valmiina. Hän iloitsee jo etukäteen, että saa koko seuraavan aamupäivän viettää perheensä parissa. Nopeasti hän jättää taakseen tehtaan valopiirin ja sukeltaa pimeyteen iloisesti vihellen.

Sillalle ehdittyään hän pysähtyy hetkeksi tarkkaamaan veden korkeutta koskessa, sillä se on elintärkeä kysymys kaikille ruukkilaisille. Jos vesi kovin laskee, kuten usein

kesällä pitkien poutien aikana tapahtuu, tietää se ruukilla työttömyyttä ja puutetta. Siksipä onkin tullut tavaksi ohikulkiessa vilkaista alas koskeen, etteivät vain pohjakivet ala kuumottaa ja peloittava työttömyys näytä irvisteleviä pedonhampaitaan.

Vain silmänräpäyksen ajan nojaa hän märkään siltakaiteeseen ja tuijottaa syvyyteen, kun hän äkkiä tuntee iskun ja viiltävää kipua hartioissaan. Hänestä tuntuu, kuin koko silta kiepahtaisi pystyyn ja tuliset renkaat sinkoilisivat silmissä. Renkaiden keskellä vilahtavat Eetu Turkkilan vihan vääristämät kasvot. Jukka erottaa puukon välähdyksen, tuntee toisen iskun rinnassaan ja kuulee Eetun käheän äänen kuiskaavan:

— Ihminen vaimosta syntynyt elää vähän aikaa . . . !

Sillan kaiteen vierellä alkaa taistelu elämästä ja kuolemasta. Jukka tuntee, kuinka hänen pedon luonteensa herää. Hän puolustautuu raivokkaasti koettaen saada puukkoa Eetun kädestä. Hän on haavoittuneenakin vielä toista voimakkaampi. Mutta ennen kuin hänen onnistuu saada puukko pois, ehtii Eetu viiltää häneen vielä useita pienempiä haavoja.

Vihdoin on puukko kuitenkin Jukan kädessä ja hän heittää sen koskeen. Miehet taistelevat paljain käsin. Jukka alkaa tuntea, että hänen voimansa uupuvat. Kaikki pimenee ja hän kadottaa tajuntansa. Viimeinen, mitä hän käsittää, on se, kun Eetu yrittää työntää hänet kaiteen yli koskeen. Vain hämärästi hän käsittää, mistä on kysymys. Ei sinne, ei, ei millään! Hän pitää kouristuksenomaisesti kiinni kaiteesta. Sitten hän ei muista enää mitään.

Kun hän herää, ei hän ensin käsitä, missä on. Unensa läpi hän tuntee ruumiinsa runnelluksi, onpa hän nukkunut epämukavasti. Hän yrittää kohentautua, mutta sietämätön

kipu estää sen. Hän herää täydelleen ja miettii. Vasta sitten hän avaa silmänsä.

Hänen katseensa osuu ensimmäiseksi heleänväriseen kukkaseen, joka helottaa hänen vuoteensa vieressä olevalla pienellä pöydällä. Siitä se siirtyy ikkunaan, jonka takana näkyy pilvien harmaa vyöry ja keltalehtisten puiden huojunta kovassa tuulessa.

Samassa hän käsittää, että hän on sairaalassa, ja muistaa, mitä sillalla tapahtui.

Ensimmäiseksi välähtää hänen sisimmässään hurja ilo. Tässä hän on kuitenkin! Hän elää, elää! Eetu ei saanut häntä työnnetyksi koskeen! Silloin sillalla oli hänestä jo tuntunut, ettei hän enää koskaan saisi palata elämään. Oli kuin hän olisi kuullut, kuinka kuoleman portit aukenivat kovalla pauhinalla ja hänen nääntynyt sielunsa seisoi siinä, aivan kynnyksellä, valmiina astumaan sisään.

Hän on pelastunut! Hänellä on mahdollisuus palata elämään. Hänen sydämensä puhkeaa ylistyslauluun psalminkirjoittajan tavoin: »Hän ojensi kätensä korkeudesta ja tarttui minuun, veti minut ylös suurista vesistä». Ylistys ja kiitos olkoon hänelle!

Hän keinuu kauan kuin ihmeellisillä ilon aalloilla. Mutta vähitellen ajatukset selkenevät ja asettuvat omiin uomiinsa. Monet kysymykset heräävät vaatimaan vastausta, ja huoli Annikasta ja lapsista täyttää mielen.

Vasta nyt hän havaitsee, että hänen päänsä on sidottu ja että hän ei voi ollenkaan kääntyä. Hän aavistaa edessään olevan kärsimystäyteisen ajan.

Hän kuulee, kuinka rauhalliset, varmat askeleet lähestyvät hänen vuodettaan. Mutta hän ei voi kääntyä nähdäkseen, kuka sieltä tulee. Hän odottaa, kunnes hoitajatar ilmestyy hänen eteensä.

— Hyvää huomenta, mitä teille kuuluu?

Jukka ilostuu huomatessaan, että hänen edessään seisoo sama pirteä neiti, joka kerran oli Annikkaa hoitamassa, silloin kun — — —.

— Kiitos, hyvää.

Vain vaivoin hän saa esille nämä kaksi sanaa. Kieli tuntuu polttavan kuumalta ja suussa on hirveä maku.

Hoitajatar valuttaa lusikalla lääkettä hänen huuliensa väliin:

— Nielkää tämä reippaasti. Kas niin, ja nyt tilkka raikasta vettä päälle. Eikö alakin tuntua jo paljon paremmalta? Näettekö, kuinka kauniin kukkasen pikku rouvanne on tuonut teille?

— Annikka —, sammaltaa hän, ja kysyy sitten: — Olenko minä kovasti sairas?

— Kuinka sen ottaa. Kestäähän jonkin aikaa, ennen kuin haavat paranevat. Mutta eivät ne itse asiassa suuria merkitse teidänkaltaisellenne voimakkaalle miehelle. Kyllä te tästä selviätte.

Nyt vasta Jukka käsittää, että hän on hirveän sairas. Hänen tekisi mieli puhua paljon ja kysellä paljon, mutta yksi ainoa sana pusertuu hänen huuliltaan:

— Annikka.

— Olkaa aivan rauhallinen. Nyt on teidän tehtävänne levätä. Rouvanne on ollut täällä kaksi kertaa tänä aamuna ja hän tulee kohta uudelleen. Hän on kovin reipas ja rauhallinen. Hänen tähtensä teidän tulee parantua.

Hoitajatar puhuu lempeästi ja rauhoittavasti. Hän katsoo kalpeita miehekkäitä kasvoja ja tummaa päätä, jonka aaltoilevassa tukassa näkyy runsaasti harmaita juovia. Sairas on sulkenut silmänsä, mutta suljettujen luomien välitse pusertuu esille kaksi kyyneltä.

Hoitajatar rientää tehtäviinsä miettien elämän monimutkaisuutta. Se vierii erittäin arvoituksellisena juuri tämän talon

kautta ja näyttäytyy täällä kaikkein traagillisimmin kasvoin. Pahat ovat Marttisen haavat, mutta onpa tänne monesti tuotu mies paljon pahemminkin runneltuna. Jos heittiön puukottajan käsi ei paljon sääliä tunne, niin vielä vähemmän tuntee sääliä tunnoton kone, jonka ihminen itse on rakentanut ja palvelukseensa pakottanut, mutta joka, saadessaan otteen rakentajaansa, puree ja murskaa, hakkaa ja seuloo elimellistä purtavaansa, herkkää ja värisevää lihaa yhtä tunnottomasti kuin rautaisia annoksia, vakinaista purtavaansa. On tänne tuotu kädettömiä ja jalattomia miehiä, joiden jäsenet ovat lentäneet valssin kattoon asti, kun tulinen rautakäärme on sujahtanut läpi ihmisruumiin katkaisten jäsenen kuin hämähäkin rihman. Eikä ole niinkään harvinaista, että miehet itsekin yltyvät toisiaan mukiloimaan joko nyrkeillä tai muilla tylsillä aseilla, mutta väliin terävämmilläkin, kuten tässäkin Marttisen tapauksessa.

Kuka lienee ollut hänen tappelukaverinsa, jos tämä tappelu on ollutkaan? Vaikka voihan olla, että miehen kimppuun on hyökätty takaa päin — pahin haava on hartioissa. Niin varmaan on käynytkin. Marttinenhan on tunnettu erittäin siivoksi mieheksi, ja kuuluu se ihan jumaliseksikin viime aikoina ruvenneen. Mutta mitäpä nämä seikat minulle kuuluvat? Poliisikuulustelu ne selvittää aikanaan, päättää hoitajatar mietteensä, sillä pitkäksi aikaa ei voi pysähtyä yhden kohtalon tutkimiseen. Monet tehtävät ovat odottamassa ja on liikuttava nopeasti, jos mieli selvitä kaikesta.

Kun Jukka sitten illan suussa havahtuu, istuu Annikka hänen vuoteensa ääressä. Jukka yrittää liikahtaa, mutta Annikka laskee kätensä hänen kädelleen ja hymyilee kauniisti:

— Hiljaa, rakas, aivan hiljaa. Ei sinun tarvitse mitään kertoa, minä tiedän kaikki.

Jukka sulkee silmänsä. Hänellä on nyt hyvä olla. Kaukainen muisto herää hänen mielessään ja sekoittuu kummasti nykyiseen. Hän on pieni poika ja makaa heleällä rantahietikolla. Laineet, siniset, elävät vedet, loiskivat rannan hietaan. Ylempänä mäen törmässä humisee vihreärintainen tuuhea metsä. Silloin tällöin lehahtaa sieltä vilpoinen tuulenhenkäys. Se sipaisee pehmeällä siivellä hänen päivänpaahtamia kasvojaan. Kaiken yläpuolella helottaa ihana aurinko ja huiman sininen korkea taivas.

Mutta sitten hän tajuaa, missä on, ja käsittää, että Annikan rakas katse se häntä aurinkona lämmittää, hänen silmiensä kirkas sini on Jukan ihmeellinen taivas, hänen hengityksensä, joka väliin hulvahtaa hänen kasvojensa ylitse, on vilpoinen tuulen vire. Mutta humina, joka tuntuu väliin paisuvan äänekkääksi kuin kosken pauhu Harjun rantatörmän alla, mitä se on? Jukka ei tiedä, että se on hänen kuumeisen verensä kohina, joka pauhaa yli koko ruumiin, saaden korvat humisemaan ja jokaisen hermon värähtelemään.

— Annikka.

— Minä olen tässä.

— Jumala — pelasti

— Niin, rakas. Hän pelasti sinut ja pelastaa yhä edelleen. »Hän kantoi meidän sairautemme.» Kyllä sinä paranet. Me rukoilemme kotona, kaikki neljä.

— Kiittäkää — myöskin.

— Kyllä me kiitämmekin. Mutta nyt emme puhele enää. Meillä on aivan hyvä tässä näin.

Mutta Jukan huulet muodostavat vielä yhden sanan:

— Lapset?

— Ole huoletta, Kontkasen täti on heidän luonaan. Hän on luvannut tulla kaksi kertaa päivässä, että pääsen pujahtamaan täällä luonasi. Sinähän tiedät, ettei heillä ole vaaraa, kun täti on heidän luonaan.

Jukka sulkee silmänsä. Annikka istuu vuoteen vieressä, ja palavat rukoukset kohoavat hänen sydämestään: Hyvä Jumala, säästä hänet, paranna, tee terveeksi. Lasten tähden, Herra, ja suuren laupeutesi tähden. Mutta sitten hän tuntee, että sanat ovat aivan liian köyhät tulkitsemaan hänen hätänsä, hänen ahdistuksensa ja tuskansa syvyyttä. Ja hän huokailee, hiljaa ja kuulumattomasti, sillä hän tietää, että sellaisenkin rukouksen Jumala ymmärtää, sellaisenkin kuulee ja sellaiseenkin vastaa. Ja vähitellen valuu hänen sisimpäänsä ihmeellinen rauha. »Miksi murehdit, sieluni, ja miksi olet niin levoton minussa? Turvaa Herraan! Ja vielä minä saan häntä ylistää siitä, että hän on minun Jumalani ja minun kasvoini apu.» — Isä, tapahtukoon sinun tahtosi nyt ja aina. Sinä, Isä, tiedät, mikä on parhaaksemme.

Kun Annikka tulee seuraavana päivänä, pyytää Jukka häntä laulamaan.

Annikka katsoo kysyvästi sairaanhoitajatarta. Kun tämä nyökkää myöntävästi, kysyy Annikka:

— Mitä haluaisit minun laulavan?

— Laula »Mestari, myrsky on suuri».

— Miksi juuri sen?

— Laula.

Annikalla ei ole muuta mahdollisuutta kuin aloittaa:

Mestari, myrsky on suuri,
ja mahtavat laineet käy.
On taivaskin mustana juuri,
ei apua missään näy.
Mestari, sallitko meidän
kurjien hukkua?
Joka tuokio tuimasti uhkaa
meit' aaltoihin haudata.
— Ma tyveneks' aallot ja tuulet saan.
Rauha vaan!

Raivotkoon viha siis aaltojen,
tai henkien, taikkapa ihmisten,
ei hätää, kun tullunna laivahan
on Mestari maan, meren, taivahan.
Ne kaikki saa kauniisti taipumaan.
Rauha vaan, rauha vaan!
Ne kaikki saa kauniisti taipumaan.
Rauha vaan.

— Rauha vaan, kuiskaa sairas hiljaa, kun Annikka on lopettanut.

Hoitajatar kertoo Annikalle eteisessä, että hetken perästä on poliisikuulustelu.

— Nytkö jo? Miksi he eivät voi antaa hänen toipua rauhassa?

— Lääkäri antoi luvan hyvin vastenmielisesti, mutta lupasi kuitenkin viimein, kun sanoivat tekevänsä sairaalle vain pari kysymystä. He tahtovat tavata teitäkin, rouva, joten pyydän teitä hetkeksi tänne sivuhuoneeseen.

Annikka istahtaa sekavin tuntein odottamaan.

Kun kuulustelu on ohitse, lähtee hän kotiin, ja hänestä tuntuu, kuin koko maailma olisi kummallisella tavalla muuttunut. Tie hänen jalkojensa alla tuntuu tylyltä ja kovalta, rannan puut ojentelevat oksiaan kuin lyödäkseen ja tuuli vinkuu vihaisia sanoja hänen korviinsa.

Kun hän tulee sisälle, juoksevat Anssi ja Heikki häntä vastaan ja Tapani ojentaa käsiään syliin pyrkien. Mutta Annikka työntää heidät kaikki kamariin.

— Anssi kulta, pidä hetken aikaa huolta pikku pojista, äiti ei jaksa nyt leikkiä.

Hän sulkee oven ja jättää lapset yksin.

Sitten hän istahtaa tuolille ja katsoo säikähtynein silmin Kontkasen tätiä.

— Ajatella, joku on tahtonut murhata Jukan! Murhata!

Täti katsoo säälien Annikan murtunutta olemusta.

— Niin, tämän maailman herra, Jumalan ja ihmisten vihollinen, se sillä tavalla töitään teettää. Mutta ainakin tällä kertaa se erehtyi, eipä onnistunut aikeissaan, katala murhaaja.

— Mutta miksi, täti, miksi? Eihän Jukalla ole ainoatakaan vihamiestä, eihän hän koskaan ole tehnyt kenellekään pahaa!

— Annikka, tulehan tänne, niin puhelemme hetken. Täti vetää hänet lempeästi viereensä sohvalle ja sanoo vakava sävy äänessään:

— Sanoit, ettei Jukalla ole vihamiehiä. Etkö muista, mitä Raamattu puhuu käärmeen siemenen ja vaimon siemenen välisestä vainosta? Se vanha kyy on leppymättömästi vihainen kaikille Jumalan sanan siemenestä syntyneille. Siitä vainosta kertovat meille marttyyrien historia ja meidänkin päivien kristittyjen monet vaikeudet ja kärsimykset.

— Luuleeko täti, että yksinomaan tästä syystä joku olisi tahtonut murhata Jukan?

— Olen vakuuttunut, että perimmäinen syy on tämä. Välillisesti ehkä on voinut sattua jotakin sanaharkkaa.

— Voi hyvä Jumala, onko se mahdollista?

— Kuten näet, se on mahdollista. Eikö Jukka ehtinyt nähdä, kuka se oli, joka hyökkäsi hänen kimppuunsa?

— En tiedä. Hän ei ole sanonut sitä minulle. Hän ei ole sanonut sitä poliisillekaan

— Eikö sitten ole ketään, joka voisi jotakin todistaa?

— Ei. Ruukin yövartija oli muutamia minuutteja yli kymmenen kuullut huutoa, mutta ei ollut oikein varmaa, mistä päin huuto oli kuulunut, kun kävi kova tuuli. Sitten hän oli kuullut jälleen melua ja tuulen mukana olivat hänen korviinsa kantautuneet merkilliset sanat: »Ihminen, vaimosta syntynyt elää vähän aikaa ...» Samassa oli kuulunut selvää töminää läntiseltä sillalta päin, ja hän oli kiiruhtanut

sinne ja tavannut Jukan takertuneena sillan kaiteeseen. Sillan toisesta päästä oli hän vielä kuullut juoksuaskeleita ja lähtenyt ajamaan murhaajaa takaa. Mutta se oli ehtinyt piiloutua lautatapulien väliin, joita toisella rannalla on runsaasti. Kun hän sitten palasi takaisin, oli hän tuntenut kaiteeseen takertuneen miehen Jukaksi. Hän oli jo silloin ollut tajuton, ja häntä oli ollut vaikea irroittaa kaiteesta.

Katkonaisesti ja monien kyynelten keskeyttämänä saa Annikka selitetyksi Kontkasen tädille, mitä poliisikuulustelussa oli käynyt selville.

— Eikä Jukka suostu sanomaan, kuka häntä löi?

— Ei.

He istuvat hetken vaiti. Huoneessa on painostava tunnelma. Pikku Heikin hiljainen vaikerrus kuuluu kamarin puolelta. Ulkona on tuuli yltynyt. Se on kuljettanut mukanaan sadepilviä, ja ensimmäiset raskaat pisarat iskevät ruutuun.

Kontkasen täti nousee ja korjaa tulta hellassa.

— Mitä sinä arvelet siitä?

— Minusta Jukka tekee — oikein.

Annikan katse suuntautuu kaukaisuuteen ja hänen kasvoillaan on sanoin selittämätön ilme. Vanhasta naisesta tuntuu, kuin niillä häivähtäisi valon aalto. Hänen silmänsä kostuvat.

— Mutta eikö sinun mielestäsi rikollisen pidä saada rangaistustaan?

— Kyllä. Mutta siitä pitää Jumala huolen. »Minun on kosto, minä kostan», sanoo Herra.

— Annikka, uskon, että sinä olet oikeassa. Mutta etkö sentään toivoisi, että Jukka sanoisi sen sinulle?

— En, sitä en toivoisi. Minusta tuntuu, että minä alkaisin vihata sitä miestä. Ja olisi varmaan tuskallista vihata jotakuta.

Annikka itkee hiukan, mutta sitten hän menee tyyntyneenä lasten luokse.

Kontkasen tädistä tuntuu, kuin huoneeseen olisi valahtanut pyhäpäivän rauhaa.

— — —

Hitaasti kuluvat syksyiset päivät, ja vielä hitaammin yöt, jolloin sade soittelee ruutuun surumielistä sävelmäänsä, jota tuuli raskaasti säestää. Hitaasti kuluvat minuutit ja tunnit sellaisina öinä! Annikka kuuntelee kellon heilurin niksahduksia samalla kun ajatukset vellovat edestakaisin kuin mustat vedet kosken rosoisten kivien lomissa.

Mihin hän joutuu, jos Jukka ei paranekaan? Mihin joutuvat lapset?

Annikka tietää sen kyllä, mutta hän ei uskalla laskea sitä ajatuksiinsa, se on hänen mielestään liian kauheata. Mutta onko se sittenkään sen kauheampaa kuin monen muunkaan lesken kohtalo täällä ruukilla? Mies kuolee ja leski menee hänen sijastaan ruukin töihin. Entä lapset? Niin, lapset saavat olla päivisin yksin kotona ja tulla toimeen niin hyvin kuin voivat. Vähän vartuttuaan he liittyvät niihin laumoihin, jotka vaeltelevat kaikkialla huutaen ja mekastaen ja oppien toisiltaan sekä hyvät että huonot. Siinä laumassa saisivat Anssi ja Heikki paikkansa ja ennen pitkää heistä tulisi tyypillisiä »ruukin kakaroita», jotka sitten aikanaan astuisivat miesten töihin tehtaaseen, raataakseen siellä koneiden kanssa kilpaa elämänsä loppuun saakka.

Tämähän on tavallinen ja jokapäiväinen ihmiskohtalo ruukilla, eikä kenenkään mieleen juolahda kapinoida sitä vastaan. Niin on ollut aina ja niin tulee vastaisuudessakin olemaan. Kyllä ruukki heidät kaikki leivissä pitää, kun he vain puolestaan hoitavat velvollisuutensa.

Mitä oikeutta hänellä, Annikalla, on kapinoida tätä luonnollista elämänjärjestystä vastaan?

Ei mitään oikeutta. Mutta sittenkin hän kapinoi, hän suorastaan kiusaa Jumalaa tullakseen varjelluksi tällaiselta kohtalolta. Sillä hänellä on, paitsi kahta tervettä poikaa, myös Tapani. Miten Tapanin käy sitten? Hänet on teljettävä yksin huoneeseen siksi aikaa, kun toiset ovat omilla retkillään ja äiti ansiotöissä hankkimassa heille kaikille välttämätöntä leipäpalasta. Tai sitten hänet pitäisi lähettää kunnalliskotiin!

Nyt ovat hänen ajatuksensa ryöstäytyneet irti, eikä hän saa niitä pysähtymään, vaan ne riehuvat valtoiminaan. Ja kuta enemmän hän miettii ja pohtii, sitä suuremmaksi kasvaa hänen tuskansa. Vihdoin se on kuin valtaisa vuori, joka liikahtelee perustuksissaan ja joka hetki uhkaa murskata hänet.

Hän muistaa siinä tuskassaan isää ja äitiä ja sitä kasvatusta, jonka on heiltä saanut. Eikö sittenkin olisi ollut parasta, että hänkin olisi saanut mennä ruukin töihin heti rippikoulusta päästyään, niin kuin muutkin tytöt? Kun hän olisi saanut tottua siihen nuoruudesta, ei tuntuisi niin kauhealta, jos se nyt kuitenkin hänen eteensä tulisi.

Oliko sittenkin niin kuin hänen kasvintoverinsa olivat sanoneet, että heillä oltiin tarpeettoman herraskaisia, että äiti oli sellainen ja sellaista Annikastakin kasvatti?

Mutta olihan hänet totutettu työhön jo varhain. Ja oliko tavallisena palvelustyttönä oleminen merkki siitä, että pyrki herrassäätyyn, vaikka saikin palvella herrasväkeä ja joka päivä nähdä heidän elämäänsä?

Mutta ehkä sittenkin olisi ollut parasta, että hän olisi mennyt naulapajaan jo silloin, aivan nuorena?

Hän jo näkee mielikuvituksissaan, että hänen täytyy jättää täällä Harjulla sijaitseva viihtyisä kotinsa, jota hän on oppinut rakastamaan niinä vuosina, joina he ovat Jukan

kanssa täällä asuneet. Minne hän sitten joutuisi asumaan? Tietenkin Alatuville, siellähän muitakin leskiä asuu.

Annikka ei voi olla nyyhkyttämättä kaikkea tätä ajatellessaan. Hänellä on täysi työ pidätellessään, ettei purskahtaisi ääneen itkemään. Hänen nyyhkytyksensä on kuitenkin niin äänekästä, että Anssi herää.

— Miksi sinä itket, äiti?

Poika nousee polvilleen ja kömpii hänen viereensä.

— Äidillä on suru, nyyhkyttää Annikka. Hän vetää pikku pojan syliinsä ja painaa otsansa hänen hentoa olkapäätään vasten. Tuntuu hyvältä, että siinä on inhimillinen olento, johon turvautua, vaikka vain pieni poika.

Anssi katsoo hätäisesti äitiin:

— Äiti, mitä on suru?

Hänestä on kauheata, että äidillä on jotakin sellaista, joka saa hänet itkemään tuolla tavoin. Äiti itkee — sehän on tavatonta! Äiti itkee yöllä, kun muut nukkuvat! Ja toistamiseen hän kysyy:

— Mikä on suru?

Annikka hämmästyy. Mutta sitten hän vastaa ymmärtämättä, mitä sellainen vastaus voi selittää.

— Suruko? Sehän on sama kuin murhe.

— Eikö muuta! ilostuu lapsi. — Mutta murhehan on sellaista, jonka saa jättää Jeesukselle. Eikö niin, äiti? Raamatussa on kirjoitettuna, että »heittäkää kaikki murheenne hänen päällensä». Olen kuullut isojen ihmisten puhuvan siitä, Kontkasen tädin ja isän ja sinunkin, äiti. Miksi et heitä suruasi Jeesukselle?

Annikka ensin hämmästyy ja sitten hän häpeää. Näinkö vähän hän luottaa Herraansa? Näinkö vähäinen on hänen uskonsa, hänen, joka lapsuudesta saakka on opetettu tuntemaan Herran hyvyyttä ja joka kaikkina elämänsä päivinä on saanut tuntea, kuinka Herra on kantanut häntä kuin kot-

kan siivillä ja kuinka hänen armonsa on ollut uusi joka aamu? Eikö nytkin ole niin, ettei hänelle anneta raskaampaa kuormaa, kuin että hän sen jaksaa kantaa?

— Niin, Anssi, hän vastaa lapselle, — kerrotaan Jeesukselle, kerrotaan yhdessä.

He polvistuvat. Paljon siinä ei sanoja tarvita, sillä hän, jolle puhutaan, ymmärtää vähästä. Ensin rukoilee Annikka, sitten Anssi. Anssin rukous on vielä lyhyempi kuin äidin. Hän sanoo vain: — Rakas Jeesus, ota äidiltä pois se paha suru, tee isä terveeksi ja siunaa meitä kaikkia. Amen.

Pian kuuluu huoneessa ainoastaan nukkuvien syvä, rauhallinen hengitys.

— — —

Mutta sairaalan seinien sisällä valvotaan vielä. Ja aika kuluu hitaasti tuulen vaikerrusta ja sateen soittelua kuunnellessa.

Jukka makaa vuoteellaan unen ja valveen välimailla. Hänen ajatuksensa harhailevat ja hänen aivonsa takovat kuumeen kourissa. Väliin tuntuu, kuin maa hellittäisi otteensa, kuin hän kohoaisi ylöspäin, jonnekin, jossa on kevyttä, kirkasta, ilmavaa. On kuin maa alkaisi häipyä näköpiiristä ja uudet seudut häämöttäisivät katseen edessä.

Hänen ajatuksensa askaroivat tuonpuoleisissa. Mutta joskus, selvempinä hetkinä, kun tuskat tuntuvat ankarina, hän ajattelee Jeesusta, miten paljon suurempia hänen tuskansa olivatkaan, miten kauhea hänen kuolinvuoteensa! — Minulla täällä on pehmeä lämmin vuode, hänellä oli vain rosoinen kauhea risti!

Annikka ja lapset ovat hänen ajatuksissaan heti, kun hänen tajuntansa kirkastuu. Mutta ei aikaakaan, kun kaikki taasen himmenee. Hän on istuvinaan kotona, rakkaitten parissa. Hän kuuntelee, kun Annikka laulaa. Mutta sitten se ei enää olekaan Annikka, joka laulaa. Nehän ovatkin

enkeleitä ja niitä on paljon Joko hän on perillä, matkansa päässä?

Mutta mitä merkitsee tämä valtava tungos? Eikö tämä olekin se »valkopukuinen joukko», joka on tullut suuresta ahdistuksesta? Entä tämä mahtava kohina — kuin paljojen vetten pauhina? — — »Me kuljimme Jumalan huoneeseen juhlakansan kohinassa.» — Suuri valkopukuinen joukko sieltä Annikan taulusta on lähtenyt liikkeelle. Niitä tulee kaikkialta — idästä, lännestä, pohjoisesta, etelästä! — Tuolla on vanha rovasti, miten reippaasti hän asteleekaan! Ja tuolla on Lotta-mummo! Hän tulee suoraan Jukan luo ja kysyy kiihkeästi: — Missä Annikka on? Ja missä ovat pikku pojat? Niin, mihin Annikka on häipynyt? Jukka etsii häntä kaikkialta väentungoksesta. Kaikkialla näkyy onnellisia, iloisia, nuoria kasvoja, mutta Annikan kasvoja ei missään. Ylhäällä vuorella häämöttää Jumalan kaupunki, se hohtaa siellä kuin nouseva aurinko. Ylös rinnettä vyöryy kiittävä riemuitseva joukko salamanvalkoisissa puvuissaan, mutta Annikkaa ei näy missään.

— Hän kiipeää valkealle kalliolle ja panee kätensä torveksi suulleen: — Annikka, Annikka! Samassa hän näkee, kuinka kallion kuvetta kiipeää kolme reipasta pikku poikaa. Anssi astuu suoraan hänen eteensä: — Isä, etkö muista, että mehän sovimme kohtaamisesta taivaan itäisellä portilla! Äiti odottaa sinua siellä. Me olemme etsineet sinua kaikkialta.

Tapani seisoo hänen edessään ja hyppelee kuin västäräkki: — Isä, isä, katso, minä menen näin, tasajalkaa! Katso, isä, tasajalkaa! Ne ovat yhtä pitkät nyt!

Jossakin alkaa kirkas ääni laulaa: »Siell' on ruumiit aivan uudet, puhtaat kirkkaat kokonaan ...» Se on Annikan ääni! Hän tuntisi sen tuhansien joukosta. Mutta kohta alkaa joku puhua vakavalla äänellä: »Hän on haavoitettu meidän

pahain tekojemme tähden ja meidän syntiemme tähden hän on hosuttu...» Taas alkaa ylistysvirsi, ensin vienona ja hiljaisena kuin tuulen hyminä, mutta se paisuu, voimistuu. »Kunnia!» kajahtaa kuin merten pauhu. »Karitsan häät ovat tulleet!»

Oi tätä juhlakansan kohinaa! Hän tuntee, kuinka hänen painonsa katoaa ja hän kohoaa korkealle. Pienet pojat seisovat yhä valkealla kalliolla ja vilkuttavat hänelle: — Muista, isä, taivaan itäisellä portilla!

Hän vaipuu valkeaan, kimaltelevaan usvaan. Kaikki häipyy pois. Poissa on riemuitseva valkopukuinen joukko, poissa juhlakansan kohina. Mutta usvan keskeltä hahmottuu hänen silmiensä eteen orjantappuroin kruunattu pää ja silmät, joiden katse on kuvaamattoman täynnä sääliä ja rakkautta. Ne silmät katsovat suoraan hänen sisimpäänsä. Hänen sydämensä sykkii niin voimakkaasti, että hän herää.

Kestää hetken, ennen kuin hänelle selviää, että vanha rovasti siinä seisoo pöydän takana ja lukee: »— — — Rangaistus oli hänen päällänsä, että meillä rauha olisi Ja kohta alkaa eteisessä oleva kuoro laulaa: »Vain sinun verihaavasi ne yksin mun tyydyttää ...»

Kun Annikka huomaa, että Jukka on avannut silmänsä, hän kumartuu hänen puoleensa:

— Nyt on sunnuntai ja täällä on hartaushetki. Rovasti on puhumassa ja kuoro on laulamassa. Sinä olet nukkunut koko ajan. Vai olemmeko me häirinneet sinua?

— Ette.

Jukan huulet muodostavat sanan, mutta ääntä ei kuulu. Annikan sydäntä viiltää.

— Sinun olisi tietenkin pitänyt saada levätä. Mutta täällä on toisiakin ja he kaipaavat ...

Annikka koettaa selitellä, mutta hän vaikenee äkkiä ja katsoo hämmästyneenä Jukan silmien loistetta. Eikö tuol-

lainen loiste kuulu jo tuonpuoleiseen maailmaan — rauhan kaupungin kansalaiselle? Onko Jukan muuttohetki koittanut?

Hätäisesti hän tarttuu Jukan käteen. Sairaan huulet näyttävät muodostavan sanoja. Annikka panee korvansa hänen suulleen.

— Annikka, älä — pelkää! — — En minä kuole ... Sain nähdä, että pääsin — perille, ja te kaikki — — olitte odottamassa siellä — — taivaan itäisellä — portilla

Jukka hymyilee kauniisti ja katsoo Annikkaan. Sitten silmät sulkeutuvat. Hän nukahtaa uudelleen.

Annikka istuu vielä kauan siinä. On pyhäistä, juhlallista. Hän rukoilisi mielellään, mutta sanat puuttuvat. Mutta Henki rukoilee sanomattomin huokauksin. Miten ihmeellinen on se osa, joka on ihmislapselle annettu! Syntyä luomakunnan kruunuksi, jalommaksi ja täydellisemmäksi kaikkia muita luotuja, mutta vaeltaa kuitenkin halki elämän kantaen povessaan kaipuuta suurempaa täydellisyyttä kohden, olla osa katoamattomasta Jumalasta ja vasta Jumalansa kanssa sopusointuun päästyään löytää leponsa kuin lapsi äitinsä polvelta. Elämänsä päivinä on ihminen niin maan kammitsoima, että ainoastaan harvoina tuokioina, välähdyksenomaisesti, hän saa heikon aavistuksen korkeasta kutsumuksestaan ja siitä, miten kalliiksi hän on arvattu Jumalan silmissä.

— Paraneeko hän? Annikan katse on täynnä kipeää levottomuutta, kun hän poistuessaan eteisessä tapaa hoitajattaren.

— Hän on hyvin sairas, mutta välitöntä hengenvaaraa ei ole.

— Kestääkö se kauan?

— Sitä on vaikeata tietää. Kuukauden — pari, riippuu olosuhteista.

— Niin kauan?

Kotimatkalla Annikan askeleet ovat hitaat ja painavat. Hän kävelee kuin unessa huomaamatta vastaantulijoita. Hänen aivoissaan takovat sairaanhoitajattaren sanat kuin tuskalliset vasaraniskut: kuukauden — pari

Miten hän tulee toimeen niin kauan lasten kanssa? Huoli jokapäiväisestä leivästä laskeutuu raskaana hänen sydämelleen. Anssin sairaus on aikoja sitten vienyt Jukan pienet säästöt. Jos Jukan sairaus olisi työssä sattuneen tapaturman aiheuttama, hän saisi jonkinlaisen avustuksen sairaskassasta. Nyt he eivät saa penniäkään mistään. Se pieni summa, joka hänellä on kotona, riittää korkeintaan pariksi viikoksi. Eikä Annikalla ole ketään, jolta hän voisi lainata, hänen kaikki ystävänsä ovat yhtä köyhiä kuin hän itsekin.

Mutta kotiin ehdittyään hän rauhoittuu. Kontkasen täti, joka on ollut lasten luona, katsoo hiukan ihmeissään, kun Annikka astelee suoraan kirjahyllyn luo riisumatta takkia yltään. Hän näkee, kuinka Annikka selaa Raamattuaan.

— Miten Jukka voi tänään?

— Hän on sairas, mutta hän on Jumalan kädessä. Hyvin hän voi.

Vanha nainen on hetken vaiti, mutta sitten hän tiedustelee huolestuneella äänellä:

— Mutta mitä sinulle itsellesi kuuluu, lapsi raukka?

Annikan kasvoilla on selittämätön ilme, kun hän vastaa:

— Sitähän minä juuri katson. Tahdon nähdä, ovatko Jumalan lupaukset paikoillaan. Ja näkyvät ne olevan. Täti, täällä on eräs kohta Psalmien kirjassa, ja se on lohduttanut minua lukemattomat kerrat ennen: »Miksi murehdit minun sieluni ja miksi olet niin levoton minussa? Turvaa Herraan! Sillä vielä minä saan kiittää häntä, minun kasvojeni apua, minun Jumalaani».

Ja Kontkasen täti, jolla iästään huolimatta on herkkä ja

ailahteleva lapsen sielu, joka syttyy joka kerran, kun tulee puhe Jumalan rakkaudesta, puhkeaa laulamaan hellan ääressä seisoessaan.

Sitten hän istahtaa Annikan viereen ja alkaa iloisesti haastella:

— Iloitkoot ja riemuitkoot kaikki, jotka Jumalaa etsivät ja joille hänen apunsa on rakas! Tiedätkö, Annikka, minulla on tapana Raamattua lukiessani merkitä muistiin kaikki ne paikat, joissa meitä kehoitetaan iloitsemaan. Minulla on muistissa jo yli sata paikkaa! Kun taivaallinen Isä on näin monta kertaa vaivautunut sanomaan meille, että meidän tulee iloita, ei hän suinkaan halua, että kulkisimme nurpalla nenin.

— Mutta väliin on vaikeaa olla iloinen, huokaa Annikka koettaen hymyillä kyyneltensä lävitse.

— Niin, lapseni, sinulla on nyt vaikeaa, mutta usko minua: kiitoksen syytä on aina, ilonaiheita kaikkialla. Pian on taas käsissä aika, jolloin saat ylistää Jumalaasi siitä, että hän todella on sinun kasvojesi apu ja sinun Jumalasi, aivan niin kuin äsken luit. Mutta ota nyt jo takki yltäsi ja tule syömään.

Annikka ripustaa takkinsa naulaan ja kurkistaa kamarin puolelle.

— Hyvänen aika! Missä lapset ovat?

— Kas, kun et heti huomannut! Neiti Tattari kävi sinua äsken tapaamassa, olisi ollut kuulemma asiaa. Ja Anssi alkoi pyrkiä hänen puolelleen Lumikkia tervehtimään. Mistä se onkin saanut niin kauniin kissan? Ja tietenkin toiset pojat pyysivät päästä mukaan.

— Tapanikin?

— No tottahan toki! Neiti nosti pojan syliinsä, ja niin he pääsivät vierailulle kaikki kolme. Hän sanoi, että kun palaat, voit käydä noutamassa pojat.

Annikka on iloinen siitä, että hänellä neiti Tattarissa on niin hyvä naapuri. Usein tämä pistäytyy Marttisten puolelle, ja aina hänellä on jotakin hyvää pistettävänä lasten käteen. Varsinkin rampa Tapani on voittanut hänen sydämensä.

— Mitähän asiaa neiti Tattarilla mahtoi olla?

— Hän kertoi ostaneensa pakan palttinaa ja kysyi, mahtaisitko sinä ottaa ommellaksesi hänelle tyynyliinoja ja mitä muuta hän tarvinnee. Hän myös sanoi, että hänen pitäisi korjauttaa jokin puku, joka on jäänyt hänelle pieneksi.

— Jumalan kiitos! Annikka huokaa salaa. — Kyllä taivaallinen Isä näkyy tietävän, että minä nyt tarvitsen ansiotyötä.

— — —

On sairaalan yö. Yölamppu oven yläpuolella palaa himmeästi, mutta hoitajattaren huoneesta lankeaa kirkas valojuova avonaisen oven kautta sen huoneen lattialle, jossa Jukka makaa. Kaikista muista kolmesta vuoteesta kuuluu tasainen hengitys. Mutta Jukka valvoo tuijottaen rävähtämättömin silmin kattoon. Ajatukset kiertelevät hänen aivoissaan kuin hätääntyneet linnut.

Hänelle on selvinnyt, että voi kestää kauankin, ennen kuin hän pääsee kotiin. Entä sitten — voi mennä aikoja, ennen kuin hänestä tulee työkykyinen. Miten käy Annikan ja pikku poikien, jos hän viipyy täällä hyvin kauan? Hänen täytyy jollakin tavoin turvata heidän elämänsä, jos — jos sattuisi vaikka käymään niinkin, ettei hänestä enää olisi heidän turvakseen... Hänen täytyy nyt tehdä sellaista, jota hän tuskin koskaan olisi tullut tehneeksi, ellei hän olisi tällä tavoin joutunut kuoleman porteille.

Mutta tehtävä on vaikea.

Miten hän voi vedota vanhempiinsa näin monen vuoden kuluttua? Melkein kaksikymmentä vuotta on kulunut, eikä

hän ole antanut itsestään mitään tietoa heille. Hän käsittää tehneensä suuren synnin menetellessään näin. Ei hän heitä ole unohtanut. Mutta hän ei vain ole voinut kirjoittaa heille. Syitä on ollut monta: uhma, ylpeys, häpeä. Hän oli jättänyt kotinsa ja vanhempansa tyhmässä uhmassaan ja ylpeydessään. Ensin hän oli aikonut kirjoittaa, mutta vuodet olivat kuluneet ja kirjoittaminen jäänyt aina toistaiseksi. Ja nyt siitä kaikesta on kulunut kaksikymmentä vuotta!

Häpeä on ollut este ja siitä uhkaa tulla nytkin este hänen aikomukselleen. Kuinka hän nyt voi lähestyä heitä, kun hän on sillä tavoin heidät aikoinaan hyljännyt? Ehkä he ovat jostakin päin saaneet kuullakin hänen retkistään ja nyt häpeävät sitä, että heidän pojastaan on tullut tuhlaajapoika, joka maailmaa kierrellessään on tuhlannut nuoruutensa parhaat vuodet ja voimat, jotka hänen olisi pitänyt käyttää kotinsa ja vanhojen vanhempiensa hyväksi. Onhan hänellä ollut velvollisuuksiakin isiltä perittyä taloa kohtaan, joka on ollut suvun hallussa yli kolmesataa vuotta!

Tokko hänen vanhempansa enää elävätkään? Miksi hän ei ole kirjoittanut heille edes naimisiinmenostaan? Ja ainakin silloin hänen olisi pitänyt kirjoittaa, kun hän tuli kääntymykseen. Mutta silloinkin hän löi velvollisuutensa laimin.

Mutta nyt hänen on pakko kirjoittaa heille — jos he vielä ovat elossa. Hänen on tehtävä se Annikan ja pikku poikiensa vuoksi. He tarvitsevat turvapaikan siksi ajaksi, kun hän tervehtyy ja jälleen kykenee pitämään heistä huolta.

Mutta uudelleen valtaavat epäilykset hänen sisimpänsä. Jos isä ja äiti ovat jo kuolleet? Jos talo ei ole enää heidän hallussaan? Velihän oli sairaalloinen, eikä hänestä ole talonpitäjäksi. Jos vanhemmat vielä eläisivätkin, voisivatko he antaa hänelle anteeksi? Mutta ehkä he sentään ymmärtävät, ettei hän itselleen turvapaikkaa pyydä, Annikalle vain

ja pikku pojilleen, hehän ovat viattomat. Annikalla ei ole aavistustakaan, miten kurja olento hänen miehensä on. Hyvä Jumala — miten paljon hän on rikkonut! Ja nyt hän makaa tässä. Ehkä tämä onkin Jumalan rangaistus hänelle? Ehkä Jumala on johtanut hänet tähän, että hän vihdoinkin nöyrtyisi ja tekisi parannuksen?

— Neiti.

Hänen huulensa liikkuvat, mutta ääni on soinniton. Hoitajatar ei ole huoneessa, mutta Jukka ei tiedä sitä.

— Neiti!

Viereisessä vuoteessa makaava mies herää. Hän huomaa, että Jukalla on asiaa, ja hän painaa soittonappulaa. Yöhoitaja saapuu.

— Kuka soitti?

— Neiti, kuuluu Jukan vuoteesta.

— Mikä hätänä? Haluatteko juotavaa?

— Kirjoittakaa kirje.

Hoitajatar koettaa tyynnytellä. Mutta nähdessään sairaan rukoilevan katseen hän noutaa kynän ja paperia ja kirjoittaa hänen sanelunsa mukaan:

»Rakkaat vanhemmat. Antakaa anteeksi tuhlaajapojalle, niin kuin Jumalakin on minulle anteeksi antanut. Saavatko vaimoni ja kolme pientä poikaani tulla kotiin? Antakaa Jumalan nimessä heidän tulla. Vain yksi heistä on viallinen. Itse en voi tulla, olen hyvin sairas. Jukka.»

Vaivoin sana sanalta Jukka saa sanelluksi kirjeen. Kun se on lopussa, hän sulkee silmänsä. Ja näyttää siltä, kuin ne olisivat sulkeutuneet iäksi. Hetken kuluttua kuuluu vielä muutamia sanoja: — Osoite on maanviljelijä Tapani Marttila, Honkimaa.

Sitten sairaan voimat uupuvat ja hän vaipuu horrokseen. Mutta tunnollinen hoitajatar liittää kirjeeseen selittävän lappusen ja toimittaa sen postiin heti aamun valjettua.

Seuraavana aamuna ilmestyy Helvi Annikan keittiöön valjuna kuin haudasta noussut. Hän seisoo kynnyksellä silmät pelosta mustina ja kasvot melkein tuntemattomiksi vääntyneinä.

— Helvi, sinäkö se olet? Annikka seisahtuu hämmästyneenä keskelle lattiaa. — Mikä sinun on, oletko sairas?

Helvi istahtaa lähimmälle tuolille ja purskahtaa itkuun.

— Rakas ystävä, mitä on tapahtunut? Mikä sinulle on tullut?

— Eetu — Eetu on vangittu

— Eetu? Miksi? Mitä hän on tehnyt?

— Voi, Annikka, etkö ymmärrä? Hän on lyönyt Jukkaa.

— Hänkö?

— Niin, Annikka, minun veli raukkani. Voitko koskaan antaa meille anteeksi? Voi, jos Jukka nyt kuolee ja Eetusta tulee murhaaja. Murhaaja! »Yhdessäkään murhaajassa ei ole iankaikkinen elämä pysyvä.» Voi, Annikka, Annikka!

Helvi kietoo molemmat kätensä Annikan kaulaan ja itkee hillittömästi.

— Helvi rakas, eihän se sinun syytäsi ole, että näin on tapahtunut. Älä itke noin. Rukoillaan.

Ja siinä istuallaan he panevat kätensä ristiin ja kantavat kaikki asiansa Kaikkivaltiaan kasvojen eteen.

Rukouksen kultatie, joka johtaa suoraan Isän sydämelle ja saa liikkeelle taivaalliset airueet, lohdun tuojat, jotka ojentavat virvoituksen kalkin tuskan uuvuttamille sydämille, on ihmeellinen. Heidän rukoillessaan hiipii lohdutus ja rauha kummankin sydämeen. Vähitellen rukous vaihtuu kiitokseksi ja luottamukseksi siihen, että Jumala on kaiken johtava parhain päin.

He keskustelevat nyt rauhallisemmin. Helvi kertoo, että

Eetu on vangittu viime yönä ja että hän on tunnustanut kaiken.

— Kuinka he saivat sen selville?

Helvi kertoo, kuinka johtolankana olivat olleet merkilliset sanat, jotka tapahtuma-aikana olivat tuulen mukana tunkeutuneet yövartijan korviin: »Ihminen vaimosta syntynyt elää vähän aikaa». Yövartija oli tullut kertoneeksi asiaa yhdelle ja toiselle ja vihdoin se oli tullut viranomaistenkin korviin.

— Jotkut muistivat, että Eetu ja Jukka olivat keskustelleet juuri noiden sanojen johdosta meidän häissämme, ja silloin oli Eetu kimpaantunut ja poistunut suuttuneena. Ja niin oli kaikki vähitellen selvinnyt ja Eetu itse oli tunnustanut loput.

Annikka kuuntelee ihmetellen Helvin kertomusta ja sanoo:

— Ei mikään ole niin salattua, ettei se tulisi ilmi. Oli onni Eetulle, että tämä tuli ilmi nyt, kun hän on vielä armonajassa ja voi katua tekoaan. Nyt hänellä on mahdollisuus armoon ja anteeksisaamiseen.

— Tämä on jo kolmas kerta, kun veli raukkani joutuu telkien taakse. Tiedätkö, Annikka, tämä on veriperintöä meillä. Meidän suvussamme on ollut monia, joilla on hyvin mustat jäljet ja jotka ovat saaneet kulkea vankilasta vankilaan. Me olemme kirottua sukua. Annikka, sinä et voi uskoa, miten kauheata se on.

— Jukka sanoo, että hänkin kuuluu kirottuun sukuun, mutta heidän suvussaan ilmenee kirous ruumiillisena vajavaisuutena. Hän sanoo, että Tapaninkin vamma johtuu siitä. On surullista kantaa kirouksen siementä ruumiissaan, mutta paljon surullisempaa on kantaa sitä sielussaan. Mutta Jeesus on tullut muuttamaan kirouksen siunaukseksi. Raamattu sanoo, että Jumala antaa siunauksen tuhansille, jotka

rakastavat häntä ja pitävät hänen käskynsä. Helvi, meillä on ihana etuoikeus saada kantaa Kaikkivaltiaan eteen sekä omat että rakkaittemme synnit, puutokset ja murheet, ei ainoastaan heidän, jotka nyt elävät, vaan myös heidän, jotka tulevat jälkeemme.

Annikka ihmettelee, että hän puhuu näin, että hän osaa puhua näin. Mutta on kuin sanat kumpuilisivat syvistä lähteistä, jotka pulppuavat hänen sisimmässään. Vai hänen ulkopuolellaanko? Niin, hän ei tiedä sitä, hän puhuu vain. Ja Helvi kuuntelee tyyntyneenä, turvallisin mielin, niin kuin Hyvän Paimenen ääntä kuunnellaan. Hänen sydämensä myrsky tyyntyy ja hän jää tyynesti odottamaan, mitä tulevat päivät tuovat tullessaan.

Annikka käy säännöllisesti kaksi kertaa päivässä katsomassa Jukkaa. Vaikka hän yksin ollessaan usein itkee, on tuskainen ja levoton, niin heti Jukan luo saavuttuaan hän muuttuu toiseksi ihmiseksi. Hän on rohkea, iloinen ja rauhallinen, kertoo Jukalle hauskoja pikku tapahtumia lasten elämästä ja heidän pikku puuhistaan. Hän näkee kyllä, että Jukan asiat ovat huonosti, mutta hän pitää kiinni siitä lohdutuksesta, jonka sai Helvin kanssa rukouksessa ollessaan sinä aamuna, kun Eetu oli vangittu. Taivaallinen Isä on varjeleva heitä, ettei pahin tapahdu. Tässä uskossa viettää Annikka odotuksensa raskaita päiviä.

KADONNUT — MUTTA JÄLLEEN LÖYDETTY

Varsinais-Suomen viljavien lakeuksien keskellä, joita halkoo leveä, rauhallisesti virtaava joki, kohoaa Ala-Pellon talo upeana ja vauraana syrjässä pitäjän komeasta kirkonkylästä. Punaiseksi maalatun rakennusryhmän ympärillä leviävät voimakkaat pellot, joiden mustat kyntöviilut ujuvat suorina kuin raidat tummassa vaatteessa. Toisaalla helottaa oras kirkkaanvihreänä luoden eloa syksyn harmaaseen maisemaan.

Talon takana upeilee puutarha mahtavine koivuineen ja punaposkisine omenoineen. Avaran pihan keskellä kohoaa valkea lipputanko, jonka juurella olevassa pyörössä helottaa värillisiä astereita ja muita loistavia syksyn kukkia.

Isäntä, näköjään puolivälissä kuudettakymmentä oleva jykevävartaloinen mies, jolla on raudanharmaa tukka ja eloisat silmät, seisoo kuistin portailla ja tähyilee tielle päin.

Hän odottaa emäntää, joka on ollut kirkolla seuroissa. Siellä on ollut vieraita puhujia kolmena päivänä peräkkäin, ja kansaa on ollut paljon liikkeellä ympäri pitäjää. Isäntä on seurannut heidän menoaan aamupäivällä ja nyt katselee heidän paluutaan. Niitä tulee jalkaisin ja hevosella, ja kaikkien kasvoilla hän on näkevinään harrasta mietteliäisyyttä, iloa ja rauhaa.

Ei isäntä Marttila haluttomuuttaan ole kotiin jäänyt. Jumalan valtakunnan asiat ovat hänelle olleet kalliit nuoruudesta asti. Kyllä hän Jumalan lasten joukossa parhaiten viihtyy. Mutta yhden täytyy aina kotimiehenä olla. Eilen oli isäntä itse juhlilla vanhan isäntärengin ja kahden naispalvelijan kanssa. Tänään lähtivät emäntä ja karjakko yhdessä.

Hänestä on siinä Jumalan johdatusta, että hän tänään sattui olemaan kotona, kun Posti-Amali tuli laukkuineen ja toi Jukan kirjeen.

Kahteenkymmeneen vuoteen he eivät ole saaneet mitään tietoa pojastaan, ja nyt, kun he jo ovat heittäneet kaiken toivonsa, luulleet hänen kuolleen tai Amerikkaan paenneen, tuleekin häneltä yht'äkkiä kirje. Ja sellainen kirje!

Missä hän on ollut, miten elänyt kaikki nämä vuodet, siitä hän ei kirjoita mitään, vain sen, että on sairas, ehkä kuolemaisillaan ja anoo turvapaikkaa vaimolleen ja lapsilleen. Nyt kelpaa tämä koti, jonka hän on hylännyt ja lyönyt laimin kahden vuosikymmenen ajan. Nyt se johtuu mieleen, kun on joutunut haaksirikkoon elämässään.

Tapani Marttila ei voi estää tällaisten ajatusten tunkeutumista mieleensä, vaikka hän on oikeastaan koko päivän, siitä saakka, kun kirje tuli, ollut melkein mielettömänä ilosta.

Niin, ilosta, vaikka poika, ainoa poika on kuolemansairaana. Hän ei kuitenkaan ole sitä, mitä he ovat hänestä kauan aikaa luulleet — kuollut aikoja sitten. Hän on sairas, mutta hän elää vielä, ehkä jääkin elämään. Ja hänellä on kolme poikaa, kolme, joista kaksi tervettä!

Vanha Marttila on ihan mielettömänä ilosta. Heillä on kolme lapsenlasta! Ala-Peltolan mahtava tila tulee säilymään suvussa, vaikka kaikki toiveet siitä ovat olleet olemattomat siitä saakka, kun vanhin poika katosi teille tietymättö-

mille, ja nuorempi, joka oli vajaa, kuoli heti mieheksi varttuttuaan.

Jukka oli ollut isännän ylpeys ja hänen uljaiden toiveittensa kohde silloin kun hän näillä avaroilla pihoilla pojasta nuorukaiseksi varttui. Oli se poika sorea katsella silloin, aivan kuin nuori kuusi, joka väkevää voimaa uhkuen kohoaa metsäisellä kunnaalla. Ei toista sellaista kasvanut näillä main. Kaikin puolin oli poika perintönsä vertainen ja kuin luotu ylpeän Ala-Peltolan isännäksi.

Mutta poika oli uhmapäinen. Synkästi sen silmät salamoivat melkein pikku pojasta saakka. Kovasydäminen se oli, eikä taipunut Jumalan väkevän käden alle. Kovin kapinoi vastaan, kun näki serkkujensa ja veljensä synkän kohtalon. Ei alistunut nöyrästi rukoilemaan ja odottamaan Jumalan armoa, kunnes Kaikkivaltias olisi ottanut perheen päältä kurittavan kätensä. Ylpistyi, paatui ja lähti.

Niin, kyllä se hänen lähtönsä syy tiedettiin. Alkoivat kyläläiset pitää heitä kirottuina. Nuoret vieroksuivat poikaa, karttoivat — eivät seuraansa huolineet. Eikä jaksanut poika kironalaisuuttaan kestää, vaan lähti ja ryhtyi itse kohtaloaan järjestelemään ja katosi sille tielleen. Eikä ole näinä vuosina kysellyt perintöjään eikä osinkojaan. Itse on tiensä raivannut keneltäkään apua pyytämättä. Mutta ei myöskään ole ajatellut, miten katkeran murheen on vanhemmilleen valmistanut.

Mutta ehkä heissäkin, vanhemmissa, on ollut syytä. Ei osattu pojalle oikealla tavalla asioita selittää eikä Jumalan rakkaudesta puhua. Niin sitten kävi kuin kävi. Heidän pojastaan tuli jumalankieltäjä, joka kirosi pyhät asiat ja piti halpana vanhempiensa opetukset.

Ne olivat kauheita aikoja ja vielä kauheampaa oli, kun poika sitten jätti kotinsa, lähti maailmalle eikä palannut enää.

Huhut tiesivät kertoa ensi aikoina, että poika olisi mennyt

T:n tehtaalle töihin ja nokkelasti siellä perehtynyt koneisiin ja tehdashommiin. Mutta kun isä oli matkustanut paikkakunnalle ottamaan asioista selvää, ei poika enää ollut siellä. Sanoivat hänen muuttaneen itään päin, todennäköisesti Venäjälle, jossa kuului myös olevan samanlaisia suuria tehtaita, joissa reipas ja ripeä nuori mies helposti toimeentulonsa ansaitsi.

Miten synkkiä olivatkaan seuraavat vuodet olleet. Ensi aikoina he olivat odotelleet kirjettä, jopa itse poikaakin kotiin palaavaksi. Mutta vuosi kului toisensa perästä, ja vihdoin he olivat lakanneet toivomasta.

Vaikka, jos tarkoin ajatellaan, on kaikkina näinä vuosina, tähän päivään asti, heidän sydämissään elänyt pienoinen toivon kipinä. Siellä se on lepattanut kuin heikko sammumaisillaan oleva kynttilänliekki. Harvoin he siitä ovat enää viime aikoina toisilleenkaan puhuneet.

Jumalalle he ovat kyllä paljon puhuneet tästä suunnattomasta surustaan. Kyllä sitä poikaa, jos ketä, on rukousten käsivarsin kannettu Kaikkivaltiaan kasvojen eteen. Mutta usein on tuntunut, kuin taivas olisi ollut vaskesta ja kaikki heidän huutonsa ja rukouksensa kilpistyneet siitä kuin siipirikot linnut.

Ja kuitenkin Jumala on kuullut heidän rukouksensa, tarttunut poikaan ja sanonut: »Tähän asti, ei yhtään etemmäksi!» Jumalan väkevissä käsissä tuntuu hän nyt olevan, koska tuhlaajapojaksi itsensä tunnustaa ja anteeksiantoa anoo. Kyllä vain Jumalalla näkyy olevan keinonsa, jolla kutakin kutsuu ja puoleensa taivuttaa. Poissa tuntuu olevan pojan uhmamieli, nöyräksi on taipunut, murtunut on korska henki.

Kiitos olkoon Herralle, kun vielä ihmeitänsä tekee!

Isäntä Marttila ei oikein tiedä, pitäisikö hänen itkeä vai nauraa. Ja kumpaakin hän nyt tekee. Vuoroon ryöstäyty-

vät kyyneleet esille ja vierivät pitkin uurteisia kasvoja, vuoroon vetäytyy suu leveään hymyyn ja oikein naurun hörähdys pääsee ilmoille.

— Vai on pojalla perillisiä! Kokonaista kolme poikaa! Vielä ne isännän askeleet tämän talon peltoja höystävät, vaikka minunkin pääni tästä kallistuisi. On se kunnostautunut Jukka maailmaa kierrellessään. On nyt omasta takaa tulossa työväkeä tähän taloon, onpa niinkin. Millaisen miniänhän se tuo? Varmasti mittaisensa kaikin puolin, ei se meidän poika ihan mitättömiin ole mieltynyt. Tärkeintä olisi, että olisi jumalaapelkääväinen ihminen, sillä sellaiset ne ovat tähänkin asti Ala-Peltolan talossa avaimia kantaneet.

— Tuolla tuleekin jo meidän Virkku. Onpa minulla nyt Eveliinalle uutisia kerrottavana, oikein jymyuutisia onkin.

Kun hevonen ajaa portaiden eteen, seisoo isäntä siinä muina miehinä. Hänellä on leipää kädessään, sitä hän Virkulle tarjoaa, hevosta kaulalle taputtelee ja sille puhelee. Kyselee samalla kuulumisia ja koettaa olla, kuin ei mitään erikoista olisi mielessä. Mutta kun emäntä aikoo mennä karjakon mukana tuvan puolelle, suhahtaa hän hänelle eteisessä:

— Kun joudut, niin tulehan minun kamariini, olisi vähän asiaa.

Emäntä vilkaisee miestään. Hän huomaa, että jotakin hyvin tärkeätä on tällä ilmoitettavana, mutta hän ei saa nyt äkkiä selville, onko se hyvää vai pahaa, iloista vai surullista. Hän pyörähtää tuvan ovelta takaisin ja seuraa miestään porstuan yli isännänkamariin. Hän heittää kirkkosilkkinsä tuolin selustalle ja katsoo kysyvästi miestään:

— No?

Isännän valtaa juhlallinen tunne, kun hän sanoo:

— Jumala on tehnyt suuria meitä kohtaan ja katsonut

armollisesti puoleemme. Poikamme, jonka olemme luulleet ainaisesti kadottaneemme, on nyt löytynyt.

— Hyvä Jumala! Emäntä istahtaa lähimmälle tuolille ja hänen ruumiinsa vapisee kuin horkassa.

— Onko hän palannut kotiin?

— Ei, mutta tässä on hänen kirjeensä. Hän on sairaalassa toisella puolen Suomea. Tässä on muutama rivi hänen hoitajaltaankin.

Kun emäntä lukee nuo muutamat rivit, hän puhkeaa ensin hillittömään itkuun. Kiitos ja rukous pulppuaa sekaisin hänen huuliltaan. Mutta sitten hän nousee äkkiä ja ryhdistäytyy.

— Me lähdemme heti hänen luokseen ja tuomme heidät kaikki tänne. Kunpa ehtisimme ajoissa, että saisimme nähdä hänet vielä. Hyvä Jumala, ethän ota häntä pois nyt, kun olemme vähällä saada hänet takaisin näin monen vuoden jälkeen!

Hänen toimeliaisuutensa herää. Hän rientää tupaan ja jakelee käskyjä. Matka-arkut on otettava esiin ja ladottava niihin, mitä valmista talossa sattuu olemaan. Ja ainahan sitä on tällaisessa talossa. On voita, leipää, on palvilihaa, vehnäsiä ja rieskaleipää. Lisäksi pannaan omenia lapsia varten — kaikkein mehukkainta ja makeinta lajia. Tottahan toki täytyy varata, kun ensimmäistä kertaa mennään pojan perhettä katsomaan ja lapsenlapsia näkemään. Emäntä touhuaa itse ensimmäisenä ja isäntä antaa määräyksen toisen hevosen valjastamisesta, sillä he aikovat ehtiä vielä iltajunaan.

— — —

Kun he vuorokautta myöhemmin astuvat junasta V:n asemalla ja tiedustelevat kyytiä ruukille, sattuu niin somasti, että Nurminen on siellä rattaineen. Hän on ollut kyyditsemässä junalle jotakuta ruukin herraa ja on nyt aikeissa

lähteä tyhjin rattain takaisin, kun arvokkaannäköinen isäntämies lähestyy häntä.

— Onko isännän matka ruukille? Voisitteko ottaa meidät kärryillenne?

— Ruukillehan minä, mutta en minä isäntämiehiä, eikä tämä hevonen minun ole. Olenpahan vain ruukin hevosmiehiä. Mutta sopii kyllä nousta kärryille. Mistäs kaukaa vieraat ovat?

— Me olemme tuolta Varsinais-Suomen puolelta. Meidän poikamme makaa sairaana täällä ruukin sairaalassa. Olemme menossa häntä katsomaan. Ehkä satutte tuntemaankin. Hänen nimensä on Jukka Marttila?

— Marttisen minä tunnen, Jukka Marttisen, ja on hän sairaana, kun puukottivat — — —. Mutta en minä mitään Marttilaa...

— Varmaan hän on poikamme, jonka tunnette, vaikka nimessä on hiukan eroa. Oletteko kuullut, miten hän nyt voi?

— Huononahan se on ollut, kuulemma, hyvin huonona. Mutta tapasin tänä aamuna Annikan ja hän oli hyvin iloinen ja sanoi, että paranee jo mies. Kuume on laskenut parin päivän sisällä, ja tohtori on sanonut, että kyllä hän siitä selviää.

Molempien vanhusten mieli hulvahtaa iloa täyteen. Matkan väsymys unohtuu ja onnellisina he puristavat toistensa kättä. Oi, että Jumala soikin heille tämän ilon päivän!

Annikka — kuka on Annikka? Varmaan heidän miniänsä. Tekisi mieli kysellä vähän enemmän mieheltä, mutta ei hänen sovi aavistaakaan, että tässä niin tietämättömiä ollaan. Tottapahan kaikki selviää, kunhan perille päästään.

— Tahdotteko, että ajetaan suoraan sairaalaan, vai vienkö teidät ensin poikanne kotiin?

— Parasta kai, että kotiin, kun meillä on nuo matka-arkutkin.

Niinpä Nurminen ajaa köryyttää harvinaisen kuormansa kanssa suoraan Harjulle, pysähdyttää hevosen portaitten eteen ja auttaa isäntää nostamaan matka-arkut keittiöön.

Annikka seisoo hämmästyneenä keittiössään ja katselee tulijoita. Mutta vielä suuremmaksi kasvaa hänen hämmästyksensä, kun vieras mies alkaa puhella hänelle herttaisesti:

— Arvaan, että sinä olet Annikka, poikamme vaimo. Minä olen Jukan isä ja tässä on hänen äitinsä. Lähdimme katsomaan poikaa, kun kuulimme, että hän on ollut sairaana. Ja onhan aika jo tutustua sinuunkin ja lapsenlapsiimme.

Nyt vasta Annikalle alkaa selvitä. Hän toivottaa vieraat tervetulleiksi ja kehoittaa käymään peremmälle. Rauhallisesti ja arvokkaasti astuvat vieraat sisälle ja riisuvat pois päällysvaatteensa. Mutta kun Anssi ja Heikki tulevat heitä tervehtimään, ei kumpikaan voi pidättää kyyneleitään. Hetki on liian tavaton, että sen voisi ottaa rauhallisesti.

— Mikä tämän pikku pojan nimi on, kysyy isoisä liikutuksesta väräjävin äänin.

— Minä olen Anssi ja tämä toinen poika tässä on Heikki. Mutta on meillä vielä kolmaskin poika, selittää Anssi reippaasti.

Annikalla on vaikea hetki. Hän noutaa Tapanin kamarista ja tuo hänet isovanhempien nähtäväksi.

— Siinä tulee Tapani, selittää Anssi innokkaasti. — Sitä täytyy kantaa, kun sillä on toinen jalka vain sellainen pikku jalka.

— Niin, tämä meidän kolmas poikamme on hiukan vajaa, mutta Jukka pitää hänestä oikein paljon, selittää Annikka hädissään, aivan kuin pikku Tapanin vajavaisuus olisi jollakin tavoin hänen syynsä.

— Niin, isä sanoo ja sanoo äitikin, että pikku Tapania täytyy rakastaa enemmän kuin muita poikia, kun hän on sellainen, ettei voi kävellä. Anssi on innoissaan saadessaan selittää asiat oikein juurta jaksain.

Isoisä silittää Anssin tummaa tukkaa.

— Sinähän tunnut olevan oikein reipas pikku poika ja kaikista asioista selvillä perin juurin. Vai Tapani se on tämän kolmannen pojan nimi. Tulepa tänne isoisän syliin, koska olet isoisän kaimakin.

— Sinäkö se olet isoisä? tutkii Anssi ja jatkaa sitten: — On meillä isäkin, mutta hän on nyt sairaana, pian hän paranee ja menee tienaamaan leipää.

Vanhuksia huvittaa pikku pojan reipas ja ujostelematon olemus. Ja miten Jukan näköinen hän on! Molemmat ovat mielissään siitä, että kaikki kolme poikaa ovat niin terveen ja hyvinvoivan näköisiä. Isoisä tutkii Tapanin jalkaakin ja sanoo iloisesti:

— Tälläkö jalalla ei muka voisi kävellä? Kyllä voi! Vähän jatkoa vain laitetaan, niin kyllä tällä jalalla vielä auran kurjessa astellaan. Nykyään valmistetaan jo niin luonnollisia tekojäseniä, ettei niitä paljon oikeasta erota. Eihän tämä ole vika eikä mikään. Kyllä sitä paljon vaikeamminkin vialliset saavat mennä maailman läpi.

Hän juttelee hyvillään ja hypittelee poikaa. Näkee kaikesta, että hän on luullut pojan vammaa paljon pahemmaksi ja on nyt ilmeisesti hyvillään, kun poika onkin niin terveen, vilkkaan ja viisaan näköinen.

Annikka hääräă hellan luona. Hänen mielensä on kevyt. Miten Jukka mahtaakaan ilostua saadessaan vanhempansa vieraikseen. Kaikki on muuttumassa jälleen hyväksi ja valoisaksi. Jumalan lahjaa tämä on, hänen suurta ja ihmeellistä armoaan.

Hän alkaa kattaa pöytää hiukan ujostellen vaatimattomia tarjouksiaan.

— Kun en tiennyt odottaa ollenkaan, niin ei ole varattu vierasruokia.

Mutta silloin isoäiti alkaa purkaa matka-arkkuaan. Ja pian on pöytä niin koreana kuin ikinä olla voi. Lapset istuvat lattialla käsissään punaiset maukkaat omenat. He maistelevat ja ihmettelevät, ja Annikkakin kysäisee kunnioittavasti:

— Nämä ovat varmaan ulkomaan omenia?

— Eihän toki, kyllä näitä kasvaa meidän omassa puutarhassamme, naurahtaa isoäiti. — Eikö Jukka ole kertonut?

— Ei, ei hän ole kertonut mitään muuta, kuin että hänellä on vanha isä ja äiti kaukana Länsi-Suomessa ja että hän on jo varhain lähtenyt maailmalle.

— Eikö hän ole kertonut mitään muuta? Ei mitään siitäkään, miksi hän lähti niin nuorena?

— Ei. Minä olen käsittänyt, että koti oli köyhä ja hänen täytyi lähteä, niinkuin monen muunkin köyhän lapsen täytyy — elatustaan etsimään.

Vanhukset vaikenevat. Mitä he osaisivat sanoa? Mutta jollakin tavoin tuntuu hyvältä, ettei nuori nainen tuossa, tuo Annikka, Jukan vaimo, tunnu tietävän mitään heidän suvussaan ilmenevistä kummallisuuksista ja ettei Jukka ole kertonut mitään kodistaan, ei myöskään ylvästellyt omaisuuksillaan ja perinnöillään. Sellainen poika on heidän Jukkansa! Hänessä on sittenkin hyvää ainesta, huolimatta siitä surusta, jota hän on aiheuttanut vanhemmilleen. Niin, niin, kyllä he ymmärtävät kaiken. Kukapa voisikaan häntä paremmin ymmärtää kuin he?

Pari tuntia myöhemmin seisovat he kaikki kolme sairaalan eteisessä oven edessä, joka vie Jukan huoneeseen. Van-

hukset vaikuttavat järkyttyneiltä ja katselevat neuvottomina vuoroin toisiaan, vuoroin Annikkaa.

— Jos sinä menisit ensin sanomaan, että me olemme täällä.

Annikka rientää sisälle reippaana ja iloisena.

— Hyvää huomenta. Miltä tuntuu tänään?

— Mainiolta, Annikka. Näethän, että olen kääntynyt selälleni. En olisi ikinä voinut kuvitella, miten suurenmoista on olla selällään.

— Voi poika parka, miten oletkaan mahtanut kärsiä! Annikka silittää Jukan laihtunutta kättä. Sitten hän sanoo:
— Jukka, täällä on sinulle vieraita.

— He ovat siis tulleet! Isä ja äiti! Jukan ääni on käheä ja hän yrittää nousta, mutta vaipuu kuitenkin takaisin hiljaa voihkaisten. — Isä ja äiti! Annikka, anna heidän tulla sisään.

Eveliina-emäntä painaa kädellään rintaansa, ennen kuin astuu sisälle.

Hetken kuluttua seisovat he siinä, poikansa vuoteen ääressä, hänen, jota eivät ole nähneet kahteenkymmeneen vuoteen.

Siinä hän makaa, heidän toivonsa ja ylpeytensä, murtunut mies, kuoppaisin poskin, raudanharmain hiuksin ja syvälle vajonnein silmin.

— Isä ja äiti, voitteko antaa minulle anteeksi?

Jukka ojentaa toisen kätensä isälleen, toisen äidilleen. Hänen silmänsä ovat kyyneleitä täynnä.

Vanhuksetkin kuivaavat silmiään.

— Rakas poikamme, kun olet sopinut Jumalasi kanssa, ei meillä ole mitään sinua vastaan. Kiitetty olkoon Herra, joka on kantanut meitä kaikkia näinä vuosina.

He vaikenevat kaikki kolme. Mutta sitten sanoo äiti:

— Luuletko kestävän kauan, ennen kuin voit matkustaa ja tulla kotiin?

Jukan katse, jonka hän luo äitiin, on selittämätön:

— Kotiinko? Ala-Peltolaanko? Sitten liukuu hänen katseensa isään. — Mutta mitä isä sanoo?

— Rakas poikani, olemme odottaneet sinua kaksikymmentä vuotta. Vieläkö meidän pitäisi kauemmin odottaa?

— Mutta — meitä on nyt niin monta — — —.

— Tiedäthän, että Ala-Peltolassa on tilaa teille kaikille. Isän ääni on sanomattoman hellä.

Mutta Jukka huokaa:

— Minä en ansaitse, että minua pojaksenne kutsutaan. En ansaitse hyvyyttänne.

— Emme kukaan ansaitse Jumalan hyvyyttä. Kuitenkin hän osoittaa sitä meille joka päivä ylenpalttisesti.

Hetki on ihmeellinen. Jumalan läsnäolo tuntuu voimakkaana. Sydämet ovat liian täydet. Kukaan ei jaksa enempää puhua. Mutta vihdoin Jukka kysyy:

— Missä Annikka on?

Eveliina-emäntä kutsuu hänet sisälle.

— Annikka, ajattele, isä ja äiti kutsuvat meitä kotiin. Annikka, me pääsemme kotiin ja meidän pikku poikamme pääsevät kotiin.

— Niin, Jukka, nyt on kaikki hyvin. Jumala on ihmeellinen, kuiskaa Annikka.

— Jumala on ihmeellinen, toistaa Jukka ja ristii kätensä.

— — —

Kokonaisen viikon viipyvät Ala-Peltolan isäntä ja emäntä Harjun valkeassa pikku talossa. Kun he sitten varustautuvat lähtöön, päätetään, että Anssi ja Tapani lähtevät isovanhempien mukana uuteen kotiin. Annikka ja pikku Heikki jäävät odottamaan Jukan tervehtymistä. He tulevat pe-

rästä heti, kun Jukka on niin voimissaan, että kykenee järjestämään muuton ja tekemään tuon pitkän rautatiematkan.

Kuluneen viikon aikana Anssi on niin kiintynyt isoisään ja isoäitiin, ettei hän hetkeäkään epäröi, kun tulee kysymys uuteen kotiin lähtemisestä heidän kanssaan. Hänestä tuntuu kummalliselta ajatella, että on olemassa sellainen toinenkin koti, josta hänellä ei tähän saakka ole ollut aavistustakaan. Lakkaamatta hän kyselee kaikenlaista ja on intoa täynnä, kun lähtöpäivä saapuu. Ja on hauskaa, kun Tapaniveikko tulee mukaan, ja isä, äiti ja pikku veikko tulevat perästä heti kun isä paranee.

Ei ole muuten ollenkaan ihmeellistä, että Anssi on täten kiintynyt isovanhempiinsa, sillä Ala-Peltolan isäntä ja emäntä ovat mielettömän ihastuneita äkkiä saavuttamaansa isoisän ja isoäidin asemaan. He hemmottelevat kilpaa pikku poikia, ja heidän vanhat silmänsä eivät tahdo saada kylläänsä kauniiden ja reippaiden pikku poikien katselemisesta. Heidän äänensä ja hauskat pikku juttunsa riemastuttavat heidän suruun ja haikeuteen tottuneita sydämiään, niin että suu pysyy hymyn juonteissa aamusta iltaan ja yölläkin herätessä hyvä mieli sydäntä hykäyttää.

Mutta kun Anssi kerran sattuu laulutuulelle ja laulaa pitkät virret ulkoa, joutuvat he vallan ymmälle eivätkä tiedä, miten osaisivat parhaiten Jumalaa kiittää kaikesta kuulemastaan, näkemästään ja kokemastaan. Kaikesta näkee, että tässä kodissa rakastetaan ja viljellään jumalansanaa ja että laulut ja rukous ovat täällä jokapäiväistä.

Heidän tekisi mielensä kysellä Annikalta yhtä ja toista Jukan muuttumisesta, mutta heitä ujostuttaa kysellä häneltä tästä asiasta, jonka pitäisi toki olla yhtä tuttu heille kuin Annikallekin. Lieneeköhän se tapahtunut heidän naimisissa ollessaan vai jo ennen?

Mutta kerran, kun Annikka on asioillaan ja he ovat ko-

tona lasten kanssa, tulee selvyys asiaan lasten suusta, kuten elämässä usein tapahtuu.

Anssi istuu isoisän polvella ja Tapani toisella polvella, kun Anssi yht'äkkiä kysyy:

— Osaatko sinä, isoisä, laulun »Ken on luonut kukkasen»?

— En, en ole kuullutkaan.

— Kyllä minä opetan sen sinulle, jos vain tahdot. Ei isäkään sitä ensin osannut, mutta minä opetin isällekin.

— Vai ei isäkään osannut? ihmettelee isoisä.

— Ei, ei osannut. Ja tiedätkö, isä ei ensin osannut rukoillakaan, mutta hän oli oppinut sillä aikaa, kun minä olin sairaalassa.

— Vai niin. Kuka sinun kanssasi sitä ennen rukoili?

— Äiti. Mutta nyt meillä osaavat jo kaikki.

— No, millainen on se sinun laulusi?

Pojat laulavat ja leikkivät sen isoisälle ja isoäidille. Mutta kun he tulevat sanoihin »Ken on luonut sun ja mun», katsoo Anssi taas velvollisuudekseen selittää:

— Me emme tiedä, miksi Jumala on luonut Tapanin erilaiseksi, mutta me saamme sen tietää perästäpäin, jos ei ennen, niin sitten taivaan kodissa.

Vanhukset kuuntelevat kyynelsilmin. Heistä tuntuu, etteivät he koskaan ennen ole nähneet tällaisia lapsia, näin ihmeellisen viisaita ja kuitenkin niin luonnollisia, aivan niin kuin lasten tuleekin olla. Oikein sydän hypähtää ilosta ajatellessa, että nämä ovat heidän lapsenlapsiaan, jotka he saavat viedä kotiinsa vanhuutensa päivien iloksi ja virkistykseksi ja joiden käsiin he saavat jättää sukunsa ja omien kättensä työn tulokset. Näissä toivoa ja iloa pursuvissa ihmistaimissa tulee heidän elämänsä jatkumaan, kun he itse jo nukkuvat maaäidin helmassa odottamassa ylösnousemuksen aamua ja Jumalan kirkkauden ilmestymistä.

Jumala on ihmeellisellä tavalla vastannut heidän rukouksiinsa. Pitkät yksinäisyyden ja surun vuodet ovat ohitse. Tulevaisuus väikkyy edessä lupaavana ja toivonkylläisenä.

KÄÄNNETYT KOHTALOT

Pitkien sateitten jälkeen seuraa viikon kestävä pouta. Taivas seestyy, käy korkeaksi ja huikaisevan siniseksi. Haapojen heleä kelta loistaa sen sinisyyttä vastaan kuin puhtain kulta. Koivujen kesäpuku harvenee harvenemistaan ja muistuttaa kauempaa katsoen keltaista harsoa, joka lepattelee tuulessa. Pihlajat seisovat punaisine marjaterttuineen kuin upeat ruusupuut heleimmässä kukassaan.

Jukka ja Annikka ovat jäähyväiskierroksellaan. Annikka tahtoo vielä kerran käydä tervehtimässä lapsuutensa leikkipaikkoja sanoakseen niille lopullisesti jäähyväiset. Jukka seuraa mukana, sillä hänenkin elämänsä kauneimmat ja kalleimmat muistot liittyvät tähän kauniiseen seutuun.

Tänne hän tuli kerran köyhänä ja katkerana, täällä hän on viettänyt miehuutensa parhaat vuodet, täältä löytänyt elämänsä kalleimmat aarteet ja lähtee nyt kotiseudulleen rikkaana kuin kuninkaan poika, kantaen saviastiassaan aarretta, Jumalan rauhaa, joka käy yli kaiken ymmärryksen, ja mukanaan uskollinen puoliso, kultainen Annikka, sekä reipas miehenalku, pikku Heikki, joka on tummatukkainen kuin hän itse ja sinisilmäinen kuin hänen suloinen äitinsä.

Anssi ja Tapani ovat menneet jo isän ja äidin mukana. Olisi ollutkin vaikeata tehdä niin pitkää matkaa kolmen lapsen kanssa. Koti on vielä ennallaan. Kontkasen täti on

vielä kerran ojentanut auttavan kätensä ja tullut täksi illaksi hoivaamaan Heikkiä, kun he yhdessä ovat lähteneet kävelylle. Huomenna alettaisiin pakata ja ylihuomenaamuna vietäisiin muuttokuormat asemalle.

Ja sitten — — —.

Sitten alkaisi heille uusi elämä, sekä heille että heidän pienille pojilleen.

Tehtaan pöly, kuumuus ja pauhina ovat nyt ainaisesti takanapäin. Edessäpäin on työskentely Jumalan vapaan taivaan alla, voimakkaiden peltojen ja vihreiden metsien keskellä.

Miten katkerasti Jukka olikaan ensi vuosina kodista lähtönsä jälkeen kaivannut tuota kaikkea! Raikkaita tuulia, mullan voimakasta tuoksua, avaraa pihamaata ja talon takana kasvavia suuria puita. Mutta elämä oli kotona sittenkin ollut niin katkeraa, ettei ollut muuta mahdollisuutta kuin pako.

Nyt on edessä paluu — mahdottomuus on tullut mahdolliseksi. »Jumalan tekoa tämä on, ja on ihmeellistä meidän silmissämme», muistaa Jukka psalminkirjoittajan sanoja.

He ovat nyt jäähyväiskierroksellaan. Annikka tahtoo näyttää hänelle Kirkkometsän ja Satumetsän.

— Eikö sinustakin täällä ole kuin kirkossa? Nämä korkeat punakylkiset männyt ovat kuin kultaisia pilareita, ja ylhäällä tuolla soi hiljainen urkujen humina. Kirkon katto on korkea Jumalan taivas, ja hänen Henkensä käyskentelee täällä kuin paratiisin puitten alla muinoin.

— Täällä me äidin kanssa usein kävelimme.

Jukka katsoo Annikkaan hellästi. Onnellinen Annikka, jolla on sellainen lapsuus ja sellaiset muistot! Ne ovat se paratiisi, josta häntä ei kukaan voi koskaan karkottaa — pyhien muistojen paratiisi.

— Ja tästä, Jukka, vie polku Satumetsään. Sinne on aivan lyhyt matka, tuon aukeaman takana se alkaa. Mennäänkö?

— Mennään kaikkialle, minne sinä tahdot.

He kulkevat perätysten kapeaa polkua. Tuon tuostakin kumartuvat he poimimaan herkullisen marjatertun. Puolukat ovat täällä suuria ja mehukkaita. Metsässä ei tunnu pieninkään tuulen henkäys, on lämmintä kuin keskikesällä.

Yht'äkkiä metsä harvenee ja valkea jäkäläkangas siellä täällä kohoavine mäntyineen aukenee heidän eteensä.

— Katso, Jukka, Satumetsä! Kun lapset kasvavat suuremmiksi, tulemme joskus tänne, tahdon näyttää heille tämän. Jukka, en olisi osannut aavistaa, miten ihmeellinen elämä odotti minua silloin, kun pikku tyttönä käyskentelin täällä.

He istahtavat kahdelle lähekkäin olevalle kannolle ja Annikka sanoo:

— Miksi sinä et koskaan ole kertonut minulle omasta lapsuudestasi?

— En ole voinut, Annikka. Se on — liian surullista kerrottavaa.

— Surullista? Mutta sinullahan oli hyvä koti ja rakastavat vanhemmat. Miksi se sitten oli niin surullinen?

Jukka vaikenee. Hän ajattelee, että ehkä nyt olisi sopiva tilaisuus kertoa Annikalle lapsuutensa ja nuoruutensa synkkä tarina. Ehkä täällä, metsän hiljaisessa huminassa, valkealla jäkäläkankaalla se ei kuuluisi niin synkältä ja ilottomalta. Pitäähän Annikan kuitenkin saada tietää niistä syistä, jotka veivät kaiken ilon hänen lapsuudestaan ja vihdoin ajoivat hänet pois kotoa. Mutta alkaminen on hänestä vaikeata.

Kun Jukka yhä vaikenee, sanoo Annikka:

— Etkö kertoisi minulle kodistasi ja elämäsi varhaisim-

mista vuosista? Miksi se on ollut niin surullista sinun mielestäsi?

— Siksi varmaan, etten tuntenut Jumalaa.

— Mutta eikö teillä sitten — — —?

— Kyllä, kyllä meillä puhuttiin ja isä ja äiti minua opettivat, mutta — — —.

— Kerro kaikki.

Nyt Jukka kertoo. Kuta pitemmälle hän ehtii kertomuksessaan, sitä paremmin Annikka ymmärtää, miksi hänen Jukastaan tuli »jumalaton Marttinen», jonka täytyi kestää monet hirvittävät iskut Suuren Takojan alasimella, ennen kuin hän selviytyi Jumalan armoauringon valoon niistä synkistä sokkeloista, joissa hänen henkensä harhaili. Nyt hän ymmärtää, miksi Jukka vihasi laulua, rukousta ja jumalansanaa, nyt ymmärtää hän hänen äkilliset raivonpuuskansa ja kaiken, mikä on ollut käsittämätöntä ja arvoituksellista Jukan luonteessa ja käyttäytymisessä niinä vuosina, jotka he ovat olleet yhdessä. Mutta hän käsittää myös Jumalan rakkauden ja viisauden, joka väkevästi tarttuu ihmiseen ja nostaa hänet turmankuopasta autuuden kalliolle.

Ihmeellinen Jumala!

Nyt Annikka ymmärtää entistä paremmin senkin, että Jumalan käsi on ollut heitä johtamassa koko ajan ja että on ollut hänen armollinen ja hyvä tahtonsa, että heidän tiensä yhtyivät kerran. Näin, käsi kädessä vaeltaen, on heitä kasvatettu ja kypsytetty Jumalan koulussa. Tie on kulkenut monen ahdistuksen kautta, mutta Herra on ollut läsnä pimeinäkin päivinä, silloinkin, kun he eivät ole sitä tunteneet.

Kun Jukka lopettaa, tarttuu hän Annikkaa kädestä ja sanoo:

— Ja sitten Jumala lahjoitti minulle sinut. Lopun tiedät.

— Niin, nyt ymmärrän kaiken ja osaan rakastaa sinua paljon enemmän.

Annikan silmissä kimaltelevat kyyneleet:

— Mutta etkö pelkää mennä kotiisi?

— Pelkääkö? Kuinka voisinkaan enää pelätä? Sinähän tulet mukaan. Ajattele, miten onnellisiksi ja iloisiksi isä ja äiti tulevat. He ovat olleet niin yksinäisiä. Sairas veljenikin on kuollut jo kauan sitten, päässyt sinne, »joss' on ruumiit aivan uudet», niin kuin sinun laulussasi lauletaan. Ja tiedätkö, setäni, jonka kaikki kolme poikaa olivat viallisia, on myynyt maatilansa ja muuttanut kauas Keski-Suomeen. Hänkään ei ole jaksanut kestää ympäristön masentavaa vaikutusta, vaan yrittää uusissa olosuhteissa saavuttaa henkisen tasapainonsa.

— Jukka, me matkustamme joskus heidän luokseen ja kerromme heille kaikesta. Ehkäpä voimme auttaa setääsi ja serkkujasi suuntaamaan katseensa ajan rajan tuolle puolen, sinne, missä kaikki vajaa lakkaa ja täydellisyys alkaa.

Jukka luo Annikkaan kiitollisuutta uhkuvan katseen.

— Haluatko todellakin tehdä kanssani tuon matkan? Minusta tuntuu, että jo pelkästään sinun näkemisesi olisi heille virvoitus, ja sitten kun sinä vielä laulat heille — — —.

— Yhdessä, yhdessä me laulamme ja puhumme, keskeyttää Annikka. — Me teemme tuon matkan jo ensi talvena. Joulun tietenkin vietämme yhdessä vanhempiesi kanssa, mutta pääsiäisenä jo voisimme mennä heitä tervehtimään.

Annikan silmät säteilevät. Jukka hymyilee.

— Sinä olet niin hyvä.

Annikka nousee ja pieni soma nauru pulpahtaa hänen huuliltaan.

— Eikä kenelläkään ole niin kilttiä omaa kultaa kuin minulla. Mutta emme voi istua tässä yöhön asti. Haluaisin näyttää sinulle hauskan pikku polun, joka kerran keikahti ilmaan ja asettui aivan uusille urille, niin ettei seikkailunhaluinen pikkutyttö osannut määränsä päähän, vaan eksyi

ja nukahti metsään, josta sitten Jumalan enkeli Santtu Parttisen muodossa löysi hänet ja pelasti joutumasta viettämään yötään pimeässä metsässä. Annikka kertoo juurta jaksain tuon kaukaisen tapahtuman.

He kulkevat polkua pitkin, kunnes tulevat Santtu Parttisen mökille.

Siellä ollaan vilpittömän iloisia vieraitten saapumisesta. Lahja ei ole nykyään kotona, hän on kaupungissa valmistumassa seurakuntasisareksi. Toisetkin lapset ovat jo maailmalla, mutta lieden äärellä hääräilee hauskannäköinen nuori neitonen, joka muistuttaa suuresti Lahjaa niiltä ajoilta, jolloin he Annikan kanssa kävivät rippikoulua.

— Tämä Sirkka-Liisahan se makasi pienenä punaisena käärönä tuossa äitinsä vieressä, silloin kun Annikka ensimmäisen kerran meillä kävi. Muistatko Annikka vielä sitä aikaa?

— Kuinka en muistaisi? Kerroin siitä juuri äsken metsässä Jukalle. Kuinka vanha Sirkka-Liisa nyt onkaan?

— Johan minä olen kahdeksantoista.

— Onko siitä todellakin niin kauan? Mutta hyvin minä muistan sen illan, vaikka olin silloin niin pieni. Isä ja äitikin tulivat silloin tänne ja setä sanoi, että nyt vietetään juhlaa korvessa. Ja saunassakin oltiin.

— Hyvin Annikka muistaakin. Sattuu muuten niin hauskasti, että meillä on nytkin sauna lämmin, jos haluttaisi kylpeä.

— Kiitos, mutta emme ehdi nyt. Ajattelimme vielä pistäytyä Lepolassa. Tietääkö setä ja täti, että me muutamme pois täältä, Varsinais-Suomeen? Jukan täytyy ottaa kotitalonsa asiat huolekseen, kun isä on tullut vanhaksi ja veli kuollut.

Mökin väki kuuntelee hämmästyneenä tätä ilmoitusta.

— Vai lähtee Annikka pois ja jättää meidät lopullisesti.

Pieneksi käy Herran lauma täällä, kun tekin nyt lähdette. Niinpä niin, »tääll' ei saa yhdess' olla, jos kuinka toivomme. Mut' haudan tuolla puolen, toisemme kohtaamme». Mutta lähtölaulun me ainakin laulamme. Tuopa, Sirkka-Liisa, laulukirja tänne.

Vapisevin äänin aloittaa mökin isäntä laulun, johon toiset yhtyvät.

Eipä koskaan Herran kansa
ainiaaksi erkane.
Lähtöhetkin lohtuansa
soikoon aina laulu se.

Hyvästellessä lausuu Santtu:

— Jos emme ennen tapaa, niin sitten siellä suuressa valkeassa joukossa istuimen ympärillä. Auttakoon Jumala, että kaikki kerran perille kostuisimme, ettei kukaan meistä tielle uupuisi.

Jukka ja Annikka eivät käänny vielä kotiin, vaan rientävät edelleen metsän halki johtavaa maantietä, kunnes kääntyvät Lepolan valkeasta portista sisälle.

Täällä viipyvät he kauan, sillä täällä asuvat kaikkein kalleimmat ja pyhimmät muistot. Täällä nukkuvat isä ja äiti, ja kuitenkin he ovat »kotona Herran luona». Se on ihmeellistä, salaperäistä, sitä ei voi käsittää, ajatus ei sitä pysty selvittämään. Sen ymmärtää vain uskon kautta. Uskolle se on selvää ja kirkasta kuin päivä.

— Jukka, jos Herra kutsuu minut pois ennen sinua, niin toivoisin pääseväni nukkumaan tänne, isän ja äidin luokse. Täällä kävimme äidin kanssa usein, ja tänne on kätketty kaikkein kirkkaimmat muistot elämäni aamutuokioilta.

Annikan ääni on hiljainen kuin tuulen henkäys, joka ei kykene humisuttamaan suurta puuta, vaan melkein äänettömästi kahahtaa pensaassa.

Hän odottaa hetken Jukan vastausta, mutta kun sitä ei kuulu, katsahtaa hän häneen päin.

— Anteeksi, rakas, olen itsekäs ja paha. Tietysti me kerran nukumme yhdessä rinnan siellä, missä sinun sukusi nukkuu. Ja hetken kuluttua hän lisää:

— Niin on Jumalan tahto.

Jukka on liikuttunut.

— Kiitos, Annikka. Nyt tuntuu, kuin olisin saanut sinut uudelleen omakseni, oikein todellisesti ja lopullisesti.

Illan varjot lankeavat yhä tummempina. Aurinko painuu metsän taakse. Viilenee.

He nousevat ja lähtevät hitaasti palaamaan kotiin. Annikka on kyynelissään.

— Annikka, muistatko, kun sinä kerran sanoit minulle, kun . . .

— Niin, mitä halusitkaan sanoa?

— Erään Raamatun kohdan vain: »Unohtaen sen, mikä on takana, riennän eteenpäin

Annikka tarttuu Jukan käteen:

— Aivan niin, Jukka, minä olin taas itsekäs. Meillä on elämä edessämme, yhteinen elämä. Mutta minähän en koskaan ole liikkunut tämän seudun ulkopuolella. Olen tyhmä tyttö, joka luulee, että kotiveräjän takana on maailman loppu. Sinun täytyy auttaa minua pääsemään rajan yli.

— Olen vakuuttunut, että sinä tulet hyvin viihtymään Ala-Pellossa.

— Niin varmaan viihdynkin. Turhaan minä epäilen ja hätäilen. Ja kun oikein tarkkaan sydämeni pohjaan katson, niin arvaapa, mitä siellä näkyy.

Annikka katsoo Jukkaan veitikkamaisesti, vaikka silmäripsissä kimalteleekin.

— Mitä sitten? Jukan äänessä soinnahtaa hilpeä odotus.

— Siellä on iloinen varmuus siitä, että sinun kanssasi on hyvä olla, vaikka veisit minut maailman ääriin!

He nousevat Harjulleen. Ilta on hämärtynyt ja kamarin ikkunoista loistaa valo. Kontkasen täti parhaillaan laittaa pikku Heikkiä nukkumaan.

PIKKU HELIN TARINA

Helvi ja Johannes ovat myyneet pienen kotinsa kylällä ja ostaneet toisen joen rannalta, joka mustana ja silkinkiiltävänä päilyy syvien äyräittensä välissä. Täältä Johannes on saanut sopivasti maata laajempaa puutarhaviljelystä varten. Hänellä on nyt sievät alueet omenapuiden ja marjapensaiden taimia. Onpa hänellä melko tilava ansarikin varhaisvihanneksia ja kukkia varten. Hän on kokonaan luopunut vieraasta työstä ja ahertaa yksinomaan oman puutarhaviljelyksensä parissa.

Johannes on onnellinen työssään ja uskomattoman ahkera. Hän tuskin malttaa tulla sisälle kuulaina kesäiltoina, kun valo viivyttelee mailla ja rastas helkyttää suvivirttään melkein läpi yön joen toisella rannalla huminoivassa metsikössä. Hänen silmänsä ovat yhtä siniset ja lapsekkaan onnelliset kuin ennenkin, ja suu on yhtä herkkä vetäytymään aurinkoiseen hymyyn, niin että valkeat hampaat hohtavat ruskettuneissa kasvoissa.

Mutta tänä iltana Johannes on rauhaton ja jännittynyt. Iltapäivä on ollut sietämättömän pitkä. Hän on kävellyt puutarhassa edestakaisin, tarttunut milloin kuokkaan, milloin lapioon, mutta laskenut ne taas kädestään tai jäänyt hajamielisenä seisomaan lapion varteen nojaten. Pikku Annikka, joka nyt on neljän vuoden vanha, on kävellyt isän mukana kysellen ja ihmetellen.

— Isä, emmekö mene jo sisälle? Minulla on nälkä.

— Heti, Anniseni, odotetaan vain vähän aikaa, kunnes Kontkasen täti kutsuu meitä.

— Onko äiti vielä kipeänä?

— On kyllä, mutta pian hän paranee. Mennään vähän soutelemaan, niin aika kuluu nopeammin.

Mutta kun he ovat parhaillaan laskeutumassa joelle, ilmestyy portaille pieni vanha nainen, joka viittoo heitä kääntymään takaisin.

Johannes sieppaa Annikkaa kädestä ja he juoksevat ylös rantatörmää niin nopeasti kuin pääsevät.

— Älä nyt tuollaisella kyydillä — ihanhan sinä kiskot lapsen käden irti! Kontkasen täti toruu.

— Mitä kuuluu? läähättää Johannes.

— Täällä on pieni tyttö. Kontkasen tädillä on veitikkamainen hymy mustissa silmissään. — Mutta istu vielä hetkinen, jotta neiti ehtii olla kylvyssä ja saada esiintymispuvun ylleen. Minä panen sillä aikaa kahvin tulelle.

Täti pyörähtää ketterästi keittiöön, sytyttää tulen ja alkaa kattaa pöytää. Yht'äkkiä hän seisahtuu ikkunan ääreen ja katsoo hämmästyneenä ulos.

— Eikö tuo ole Eetu?

Johannes hyppää ikkunan luokse.

— On kuin onkin. Minä aivan unohdin, että hän eilen pääsi vapaaksi ja että hänen tänään piti tulla kotiin. Kun tässä on näitä muita rytinöitä ...

— Mutta miksi hän tulee tänne teille?

— Toiset sisarukset ovat kieltäytyneet ottamasta häntä vastaan, ja niin me Helvin kanssa lupasimme ottaa hänet tänne meille, kunnes hän pääsee jälleen elämän alkuun. Hän voi asua vinttikamarissa, niin ettei hän meitä mitenkään häiritse.

— Vai niin! Kontkasen täti sanoo painavasti, vaikenee

tuokion ja lisää sitten: — Autuaat ovat laupiaat, sillä heidän osakseen tulee laupeus. — Mutta hänen äänessään on sävy, joka kielittelee, ettei asia sittenkään ole hänen mielensä mukainen.

Samassa Eetu astuu sisälle avoimesta keittiön ovesta. Vanha pieni nainen hellan luona hätkähtää — miten säälittävän näköinen Eetu onkaan, aivan kuin ruumiillistunut masentuneisuus! Kahden vuoden vankeus ei ole mennyt jälkiään jättämättä. Kyyneleet hulvahtavat tädin silmiin, kun hän tervehtii. Sitten kumartuu hän kohentamaan tulta. Hetken perästä sieppaa hän vesisangon.

— Pistäydyn kaivolla.

Mutta Johannes ehättää väliin: — Eihän toki, täti, kyllä minä käyn.

Samassa kun Johannes poistuu sangon kanssa, kamarin ovi avautuu ja kätilö tulee keittiöön käsivarrellaan pieni valkea käärö. Hän on vasta paikkakunnalle tullut eikä tunne Johannesta, ja kun hän näkee miehen keittiössä, pitää hän itsestään selvänä, että siinä on lapsen isä. Muitta mutkitta hän laskee lapsen Eetun käsivarrelle.

— Tässä tämä prinsessa nyt on.

Eetu seisoo hölmistyneenä keskellä lattiaa lapsi käsivarrellaan. Hänellä ei ole aavistustakaan puuhista, jotka talossa ovat parhaillaan käynnissä, joten hän ei mitenkään tahdo päästä tilanteen tasalle.

Kontkasen tätiä tuppaa naurattamaan. Hän hillitsee kuitenkin itsensä eikä puhu mitään.

Mutta lapsi aukaisee unenhämyiset silmänsä ja katsoa nakittaa yläpuolellaan olevia miehen kasvoja silmää räpäyttämättä. Näyttää, kuin sillä olisi perin tärkeää sanottavaa sillä hetkellä. Mutta kun sen sanavarasto on olematon, käyttää se hyväkseen sitä erinomaista tiedoitusvälinettä, jolla sielu puhuu sielulle, nimittäin katsetta — ja vieläpä erittäin

menestyksellisesti: se katsoo suoraan itsensä Eetu-enon sydämeen.

— Niinhän se katsoo kuin tunteakseen, Eetu naurahtaa.

— No eikö Eetu sitten tiedä, että kun lapsi ensimmäisen kerran näkee aikuisen, niin se katsoo silmiin nähdäkseen, onko siinä hyvä vai paha ihminen. Eikä lapsi tällaisissa asioissa koskaan erehdy.

Eetu tuntee kummaa liikettä sisimmässään: siellä liikahtelee elämänpituisen talven routa, se sulaa ja rasahtelee liitoksisissaan ja alkaa pieninä noroina vieriä pois. Hän kohottaa lasta kämmenissään. Voi, että ihminen voikin olla noin kevyt, kevyt kuin kukka tai niittyvillan hahtuva, jota näkymätön tuuli kuljettaa.

— Kenen lapsi tämä oikein on? hän huomaa vihdoin kysyä.

Kätilö hämmästyy:

— No hyvä tavaton — olenko minä antanut lapsen vieraan miehen käsiin?

Samassa Johannes tulee sisälle vedenhakumatkaltaan. Kontkasen täti kiirehtii selittämään:

— Sieltähän lapsen isä saapuu. Tämä on lapsen eno.

Eetu ojentaa lapsen Johannekselle. Mutta hänen sisimmässään käy kumma läike, kun pienokaisen silmät vielä silloinkin kääntyvät katsomaan häneen.

Sinä hetkenä solmiutuvat noiden kahden välille näkymättömät, mutta lujat siteet. Eetu häpeää itsekseen tätä kummallista asiaintilaa eikä ensi aikoina halua mennä lapsen vuoteen lähelle, jos muita on näkemässä. Mutta kerran, kun pienokainen on kahden kuukauden vanha, hän työstä tultuaan tapaa lapsen kovasti itkemästä. Hän kiiruhtaa kamariin ja sytyttää valon. Lapsi on yksinään. Hän seisahtuu sen vuoteen luo ja ojentaa sille sormensa. Lapsi lakkaa heti itkemästä ja tarttuu sormeen niin lujasti, että Eetun täytyy

ihmetellä, kuinka niin pienessä nyrkissä voi olla niin paljon voimaa. Hän heiluttaa sormeaan edestakaisin, mutta lapsi ei hellitä, sen sijaan se alkaa hymyillä. Eetusta tuntuu, kuin kirkas valo säteilisi hänen silmiinsä. Vai sydämeenkö se sattui? Joka tapauksessa uusi salaperäinen maailma tuntuu avautuneen hänen eteensä. Hän alkaa jokellella lapsen kanssa eikä huomaa Helviä, joka yrittää kamariin, mutta peräytyy hämmästyneenä nähdessään oudon valoisan hymyn veljensä kasvoilla.

— Eetu on muuttunut, hän sanoo sinä iltana miehelleen. — Hän ei puhu juuri mitään, mutta kaikesta näkee, että hän on sisäisesti murtunut, uhma on poissa, eikä hän kertaakaan ole ollut juovuksissa vankilasta palaamisensa jälkeen.

— Niin, Jumalalla on keinonsa, salaperäiset tiensä, joita myöten hän kutakin kuljettaa. Toisille hän puhuu myrskyssä ja ukkosenjylinässä, toisia lähestyy vienon tuulen hyminässä. Minusta tuntuu kuin — kuin tuolla meidän pikku tytöllämme olisi erityinen tehtävä Eetun elämässä.

Helvi nyökkää innokkaasti: — Tiedätkö, minä olen ajatellut samaa!

— — —

Johanneksen ja Helvin aavistukset pitävät paikkansa. Pikku Helin kasvaessa lujittuu Eetun ja lapsen ystävyys enemmän. Kun lapsi on neljän vuoden vanha, ovat Heli ja Eetu-eno erottamattomat. He retkeilevät yhdessä kaikkialla. Helvistä on kummaa, ettei Eetu huoli Annikkaa näille retkille. Hän ei ole koskaan voinut tottua Annikan olemassaoloon. Annikka on Johanneksen sydänkäpy, hänen pieni apulaisensa ja päivänsäteensä. Helinä on heillä kolmantena silloin kun Eetu-eno on työssä. Mutta enon vapaana ollessa he häviävät aina omille retkilleen. Helvi ja Johannes ovat tästä vain hyvillään, sillä he ovat nähneet, miten hyvää Helin seura tekee Eetulle.

Heli rakastaa jokea. Hän ei väsy katselemaan valkeita pilviä, jotka kuvastuvat sen kalvossa, eikä keltaisia ulpukoita ja valkeita lumpeita, jotka kelluvat sen pinnalla. Eetu-enolla on vene, ja usein he istuvat siinä yhdessä antaen veneen hiljalleen solua myötävirtaa ja soutaen sitten taas takaisin.

— Eno, missä on taivas, tuollako ylhäällä vai tuolla alhaalla joessa?

— Taivas on tuolla ylhäällä, missä pilvet soutavat.

— Mutta onpa tuollakin pilviä, tuolla alhaalla. Eno, anna Heli kupsahtaa tuonne, sieltä on lyhyempi matka taivaaseen.

— Älä hyvä lapsi sellaista puhu! Sinähän hukut, jos sinne menet, ja sitten sinä kuolet. Ja silloin me kaikki itkemme kovasti. Lupaa enolle, ettet koskaan tule yksin joelle.

— Ei vesi ole pahaa. Vesi on pehmeää ja viileää, aivan kuin äidin silkkihame vinnillä.

Mutta Eetulle tulee hätä käteen. Hän käyttää kaiken kaunopuheisuutensa todistaakseen, että vesi on paha ja että siihen kuolee. Tämän jälkeen hän koettaa suunnata heidän yhteiset retkensä poispäin joelta, metsiin ja kedoille. Hän näyttää lapselle punaisia käpyjä, joita kasvaa mustanpuhuvien kuusten latvoissa, kiipeääpä noutamaankin niitä hänelle. Hän vie Helin kauas kanervanummelle saakka ja ottaa hänet mukaansa humisevaan mäntymetsään, jossa maa helottaa hopeanvalkoisena siron jäkälämaton peitossa.

Lapsi istuu kannon päähän, kuuntelee metsän salaperäistä huminaa ja näyttää vaipuvan mietteisiin:

— Eno, mitä se on, kun kuulee, vaikka ei kukaan puhu?

— Mitä sinä sitten kuulet?

— Kaikenlaista. Kukat puhuvat, metsä puhuu, kivet puhuvat. Kaikki puhuu eikä kuitenkaan kukaan puhu, tie-

dänhän, etteivät ne voi puhua. Mutta minä kuulen kuitenkin.

— Sinä vain ajattelet, eno koettaa selittää.

— Kuuletko sinäkin, eno?

— No, kyllähän minäkin sillä tavalla...

— Sinäkin sitten ajattelet.

Eetun sydämessä tuntuu kummalta. Hän ajattelee, ettei lapsi ole tavallinen ihmislapsi, vaan salaperäinen vieras kaukaisesta maasta — ehkä Jumalan luota. Hän kummastelee itseään: milloin hän on ruvennut pohtimaan tämäntapaisia asioita? Hänhän on aina pitänyt niitä sopimattomina miehiselle miehelle. Mutta alituinen yhdessäolo tämän kummallisen lapsen kanssa on saanut hänet jollakin tavoin raiteiltaan, niin että hänen on vaikeata enää itseänsäkään tuntea.

Nytkin...

— Eno, minä näen, että sinä kuuntelet. Vai ajatteletko sinä?

— Niin, minä ajattelen, että meidän pitäisi lähteä jo kotiin. Muuten äiti alkaa ikävöidä.

— Kannatko sinä minua?

Lapsi ojentaa kapeat käsivartensa enoa kohden ja syliin päästyään nojaa kiharaisen päänsä hänen olkapäätään vasten. Miten kevyt tyttö onkaan yhä! Ei paljon painavampi kuin neljä vuotta sitten, kun hänet laskettiin ensimmäisen kerran enon vankoille käsivarsille. Eetu tuntee rajatonta onnea kantaessaan lasta lehdon läpi kotiin virran rannalle. Hänestä tuntuu, että nyt hänelläkin on elämäntehtävä: tämä lapsi on hänen elämänsä tarkoitus. Omiahan hänellä ei koskaan olisi, sillä hän on sellainen, ettei hän välitä perheen perustamisesta. Ehkä tämä lapsi on lähetetty maailmaan sitä varten, ettei elämä hänen kohdallaan olisi niin tyhjää ja tarkoituksetonta. On raskasta elää vain itseään varten, on

sietämätöntä rakastaa vain itseään, sitä ei kukaan jaksa ajan mittaan!

On taivaan lahja, että tällainen ihmeellinen olento on ilmestynyt hänen tielleen, hänen kolkkoon elämäänsä.

Mutta kun Eetu eräänä kesäiltana palaa työstään, ei Heli tapansa mukaan juoksekaan enoa vastaan. Häntä ei näy missään. Huoneet ovat autiot ja ovet selkosen selällään.

Hetkeäkään empimättä hän juoksee rantaan. Toiset ovat ehtineet sinne ennen häntä. Heli on juuri nostettu joesta ja makaa vettä valuvin hiuksin pienellä laiturilla. Eetu kumartuu, nostaa lapsen syliinsä ja kantaa hänet rantatörmälle. Hän alkaa antaa lapselle tekohengitystä.

Ilta himmenee. Aurinko on aikoja sitten vaipunut metsän tumman reunan taakse. Joki vierii syvien äyräittensä välissä mustana ja silkinkiiltävänä. Mutta Eetu työskentelee yhä pienen ruumiin äärellä. Helvi istuu vieressä uikuttaen kuin sairas eläin. Johannes on vienyt Annikan pois.

Vihdoin Kontkasen täti tulee paikalle.

— Antakaa sille raukalle jo rauha, ette te kuitenkaan voi siihen henkeä puhaltaa. Tämä lapsi on suorittanut tehtävän, jota varten hänet on maailmaan lähetetty. Hoitakoot nyt muut omansa ja tehkööt sen yhtä hyvin kuin tämä pikku enkeli teki omansa.

Hän ottaa Helin syliinsä ja kantaa hänet aittaan. Sitten he pukevat pienen vainajan valkoisiin ja kampaavat hänen keltaiset kiharansa kahden puolen vaalenneita kasvoja ja iäksi sulkeutuneita silmiä. Ennen kuin he sulkevat aitan oven, laulaa Kontkasen täti hiljaa: »Onpa taivaassa tarjona lapsillekin...» Toisetkin yrittävät yhtyä siihen, mutta heidän äänensä sortuvat nyyhkytyksiin.

Sitten aitan ovi suljetaan ja pikku Heli jää yksin.

Kun aamuaurinko luo ensimmäiset säteensä yli seudun, näkee se joentörmässä miehen, joka makaa suullaan ruohi-

kossa. Onko mies kuollut, vai miksi hän siinä niin hiljaa makaa? Ei, ei hän kuollut ole, kuolleilla on rauha. Mutta tämä mies elää ja kärsii yhä, sillä ankarat nyyhkytykset puistattavat tuon tuostakin hänen hartioitaan.

Ja aamunraikkaat aallot lipisevät vehmaita rantoja vasten.

VUOSIEN VIRRASSA

Syys lähenee. Helvillä on kesän aikana ollut aitassa kangaspuut, joiden ääressä hän on istunut ahkerasti puutarhatöiden lomassa. Mutta nyt siellä on liian koleaa ja kangaspuut on siirretty keittiöön. Eräänä iltapäivänä pistäytyy Kontkasen täti Helvin keittiöön. Helvi istuu kankaansa ääressä, mutta tällä kertaa ei pirta piuka, keittiössä on aivan hiljaista. Täti huomaa, että Helvi on itkenyt.

— Vieläkö sinä suret Heliä? Yhäkö noin järjettömästi suret? Etkö ymmärrä, että Jumala tiesi, mikä hänelle on parasta?

— Enkö surisi? Tuntuu, että en koskaan voi lakata suremasta ja kaipaamasta häntä, eivätkä toisetkaan. Mutta täti, tämä on hyvä suru, siunattu suru! Tämä on hedelmällinen suru! Eetu on muuttunut, me kaikki olemme muuttuneet. Ja tiedättekö: Eetu on kihloissa! Ehkä hänen elämäänsä vielä kerran tulee lapsi — lapsi, jolle pikku Heli kävi valmistamassa sijaa. Jos lapsi tulee, on häntä vastaanottamassa lämmin avoin sydän, muuttunut sydän. Jumalan tiet ovat ihmeelliset — eikö niin, täti?

Kontkasen täti on kuunnellut hartaana Helvin puhetta. Mutta hänen kysymykseensä hän vastaa vain yhdellä sanalla — amen! Mutta se tulee sitä vakuuttuneemmin, sitä lämpimämmin. Sitten hän alkaa puhella iloisesti:

— Minulla on sinulle terveisiä. Etpä arvaa, keneltä.

— No?

— Annikalta ja Jukalta!

— Niinkö? Ovatko he tulossa tänne? Oletteko saaneet kirjeen?

— Sain pitkän kirjeen tänä aamuna, ja sinulle siinä on tuhannet terveiset.

— Kertokaa toki, kuinka he voivat. Minä en ole kuullut heistä mitään ainakaan puoleen vuoteen, en siitä saakka, kun he Heikin kanssa kävivät täällä talvella. En ymmärrä, missä minun aikani menee, kun en ole ehtinyt vastaamaan Annikan kirjeeseen, jonka sain jo keväällä.

— Kiirettä ja touhua tuntuu olevan Annikallakin, ja eihän se ihme ole, sellaisen suuren talon emännällä. Heillä on ollut hautajaiset äskettäin. Vanha emäntä on kuollut. Annikan on nyt yksin vastattava kaikesta, ja siinä on kyllä tekemistä, vaikka ei olekaan puutetta työvoimasta. Tässä on kirje, saat lukea itse. Anssihan tämän on oikeastaan kirjoittanut. Mainiosti se poika kirjoittaa. Jumala lasta siunatkoon.

Annikka lukee:

»Rakas täti. Äiti sanoo, että hänen pitäisi kirjoittaa tädille kirje. Niin hän on sanonut joka päivä pitkän aikaa, mutta hän ei vain joura koskaan. Ja tänään hän sanoi, että minä kirjoittaisin. Ja koska minusta kirjoittaminen on hauskaa, niin rupesin kirjoittamaan tätä. Minä kirjoitan aina kirjeet Poussun mummun pojalle, joka on mennyt Amerikkaan, sillä mummun käsi vapisee, niin ettei hän voi itse kirjoittaa. Ja Vatalan Leenan tyttärellekin minä kirjoitan, sille, joka on Helsingissä tarjoilijattarena. Leenalla on huonot silmälasit, niin että hän ei itse näe kirjoittaa. Mutta Eemelin kirjeitä minä en rupea kirjoittamaan, koska hän tahtoo, että pitäisi kirjoittaa rakkauresta. Mutta sitä minä en viitti. Tapani saa kirjoittaa ne. Eemeli on meidän hevos-

mies ja hänellä on morsian naapuripitäjässä. Ja Eemeli on vasenkätinen ja hänellä on huono käsiala. Tapanilla on hyvä käsiala, ja Tapani kirjoittaa hänen sanelunsa mukaan. Tapanilla oli kaunokirjoituksessa 10, mutta minulla vain 8.

Isoäiti kuoli kesällä. Hän sai syränhalvauksen. Äiti ei halua, että me sanomme isoäidin kuolleen, vaan että isoäiti muutti taivaan kotiin. Minusta on hyvin surullista, kun meillä ei enää ole isoäitiä. Äidillä on aina kiire, mutta isoäirillä ei ollut koskaan. Hän istui vain keinutuolissa ja oli hyvä meille lapsille. Isoäiti sanoi aina, että hän toivoo, että minusta tulisi pappi. Ja papiksi minä tahdonkin ruveta, sitten kun tulen suureksi. Mutta sitä ennen minun pitää tulla ylioppilaaksi. Ja se on minusta hyvin hauskaa.

Minä aloitan nyt yhteiskoulun kolmatta luokkaa. Tapani menee ensimmäiselle. Heikki on vielä kansakoulussa. Tapanin jalka ei ole ruvennut vieläkään kasvamaan. Eikä kukaan sitä enää odotakaan. Hänelle piti taas tänä kesänä laittaa uusi jalka, kun se entinen jäi pieneksi. Ei sitä paljon huomaakaan, että hänellä on tekojalka, ei hän kovin paljon onnu. Mutta hihnat hankaavat olkapäätä ja vyötäröä.

Meidän Heikki on sellainen, että hän väliin kiroaa. Minä olen sanonut hänelle, ettei hänen pitäisi kirota, kun me olemme uskovaisen korin poikia. Mutta Heikki vain kiroaa. Hänestä se on miehekästä, kun Eemelikin kiroaa. Hän on vielä niin lapsellinen, että hän ei ymmärrä, ettei se ole miehekästä, vaan raukkamaista. Mutta me Tapanin kanssa ymmärrämme sen.

Minulla on suomenkielessä 7, kun en aina tiedä, milloin pannaan d, milloin r. Jos tässä on virheitä, niin ei pirä välittää.

Äiti käskee sanoa teille ja Helvi tädille ja Johannes serälle tuhannet terveiset. Ja kyllä isäkin lähettäisi terveisiä, jos tietäisi, että minä kirjoitan teille. Ja Heikki huutaa, että

terveisiä Annille. Me aina narraamme Heikkiä, että Anni on hänen morsiamensa, mutta ei Heikki siitä suutu, sanoo vain, että kyllä mekin ottaisimme Annin, jos saisimme. Mutta mehän emme Tapanin kanssa ole Annia nähneetkään, kun Heikki vain pääsi äidin ja isän mukana siellä käymään. Äiti sanoo, että lasten ei sovi jutella sellaisia, mutta me vain juttelemme salaa. Ja nyt minä olen kirjoittanut ihan kaikesta, kun minusta on niin hauskaa kirjoittaa. Ei minusta kirjeen kirjoittaminen ole ollenkaan ikävää. Rakkaat terveiset meiltä kaikilta teille kaikille. Taivaan Isän käteen. Toivoo Anssi.»

Helvi ei tiedä, pitäisikö hänen nauraa vai itkeä Anssin kirjettä. Siispä hän tekee kumpaakin.

— Kyllä se poika osaa olla lystikäs. Mutta aika lapsellinen hän on, ollakseen käynyt jo kaksi vuotta oppikoulua. Kyllä tätä luulisi ennen Tapanin kuin Anssin kirjoittamaksi.

— Älä sano! Pojathan kehittyvät aina hiukan hitaammin. Kyllä tästä näkee, että Anssi on todella lahjakas poika ja että kyllä hänestä pappi ajan mittaan tulee kuin tuleekin.

Kontkasen täti on suorastaan loukkaantunut Anssin puolesta. Hän on sitä mieltä, että Annikan ja Jukan pojat ovat kerta kaikkiaan ihmelapsia ja kaiken arvostelun yläpuolella. Hänestä Anssin kirje on suoranainen taidonnäyte ollakseen pienen pojan kirjoittama. Eikä Helvikään halua enempää panna vastaan.

Täti alkaa sitten jutella hyvillä mielin:

— On muuten hauskaa, että he vielä muistavat tällaista vanhaa tätiä, vaikka minä en oikeastaan ole heille täti enkä mikään, en sukua ollenkaan. Mutta kun se Annikka on ihan lapsesta asti ollut niin rakasluontoinen ja lapsista näkyy tulevan samanlaisia. Tuo on kyllä paha, että se Heikki villikko on oppinut puhumaan tuhmia. Mutta eihän sille kerta kaikkiaan mitään voi, kun täytyy vierasta väkeä talossaan

pitää. Mistäpä niitä aina kaikin puolin kunnollisia saisi. Eikä kukaan tiedä, mitä lapsistaan saa, iloako vai surua. Mutta sääli olisi, jos Annikka joutuisi lastensa vuoksi kyyneleitä vuodattamaan. Minun mielestäni hänen elämässään on ollut aivan tarpeeksi sitä sorttia.

Puheensa päätteeksi Kontkasen täti ristii kätensä ja huokaa sydämessään rukouksen hyvälle Jumalalle, että hän siunaisi ja varjeleisi Annikkaa ja hänen pikku poikiaan kaikelta vaaralta ja vahingolta sielun, ruumiin ja hengen puolesta.

Tällä välin istuu hänen ajatustensa ja huoltensa kohde Ala-Pellon vanhan isännän kamarissa suuren kirjoituspöydän ääressä ja kirjoittaa kirjettä Helville.

»Rakas Helvi ystäväni.

Päiväni kiitävät nopeasti kuin sukkula! Näinhän Vanhan Testamentin saarnaaja jo kirjoitti, enkä minäkään voi muuta kuin yhtyä häneen, niin nopeasti tuntuu aika vierivän. Tuntuu uskomattomalta ajatella, että kokonaista kuusi vuotta on kulunut siitä, kun lähdimme sieltä. Ja vain kerran tänä aikana olen ehtinyt siellä käymään. Etkä sinä kertaakaan täällä! Minusta se on anteeksiantamatonta. Johannesta nyt ei kylläkään saa millään keinoin liikkeelle, ei ainakaan silloin, kun maan pinta vielä on pehmeä, niin että sitä kykenee tönkimään ja kaivelemaan. Mutta Sinun pitäisi toki ottaa kerran aikaa ja tulla katselemaan näitä minun uusia elomaitani. Ethän ole nähnyt moneen vuoteen Anssia ja Tapaniakaan, niin että luulisi uteliaisuudenkin jo ajavan Sinut liikkeelle.

Ei olisi uskonut, että Tapanikin vielä kävelee niin kauniisti ja reippaasti. Me kun olimme toivottomia hänen suhteensa — aivan suotta. Hänestä on tullut hiljainen mietiskelijä, joka viihtyy parhaiten kirjojensa parissa tai pientä

viuluaan soitellen. Hän on muuten kaikkein enimmän Jukan näköinen.

Anssikin on vakava miehenalku. Hän opettelee soittamaan harmonia, jonka Jukan isä on äskettäin ostanut. Hän tahtoo, että meillä pitää olla soittokone, jolla saadaan vahvistusta virrenveisuulle yhteisissä hartaushetkissämme ja seuroissa, joita nykyään pidetään täällä meillä joka keskiviikko.

Heikki taas on sama iloinen veitikka, jollaisena hänet näit, kun kävimme siellä talvella. Kuulisitpa hänen laulavan! Me Jukan kanssa olemme suorastaan ylpeät siitä pojasta. Toivoisimme vain hänen hiukan paremmin valikoivan laulujaan. Nytkin hän marssii pihan poikki ja laulaa täyttä kurkkua: »Eikä ne pienet linjaalirattaat keikutella kestä ja kestä...» Laulaa, mitä kuulee navettatyttöjen ja renkipoikien laulavan. Mutta väliin veisaa niin että pirtti kaikuu: »Minä vaivainen oon mato matkamies maan...»

Mutta tässä minä vain puhun omistani enkä suo ajatustakaan Sinulle. Anteeksi, rakas Helvi! Näet, että olen edelleen itsekäs ja minäkeskeinen, vaikka en tahtoisi olla sellainen.

Kuinka surullista, että jouduit kadottamaan pienen kultaisen Heli-tyttösesi äkkikuoleman kautta. Taivaan Isä lohduttakoon Sinua. Olet kadottanut hänet ajaksi, saadaksesi olla hänen kanssaan iankaikkisesti. Mikä suloinen lohdutus tämä onkaan niille, jotka Herraan turvansa ja toivonsa panevat. Siellä rajan takana on minullakin jo monta rakasta odottamassa. Nyt viimeksi muutti rakas vanha isoäitimme. He ovat meitä odottamassa siellä — taivaan itäisellä portilla —, niin kuin meidän perheen sanontatapa kuuluu.

Jos elämme ensi kesään, niin kyllä Sinun täytyy tulla katsomaan meitä ja meidän touhujamme. Meillä on täällä kaikin puolin erilaista kuin Harjulla ennen. Jukka oli alun perin omassa elementissään, kun saavuimme tänne. Mutta

sinusta olisi varmaan somaa nähdä, miten minulta tämä emännöiminen käy. Alussa oli kaikki ihan mahdotonta, kun en osannut edes lypsää, puhumattakaan kutomisesta, kehräämisestä ja karjanhoidosta sekä muista maataloudessa tarvittavista taidoista. Mutta Jukan äiti oli kärsivällinen opettamaan ja ohjaamaan.

Sinun pitäisi nähdä meidän vanha Tapani-isäntämme. Miten ylpeästi hän katseleekaan kolmea pojanpoikaansa, kun he teutaroivat avaran tuvan lattialla tai pyörivät hänen ympärillään tai miten hän kiertelee peltojaan katselemassa tai karjakartanon puolella. Minusta hän ei ole paljon vanhemman näköinen kuin Jukkakaan. Hän on kuin itse terveys leveine hartioineen ja heleänvärisine ihoineen. Jukka on pitempi isäänsä, mutta hänen hiuksensa ovat melkein yhtä harmaat. Ja hän rakastaa pientä tyhmää Annikkaansa yhtä paljon kuin ennenkin. Enkä minäkään omaa Jukkaani vaihtaisi kehenkään muuhun mieheen koko maailmassa!

Kun meillä pidetään seuroja, niin Jukka ja hänen isänsä puhuvat niissä ja hyvin usein on kirkkoherrakin mukana. Anssi osaa jo soittaa helppoja virsiä, ja Tapanikin istahtaa mielellään urkuharmonin taakse. Mutta Heikillä ei ole malttia siihen, hän on liian levoton syventyäkseen sormiharjoituksiin. Minä opettelisin mielelläni soittamaan, mutta eihän minulla ole aikaa sellaiseen.

Tuntuu muuten kummalliselta ajatella tätä elämää: mitä kauemman täällä viipyy, sitä lujemmin kiintyy maallisiin. Lapsena ollessa tuntui taivas ja taivaalliset paljon läheisemmältä kuin nämä maalliset ja näkyväiset. Nyt on mieli tuhansin sitein kiintynyt ajallisiin. Lasten hyvinvoinnista huolehtiminen ja heidän tulevaisuutensa täyttää ajatukset aamusta iltaan. Tärkeintä kuitenkin olisi, että osaisin heistä rauhan kaupungin kansalaisia kasvattaa.

Mutta nyt minun on pakko lopettaa, velvollisuudet vaati-

vat toisaalle. Kerro tuhannet terveiset Johannekselle ja Annikka-tyttöselle, samoin Eetu-veljellesi. Kerro rakkaat terveiset myös Kontkasen tädille ja kaikille uskoville siellä, erityisesti Uskon Jussille. Täti kirjoitti, että hän on kovasti sairaana. Ehkäpä Herra päästääkin jo väsyneen palvelijansa rauhaan.

Parhainta vointia teille kaikille. Taivaan Isän käteen.

Rauhan terveisin,

Annikka.»

— — —

On jälleen kulunut vuosia. Ajan virta on vienyt mennessään syksyn, seuraavankin syksyn ja talven kylmineen ja lumineen monta kertaa. Ollaan jälleen keväässä.

On helluntai. Annikka istuu tuvan penkillä ja katselee mietteissään läntisellä taivaalla purjehtivaa kultaista pilviröykkiötä. Maan suviloisto on hehkeimmillään ja tuomipuu parhaassa kukassa. Koivujen heleänvihreät ritvat heiluvat leudossa länsituulessa. Maa juhlii valon voittoa. Ihmismielikin virittyy kevättunnelmiin. Helluntain viesti suloisesta Lohduttajasta etsii tietään ihmisen sisimpään.

Mutta löytääkö se sen? Onko siellä tilaa taivaalliselle vieraalle, Hengelle, joka pyrkii luomaan uutta elämää sinne, missä talven routa on kaiken jäädyttänyt, kaiken kuolettanut, Hengelle, joka tahtoisi lohduttaa, lämmittää, valaista, kirkastaa?

Annikkakin, joka lapsena oli lähempänä taivasta kuin maata, viihtyi paremmin iankaikkisissa kuin ajallisissa, toteaa nyt siinä istuessaan, että mieli ei olekaan valmistunut ottamaan vastaan juhlaa. Annikka on nyt äiti ja äidin sydämen parhain tila on varattu lapsille... Usein hän toteaa tämän salaisesti huolestuneena, mutta ei kuitenkaan voi sotia omaa luontoaan — äidin luontoa — vastaan, vaan ajattelee aina lapsiaan...

Kun hän siinä istuu ja katselee ulos, hän tajuaa kevään kauneudenkin vain puolittain. Hänen ajatuksensa työskentelevät ankarasti, ja tuon tuostakin varastautuu hiljainen huokaus hänen povestaan.

Miten vähän hän onkaan muuttunut noina seitsemänätoista vuotena, jotka hän on ollut naimisissa. Kasvot ovat tosin kalvenneet ja käyneet kapeammiksi, poskien tyttömäinen pyöreys on poissa, ja tästä johtuu, että silmät vaikuttavat suuremmilta ja niihin on pysähtynyt syvä huolen leima. Otsa on hienojen ajatusryppyjen uurtama ja ohimoilla kimaltelee aavistuksen verran hopeaa — vaikka hän ei vielä ole kolmeakymmentäviittä täyttänyt. Mutta vartalo on yhtä tyttömäisen hento kuin ennen. Kauempaa katsoen häntä voisi luulla nuoreksi tytöksi, niin hennolta ja hauraalta hän vaikuttaa.

Ulkona on kevät — helluntai. Mutta Annikka tuskin muistaa, että on suuren juhlan aatto. Koko talo on pukeutunut juhla-asuun. Kevätsiivous on ohitse, vastasilitetyt valkeat verhot häilyvät ikkunoissa, ja ruokahuoneen hyllyt ovat täynnä tuoretta vehnästä ja muita helluntaiherkkuja.

Annikka ajattelee poikiaan. On vaikeaa olla äiti, kolmen kummallisen pojan äiti. Ovatko he oikeastaan sen kummallisempia kuin muidenkaan lapset? Ehkä Annikasta vain tuntuu siltä? Onko oikeastaan ollenkaan syytä olla heistä noin huolissaan?

Eihän ole mitään erikoista siinä, että vanhemmat pojat ovat liukuneet pois hänen ulottuviltaan, niin etteivät he enää näytä kaipaavan äidin alituista huolenpitoa ja hellyyttä. Eikö pidä ollakin siten, että heidän täytyy oppia tulemaan elämässä toimeen omin voimin turvaamatta kenenkään apuun? Näin Annikka koettaa todistella itselleen. Mutta sittenkin — sittenkin... Äidin sydän on niin kummallinen. Kuka sitä oikeastaan voi ymmärtää?

Anssikin — miten hyvä ja ahkera poika hän onkaan. Nytkin toi luokkansa parhaan todistuksen koulusta. Hän on kasvanut kuluneena talvena niin, ettei häntä voisi luulla seitsemäntoistavuotiaaksi. Hän on sorea katsella, kun hän seuroissa istuu urkuharmonin takana ja johtaa veisuuta. Ei kenelläkään koko kylässä ole niin soreata poikaa kuin hänellä. Mutta Annikka toivoisi, että Anssi joskus istahtaisi äidin viereen ja sanoisi hänelle jotakin hyvää ja hauskaa, niin kuin silloin, kun Harjun pikku talo vielä oli heidän kotinsa. On kuin suuri talo avaroine pihoineen ja monine tilavine huoneineen ja hyvinvoipa viljava seutu olisivat istuttaneet omaa mahtiaan hänen poikansa olemukseen ja tehneet hänet niin oudoksi ja vieraaksi. Perin harvoin häneltä liikenee sana äidille, ja jos heidän silmänsä joskus sattuvat kohtaamaan toisensa, liukuu Anssin katse nopeasti toisaalle, aivan kuin se olisi vahingossa joutunut vieraalle alueelle. Ja väliin Annikasta tuntuu, kuin Anssin kasvoilla häivähtäisi hiven ylenkatsetta, kun hän seuroissa oltaessa istuu urkuharmonin takana kuuntelemassa isän tai isoisän puhetta.

Anssi rakastaa kirjoja. Hän istuu Annikan mielestä liian paljon kirjojensa yli kumartuneena. Hän pääsi viidennelle luokalle, mutta aikoo lukea kesällä luokan yli ja yrittää syksyllä kuudennelle. Annikka aavistaa, mitkä seikat ovat antaneet Anssille sysäyksen tähän tuumaan. Anssi kaipaa pois kotoa, kaupunkiin. Omassa pitäjässä on vain keskikoulu, joten hänen täytyy jatkaa muualla. Anssi toivoo jo syksyllä voivansa jättää kodin!

Anssi on jo liukunut hänen ulottuviltaan. Mutta hän kadottaa pojan kokonaan, kun tämä menee kaupunkiin kouluun. Poika tahtoo tulla viisaaksi ja oppineeksi. Riittääkö häneltä sitten enää ajatustakaan vanhalle yksinkertaiselle äidille?

Entä Tapani?

Jos Anssi on äidin mielestä outo, niin Tapani on vielä

oudompi. Hänkin on etevä koulussa. Kumpi heistä onkaan etevämpi? Mutta Tapani harrastaa muutakin kuin kirjojaan — hänellä on viulunsa. Nytkin tunkeutuvat hänen viulunsa säveleet tupaan asti. Miten onkaan mahdollista, että pienen pojan viulu voi soida niin surullisesti? Annikasta tuntuu, että Anssi on yksinäinen omasta tahdostaan, mutta Tapani luonnon pakosta — hänhän on rampa. Annikka muistelee, kuinka hän tätä poikaa sai kauemmin helliä lapsenaan kuin toisia. Vielä pojan ollessa kuusivuotias hän kantoi häntä käsivarrellaan. Mutta nyt tulee Tapanikin toimeen ilman äitiä niin kuin toisetkin. Hän ei salli enää, että äiti auttaa häntä proteesin paikoilleen asettamisessa. Hän haluaa suoriutua itse kaikesta.

Annikka on kadottamaisillaan Tapaninkin.

Mutta onhan hänellä vielä Heikki, villivarsa! Heikkikin suoritti sisäänpääsytutkinnon oppikoulun ensimmäiselle luokalle. Vaivatta hänkin siitä suoriutui, kuten veljensäkin.

Annikka muistelee, kuinka Heikki ensimmäisenä kouluvuotenaan tuli kotiin heiluttaen iloissaan kirjelappua kädessään ja huutaen: — Opettaja lähetti kirjeen äidille! Opettaja lähetti kirjeen! Hän muistaa, kuinka hän kirjeen luettuaan oli kysynyt pojalta:

— Tiedätkö sinä, mitä tässä kirjeessä sanotaan?

— Tiedän, tiedän: Heikki on koulussa kovasti vallaton!

Pojan huoleton vastaus sai hänet kimpaantumaan. Hän katsoi poikaan paheksuvasti ja sanoi tiukalla äänellä:

— Mitä sinä olet tehnyt?

— Me vain vähän jyllättiin tunnilla, ja se meidän ope on sellainen, että se ottaa nokkaansa niin vähästä.

Hän oli tukistanut poikaa ja pannut hänet nurkkaan häpeämään. Mutta kun hän sitten oli katsellut pojan pientä nöyrää selkää, selän takana yhteen puristettuja likaisia käsiä ja päätä, jonka poika oli painanut aivan nurkkaan kiinni, ei hän

voinutkaan pitää häntä siinä kauan, vaan oli päästänyt hänet pian menemään.

Mutta jo samana iltana hän oli saanut katua hellämielisyyttään, kun hän sattumalta kuuli pojan kehuvan toisille: — Kyllä me sitten jyllättiin eri käskystä!

Hiukan tämän jälkeen oli Heikki jälki-istunnossa. Koulussa oli nuorisopappi ollut puhumassa lapsille, ja Heikki oli ollut puheen aikana rauhaton ja häirinnyt toisiakin. Mutta kun poikaa asian johdosta kovistettiin kotona, hän vastasi huolettomasti:

— En mä vaan viittiny kuunnella sitä pappia, kun se oli niin päältä kullattu!

Vielä Annikka muistaa tapauksen, joka erityisesti oli harmittanut ja huolestuttanut häntä. Pojat olivat olleet kirkossa isän kanssa. Anssi ja Tapani olivat heti kahvit juotuaan pujahtaneet omaan huoneeseensa, mutta Heikki oli jäänyt tuvan pöydän ääreen istumaan ja katselemaan edellisenä iltana tullutta kuvalehteä. Hän oli toivonut saavansa pienen jutteluhetken pojan kanssa ja istahtanut hänen viereensä.

— No, muistatko sinä, mitä kirkossa puhuttiin tänään?

— Ka, Jumalaa kiitettiin ja pirua moitittiin.

Annikka sävähtää vieläkin muistaessaan tätä pojan vastausta. Hän tiesi kyllä, että Heikki oppi palvelusväeltä tällaisia sananSutkauksia, mutta sittenkin... Hänen oli tehnyt mielensä läimäyttää poikaa, mutta hilliten itsensä hän oli koettanut puhua hänelle vakavasti:

— Heikki, etkö muista, että Jumalan nimi on pyhä ja kallis, ja ettei Herra jätä sitä rankaisematta, joka turhaan lausuu hänen nimensä. Ja tiedäthän sinä, että sinä et saa kiroilla. Eihän isäkään koskaan kiroile.

— Enhän minäkään kiroile sitten kun tulen uskoon.

— Milloin sinä sitten tulet?

— Sitten ensi kesänä.

Näitä Annikka muistelee istuessaan ikkunan luona pyhänaattotunnelmaa henkäilevässä tuvassa ja katsellessaan taivaanrannalla loistelevia pilvivuoria. Hän toteaa, että on vaikeaa olla näiden kolmen pojan äitinä. Jos he olisivat tyttöjä, osaisiko hän heitä paremmin ohjailla? Hän tietää, että Anssi istuu tänäkin iltana kirjojensa ääressä kiiruhtaakseen sitä hetkeä, jolloin avara maailma hänelle avautuu. Tapanin viulu soi vaimennettuna suljettujen ovien takana, mutta eikö senkin sävelissä soi kaipuu kauas, pois — maailman ääriin asti? Mutta missä on nuorin, villivarsa, noista kolmesta ainoa, jolla vielä on asiaa äidille ja joka väliin vielä kiipeää äidin syliinkin?

Tuossa hän tulee tuvan ovesta kuin raitis tuuli, paiskaa meluten oven kiinni ja lennättää äidin syliin valtavan kimpun kukkivia tuomenoksia.

— Tuossa on, äiti. Kävin noutamassa niitä ihan sinua varten!

— Kiitos, kiitos, Heikki. No nyt saamme tuomentuoksua kaikkiin huoneisiin. Mutta kauhistus, minkänäköinen sinä olet! Kyllä näkee, että tulet metsästä. Mene peseytymään ensi töiksesi.

Mutta poika väittää vastaan:

— Kohtahan mennään saunaan, minä pesen siellä.

— Mutta nenäsi alus on ihan musta, ethän voi tuonnäköisenä olla hetkeäkään.

— Ei se lähde pesemälläkään — tai jos saunassa lähtisi —, panin siihen pihkaa, että aina haisee hyvältä.

Annikkaa väkisinkin naurattaa:

— No voi sinua metsänpoikaa, millainen sinä olet!

— Minä rupeankin metsämieheksi, kun kasvan suureksi. Sitten saan aina olla metsässä. Täällä ei ole ihan oikeita metsiä, mutta me menemme sinne, missä sinä olit silloin, kun olit pieni tyttö, sinne, jossa on se sinun Kirkkometsäsi ja

Satumetsäsi. Siellä oli eri hienoa, kun olimme talvella siellä hiihtelemässä Helvi-tädin Annin kanssa. Sinne minä rakennan talon ja otan sinutkin siihen asumaan. Ja sitten me saamme aina olla metsässä.

Annikka huokaa. Niin, Heikki on varmaan perinyt häneltä rakkautensa suuriin metsiin — oikeisiin metsiin. Miten suuresti hän kaipasikaan niitä ensimmäisinä vuosinaan täällä viljavien lakeuksien keskellä. Kun hän muistaa Kirkkometsänsä juhlallista urkujen huminaa, tekee vieläkin kipeää sydänalassa, kun ikävä niin kovasti vihlaisee kauas Karjalaan. Miten autuaallista olikaan istahtaa kannon päähän ja kuunnella jättihonkien huminaa, ummistaa silmätkin ja vain kuunnella. Ne olivat pyhiä hetkiä.

Mutta nyt hänen paikkansa on täällä, sillä täällä on Jukan koti, jonne vuosisatojen perinteet hänet sitovat. Tänne hänkin nyt kuuluu. Mutta miten hyvin hän ymmärtääkään poikansa kaipuun kauas oikeisiin metsiin.

SUVIPÄIVIÄ

»Rakas Annikka.

Lämmin kiitos kirjeestäsi. Oli oikein hauskaa taas pitkästä aikaa saada kuulla voinnistasi. Vai on Anssi jo niin pitkällä, että ylioppilaaksi ihan! Niin ne vuodet vierivät. Meidän Annikkamme, kutsumme häntä kylläkin vain Anniksi — lyhyyden vuoksi —, pääsee nyt viidennelle, niin kuin sinun Heikki-poikasikin. Hehän ovat samanikäiset.

Vai aiotte järjestää juhlat. On toki syytäkin, kun poika on niinkin pitkälle päässyt, kutsua naapurit ja kylänmiehet iloitsemaan kanssaan. Olemme iloisia kutsusta ja kiitämme suuresti. Mutta meidän on jälleen pakko vastata kieltävästi, sillä emme todellakaan voi tulla, vaikka mikään ei olisi meistä mieluisampaa kuin kutsunne noudattaminen. Kävi näet niin, että Johannes juuri pahimmoiksi löi kirveellä jalkaansa, ja siitä näyttää tulevan aika kiusallinen juttu. Toistaiseksi hänen on pysyttävä kokonaan vuoteessa. Hänellä on entiseen tapaan hautoja hoidettavana, ja muiden kotiaskareiden lisäksi nekin jäävät nyt minun huolekseni. Mutta ajattelimme, että Anni saisi lähteä. Hän on ollut ahkera koulussa ja ansaitsee pienen virkistysmatkan. Hän tuli intoa täyteen, kun sai kuulla, että hänetkin on kutsuttu. Hän saa meidän puolestamme viipyä siellä jonkin aikaa, ellet katso hänestä olevan haittaa. Mutta älä anna tytön juosta laiskana, vaan pane hänet suorittamaan talousaskareita apunasi.

Olen iloinen, että sallit Annin tulla sinne. Hän raukka ei ole koskaan ollut oikealla maaseudulla. Vaikka en minäkään ole minnekään liikahtanut täältä ruukilta, ja siinähän tuo on elämä kulunut. Viime aikoina on alkanut tuntua haikealta, kun monet entisistä rakkaista ystävistä ovat muuttaneet pois, kuka mullan alle, kuka muille paikkakunnille. Parttinen itse on päässyt Herransa lepoon ja hänen Lahja-tyttärensä toimii seurakuntasisarena kaupungissa. Uskon Jussikin on nyt poissa, mutta hänen muistonsa säilyy siunattuna kaikkien täällä olevien Herran omien mielissä.

Saa nähdä, tuleeko koskaan sellainen aika, että minäkin pääsisin lähtemään kotinurkkien ulkopuolelle. En ikävöi minnekään, mutta Sinua tekisi mieleni tulla katsomaan, vaikka tuntuukin väliin, ettei tämä toiveeni koskaan toteudu. Mutta Anni siis tulee joka tapauksessa. Hän tuo meidän lämpimät terveisemme. Ota hänet vastaan kuin oma tyttäresi. Olemme iloisia hänen puolestaan siitä, että olette hänet kutsuneet.

Jumala siunatkoon Anssia hänen suurena juhlapäivänään. Toivomme hänelle kaikkea hyvää. Johannes on selannut Raamattuaan monena iltana löytääkseen jonkin hyvän lauseen, jolla voisimme onnitella Anssia. Kauan etsittyään hän löysi mieluisensa. Se on viidennen Mooseksen kirjan 33 luvussa, 13—16 säkeistöt. Kirjoitan ne tähän, ettei teidän tarvitse vaivautua etsimään niitä Raamatusta, ellette erityisesti halua.

»Herra siunatkoon hänen maansa
kalleimmalla kasteella, joka tulee taivaasta,
kalleimmalla, mikä tulee syvyydestä alhaalla,
kalleimmalla, minkä aurinko antaa,
kalleimmalla, minkä kuun vaiheet tuottavat,
kalleimmalla, mikä tulee ikuisten vuorten huipuilta,
kalleimmalla, mikä tulee ikikukkuloilta,

kalleimmalla, minkä maa kasvaa,
ja kaikella, mitä siinä on,
ja mielisuosiollaan, hän, joka pensaassa asui.»

Ja lopuksi rakkaat terveisemme ja Jumalan rauhaa teille kaikille.

Helvi.»

Anni on onnellinen ja ylpeä saadessaan lähteä niin pitkälle matkalle ja aivan yksin! Vain kerran ennen hän on matkustanut junassa ollessaan Valamossa luokkansa kanssa retkellä. Jännitys ja pienoinen pelko täyttävät hänen mielensä, mutta siitä hän ei hiisku sanaakaan isälle ja äidille. Hän saa lähteä yöjunassa ja matkustaa makuuvaunussa Riihimäelle saakka, jossa hänellä on aamulla junanmuutto. Äiti saattaa hänet asemalle lukemattomin neuvoin ja varoituksin. Mutta Anni vain nauraa hänen pelolleen. Kyllä hän tulee mainiosti toimeen junassa.

Anni oli surun aihe äidilleen aikoinaan — ennen syntymäänsä. Usein petetty äiti oli toivonut, ettei lapsi syntyisi ollenkaan. Kuuliko silloin vielä kesken muodostumisen oleva korva äidin huokaukset: lapseni, maailma on liian kauhea, elämä liian julmaa, pysy piilossasi näkemättä koskaan päivän valkeutta. Älä pyri elämään, lapseni, älä pyri ihmisten julmaan maailmaan.

Mutta kun pienoinen sitten ensimmäistä kertaa aukaisi silmänsä ja äiti katsahti niiden tutkimattomiin syvyyksiin, syttyi hänen sydämessään rakkauden esiin loihtima uljas tahto taistella lapsensa onnen puolesta kaikkia elämän pimeitä voimia vastaan. Äidinrakkauden palo täytti koko hänen olemuksensa, eikä hänen mieleensä enää tullut sellaista ajatusta, että lapsen olisi ollut parempi jäädä syntymättömien joukkoon. Hän oli valmis jokaisella solullaan taistelemaan lapsensa onnen ja tulevaisuuden puolesta.

Ja sitten tuli Johannes valoisine lapsensieluineen, joka rakasti kukkia ja lintuja ja versoavaa elämää, rakasti niin, että elämän ihme ja sen ikuinen kiertokulku oli kokonaan lumonnut hänet. Johannes ja pikku Anni olivat sukulaissieluja, heitä yhdistivät toisiinsa vieläkin vankemmat siteet, kuin mitä pelkät verisiteet olisivat voineet olla. Johannes istutti pikkutytön sydämeen oman sielunsa koko valoisuuden ja kirkkauden, kasvatti hänet kukkien ja luonnon parissa ja opetti hänet rakastamaan kaikkea kaunista, mikä on auringon alla.

Helin kuoleman jälkeen laskeutuivat surun varjot vuosikausiksi Johanneksen ja Helvin valoisan kodin ylle. Pienen vainajan varalle kertynyt rakkauden määrä pulppusi ylenmääräisenä Anni-tyttösen ylle. Hän eli ainaisessa rakkauden ja hellyyden ilmapiirissä.

Mutta Anni oli yhteiskoulun kasvatti. Reipas toverielämä oli ollut terveellisenä vastapainona hentomielisyydelle, joka oli hänelle ominaista kodin liiallisen hemmottelun ansiosta. Koulun ja toverielämän vaikutuksesta oli Annin hengenvarastoon kertynyt aimo annos hilpeää huumorintajua ja reippautta. Niin oli Annista kehkeytynyt luonnollinen ja terve tyttölapsi, juuri sellainen kuin viisitoistavuotiaan nuoren tytön tuleekin olla.

Elämä oli hänen edessään kuin salaperäinen lumottu maa, jonka portit olivat vasta vähän raollaan. Jännittyneenä hän koetti kurkistella raosta, mitä elämä oli järjestänyt hänen varalleen.

Miten mielenkiintoista päästä matkalle ja aivan yksin! Äiti on häntä saattamassa asemalla. Pienoinen haikeus vihlaisee hänen sydäntään, liittyypä siihen hiukan omantunnon moitteitakin: jospa sittenkin on väärin, että hän lähtee, kun isän jalka on kipeä ja äidin työtaakka kaksinkertainen? Mutta äiti lohduttaa:

— Kyllä me täällä isän kanssa selviämme. Ja uskon, että se jalkakin pian paranee.

Silloin Annikin ajattelee: — Mikä mainio asia, että isällä ja äidillä on toinen toisensa! Eivät he minua kovin paljon kaipaa.

Junan ollessa liikkeessä äiti huutaa vielä viimeiset varoitukset ja kehoittaa Annia menemään ajoissa nukkumaan, että tämä olisi pirteä perille päästessään. Jännityksestä melkein jäykkänä Anni istahtaa ikkunanpieleen katselemaan ohikiitäviä maisemia. Ilta on kaunis, vielä ei voi ajatellakaan nukkumaanmenoa. Hänen täytyy hiukan saada katsella valkeaan kesäyöhön, samalla kun ajatukset kiitävät edessä olevan kesän tapahtumiin ja seikkailuihin.

Millaista siellä mahtanee olla, Ala-Pellossa, Annikka-tädin ja Jukka-sedän kotona? Entä ovatko pojat todellisuudessakin yhtä mukavia ja hauskoja kuin kirjeistä päätellen voisi luulla? Anni ei ole nähnyt heitä sen jälkeen kuin pienenä, mutta sitä hän ei enää muista. Vain Heikin hän muistaa, tämä kun kerran kävi äitinsä kanssa heitä katsomassa. Mutta sittenkin he kaikki kolme tuntuvat tutuilta, kuin olisi joka päivä heidän kanssaan seurustellut ja heidän kanssaan kasvanut. Anssi ja Heikki kirjoittelevat tuon tuostakin lystikkäitä kirjeitä isälle ja äidille — vanhempiensa puolesta, kun näillä ei ole aikaa kertoa mistään pitkästi, he liittävät vain terveiset. Ja onhan hänkin, Anni, usein kirjoitellut Annikka-tädille. Oikeastaan he ovat tuttuja, mutta tietenkin on hauskaa nähdä heidät kaikki kasvoista kasvoihin.

Onkohan Anssi käynyt ylpeäksi, kun hänestä on tullut ylioppilas? Tietysti hän on ylpeä. Kaikki ylioppilaat, varsinkin pojat, ovat aina hyvin pönäköitä ja ollakseen. Tosin ylioppilaat ovatkin hirveän kunnioitettavaa väkeä, joten Anssillakin on syytä olla ylpeä.

Hänellä, Annilla, ei ole mahdollisuutta koskaan tulla yli-

oppilaaksi, koska heidän kylässään on vain keskikoulu ja isä ja äiti ovat sanoneet, ettei heillä ole varaa lähettää Annia kaupunkiin opiskelemaan.

Hän tahtoisi tulla sairaanhoitajattareksi. Kaikkein mieluimmin hän haluaisi tulla opettajaksi, mutta hänestä tuntuu, ettei hän saisi pahankurisia poikia tottelemaan. Ne vain nauraisivat, jos hän yrittäisi pitää niille komentoa. Kaikki toiset heidän luokan tytöt, jotka eivät mene jatkamaan, haluavat tulla konttorineideiksi, koska se on heistä kaikkein hienointa. Mutta hän ei halua sitä mitä kaikki muut haluavat, eikä hän missään tapauksessa halua homehtua papereiden ja toimistopöytien ääressä. Ihmissielujen maailma on oleva hänen toimialueensa. Hän on äskettäin oppinut tuon sanonnan eräästä kirjasta, ja se on hänestä niin ihmeellinen, että hän on heti liittänyt sen sanavarastoonsa. Sitä paitsi hän tuntee, että työskentely elävien ihmisten parissa on ainoa tapa, jolla hän voi toteuttaa itseään. Lasten ja sairaiden kanssa voi puhua Jeesuksesta, jota hänkin on oppinut rakastamaan. Nuoret, voimakkaat ja terveet ihmiset eivät näytä välittävän Jeesuksesta eikä iankaikkisen elämän toivosta.

Tuntuu turvalliselta mennä Annikka-tädin kotiin, sillä hän on Jumalan lapsi. Ja onhan Jukka-setäkin. Mutta miten lienevät pojat? No, Anssi tietenkin on, hänhän aikoo papiksi. Mutta toiset? Kohta hän saa sen nähdä.

Annin ajatukset harhailevat kesässä, joka parhaillaan aukoo umpujaan ulkona luonnossa. Mutta vihdoin silmäluomet käyvät painaviksi ja alkaa tuntua siltä, että pitäisi päästä makuulle.

Kolmannen luokan makuuosasto on ahdas. Molemmat muut matkustajat ovat jo hakeutuneet paikoilleen. Annin paikka on keskisijalla. Hän iloitsee, sillä siitä on hänen mielestään paras näköala valohämyiseen kesäyöhön. Peilikirkkaat vedet heijastelevat rantojensa utuista kauneutta ja

koivujen hentoa vaaleanviheriää. Mutta vähitellen luomet painuvat kiinni ja ajatukset alkavat harhailla tajunnan ohjaavaa kirkkautta vailla hämmentyäkseen lopullisesti unen sinisiin usviin. Yksi selvä ajatus ponnistautuu vielä tajuntaan: — Kun eivät tulisi hevosella vastaan! Mutta jos tulevat, niin saavat kärryynsä vain matkalaukun, itse minä kävelen.

Anni ei ole ajanut hevoskyydillä, ja hänestä tuntuu, ettei hän ikimaailmassa uskaltaisi nousta rattaille ja antautua järjettömän elukan armoille. Toivottavasti asemalta pääsee perille linja-autolla. Varmaan pääseekin.

Sitten hän nukahtaa.

Kun hän seuraavana aamuna laskeutuu pääteasemalla junasta ja jännittyneenä katselee ympärilleen nähdäkseen vastaanottajansa, hänen katseensa kiintyy ensimmäiseksi aseman kupeella seisovaan hevoseen, jonka vierellä hän näkee kaksi nuorukaista. Toisella on päässään uutuuttaan hohtava ylioppilaslakki.

Vai niin, he ovat sittenkin tulleet hevosella. Ja tuo on Anssi. Tietenkin hän näyttää ylpeältä.

Annia ujostuttaa. Hän jää arasti seisomaan vaununsa viereen. Mutta samassa Anssi lähestyy häntä kohtelias hymy huulillaan. Hän on tuntenut Annin ensi silmäyksellä, sillä hänelle on annettu pettämättömät tuntomerkit: viisitoistavuotias tyttö, jolla on kaksi pitkää palmikkoa ja niissä siniset silkkinauhat. Häntä hymyilyttää — heidän koulussaan ei ollut ainoatakaan lettipäätä tyttöä. Mutta samassa hänestä tuntuu herttaisen kodikkaalta, että Anni on juuri sellainen kuin on.

— Hyvää päivää. Sinä varmaan olet Anni Tuovinen, meidän vieraamme. Tervetuloa.

— Terveisiä isältä ja äidiltä.

— Me tulimme hevosella vastaan, sillä linja-auto ei kulje tätä tietä kuin kerran päivässä, päiväjunien aikaan.

Anssi kantaa Annin matkalaukun hevosen luo, jossa Heikki odottelee heitä. Heikki on yhtä pitkä kuin Anssikin. Hän tarttuu lujalla kourallaan Annin kapeaan käteen ja kumartaa kömpelösti. Hän on pahimmassa nulikkaiässään ja oikeastaan pelkää tyttöjä, ainakin halveksii heitä hiukan. Mutta kun hän näkee Annin pirteän olemuksen, hänen ujoutensa katoaa ja hän hymyilee ilkikurisesti:

— Näytät siltä kuin et olisi koskaan nähnyt hevosta. Taidat pelätä, vai mitä?

— Kyllä ruukilla näkee hevosia vaikka kuinka paljon, mutta kun meillä itsellä ei ole, niin en ole juuri joutunut niiden kanssa tekemisiin.

— No, olet kai joskus sentään ajanut hevosella?

Anni ei ole kuulevinaan Anssin kysymystä, vaan kiipeää reippaasti rattaille, vaikka sydän läpättää haljetakseen. Ikimaailmassa hän ei halua näyttää pojille, että häntä todellakin hirmuisesti pelottaa.

Matka sujuu hyvin. Heikki hoitelee ohjaksia tottuneesti kuin vanha hevosmies ikään. Anssi istuu hienona ja kalpeana Annin vieressä. Talvelliset ponnistukset eivät ole menneet jälkeään jättämättä. Ylioppilaaksi tuleminen ei ole aivan kivutonta.

Anssi esittelee seudun nähtävyyksiä. Kun he tulevat Marttilan maille, hän ei malta olla kehaisematta:

— Kyllä nämä peltoaukeamat ovat aivan toista kuin siellä Karjalassa. Kunhan ruis pääsee täyteen pituuteensa, on se komea nähtävyys lainehtiessaan.

Annia hiukan harmittaa. Hänen mielessään häivähtävät ruukin valtavat viljavainiot. Hän vastaa hieman kuivasti:

— Kyllä ruis Karjalassakin lainehtii tuulella.

Heikiltä pääsee heleä nauru. Hän ropsahuttaa Ruskon nopeampaan juoksuun huomaamatta, kuinka Anni äkkiä kalpenee.

— — —

Siitä tulee ikimuistettava kesä Annille. Hän ei ollut koskaan voinut kuvitella, että Ala-Pelto on niin suuri ja komea talo. Heillä on kotona vain kaksi pientä huonetta, keittiö ja kamari, lukuun ottamatta pientä ullakkokamaria, jonka hän on saanut omakseen sen jälkeen kun Eetu-eno meni naimisiin ja muutti heiltä pois.

Mutta puutarha heillä kotona on melkein yhtä suuri kuin täälläkin, vaikka siinä ei ole tuollaisia ikivanhoja puita, eivät omenapuutkaan ole ihan noin suuria. Mutta heillä on kotona sen sijaan ansari, jota täällä ei näy olevan.

Annikka-täti johtaa hänet salin viereiseen huoneeseen, jota hän on ajatellut nuorelle vieraalleen. Se on kaunis huone mukavine sohvineen ja nojatuoleineen, upeine valaisimineen ja pehmeine mattoineen. Mutta Anni katselee huonetta vieroksuen. Kaikki on hänen mielestään liian suurta ja komeaa.

— Täällähän meidän vieraamme tavallisesti majailevat, Annikka selittää nähdessään nuoren vieraansa epäröinnin. — Mutta jos luulet, että et viihdy täällä, on meillä ullakolla pieni huone, jonka voisimme kalustaa sinua varten, jos haluat. Siellä on myös Heikin ja Anssin koulupoika-aikuinen huone, jossa he vieläkin asuvat lomiensa aikana. Tapanille olemme järjestäneet tupakamarin takaisen huoneen, ettei hänen tarvitse kavuta jyrkkiä portaita. Haluatko nähdä?

He nousevat yhdessä toiseen kerrokseen. Kun täti aukaisee pienen huoneen oven, huudahtaa Anni ihastuneena:

— Mutta tämähän on kuin kotona Karjalassa! Jokikin näkyy kuin oman huoneeni ikkunasta kotona. Vaikka tuo

joki onkin toisenlainen, paljon suurempi ja leveämpi. Mutta kuitenkin! Tänne minä tahtoisin jäädä, jos vain täti antaa.

— No tottahan toki, rakas lapsi. Tänne täytyy vain tuoda yhtä ja toista, joka tekee olosi kodikkaaksi. Vuode on hankittava ensimmäiseksi.

Iltapäivä kuluu nopeasti oman huoneen kalustamispuuhissa. Onnellisena Anni illan tultua kallistuu levolle kodikkaassa pikku huoneessa. Päivän vaikutelmat pyörivät päässä hauskana sekamelskana pyrkien pinnalle kilvan toistensa kanssa.

Ei olisi uskonut, miten lystikäs ja mukava Jukka-setäkin osaa olla, vaikka on jo vanha ja harmaapäinen. Mutta onko hän sittenkään niin ikivanha? Äitihän sanoi, ettei vielä viittäkymmentä. Isällä ei ole vielä yhtään harmaata hiusta; vaikka nuorempi isä onkin. Jukka-setä on kuitenkin mukava ja varmasti hyvä. Häntä ei varmaankaan tarvitse yhtään pelätä. Miten hän sanoikaan tervehtiessään: — On hauskaa, että me vihdoinkin saamme tyttölapsen tähän taloon, kun meillä on tähän asti ollut vain pojankurikoita. Pojankurikoita! Annia naurattaa. Niin se setä saattoi sanoa, vaikka yksi heistä on jo ylioppilas ja toinen — Tapani — runoilija ja taiteilija, viuluniekka. Mutta yksi heistä sentään on oikea poika — Heikki! Hänestä varmaan tulee hauska retkeilytoveri kesän ajaksi. Hänkin on viidennellä luokalla ja hänenkin on kerättävä kasveja. Niitä voi kerätä ja tutkia yhdessä.

Odottavan kesän viehättävät kuvat väikkyvät Annin mielessä, kunnes uni valloittaa nuoren haaveilijan.

Seuraava päivä on lauantai. Anssin juhlat on ilmoitettu sunnuntaiksi. Hän on kutsunut entisiä koulutovereitaan omasta kylästä sekä joitakin poikia ja tyttöjä kaupungista saakka, mutta vain samanmielisiä, siis niitä, joille Jumalan valtakunnan asiat ovat rakkaat. Hän ei ole tahtonut kutsua

muita tovereitaan, ettei tuottaisi heille pettymystä, sillä hänen juhlissaan ei kuitenkaan tanssittaisi, kuten muuten tavallisesti tämänkaltaisissa tilaisuuksissa. Eivät he halua olla ahdasmielisiä ja tuomita muita. Mutta talon perinteisiin se ei sopisi, eikä missään tapauksessa Tapanin vuoksi, joka kuitenkin jäisi sellaisten ilojen ulkopuolelle.

Tapanikin on saanut luvan kutsua joitakin luokkalaisiaan. Heistä saapuukin kaksi: Martta Väre ja Ossi Kalke, tohtori Ragnar Kalkkeen poika, joka itsekin unelmoi lääkärin urasta ja on nyt jo kiinnostunut psykologiaan.

Aamupäivällä ollaan kirkossa. Se on elämys Annille. Vanha kivikirkko on väkeä täynnään, vaikka ei ole erikoinen juhlapäivä. Ja veisuu on mahtavaa. Annia hävettää ajatellessaan kotiseurakunnan vaivaista virrenveisuuta, vaikka ollaankin muka »Karjalan lapsia laulavia». Mutta ruukilla käy kovin vähän väkeä kirkossa, paitsi erikoisina juhlapäivinä, jolloin kansaa tulee maaseudulta.

Iltapäivällä syödään juhla-ateria kevätkoivuin kaunistetussa salissa, pidetään puheita ja juodaan nuoren ylioppilaan malja Annikka-emännän valmistamalla simalla.

Illalla on nuorten seurat suuressa tuvassa. Urkuharmoni on nostettu tupaan. Kylänväkeä, sekä nuoria että vanhoja, on kertynyt runsaasti. Anssi istuutuu harmonin taakse ja aloittaa laulun, johon kaikki voimakkaasti yhtyvät:

Tule Jeesuksen luo,
tule nuorena oi

Yht'äkkiä Annia alkaa itkettää. Hän tuntee itsensä sanomattoman onnelliseksi nuorten veisaavassa joukossa. Jotkut katsovat häneen hieman ihmetellen. Synnintuntoko tyttöä vaivaa? Onhan hyvä, että Jumala kutsuu niin nuoria kuin vanhoja. Kukapa heistä voisi tietää, että nämä asiat ovat olleet Annille rakkaat aina varhaisimmasta lapsuudesta

saakka. Joidenkuiden silmät kostuvat, kun he katselevat hänen liikutustaan.

Marttilan vanha isäntä nousee puhumaan. Sydämeenkäyvästi hän puhuu pojanpojalleen, nuorelle valkolakkiselle, ja kaikille toisille, jotka parhaillaan ovat käymässä sisälle elämänkevään kukkaporteista. »Kuinka nuorukainen tiensä puhdistaisi? Siten, että ojentautuu Herran mukaan». Vakavin kasvoin nuoret kuuntelevat. Harras huokaus nousee monen sydämestä Kaikkivaltiaan puoleen: auta minuakin, että tieni varjeltuisi, että en joutuisi maailman virvatulten viekoiteltavaksi.

Jukka on kirjoittanut serkulleen Keski-Suomeen pyytäen heitäkin saapumaan vierailulle entiseen kotikylään ja olemaan läsnä heidän juhlassaan. Mutta sieltä on tullut jyrkkä kieltäytyminen, johon kuitenkin on liitetty harras toivomus, että Annikka ja Jukka tulisivat käymään heillä ennen heinäkiireiden alkamista. »Muistamme aina, miten suuresti teidän ensimmäinen käyntinne virkisti meitä kaikkia, joita elämä on niin kovasti kohdellut».

Jukka ja Annikka ovat lukeneet kutsun moneen kertaan sekä yhdessä että kumpikin erikseen. Vihdoin Annikka sanoo:

— Me menemme. Emmekö menekin? Nyt meillä on mitä parhain tilaisuus ennen juhannusta. Voin jättää joitakin taloustehtäviäni Annin huoleksi, ja pojat kyllä auttavat häntä.

Niin käy, että kesäkuun puolivälissä Jukka ja Annikka lähtevät sukulaisiinsa Keski-Suomeen. Annin huoleksi jää ruoan valmistaminen pojille ja itselleen. — Pojat pesevät astiat, määrää Annikka lähtiessään. Talon palvelusväki syö piharakennuksessa, jossa he itse valmistavat ruokansa.

Anni on ylpeä Annikka-tädin luottamuksesta. Ensimmäisenä iltana hän ottaa herätyskellon viereensä ollakseen varma,

että on ensimmäiseksi aamulla ylhäällä ja että aamukahvi on keitetty ennen kuin pojat heräävät. Hän herää useaan kertaan yöllä tarkistamaan, ettei »toppari» ole jäänyt päälle ja että kello varmasti hänet herättää. Jännitys ja vastuuntunto eivät anna hänen nukkua. Vähän väliä hän on pystyssä tarkkaamassa yön kulumista ja aamun valkenemista. Vihdoin kello on kuusi. Annista tuntuu suorastaan autuaalliselta kyyristyä peiton alle vielä puoleksi tunniksi, sillä kello on herättämässä puoli seitsemältä. Nuori ruumis ei tahdo tyytyä yön katkonaiseen uneen, vaan vaatii kiihkeästi jatkoa. Anni tarkistaa vielä kerran, että kello varmasti soi, ja vetäytyy kippuraan peiton alle.

Kun hän vihdoin herää, kello on yhdeksän! Hän tempaa kauhuissaan kellon käteensä. Eikö hän ole kuullut kellon soittoa? Hän tutkii kelloa. Soittopuoli on täydessä vedossa. Kello ei siis ole ollenkaan soinut. Suuressa huolehtivaisuudessaan hän on vetänyt vieterin liian tiukalle!

Silmänräpäyksessä hän survoo vaatteet ylleen ja kiiruhtaa alas. Pojat juovat parhaillaan kahvia tuvan pöydän ääressä.

— Päänalusko se petti? naurahtelee Heikki ilkikurisesti.

Anssi luo nuhtelevan katseen Heikkiin.

— Kyllä meidän olisi pitänyt keittää itse kahvimme siinäkin tapauksessa, että Annikka olisi ollut kotonaan Karjalassa.

Mutta Anni on täydelleen tilanteen tasalla:

— Kyllä Heikki on oikeassa, päänalushan se petti. Mutta oli siinä kellonkin syytä: katsokaa, se ei soinut ollenkaan. Olin vetänyt sen liian tiukalle eilen illalla.

Pojat tutkivat kelloa ja myöntävät, ettei heidän uudessa emännässään oikeastaan mitään vikaa ole, kello vain teki tepposensa, kun ei oikealla tavalla tehtäväänsä täyttänyt.

Annin täytyy siis juoda tällä kertaa poikien keittämää kahvia. Sitten hän ryhtyy hoitelemaan tehtäviään. Hän päättää ensimmäiseksi kastella kaikki ruukkukasvit ja noutaa kuk-

kia sisähuoneisiin. Anssi tarjoutuu apulaiseksi ja kiirehtii täyttämään kastelukannun. Heikkiä hiukan harmittaa: Anssiko aikoo valloittaa Annin kokonaan itselleen? Hiukan tyytymättöminä he alkavat Tapanin kanssa korjata kahviastioita pöydältä ja pestä niitä, vaikka Anni nimenomaan sanoo, että hän pesee kahvikupit annettuaan ensin kukille vettä. Ne kun aina kotona tahtoivat häneltä unohtua, ettei vain niin kävisi täällä ja kaikki Annikka-tädin kukkaset kuolisi hänen poissa ollessaan.

Mutta kun Anni lähtee ulos silmäilemään, näkyisikö läheisyydessä sellaisia kasveja, joita hänellä ei vielä ole kasviossaan, on Heikin vuoro olla mukana. Hänellä on samaa asiaa pelloille ja metsikköihin. Mutta eivät toisetkaan pojat malta pysyä poissa. Hetken kuluttua he kaikki neljä vaeltelevat ympäristössä. Poikien silmät riippuvat ihastuneina Annin vaaleissa palmikoissa ja sinisissä ruusukkeissa. Jokainen heistä on valmis antamaan hänelle kaikkea apua, mitä hän kulloinkin tarvitsee.

Heillä kaikilla on kovasti hauskaa. Mutta sitten Anssi vilkaisee rannekelloaan:

— Arvatkaapa, pienet ystäväiseni, mitä kello on?

— Jokohan on kymmenen? Joko meidän pitäisi lähteä ja minun panna aamiaisen valmistus alulle?

— Kymmenenkö, neitiseni? Kyllä taisi tulla pieni erehdys. Kello on tasan kaksitoista.

— Ohoo! Ilmankos nälkä narisee vatsassani kuin vanha aitan ovi.

Tapani naurahtaa Heikin sutkaukselle, ja Annille tulee kiire juosta etukäteen kotiin sytyttämään tulta. Hän jättää kukkansa Tapanille, joka lupaa järjestää ne veteen ja prässiin. Mutta Anssi tarttuu Annin palmikkoon.

— Antaa vain Heikin vatsan narista, ei se niin vaarallista

ole. Mennään me kaikessa rauhassa. Tai voihan Heikki itse juosta sytyttämään tulen.

Pian ovat puuropata ja perunapata tulella. Anni aikoo keittää ruispuuroa, sillä hän arvelee sen joutuvan kaikkein nopeimmin. Hän sekoittaa jauhot pataan. Hautukoon hellankulmalla valmiiksi sillä aikaa kun perunat kypsyvät ja hän valmistaa kastikkeen. Hän sekoittaa jauhot huolellisesti vispilällä, sillä hän tahtoo keittää hyvää puuroa, etteivät pojat pääsisi ilvehtimään hänen keittotaitonsa kustannuksella.

Perunat ja kastike onnistuvat hyvin ja poikien ruokahalu tekee niille täyttä kunniaa. Mutta puuro on ilkeänmakuista. Anni maistelee sitä ihmetellen. Suolan hän pani, sen hän muistaa selvästi, mutta siitä huolimatta on puurossa kumma imelänmaku. Pojat yrittävät syödä, mutta hetken kuluttua Anssi laskee lusikan kädestään selittäen, ettei hänellä enää ole nälkä. Tapani seuraa esimerkkiä. Mutta Heikki pistelee reippaasti puuroa suuhunsa kehoittaen toisiakin:

— Syökää pois, pojat, ei siinä ole kuin kielenpituus matkaa. Puuro on kummanmakuista siitä yksinkertaisesta syystä, että Anni sekoitti jauhot kylmään veteen ja puuro pääsi imeltymään. Äiti sekoittaa aina kiehuvaan veteen. Mutta sama kai se loppujen lopuksi on.

Toisille hyvää esimerkkiä näyttääkseen ja Annin pahaa mieltä haihduttaakseen Heikki pistelee puuroa kokonaisen lautasellisen. Mutta toisten puuroannos vähenee hyvin hitaasti, kunnes Anni nousee vihdoin, ottaa lautaset heidän edestään ja tyhjentää ne sianruoka-astiaan.

— On tässä talossa syöjiä, jotka osaavat antaa tällaisellekin puurolle arvon.

Anni ei kuitenkaan voi täysin salata pahaa mieltään, jonka hänen ensimmäisenä emännyyspäivänään sattuneet vastoinkäymiset ovat synnyttäneet.

Kesä kuluu. Juhannus on ohitse ja heinänkorjuu alkanut. Anni viipyy yhä Ala-Pellossa. Hän on täydellisesti kotiutunut taloon. Ja talonväki puolestaan katselee mielellään pirteää tyttöstä, joka liikkuu kepeänä ja valoisana heidän avarissa huoneissaan ja talon vaiheilla. Varsinkin pojat tuntevat erikoista kiintymystä kilttiin »leikkisiskoonsa». Heikki ja Tapani suhtautuvat häneen kuin sisareen, jonka parissa voi olla vapaa ja luonnollinen. Mutta Anssin silmä havaitsee hänessä muutakin. Annilla on hurmaava ikä — viisitoista vuotta! Hän on vielä puoleksi tyttönen, mutta hänessä on puoleksi neitoakin. Tämän Anssi huomaa. Hänen katseensa viivähtää mielellään tytön hennosti kaartuvalla povella ja sirosti pyöristyvällä käsivarrella. Hän on jo kehittymässä pikku naiseksi.

On viimeinen heinäntekopäivä. He ovat kaikki olleet heinäväen mukana ajamassa ihanasti tuoksuvia heiniä latoon. Kun viimeinen kuorma tuodaan, kiipeävät he sullomaan heiniä tiukempaan. Työn tehtyään he istuvat hetken hiljaa heinissä. Anssi makaa selällään ja katsoo luomiensa alta Annin valkeata kaulaa ja hentoa rintaa, joka kuumottaa ohuen puseron alta. Hänen poskiansa alkaa polttaa. Hänen tekisi mielensä tarttua Annin kapeaan käteen, joka lepää hänen lähellään. Mutta samassa Heikki, joka istuu Annin vieressä, tarttuu hänen käteensä ja sanoo:

— Annahan, kun minä katson sinun kohtalosi viivoja. Minä olen ollut mustalaiseukon luona opissa ja osaan povata.

Anssia kiukuttaa. Mutta Anni ei vedä kättään pois, vaan antaa sen jäädä Heikin käteen. Heikki on tarkastelevinaan sitä ja sanoo mietteliäästi:

— Niin, tästä näkyy selvästi, että pienenä olet syntynyt ja itkulla olet elämäsi aloittanut.

Anni tempaisee kätensä pois ja läppää Heikkiä päähän.

— Ja tuo pää on tyhjä kuin tynnyri, tyhjyyttään se ihan soi!

Mutta samassa hänen poskensa lehahtavat hehkuvan punaisiksi. Hän liukuu alas ladon ovelle ja juoksee toisten luo.

— Että viitsitkin tuolla tavoin — käydä povaamaan... Anssin ääni on nyrpeän nuhteleva. Mutta Heikki vain naurahtaa:

— Luuletko, että Anni ei leikkiä ymmärrä? Missään tapauksessa hän ei ole sellainen tekopyhä kuin sinä.

Kun elokuu on puolivälissä, on Annin alettava ajatella kotiinlähtöä. Äiti on kirjoittanut, että isällä ja hänellä on jo ikävä Annia. Kesän hauskuudet ovat ohitse. Kuu nousee iltaisin suurena ja keltaisena, kaihonkylläisenä ja uupuneena. Joesta nousee usvaa kuin harmaata keinuvaa villaa, joka soutaa pelloille ja hiipii keltaisten kuhilaitten lomitse pihamaalle saakka.

On viimeinen yhdessäolon ilta. Nuoret viettävät sitä soitellen ja laulellen. Anssin silmät riippuvat Annin tänä iltana oudon hiljaisessa olemuksessa koettaen kaikin tavoin tavoittaa hänen katsettaan. Mutta Annilla ei ole ainoatakaan silmänluontia häntä varten, hänen katseensa suuntautuu useimmiten Heikin iloisiin ja kujeellisiin silmiin. Heillä on tänä viimeisenä iltanakin paljon puhumista keskenään kasveista, kouluaineista, retkeilyistä ja kaikesta muustakin. Anssi huokaa hiljaa ja kääntyy surullisena poispäin.

Annikka huolehtii siitä, että he kaikki menevät ajoissa nukkumaan, sillä Annin juna lähtee varhain, ja kaikki kolme poikaa aikovat lähteä saattamaan häntä asemalle.

Vielä hyvänyön jälkeen huudahtaa Heikki Annille:

— Jos näet kauniita unia, niin herätä minutkin katsomaan!

— — —

Muutamia viikkoja Anssin kaupunkiinlähdön jälkeen, kun kylän oppikoulu on päässyt hyvään alkuun, Annikka ja Jukka istuvat yläkerran parvekkeella. Annikka on varta vasten kutsunut Jukan sinne. Hänellä on asiaa.

He istuvat hetken puhumatta. On komea syyskuun ilta. Jukan maamiehen katse lepää uhkeilla pelloilla ja korjatuilla vainioilla. Vuodentulo on ollut hyvä, ja tuntuu turvalliselta ottaa vastaan talven pitkiä pimeitä, kun aitat ja kellarit ovat kukkuroillaan maan antimia.

Mutta Annikan katse viipyy syksyn loistavissa väreissä ja ilta-auringon kultaamissa metsiköissä kaukana peltojen takana. Äkkiä hänen kasvoilleen leviää huolen leima ja hän sanoo miehelleen:

— Mennään tuonne sisälle, Annin kesäkamariin, että saamme varmasti puhella kenenkään kuulematta. Minulla on sinulle näytettävääkin.

Jukka hymyilee. Hän ei osaa tällä kertaa aivan vakavasti suhtautua Annikkansa käyttäytymiseen. Hän ei ymmärrä tällaista salaperäisyyttä ja varovaisuutta.

He istahtavat akkunan edessä olevan pikku pöydän ääreen.

— No?

Jukka katsoo Annikkaan hymyillen ja odottavana.

— Sinä naurat, Jukka, mutta tästä on nauru kaukana. Minä en tiedä, mitä minun pitää tehdä. Poikamme alkavat tulla aikuisiksi.

Nyt Jukka naurahtaa.

— No, eikö niin pidä ollakin? Et suinkaan toivone, että he koko ikänsä pyörisivät sinun hameesi helmoissa? Totta kai heidän tulee oppia elämään niin kuin muutkin ihmiset. Mutta kerro nyt, mitä sinun ajatuksissasi pyörii.

Annikka avaa laatikon ja vetää sieltä esille mustan vahakantisen vihkon. Se on Annin päiväkirja, jonka hän on unohtanut sinne.

— Tietenkin minun olisi pitänyt lähettää tämä hänelle vilkaisematta tätä ollenkaan. Mutta en tiennyt, mikä tämä oli, ja niin tulin katsoneeksi. Silloin silmäni sattuivat sanoihin, jotka pakottivat jatkamaan.

— Teit pahasti, Annikka! Pane nyt aivan heti kirja kääröön ja toimita se postiin oikealle omistajalleen. Vaikka ne ovat vain lapsen muistiinpanoja, ei kenelläkään ole oikeutta varastaa hänen salaisuuksiaan.

— Sen aionkin tehdä, mutta ensin minun täytyy puhua sinun kanssasi. Tiedätkö, tuo suloinen lapsi on valloittanut poikiemme sydämet — jokaisen heistä!

Jukka ei taaskaan voi olla hymyilemättä.

— Ohoo! Enpä olisi uskonut, että tyttö on sellainen sydänten murskaaja. Luulen sinun liioittelevan. Vai onko hän tosissaan kirjoittanut sellaista päiväkirjaansa? Siinä tapauksessa ne ovat hänen omia kuvittelujaan. Ovathan poikamme ennenkin tyttöjä nähneet.

— Kuule, sinun täytyy itsesi lukea...

— Älä luule minua niin lapselliseksi! Kyllä ne ovat tyttöjen tavallisia haaveita! Viisitoista vuotta — sehän on lapsen ikä! Anni ja Heikki ovat pelkkiä lapsia, eikä Tapanikaan vielä ole muuta. Anssi taas ei välitä tuollaisista pienistä tytöntypyköistä.

— Kuule, etten saattaisi Anni-tyttöstä väärään valoon, on minun selitettävä sinulle, koska et itse suostu lukemaan, että Anni ei itsekään aavista, mitä täällä tänä kesänä on tapahtunut. Hän kertoilee päiväkirjassaan aivan avoimesti kesän tapahtumista. Hänen mielestään Heikki on »kiva kaveri», jonka kanssa hänellä on ollut »hirmu hauskaa». Tapani on kuin hyvä veli, jota hän kuitenkin on joutunut hiukan ihmettelemään, vaikka hän tuntuukin häntä suuresti ihailevan. Anssin totisuudelle ja arvokkuuden tavoittelulle tuo raikas pikkutyttö tuntuu salaa naureskelevan. Mutta kuule, mitä

hän sitten kirjoittaa: Tuntuu kummalta ajatella, että Anssi, joka on ylioppilas ja hieno herra, viitsii niin paljon uhrata aikaansa meidän yhteisiin retkiimme ja ilonpitoomme. On hassua sekin, että joka kerta, kun satun häneen katsahtamaan, hänen silmänsä ovat suunnatut minuun. Voi, eikö hän koskaan katso muualle! Joskus minua aivan harmittaa. Ja juuri kun me Heikin kanssa olemme päättäneet livistää kahden hauskalle retkelle, ilmestyy hänkin seuraan jostakin odottamattomasta tienmuskasta. Mistä hän saakin tietää meidän salaiset päätöksemme ja aikeemme? Niin, täytyy sanoa, että Anssi on hiukan kummallinen. Mutta tietenkin minä häntä suuresti kunnioitan, onhan hän niin paljon meidän toisten yläpuolella. — Tapani on mielestäni pyhimys. Hän on liian hyvä ja liian hieno ollakseen tavallinen ihminen. Jos hän olisi katolilainen, hänet varmaan kuoltuaan julistettaisiin pyhimykseksi ja taiteilijat maalaisivat tauluja, joissa hänet kuvataan sädekehä pään ympärillä. Mutta tuo pyhimyskehä, jonka minäkin jo mielikuvituksissani olin hänen päähänsä asettanut, kalpeni koko lailla, kun hän eräänä päivänä ohikulkiessaan pisti käteeni paperilappusen, johon hän oli kirjoittanut koulukirjasta kopioimansa Heinen runon »Du bist wie eine Blume...» En mahtanut mitään, mutta minua nauratti. Tapani on kaikessa pyhimysmäisyydessään lapsellinen, kun töhrii tuollaisia. Hänen pitäisi vain kirjoittaa runoja omassa ylhäisessä yksinäisyydessään ja soittaa viulua jossakin hämyisessä nurkassa tai sitten tutkia kammiossaan pyhiä kirjoituksia.

Minusta tuntuu, kuin nämä Annikka-tädin pojat olisivat minulle sukulaisia, ei tosin ihan veljiä, mutta serkkuja ainakin. Mukavia he ovat jokainen, mutta Heikki on sittenkin kaikkein hauskin, hän on todella kiva kaveri. Mutta tänään, kun olimme ottamassa muutamia suokasveja peltojen takaiselta aukealta, jota parhaillaan ojitetaan viljelystä varten, hän

oli vähällä säikähdyttää minut, niin kummalliseksi hän yht'äkkiä muuttui. Yritin ryömiä piikkilanka-aidan alitse ja hameeni tarttui aitaan enkä päässyt omin keinoin irti. Heikki tuli auttamaan ja tarttui sitten äkkiä niin kovasti molempiin ranteisiini, että ihan kipeää teki. En tuotakaan vielä olisi säikkynyt, mutta kun hänen silmänsä samalla välähtivät niin oudosti, arvelin hänen äkkiä tulleen hulluksi. Mutta sitten hän taas muuttui hyväksi ja hauskaksi, ja meillä oli oikein hauska retki loppujen lopuksi.

— Mitäs tästä sanot?

Annikka katsoo tiukasti mieheensä, kuten ainakin se, joka on asiansa todistanut.

— En mitään. He ovat lapsia kaikki tyynni, Anssista lähtien. En ollenkaan ihmettele, että he kaikki pitävät Annista. Niinhän mekin teemme. Kukapa voisi olla pitämättä hänestä!

Annikka huokaa. Hän huomaa, että Jukka ei ymmärrä tai ei ole ymmärtävinään. Mutta hän aavistaa sisimmässään pahaa. Hänen tulee enemmän rukoilla, että he kaikki varjeltuisivat kaikelta pahalta ruumiin, sielun ja hengen puolesta. Hän saakin salaisen turvallisuuden tunteen ajatellessaan vanhempia poikiaan ja Annia. Jos Annista tulee jomman kumman puoliso myöhemmin, hän on sydämestään antava siunauksensa asialle. Hän on mielessään vakuuttunut, että ainakin nuo kolme ovat käyneet sisälle ahtaasta portista, että he ovat Jeesus-tiellä. Mutta miten on Heikin laita, joka on hänen toiveittensa täyttymisen ihana lapsi? Hänkään ei tietenkään ole vieras pyhille asioille. Kuinka voisi ollakaan — onhan häntä kasvatettu samoin kuin veljiäänkin. Mutta hänen tapansa suhtautua asioihin on toinen. Hän on vilkas, hänen elämäntahtonsa on ihmeellisellä tavalla ylipursuva. Tuntuu kuin hartautta vaativat asiat eivät ollenkaan sopisi hänen luonteelleen. Hänen pursuva huumorintajunsakin —

aina leikinlaskua, loppumattomiin hauskoja sanasutkauksia ja lystikkäitä juttuja — huolestuttaa äitiä. Mitenhän on — sopiiko sellainen Jumalan lapselle? Annikka ei tiedä sitä. Sen hän kuitenkin tietää, ettei Heikillä ole halua suhtautua pilkallisesti pyhiin asioihin. Ja se on suuri helpotus äidille. Miten kauniisti hän lauloikaan toisten kanssa sinä iltana, kun Anni oli viimeistä iltaa täällä. Samasta kirjasta he lauloivatkin, Anni ja Heikki. Annikka on vieläkin näkevinään nuo kaksi nuorta päätä saman kirjan ylitse kumartuneina. Niinhän hänkin ja Johannes Tuovinen olivat aikoinaan laulaneet, ja Tuovisen täti oli toivonut, että he siten laulaisivat yhdessä halki elämän... Mutta Jumalan tahto oli toinen. Miten nyt oli käyvä?

Annikka koettaa nostaa tulevaisuuden verhoa, mutta turhaan. Paras jättää kaikki Taivaallisen Isän käteen. — Anna minulle voimaa ja luottamusta sinuun. Sinun kädessäsi olkoon jokaisen rakkaani kohtalo.

Tämän syksyn jälkeen Annikka alkaa pitää Annia omana lapsenaan, vaikka hän tuon tuostakin ihmetteleekin, kuka hänen kolmesta pojastaan kerran tuo Annin morsiamenaan hänen eteensä. Vähitellen hänessä vahvistuu ajatus, että se on Heikki. Hän on pannut merkille, että Heikki ja Anni ovat vilkkaassa kirjeenvaihdossa keskenään.

VARJOTIELLE

Jukka ja Annikka ovat suunnitelleet, että Heikki lopettaa koulunkäyntinsä viidennestä luokasta pyrkimättä kaupunkiin ja ylioppilaaksi, vaikka he tietävät, että Heikin omat suunnitelmat ovat toiset.

— Meidän on kaikin mokomin saatava Heikin ajatukset kääntymään lukujen jatkamisesta. Emme mitenkään voi sallia, että kaikki poikamme lähtevät virkauralle, jonkun täytyy jäädä huolehtimaan talostakin.

Näin ajattelee Jukka ja Annikka yhtyy siihen täydellisesti. Anssi on ollut yliopistossa kolme vuotta ja Tapani vuoden. Anssi opiskelee papiksi, ja hänen päämääränsä lähenee nopeasti. Tapani on maatalousmetsätieteellisessä tiedekunnassa. Hän on valinnut tämän alan nimenomaan isän toivomuksesta, vaikka häntä vetää filosofian, kirjallisuuden ja estetiikan puoleen. Mutta musiikkia hän sentään harrastaa ja soittaa viulua osakuntansa orkesterissa.

Annikka pitää Anssia menetettynä. Hän tietää, ettei poika palaa kotiin muuta kuin käydäkseen. Mutta Annikka on luovuttanut hänet Jumalan valtakunnan työhön ja tuntee itsensä onnelliseksi saadessaan antaa tämän uhrin. Hän ajattelee Vanhan Testamentin Hanna-äitiä, joka antoi pienen Samuelinsa temppelipalvelukseen, Herralle. Samoin Annikka on luovuttanut Anssin.

Mutta yhä hän huolehtii Anssista. Vaikka poika on valmistumassa papiksi, ei Annikka ole aivan varma, että Anssi on taivaan tien matkalainen. Hyvin hän osaa puhua, hyvä saarnamies hän on, niin kuin kaikki täällä päin ovat todenneet. Monet kerrat hän on puhunut kotiseuroissa, vieläpä kesäjuhlien aikana kirkossa. Kirkkoherrakin on monesti onnitellut heitä heidän lahjakkaan ja hurskaan poikansa tähden. Mutta Anssin harrastukset ovat monet. Hän esiintyy puhujana muissakin kuin hengellisissä kokouksissa ja seuroissa. Hänen virkeä henkensä on avara ja toiminnanhaluinen ja häneltä riittää harrastusta myös yhteiskunnallisille, jopa poliittisillekin kysymyksille. Annikka on ihmeissään seuratessaan poikansa moninaisia puuhia. Kuinka hän ymmärtää niitä kaikkia? Ja niin nuorena! Annikka itse ei ole koskaan ymmärtänyt tuontapaisista asioista hölynpölyä. Hän on aina tuntenut taivasta enemmän kuin maata. Siksi hän on levoton pojastaan.

Mutta Jukan miehiselle luonnonlaadulle on imartelevaa, että hänen vanhin poikansa on niin monipuolinen.

— Kyllä Jumalan hengen valtaamia miehiä tarvitaan kaikilla elämän aloilla, yhteiskunnallisilla ja valtiollisillakin. Niillä heitä vasta tarvitaankin.

— Mutta jos poika hukkaa iankaikkisen ajallisia tavoitellessaan, Annikka hätäilee.

Jukka lohduttaa häntä:

— Hänhän tulee ensi sijassa olemaan Jumalan peltomies.

Mutta Annikka on yhä huolissaan:

— Kunpa hänen ei vain kävisi niin kuin niiden miesten, jotka olivat mukana rakentamassa Noakin arkkia — itse jäivät ulkopuolelle, kun tuli vedenpaisumus.

Jukkakaan ei ole aivan varma, miten pojan sisäisen elämän laita oikeastaan on. Poika on murrosvuosinaan muuttunut sulkeutuneeksi ja umpimieliseksi. Hän ei näytä mielialo-

jaan, ei kerro suruistaan eikä iloistaan. Jukka tietää, että poika on tavattoman kunnianhimoinen ja sitkeä päämääriinsä pyrkiessään. Mutta kukaan ei voi sanoa, ettei hän olisi kaikin puolin kunnollinen ja kelpo nuorukainen. Ja enempää ei toki häneltä voi vaatia.

Tapaniakin on vaikea ymmärtää. He ovat päässeet selville, että Tapani kirjoittelee runoja! Mutta runot, jotka väliin ovat sattuneet heidän käsiinsä jonkin lehden palstoilta ja kotona kirjoituspöydältä tai kirjan välistä, kertovat, ettei Tapanilla ole rauhaa sisimmässään. Annikka tuntee olevansa huono äiti ja huono kasvattaja, kun ei tämän paremmin ole voinut lapsilleen Jumalan valtakunnan asioita valaista. Vai ovatko kaupungin neon-valot himmentäneet heiltä Jumalan armonauringon paisteen?

Nyt Heikkikin haluaa kaupunkiin. Hän tahtoo tulla ylioppilaaksi niin kuin veljet. Isä selittää, ettei talossa tarvita useampia oppineita, vaan rehtiä isäntää ja työmiestä. Isoisä ei jaksa enää kauan, isäkin alkaa tulla vanhaksi. Talon tulevaisuus huolestuttaa Jukkaa.

Mutta Annikka on huolissaan pojan itsensä takia. Hän tuntee nuorimpansa. Heikillä on levoton veri ja epävakainen mieli. Miten hänen käy, jos hän joutuu alttiiksi suuren kaupungin viettelyksille?

— Hyvä Jumala, salli minun pitää tämä nuorin lapseni. En tunne sinun tahtoasi, Jumala, mutta salli joka tapauksessa tällä kertaa minun tahtoni tapahtua.

Annikka on nuoruudestaan asti totuttautunut ajattelemaan, että Jumalan lapsille tapahtuu aina paras eikä pahin — mitä sitten tapahtuneekin. Mutta kun Heikki lähtee toisten poikien mukana, joutuu äiti pimeyteen, korpitielle. Hänen on sanomattoman vaikeata luovuttaa nuorintaan. On kuitenkin armoa, ettei hän voi aavistaa, miten pitkäksi tuo korpitaival tulee muodostumaan. Jumalan armelias laki, se, ettei ihmi-

nen tiedä, mitä huominen tuo tullessaan, turvaa hänet pahimmalta tuskalta.

Kun pojat ovat viimeistä iltaa kotona, noutaa Tapani viulunsa kenenkään pyytämättä ja tuo Anssille nuotit. On kysymyksessä eräs uusi laulu, jota he Anssin kanssa ovat viime talvena yhdessä harjoitelleet. Heikkikin sen osaa. He esittävät sen äidille ja isälle ja koko talonväelle jäähyväisiksi.

Oi tuhatsäikein sukkula käy elonkudoksen,
öin, päivin, joka vaihtuvainen hetki.
Sen tummat langat painavat on mustain murheiden,
kun kauas kaikkos sielun suviretki.
Mut ilman murhepäiviä ja valjuaikoja
ja kärsimystä sydämen ja kyynelkoulua
ei kudoksemme arvokasta oisi.

Tuvassa vallitsee laulun aikana hiiskumaton hiljaisuus. Kun viimeinen sävel on häipynyt, nousee Jukka ja astuu poikiensa luo urkuharmonin viereen, levittää kätensä ja lukee heidän ylitseen Herran siunauksen.

Kauimpana tuvan hämyisessä nurkassa kylpee Annikka kyynelissään.

MYRSKYPILVET VYÖRYVÄT

Sinä vuonna, jolloin Heikki tulee ylioppilaaksi, vyöryvät suuret onnettomuudet yli maan. Heti keväällä valkean lakin saatuaan Heikin on lähdettävä suorittamaan asevelvollisuuttaan. Sille tielleen hän jääkin, viipyen poissa kokonaista viisi vuotta.

Ala-Pellon avarassa tuvassa istutaan iltaisin suuren jännityksen vallassa ja koetetaan seurata radiosta maailman tapahtumia. Paljon niistä ei saada selkoa, kaikkien radiot ovat »epäkunnossa», kuuluu vain epäselvää surinaa. Joitakin katkonaisia sanoja erottuu silloin tällöin, ja niiden johdosta on vaikeata tehdä johtopäätöksiä.

Evakkojunat vyöryvät läpi maan. Ja eräänä iltana tunkee Ala-Pellon suureen tupaan joukko pakolaisia, niiden joukossa Johannes, Helvi ja Kontkasen täti.

Helvi ja Annikka heittäytyvät itkien toistensa kaulaan.

— Jumala lähetti teidät etukäteen valmistamaan meille sijaa!

— Tervetuloa, tervetuloa! Olkaa kuin kotonanne. Mutta mitä teille, Kontkasen täti, nyt kuuluu? Vieläkö jaksatte uskoa Jumalan johdatukseen?

— Hänessä me elämme, liikumme ja olemme, vastaa täti, ja hänen mustissa silmissään on entinen onnellinen tuike. Mutta Annikkaa itkettää nähdessään, miten pieneksi ja vanhaksi täti on käynyt.

— Miten vanha täti nyt onkaan?

— Niin, Annikka lapseni, kyllähän minä olen koko lailla ikäkulu — vuoden perästä tulisi jo kahdeksankymmentä täyteen. Mutta aikamme ovat Jumalan tiedossa, kyllä hän muistaa minutkin korjata kotiin, eikä siihen voi kovin pitkä aika kulua.

Eikä siihen pitkälti aikaa kulunutkaan. Kaksi viikkoa myöhemmin kätkettiin Kontkasen tädin uupunut tomumaja maan multaan. Yli viisi vuorokautta kestänyt umpinaisessa härkävaunussa suoritettu evakkomatka oli ollut liikaa hänen voimilleen.

Mutta hän ehti tuoda mukanaan suuren siunauksen lapsellisen uskonsa ja luottamuksensa kautta. »Hänessä me liikumme, elämme ja olemme.» Nämä sanat jäivät kaikumaan monen mukana tulleen onnettoman pakolaisen mieleen. Näitä sanoja hän oli toistellut vuorokausia kestäneellä pakomatkallaan, ja lisännyt: — Hän on luvannut olla kanssamme joka päivä maailman loppuun asti. Hänen sanansa ovat liikkumaton liitto, joka ei horju.

Heikki on saanut vuorokauden loman ennen lopullista rintamalle lähtöään. Hän ehtii parahiksi Kontkasen tädin hautajaisiin. Hän seisoo haudalla kenttäharmaassaan, pieni venelakki kädessään nuorena ja uljaana, mutta kuolemanvakavana. Miten suuresti hän muistuttaakaan senaikaista Jukkaa, jolloin Annikka tuli hänet tuntemaan. Nuorempi hän vain on ja valoisampi, vaikka myrskypilvet vyöryvät tuhotulvaa ennustaen hänen kultaisen nuoruutensa ylitse.

Seuraavana aamuna Heikki lähtee.

Jukka lähtee saattamaan häntä asemalle. Äiti seisoo portilla katselemassa heidän lähtöään. Hän näyttää pieneltä, hennolta ja hauraalta kuin korsi, jonka ensimmäinen vihuri voi murskata. Mutta hän on uljas. Hän kuiskaa pojalleen sanat, jotka ovat paljon merkinneet hänen omassa elämäs-

sään: — Säilytä kruunusi. Ja jos jotakin tapahtuisi, niin muistathan — taivaan itäisellä portilla...

Heikin kasvot värähtävät. Hän kietoo kätensä äidin hartioiden ympärille:

— Kirjoitan heti, kun saan tietää osoitteeni. Kyllä minä kirjoitan joka viikko.

— Tiedätkö Annista mitään?

— Sain häneltä kirjeen äskettäin. Hän on ollut kursseilla koko kesän, mutta ei vielä tiedä, minne saa komennuksen. Hän ei tiedä vielä sitäkään, että hänen vanhempansa ovat täällä.

Sitten he lähtevät. Viimeiset tervehdykset lausutaan.

— Lähde Korkeimman suojeluksessa, poikani.

— Taivaan Isän haltuun, äiti.

Vasta kun kärryt ovat vierineet pois, antaa Annikka kyyneleilleen vallan. Mutta kauan hänellä ei ole aikaa ajatella itseään. Se onkin jokaisen pelastus tänä aikana, ettei kenelläkään ole aikaa ajatella itseään. Jokaisella on rakkaita, jotka ovat alituisesti sydämellä, joiden puolesta täytyy rukoilla ja joista on huolehdittava.

Johannes käy nyt Jukan rinnalle auttamaan talon töissä, ja Helvistä tulee Annikan apulainen. Työtä riittää jokaiselle. Evakoita virtaa kylään, kunnes jokainen talo on täynnä. Työtä riittää heidän huoltamisessaan. Sitä paitsi illat ja iltayöt kudotaan ja kehrätään uupumattomasti, päivisin kääritään paketteja, kirjoitetaan kirjeitä ja postitetaan niitä. Rakkaus antaa voimia, heikommatkin ammentavat siitä kuin ehtymättömästä lähteestä. Ollaan uupumattomia.

Sitten aletaan odottaa viestejä sieltä jostakin. Alkaa tulla surusanomiakin. Järjestetään hautajaisia, suuria, surunkylläisiä juhlia. Käydään lohduttamassa leskiä ja orpoja. Eletään sodan, vaaran, pelon ja tuskan, mutta samalla ihmeellisen uskon, rakkauden ja innostuksen aikaa.

Miten Jumalan sanakin maistuu! Seuratuvissa helkkyvät virret sydäntä särkevinä, mutta lohduttavina ja parantavina. Jumalan sana uppoaa sydänten pehmeään peltoon ennen näkemättömän herkästi.

Anni on saanut määräyksen Karjalan kaukaiseen rajakylään. Hän on harjoitellut lääkintälottana tulevaa sairaanhoitajattaren kutsumustaan ajatellen. Hän on pitänyt itsestään selvänä, että hän pääsee omaan tehtäväänsä. Mutta sitten hän saakin määräyksen »Kekkiin», Kaatuneiden Evakuoimiskeskukseen.

Voiko löytyä sen hirveämpää työtä nuorelle tytölle, joka juuri on astunut sisälle nuoruuden kultaisista porteista, odottanut löytävänsä onnea, rakkautta ja iloa, mutta vastaan tuleekin kuolema kaikessa kauheudessaan.

Mutta hän ottaa työnsä Jumalan kädestä ja oppii sitä rakastamaan. Heitä on samalla paikalla joukko nuoria ja vanhempia lottia, jotka työskentelevät tähän työhön komennetun ryhmän apuna. Kun rintamalta tulee kuorma-autollisia heitä, jotka ovat taistelunsa loppuun taistelleet, kun he palaavat jäisinä, veren ja mullan tahraamina, ovat he vastassa valmiina tekemään näille viimeisen palveluksen, jonka ihminen voi tehdä kaatuneelle taistelijalle.

He koettavat tehdä vaikean tehtävänsä niin tunnollisesti kuin suinkin. Kaatuneet tunnistetaan, jos se on mahdollista, tahraiset vaateriekaleet riisutaan, siistittyinä ja valkoisissaan asetetaan heidät arkkuihin, jotka varustetaan nimin ja osoittein. Sen jälkeen kaatuneet ovat valmiit aloittamaan kotimatkan.

Joukossa on raakojakin miehiä. He ovat sellaisia, koska ovat kasvaneet kodeissa, joissa ovat jääneet osattomiksi ihmisen kalleimmasta aarteesta: uskosta Jumalaan. Kun he ovat tätä vailla, puuttuu heiltä paljon muutakin: sisäinen sivistys, pyhän kunnioitus, pyhä pelko Jumalan ja kuoleman majestee-

tin edessä. He pyrkivät kiroilemaan ja kohtelevat arvottomasti niitä, jotka viimeisen kerran vetoavat ihmisen avuliaisuuteen ja velvollisuudentuntoon. Kun Anni huomaa tällaista, hänet valtaa kiivastus. Vaivoin hän hillitsee mielensä ja sanoo niin arvokkaasti, ettei sitä osaisi odottaa hänen ikäiseltään tytöltä, jolla on niin lapsekas olemus ja haaveellinen katse:

— Pojat, mitä kuulenkaan, tekö kiroilette näitä veljiänne, jotka ovat kaikkensa teidän edestänne antaneet, sydänverensäkin vuodattaneet kaiken sen puolesta, mikä meille jokaiselle on pyhää ja kallista! Minä hämmästyn teitä, pojat! En olisi koskaan voinut kuvitella, että ainoakaan alhainen ajatus voisi hiipiä kenenkään sydämeen näiden kuolemanvirran yli kulkeneiden nuorukaisten ruumiiden ääressä, vielä vähemmän arvottomia ja rumia sanoja. Teidän pitäisi ajatella, että on suuri kunnia meille, kun saamme olla tekemässä heille viimeistä palvelusta ja toimittamassa heidät kotimatkalle rakkaittensa luokse ja siunattuun maahan.

Pojat häpeävät. Tämän jälkeen he ottavat tehtävänsä uudella tavalla. He kantavat ruumiit autosta, ja kun tytöt ovat siistineet heidät ja tunnistaminen on suoritettu, nostavat he vainajat varovasti arkkuihin ja kantavat odottavaan autoon.

Vielä jatkosodankin ajan Anni on samassa työssä. Hän tietää, että tämä työ on sellaista, johon on vaikeaa saada tekijöitä. Se onkin kauheata varsinkin kesällä hajun ja muun hirvittävän vuoksi, mitä sota mukanaan tuo ja mistä ei voi olla aavistustakaan niillä, jotka eivät ole olleet mukana sellaisessa työssä. Mutta hän ajattelee äitejä, sisaria ja morsiamia, jotka odottavat vainajiaan kotona saadakseen kätkeä heidät kotiseudun siunattuun multaan. Hän rukoilee lakkaamatta voimia Jumalalta. Ja hän kestää. Häntä kannattavat myös monien rukousten käsivarret. Äidin kirjeet an-

tavat hänelle rohkeutta ja Heikin kirjeet intoa ja kestävyyttä. Niiden kirjeiden mukana tulee hänelle viestejä toisesta maailmasta — rakkauden valtakunnasta. Siellä ei ole kuolemaa, siellä hehkuu elämän ja toivon punainen kukka.

Mutta sitten Heikin kirjeet lakkaavat saapumasta. Anni on ymmällä. Hän kirjoittaa toistamiseen, mutta kun vastausta ei tule, hän kirjoittaa Annikka-tädille ja kysyy Heikin vointia ja uutta osoitetta — ehkä hänet on siirretty toisaalle. Tai ehkä hän on haavoittunut ja joutunut sairaalaan tai

Mutta tädiltä tulee rauhoittava kirje. Heikki on kirjoittanut kotiin, tosin paljon harvemmin kuin ennen, mutta ymmärtäähän sen, he ovat väsyneitä siellä, kun sotaa kestää loputtomiin. On hän ollut lomallakin. Jumala on häntä varjellut, hänellä ei ole naarmuakaan. Ja muutenkin hän on pysynyt terveenä — ulkonaisesti. Mutta sielultaan hän on muuttunut. Ja onko se ihme — kuka voi kestää muuttumattomana sellaisessa hirveässä leikissä! Mutta täytyy uskoa, että kaikki tulee hyväksi jälleen, kun hän palaa.

Lopussa on Heikin osoite.

Anni kirjoittaa ja jää odottamaan vastausta. Hän odottaa viikosta viikkoon, mutta turhaan. Vihdoin hän ymmärtää, että Heikki on unohtanut hänet. Hän on löytänyt toisen tytön, rakkaamman ...

Tämän jälkeen elämä muuttuu raskaaksi. Annin voimat alkavat uupua, hän heikkenee ja kalpenee. Onneksi hänet kohta tämän jälkeen siirretään sisämaahan apusisareksi sairaalaan. Mutta hänen voimansa, ilonsa ja elämänrohkeutensa ovat poissa. Hän koettaa tehdä työtään tahtonsa pakottamana, mutta työ ei enää tuota hänelle iloa, vaan on raskasta raadantaa. Hänen kasvonsa ovat kovat ja ilmeettömät, hänen kätensä tekevät työtä koneellisesti.

Miten kummallista kaikki tyynni onkaan. Sen lisäksi, että hän on kadottanut Heikin, hän on kadottanut myös kodin.

Loma-aikansa hän on saanut viettää Annikka-tädin hoivissa. Mutta mihin hän joutuu sitten, kun täältä vapautuu? Isä ja äiti asuvat nykyään Marttilan poikien koulukodissa Helsingissä. Isä ja äiti Helsingissä — onko kuultu kummempaa! Sielläkö hänenkin kotinsa olisi tulevaisuudessa?

— — —

Heikki on ollut kolmen päivän lomalla.

Kolme päivää on liian lyhyt aika, että sinä aikana ehtisi tehdä matkan Raja-Karjalasta Suomen halki viljaville länsirantamille saakka. Siihen eivät nuo kolme lyhyttä päivää riitä. Ja kuitenkin ne ovat tarpeeksi pitkät täydellisesti muuttamaan kahden nuoren ihmisen elämänsuunnan, vieläpä siinä määrin, että toinen joutuu pelottavaan vaaravyöhykkeeseen ja toisen eteen tulevat aavistamattomat kohtalot.

Heikki viettää kolmen päivän lomansa vänrikki Lasse Kaarron luona Lahtelassa. Heidän kuntoisuuslomansa ovat sattuneet samoiksi päiviksi ja vänrikki Kaarto kutsuu hänet kotiinsa.

Siellä Heikki tutustuu Lauraan, vänrikki Kaarron sisareen.

Lauran vaalea ilmestys lumoaa kokonaan poikamaisen Heikin sydämen. Häneltä ei riitä enää ajatustakaan kenellekään muulle. Annin, lapsuudenystävän, kuva häipyy unohduksen usviin. Hän ei huomaa, että Laura on tuntuvasti häntä itseään vanhempi ja että hän on laskelmoiva ja harkitseva. Taitavasti hän kietoo nuorukaisen itseensä. Ja ennen kuin loma on lopussa, ovat Heikki ja Laura Kaarto kihloissa ja suunnittelevat sota-avioliittoa.

Laura Kaarto tietää, että tämä on hänen viimeisiä tilaisuuksiaan avioliiton satamaan pääsemiseksi. Hän ei halua koko loppuikäänsä olla »löytämätön aarre» — vanhapiika, niin kuin ennen sanottiin. Ja komea vänrikki Marttila on mitä sopivin hänelle, mitätön ikäero ei mitään merkitse. Jos

poika on varakas, ei hänenkään, Lauran, tarvitse hävetä — on hänelläkin taloja ja tavaroita omasta puolestaan.

He istuvat Lahtelan puutarhassa lämpimänä elokuun iltana ja suunnittelevat tulevaisuuttaan. Seuraavana päivänä he aikovat pistäytyä kaupungissa ostamassa sormukset. Pian sen jälkeen aikoo Heikki anoa lomaa häiden viettoa varten.

Kuun suuri lämpimänkeltainen levy paistaa lehtimajan ovesta kahteen ihmiseen, jotka istuvat toisiinsa kietoutuneina.

Sama kuu näkee kalpean tytön kaukana Karjalan korvessa, missä hän istuu ränsistyneen talon portailla päivän aherruksesta uupuneena. Tyttö miettii, miksi hän ei kirjoita — hän, joka on tytölle rakkain kaikista. Hän aavistaa olevansa unohdettu. Tuskalliselta tuntuu paneutua tähän ajatukseen. Vaikka Heikki ei olekaan varmasti ja selvin sanoin luvannut hänelle mitään, niin eikö sittenkin kaikki, mitä heidän välillään on ollut, ole merkinnyt enemmän kuin mitkään lupaukset? Hän miettii ja on tuskainen. Avoimesta ikkunasta kuuluu iloinen puheensorina. Joku näppäilee mandoliinia ja laulaa »Kodin kynttilöitä». Kaukaa kuuluu kumeata jyrinää. Siellä tekee kuolema työtään.

Samassa kuuluu tieltä auton sätkytys. Soitto taukoaa. On ryhdyttävä jälleen työhön

Kun Heikki palaa lomaltaan, on Annilta kirje odottamassa. Hän lukee sen katkeria omantunnon syytöksiä tuntien ja kätkee sen reppunsa pohjalle. Kun hän muutaman päivän perästä saa Lauran kirjeen, alkaa hän heti laatia siihen vastausta. Mutta kirjeen kirjoittaminen osoittautuu työlääksi tehtäväksi. Lauran läheisyydessä hän oli tuntenut itsensä pyörryttävän onnelliseksi ja tyydytetyksi. Mutta aivan toista oli kaukana oleminen ja kirjeen kirjoittaminen hänelle. Mitä hän kirjoittaisi? Miten helppoa oli kirjoittaa Annille, ajatuksista ja sanoista ei tahtonut loppua tullakaan.

Mutta Lauran sielu on hänelle tuntematon maailma. Hänen ruumiinsa oli ihana, hänen silmiinsä saattoi uppoutua, hänen käsiensä kosketus sai unohtamaan kaiken muun. Mutta kuinka hän voisi kirjoittaa Lauralle, jonka sielua hän ei tuntenut?

Mutta Heikki tietää kuitenkin olevansa velvollinen tekemään sen. Hehän aikovat mennä naimisiin. Hän on antanut Lauralle lupauksensa. Vai onko se siepattu häneltä ...? Annille hän ei ole koskaan mitään luvannut. Mutta sittenkin — sittenkin Olisi paljon mieluisempaa kirjoittaa Annille. Mutta hänen on nyt katkaistava kaikki siteet sinne päin, jos hän aikoo Lauran kanssa ... Mihin hän onkaan joutunut? Täytyykö hänen todellakin katkaista kaikki siteet, jotka kiinnittävät hänet Anniin, jolle hän jo kauan sitten on lahjoittanut pojansydämensä nuoren rakkauden? On tuskallista tuottaa surua Annille

Annin kirjeitten iloinen sävy muuttuu kerta kerralta. Ja vihdoin kirjeiden tulo kokonaan lakkaa. Se on isku Heikille. Samoihin aikoihin hän kirjoittaa Lauralle erokirjeen, selvittää hänelle tilanteen, kertoo kaiken olleen vain hetken huumaa, pyytää anteeksi

Ja sitten hän on ilman sekä Lauraa että Annia. Miten hän saisikaan takaisin sen suloisen, mikä hänen ja Annin välillä on vallinnut näinä vuosina siitä asti, kun Anni vietti ensimmäistä kesää Ala-Pellossa? Miksi hän sitten ei kirjoita Annille ja selitä ja pyydä anteeksi? Hän ei voi tehdä sitä, hän häpeää Hirveä sota on sotkenut kaiken Tuleeko mikään enää entiselleen?

JUMALAN KIRJE

Sinä vuonna, jolloin Anssin oli muutettava kaupunkiin koulunkäyntinsä vuoksi, Jukka oli ostanut Kruunuhaasta kolmen huoneen ja keittiön huoneiston poikiensa koulukotia varten. Myöhemmin, kun asuntopula vuosi vuodelta kiristyi, hän oli monet kerrat mielessään siunannut sitä, että hänellä oli tuo huoneisto, johon pojat saivat mennä kuin kotiinsa. Hanna Marttila, Jukan serkku, oli monet vuodet ollut koulukodin emäntänä. Mutta talvisodan pommituspäivinä hän oli palannut kotikylään ja selittänyt saaneensa kaupungista tarpeekseen.

Mutta kun Helvi ja Johannes olivat menettäneet Karjalan kotinsa, ehdotti Jukka, että he asuisivat toistaiseksi hänen osakehuoneistossaan ja Helvi pitäisi taloutta Anssille ja Tapanille, joilla edelleen oli tilaisuus jatkaa opintojaan. Heikin taas oli pakko jatkuvasti viipyä rintamalla.

Niin tehtiin. Helvi oli iloinen saadessaan täten olla ystäviensä apuna. Johannes kävi keskuslämmityskurssin ja pääsi samaan taloon talonmieheksi, sillä entinen oli lähtenyt maalle sotaa pakoon.

Huoneisto oli jaettu niin, että Anssilla ja Tapanilla oli kummallakin oma huoneensa ja Tuovisten hallussa oli kamari ja keittiö.

Anssilla on virka, mutta hän jatkaa lukujaan toimensa ohella. Sodan pitkittyessä saa Tapanikin lukunsa loppuun.

Mutta hänkään ei palaa maalle, vaan ottaa paikan eräästä alansa virastosta. Hänellä on syynsä siihen.

Jukka ja Annikka ovat jääneet yksin. He liikuskelevat hiljaisina Ala-Pellon suurissa huoneissa. Puhelinsoitot kaupunkiin ja lasten kirjeet ovat ainoat yhdyssiteet, mitä heillä näinä aikoina on poikiinsa. Posti-Amalin saapuminen taloon on aina erikoinen tapaus päivien yksitoikkoisessa kulussa.

Eräänä kirkkaana maaliskuun päivänä Annikka ja Jukka istuvat tupakamarissa päiväkorvikkeensa ääressä. Ulkona on valkea talvipäivä. Vanhat omenapuut ovat ikkunan alla täynnä kimaltelevia huurrekukkia, ja suurten koivujen oksissa riippuu kuurahimmeleitä.

— Sain aamulla kirjeen Helviltä.

— Niinkö, mitä heille kuuluu?

— Heidän on jo onnistunut saada ruudut ikkunoihin viimeviikkoisen pommituksen jälkeen. Mutta voi on lopussa. Luuletko, että voisimme lähettää heille hiukan, vai pitäisikö siellä mennä käymään?

— Luulen, että parasta on mennä viemään. Jospa lähtisin käymään kaupungissa jo huomenna.

Annikka kaataa Jukalle toisen kupin korviketta. Hänen äänensä vaikuttaa oudon kiihkeältä, kun hän sanoo:

— Ota minut mukaasi! Minun pitäisi puhua Helvin kanssa eräästä asiasta, josta hän kirjoitti.

Jukka luo huvittuneen katseen Annikkaan.

— Saanko kysyä, mitä se koskee? Vai onko se salaisuus?

— Helvi arvelee Tapanin olevan salakihloissa.

— Tapanin!

— Niin, erään uusmaalaisen tytön kanssa, joka on opiskellut agronomiksi kuten Tapanikin. He ovat samassa virastossa toimessa. Minä tahdon mennä katsomaan sitä tyttöä.

— Vai sillä lailla! Tahdot siis mennä katsomaan,

tuleeko hänestä sinulle mieluinen miniä. Kyllä te naiset olette mainioita — tuolla tavoin vehkeilette nuorten selän takana. Luuletko, että voisit jollakin tavalla vaikuttaa Tapanin valintaan, jos tyttö ei sattuisikaan miellyttämään sinua? Ehei, kyllä nuoret aina tällaisissa tapauksissa oman päänsä pitävät.

— Sinä naurat minulle, Jukka! Mutta kai sinä ymmärrät, että minun täytyy nähdä se tyttö, en ennen saa rauhaa.

Jukka naurahtaa jälleen.

— No, kun täytyy, niin täytyy. Voithan lähteä kanssani kaupunkiin. Mutta ota huomioon — ilmavaara ...

— Minä lähden. Täytyyhän monien muidenkin olla siellä. Heikkikin on rintamalla, ja Anni »siellä jossakin». Tyttö parka, hänen kirjeensä ovat viime kesästä saakka vaikuttaneet kovin masentuneilta. Hän oli hukannut Heikin osoitteen ja kysyi sitä minulta. Mikähän Heikille on tullut, kun ei ole kirjoittanut hänelle? Mitä kaikkea nuoret ihmiset saavatkaan kokea näinä aikoina.

Annikka laittaa matkalaukut kuntoon aamua varten. Hän joutuu kuitenkin lähtemään matkalle yksin, sillä kunnantoimistosta ilmoitetaan Jukalle jostakin tärkeästä kokouksesta, jossa hänen on välttämättä oltava mukana. Jukka ehdottaa, että he siirtäisivät matkansa seuraavaan päivään. Mutta Annikka on maltiton, hän tahtoo lähteä juuri tänään.

— En haluaisi päästää sinua yksin, minulla on pahat aavistukset. Sanovat, että ne pommittavat nykyään kymmenen päivän väliajoin, ja tänään on kulunut kymmenen päivää viimeisestä. Jos sinulle tapahtuisi jotakin

Mutta Annikka on itsepäinen.

— Jos jotakin tapahtuisi, ei se voi olla pahempaa, kuin mitä tapahtuu Anssille ja Tapanille ja monille muille. Ja tiedäthän, Jukka, »vaikka minä vaeltaisin pimeässä laaksossa, en minä mitään pelkäisi, sillä ... Tiedäthän sen, Jukka.

Jukka näkee Annikan kasvoilla tutun haltioitumisen ilmeen. Eikä hän sellaisena voi vastustaa Annikkaa. Hänen sisimmässään läikähtää lämpimästi ja hän myöntyy. Annikka saa lähteä. Jukka soittaa Anssille, mille junalle hänen pitäisi tulla äitiä vastaan.

Niin Annikka lähtee.

Matka sujuu hyvin. Ilma on säteilevän kirkas, niin kuin edellisenäkin päivänä. Puolenpäivän aikoihin juna saapuu Helsinkiin. Annikan valtaa pienoinen jännitys, pelon häive, kuten muutkin maalaiset, jotka näinä epävakaisina aikoina joutuvat toimittelemaan asioitaan kaupungissa.

Laskeuduttuaan junasta hän ei heti huomaa Anssia väentungoksen takia, vaan hänen silmiinsä osuu viluinen Sotahuudon myyjä, joka tarjoaa lehteään asemalaiturilla. Annikka ostaa häneltä lehden. Myyjä etsii laukustaan sopivaa rahaa antaakseen hänelle takaisin viisikymmenmarkkasesta. Mutta Annikka torjuu.

— Ei tarvitse antaa. Kuulkaa neiti, teillä on liian ohut takki; nyt on melko pakkanen.

— Kyllä minä tarkenen, minulla on villatakki alla. — Pienen sotahuutotytön silmät tuikkivat iloisina punaisen hatunnauhan alla.

— Mutta teillä ei ole kaulaliinaa!

— Ei ole, mutta kudon sellaisen heti, kun saan hiukan villalankaa. Nyt on vaikeata saada sitä.

Silmänräpäyksessä on Annikka riisunut oman kaulaliinansa ja kietonut sen tytön kaulaan. — Minulla on kotona sata lammasta, joten voitte ottaa tämän huoletta.

— Voi, kiitos, rouva. Jumala teitä siunatkoon.

Annikka nyökkää iloisesti tytölle ja kääntyy menemään. Samassa hän huomaa Anssin, joka tyytymättömin ilmein on seurannut äidin ja sotahuutotytön kohtausta.

— Kyllä sinä olet lapsellinen, äiti! Riisua nyt kaulaliinansa keskellä asemalaituria! Kaikki katselevat sinua. Mitä sinä Sotahuudolla teet?

— Minä luen tätä, Anssi. Hyvää päivää. Kuinka sinä olet voinut ja mitä toisille kuuluu?

Annikka koettaa olla piittaamatta poikansa nyreydestä, mutta ei voi estää ääntään värähtämästä. Anssi huomaa sen ja käy katuvaksi.

— Anteeksi, äiti, mutta olit hiukan hassu. Menemmekö jalan, vai koettaisinko saada auton? Vaikka niitä on nyt hiukan vaikea saada. Raitiovaunukaan ei auta tällä välillä.

— Kävelen oikein mielelläni, kun olen kolme tuntia saanut istua junassa. Tekee hyvää saada kävellä hiukan raittiissa ilmassa.

Annikan valtaa äkkiä yksinäisyyden tunne, vaikka hän kävelee pitkin vilkasliikenteistä katua ja hänen oma poikansa kulkee hänen rinnallaan. Hän panee merkille, että Anssi on kalpea ja väsyneen näköinen.

— Onko sinulla ollut paljon työtä?

— Työtä riittää, vaikka eihän meidän pitäisi valittaa, kun saamme olla kotirintamalla. Mutta nöyryyttävää tämä on miehiselle miehelle, kun kaikki muut . . .

Annikka ymmärtää poikansa mielentilan ja sääli täyttää hänen sydämensä. Anssihan on »ruununraakki», ja se on tietenkin hänestä nöyryyttävää.

Kun he saapuvat perille, on Helvillä pöytä katettuna. Annikka ottaa tuomisensa esille ja hilpein mielin istuudutaan pöytään.

— Missä Johannes on?

— Hän on pannuhuoneessa, siellä on remontti. Kyllä hän pian tulee.

Anssi juo korvikkeensa nopeasti, syö muutaman vankan voileivän ja nousee.

— Minun täytyy vielä kiiruhtaa kansliaan, meillä on kiirettä nykyään. Tulen kotiin samaan aikaan kuin Tapani.

Hän kääntyy ovella ja hänen äänensä vaikuttaa huolestuneelta:

— Äiti, sinun ei olisi pitänyt tänään tulla kaupunkiin, ei ainakaan yksin.

— Olen jo tarpeeksi kuullut tuota lajia, Anssi. Ja olettehan te toisetkin täällä. Pidä vain itsestäsi hyvä huoli, sinä olet huonon näköinen.

— Näkemiin!

Anssin poistuttua jäävät Helvi ja Annikka kahden.

— Sinä tulit itse.

— Tulin. Oletko varma siitä, mitä kirjoitit?

— Aivan varma. Tapani ei tietenkään ole mitään puhunut minulle, mutta asia on aivan ilmeinen. Poika on muuttunut. Hämmästyt nähdessäsi, miten valoisa ja onnellinen hän nykyään on.

Annikka ei tiedä, onko hän iloinen vai surullinen kuunnellessaan Helvin uutisia. Tietenkin hänen pitäisi olla iloinen Tapanin puolesta, mutta   Ajatus, että vieras tyttö voi viedä häneltä pojan, tuntuu hänestä oudolta ja vastenmieliseltä. Hän havaitsee oman järjettömyytensä ja naurahtaa. Mutta sitten hän vakavoituu ja kysyy:

— Tiedätkö, onko hän — tuo tyttö — iankaikkisella tiellä?

Helvin vastaus viipyy, ja kun hän näkee Annikan huolestuneet kasvot, hän vastaa vältellen:

— Sitä ei aina voi niin tarkkaan nähdä. Voihan hän hyvinkin — sisimmässään ...

Annikka arvaa asianlaidan.

— Ei vuorelle rakennettua kaupunkia voi kätkeä, niinhän äsken sanoit. Hän on siis maailman ihmisiä ...

Molemmat vaikenevat. Hälventääkseen Annikan alakuloisuutta Helvi koettaa muuttaa puheenaihetta.

Mutta Annikka kaivaa laukustaan äsken ostamansa Sotahuudon ja levittää sen eteensä. Siinä on koko sivun täyttävä kuva avoinna olevasta Raamatusta ja suurin kirjaimin painettuna tuttu ja rakas Jumalan sanan kohta:

Miksi murehdit sieluni ja miksi olet niin levoton minussa? Odota Jumalaa! Vielä minä saan kiittää häntä, minun kasvojeni apua, minun Jumalaani. Ps. 42: 12.

— Helvi, minusta tuntuu, kuin Jumalalla olisi erikoinen tarkoitus, kun hän tänään lähetti minulle tämän sanoman. Uskon, että tämä on minulle hyvin tarpeellinen juuri tänä päivänä. Hän näkee, että minua on murhe odottamassa, ja hän kiirehtii näin etukäteen lohduttamaan. Pidän tätä lehteä taivaallisen Isän lähettämänä kirjeenä.

Helvi katsoo ihmetellen, kuinka Annikan kasvoille leviää outo hohde. Eikö hän joskus entisinä aikoina nähnyt saman heijastuksen ystävänsä kasvoilla?

Annikka etsii sakset, leikkaa lehdestä etusivun ja kiinnittää sen nuppineulalla seinään.

— Annetaan tämän Jumalan kirjeen olla tässä niin kauan, kuin minä olen täällä.

— Saahan se olla siinä, Helvi myöntää liikuttuneena.

Annikka haluaisi mielellään auttaa Helviä päivällisen valmistamisessa, mutta Helvi tuo hänelle pienen keinutuolin kamarin puolelta:

— Istu tuossa ja katsele, kun minä häärään. Nämä tämänvertaiset työt eivät todellakaan merkitse mitään. Minulla on padallinen valmista hernekeittoa, ei tarvitse muuta kuin lämmittää. Ja ohukaistaikinakin on valmiina. Me voimme rauhassa rupatella vielä hetkisen.

Annikka katselee ihmeissään, kun Helvi ottaa esille tila-

van kassin, valmistaa joukon voileipiä, jotka hän paketoi ja panee kassiin.

— Mitä sinä nyt?

— Kaiken varalta, eihän sitä tiedä, mitä yöllä tapahtuu. Tähän kassiin panen aina illalla hiukan evästä yötä varten ja sen lisäksi elintarvikekortit ja rahat, kellot ja sormukset, siis kaiken arvokkaimman pikku tavaran. Varaan lääkkeitäkin. Tämä on kätevä siepata mukaan, jos yöllä sattuu hälytys.

Helvi juttelee rauhallisesti ja täyttää laukkuaan. Mutta Annikka, jonka elämä on kulunut maaseudun rauhassa, katselee hänen puuhiaan valkein kasvoin. Samassa hänen katseensa osuu »Jumalan kirjeeseen», ja hän tuntee, kuinka rauha ja turvallisuus hulvahtaa hänen ylitseen kuin lämmin laine.

Hän hymyilee iloisesti, nousee ja ottaa Helvin hyllyltä pienen virsikirjan ja pistää sen käsilaukkuunsa.

— Minäkin varustaudun, hän sanoo iloisesti naurahtaen. Istahtaen jälleen keinutuoliin hän alkaa huolettomuutta tavoitellen iloisesti jutella.

— Eikö olekin kummaa, että me olemme nyt vanhoja ja että lapsemmekin ovat aikuisia. Oletko muuten saanut äskettäin Annilta kirjettä?

— Kyllä. Hänet on siirretty sisämaahan apusisareksi. Hän ei taida olla oikein terve, pelkään.

Helvin kasvoille leviävät surun varjot.

— He kaikki ovat uupuneita. Kuinka kauan täytyykään kansamme kärsiä tätä onnettomuutta?

— Niin kauan, kunnes se paljon puhuttu »suomalainen sisu» nöyrtyy ja myöntää, että ellei Herra kaupunkia varjele, niin turhaan vartijat valvovat.

— Rukoillaan, Helvi, tule, mennään Tapanin kamariin.

He rukoilevat yhdessä ja kantavat Kaikkivaltiaan kasvojen eteen kansansa hädän. Mitäpä he, avuttomat äidit, muuta

voisivat kuin vedota Häneen, joka on luvannut kuulla kurjien huudon ja jakaa sorretuille oikeutta.

Heidän vielä polvillaan ollessa tunkee hälytyssireenin vihlova ääni huoneeseen.

Ilmavaara!

He nousevat, mutta Annikka seisahtuu keskelle huonetta kasvoillaan pyhä rauha. Hän jatkaa äsken aloittamaansa laulua kirkkain äänin.

— Tule nyt, Annikka, me emme saa uhmata!

— Ei, ei, emme saa uhmata.

He kiiruhtavat eteiseen ja tempaavat päällysvaatteensa. Helvi sieppaa mukaansa äsken varaamansa kassin, ja he juoksevat alas kellariin.

Se on jo tupaten täynnä talonväkeä. Annikka hämmästelee, kun pieniä lapsiakin on mukana.

— Ei heillä ole mihin mennä, ihmispoloisilla, selittää Helvi.

— Mihin pojat ovat joutuneet, Anssi ja Tapani.

— Ole huoletta. Täällä on hyviä väestönsuojia ympäri kaupunkia.

— Entä Johannes?

— Hän kuuluu talon suojelumiehistöön, hänellä on paljon työtä nyt.

He saavat paikan kaukaisimpaan nurkkaukseen, sillä useimmat pysyttelevät mieluimmin lähellä oviaukkoa ja uloskäytäviä — jos talo sattuisi sortumaan, olisi parempi ulospääsyn mahdollisuus...

Siitä tulee pitkä yö. He joutuvat istumaan väestönsuojassa kaksitoista tuntia. Maa tärähtelee heidän ympärillään. Kaikki istuvat kuolemanvakavina. Pienimmät lapset nukkuvat äitiensä käsivarsilla, suuremmat ovat peloissaan ja pyrkivät itkeskelemään. Heillekin koetetaan järjestää ma-

kuutiloja sivupenkeille. Helvi jakaa lapsille voileipiä laukustaan.

Annikka istuu nurkassaan silmät suljettuina. Kuolenko minä tänä yönä? Tämäkö on se yö, jolloin joudun siirtymään rajan yli? Herra, tue meitä nyt ja vahvista henkeämme. Ota pois kaikki pelko ja ahdistus.

Hän muistaa puolittain leikillään laukkuunsa pistämänsä virsikirjan, ottaa sen esille ja alkaa lukea sattumalta avautuneesta kohdasta:

Jo ennen syntymistäni
mun näkivät sun silmäsi.
Tiedossas' kaikki olivat
mun kohtaloni tulevat.
Myös jokainen mun hetkeni
on kirjoitettu kirjaasi.

Hän sulkee silmänsä uudelleen ja istuu hiljaa virsikirja helmassaan. Taivaallinen Isä tietää tämänkin hetken, Jumala näkee hänet nytkin, tapahtuipa hänelle mitä tahansa.

Samassa koko kellari jytkähtää. Kaikki kavahtavat seisomaan. Lapset alkavat itkeä. Johannes ilmestyy ovelle. Hän seisoo siinä rauhallisena käsivarret ristissä rinnalla ja nojaa huolettoman näköisenä ovenpieleen.

— Kauheata! Mitä on tapahtunut? Tuliko pommi tähän taloon?

— Ei mitään pahempaa, sillä kukaan ei ole kuollut. Mutta yläkertalaiset saisivat mennä katsomaan, voisivatko he pelastaa tavaroitaan. Te toiset istukaa kaikessa rauhassa, kyllä me tulemme sanomaan, jos jotakin tapahtuu. Nyt sinne tuli vain pieni palopommi.

Johannes poistuu kiireettä. Mutta tuskin hän ehtii pois näköpiiristä, kun hän ryntää portaita ylös niin nopeasti kuin pääsee.

Aamu valkenee, ennen kuin »vaara ohi»-merkki annetaan. Helvi ja Annikka nousevat puutunein jäsenin portaita ylös. Hissiaukko on kauttaaltaan käsivarrenpaksuisten jääpuikkojen täyttämä, portaat paksun jään ja lasisirpaleiden peitossa. Ja kun he tulevat sisälle, on heitä vastassa hävityksen näky: ovet poissa pakoiltaan, ikkunat säpäleinä puitteita myöten, huonekalut kumossa ja sirpaleina, taulut lattialla kappaleina.

Mutta kuitenkin he ovat iloisia. Jumala on varjellut heidän sielunsa ja ruumiinsa hävityksen kauhistuksen keskellä.

Äkkiä Annikka huudahtaa riemuissaan:

— Katso, Helvi, Jumalan kirje on kuitenkin paikoillaan!

Seinällä nuppineulan varassa liehuu ikkunanreijistä henkäilevässä tuulessa Annikan asettama leikelmä. Sen nähdessään Helvi joutuu omituisen järkytyksen valtaan. Mutta Annikka nostaa pystyyn kumoon menneen keinutuolin, istahtaa siihen ja aloittaa kiitosvirren.

— Äiti, sinäkö täällä? Miten maailmassa? Ja keskellä tätä hävityksen kauhistusta sinä laulat, äiti!

Tapani on tullut sisälle toisten huomaamatta. Hänen mukanaan on tummanvihreään hiihtopukuun ja punaiseen pipolakkiin pukeutunut neitonen.

— Milloin tulit, äiti? Et suinkaan vain jo eilen?

— Tietenkin eilen, vietimme kellarissa yömme. Mitä sinulle kuuluu, Tapani?

Tapani huomaa, että äiti silmäilee tutkivasti hänen vieressään seisovaa tyttöä.

— Tämä on Edit Tourula, me olemme olleet opiskelutovereita ja työskentelemme nyt samassa virastossa. Hän asuu tässä samassa talossa. Ja tässä, Edit, näet maailman urhoollisimman pikku äidin, joka vain laulelee, vaikka maailma on miltei ylösalaisin.

Kaksi naista mittelevät toisiaan katseillaan.

Annikka näkee edessään ilosilmäisen punaposkisen nuoren tytön, jonka mustat kuohuvat kiharat pursuavat esille punaisen pipolakin alta. Hänen silmänsä ovat niin tummansiniset, että vaikuttavat mustilta. Miksi niiden katse on niin häilyvä, että on miltei mahdoton tavoittaa?

Tyttö katsoo ihmeissään Tapanin äitiä, jonka hän on kuvitellut rotevaksi maalaisnaiseksi, mutta joka on häntä itseään hennompi ja lyhyempikin. Miksi hän katsoo noin pitkään? Onkohan hänelle kerrottu jotakin...?

Anssin ja Johanneksen saapuminen keskeyttää pitemmät tarkastelut.

— Tehän palellutte täällä! Että äidin piti juuri nyt sattua tänne!

— Ei se ollut mikään sattuma, vaan Jumalan johdatus. Olen nyt monta arvokasta kokemusta rikkaampi.

Johannes ja Anssi alkavat naulata pahvilevyjä ikkunoihin. Sähköjohdot ovat rikki, ja he jäisivät pilkkopimeään, ellei Helvi sattuisi kätköistään löytämään kynttilänpätkää.

— Äidin on parasta painua maalle niin pian kuin pääsee.

— Niin kai. Kunpa te kaikki voisitte tulla mukaan.

— Tiedäthän, ettei se käy. Me kaikki olemme työvelvollisia. Älä huolehdi, äiti, kyllä me selviämme. Ja tämän sodankin täytyy joskus loppua. Sitten saamme olla enemmän yhdessä.

Samana päivänä Annikka palaa kotiin. Jukka on häntä vastassa asemalla.

— Jumalan kiitos, että saan sinut vielä terveenä takaisin.

Hän nostaa Annikan rekeen kuin pikku tytön, peittelee huolellisesti ja istuutuu viereen.

— Jukka, nyt olen jälleen saanut uuden vakuutuksen taivaan Isän huolenpidosta. Totta on, kun Raamatussa sanotaan, että Korkeimman suojassa ja Kaikkivaltiaan varjossa on turvallista olla.

HAAKSIRIKKOINEN

On lämpimänharmaa elokuun ilta. Juna jyskyttää pääkaupunkia kohden. Heikki istuu vaunun nurkassa ja katselee ohikiitäviä maisemia. Hänen sydäntään vihlaisee, kun Porkkalan aluetta lähestyttäessä vaunun ikkunat peitetään ja veturin ääni mölähtää.

Hän nojaa otsansa kämmeniinsä ja ummistaa silmänsä. Ovatko hirvittävät sotavuodet todellakin ohitse? Tuo pauhu ja levottomuus, kauhu ja ahdistus, kuolettavan pitkäveteinen asemasota ja kaaosmainen loppuvaihe... Se kaikki on nyt ohitse, ainakin sen pitäisi olla. Mutta onko se? Eikö se sittenkin elä hirvittävinä muistikuvina heidän tajuntansa pohjalla, heidän, jotka ovat olleet siellä mukana?

Ja nytkö pitäisi aloittaa siitä, johon lopetti sinä valoisana kevätpäivänä, jolloin vasta saatu valkea lakki vaihtui harmaaseen venelakkiin ja pian sen jälkeen raskaaseen rautakypärään? Nytkö hänen pitäisi leikata viiden vuoden pituinen kappale elämänsä filminauhasta, tuo pilalle mennyt kappale, ja solmita tämä uusi pää jatkoksi siihen käsittämättömän kaukaiseen aikaan, jolloin elämä näytti olevan edessä kuin suora valkea tie, jota oli turvallista käydä ja jolla oli mahdotonta eksyä?

Hän hämmästelee itseään muistellessan aikaa, jolloin hän antoi Lauran rehevän olemuksen hälventää muististaan harmaat tytönsilmät, joita hän oli niin kauan rakastanut ja jotka

lohdullisten tähtien tavoin olivat valaisseet hänen sisäistä maailmaansa varhaisista poikavuosista saakka. Olisiko mahdollista, että ne tähdet ovat kokonaan sammuneet hänen tulevaisuutensa taivaalta?

Jos sittenkin kaikki vielä voisi tulla hyväksi? Hän selittää Annille kaiken, hän tahtoo voittaa hänet uudelleen.

Uudelleenko? Eihän Anni ole koskaan hänen omansa ollutkaan! Heidän välillään ei koskaan ole ollut selvää kysymystä eikä selvää vastausta. Niin, sanoja ei todellakaan ole ollut. Mutta Heikin mielestä ovat sanat olleet tarpeettomat, kaikki on ollut sanoittakin selvää — ainakin hänen puoleltaan. Mutta ehkä tytön mieli on sellainen, ettei se voi pitää mitään varmana, jos sanat puuttuvat? Niin — — — jos sana tai lupaus olisi sitonut häntä itseäänkin, ehkä ei lankeaminen olisi käynyt niin helposti.

Mitä Anni nyt mahtaa ajatella hänestä?

Jos hänellä on jo toinen ...?

Heikki korjaa asentoaan kuin saadakseen lievitystä tuskalle, jota piinalliset ajatukset tuottavat. Miten ne repivät ja raastavat ...

Kaupungin valot alkavat vilkkua näköpiirissä. Pasilan ratapiha erimuotoisine merkkivaloineen liukuu ohitse. Ihmiset alkavat kokoilla tavaroitaan ja hätäisimmät täyttävät vaunun käytävät ja oviaukot. Heikillä on mukanaan vain kevyt laukku, kaiken muun hän on lähettänyt matkatavarana.

Äkkiä hänet valtaa odottamaton ilonaalto: sota on ohitse, hän palaa nyt elämään! Hän päättää tarttua siihen uusin innoin, koko nuoruutensa voimalla. Hän tahtoo saada korvauksen kaikista menetetyistä vuosista, kahmaista sylin täydeltä kaikkia elämän ihania antimia. Ja opinnot hän aikoo ottaa vakavasti, hän tahtoo tehdä työtä ja ponnistella. Ja Annin hän voittaa vielä omakseen — totisesti hän voittaa

Annin! He kaksi kuuluvat yhteen kaikesta huolimatta. Jo huomenna hän puhuu Annille kaikesta! Hän soittaa sairaalaan ja pyytää saada tavata Annia heti paikalla! Hän menee Annia vastaan sairaalan portille, ja sitten he menevät yhdessä Tähtitorninmäelle kävelemään. Siellä hän puhuu kaikki selväksi ja sitten hän kysyy häneltä

Ja paluumatkalla he poikkeavat kultakauppaan!

Riemu räiskähtelee hänen sisimmässään, kun hän hyppää laiturille vielä liikkeellä olevasta junasta. Hän ei ole ilmoittanut tulopäiväänsä, joten kukaan ei ole häntä vastassa. Mitäpä hän vastaanottajista! Päinvastoin on paljon hauskempaa kävellä yksin kotiin. Hän päättää noutaa matkatavaransa seuraavana päivänä ja lähtee kiireisin askelin Kruunuhakaan päin. Hän sivuuttaa valaistun kultasepänliikkeen ikkunan ja jää tuokioksi seisomaan sen eteen. Hymy valaisee hänen kasvojaan. Sitten hän melkein puolijuoksua rientää Liisankadulle päin.

Heidän huoneistonsa ikkunoista avautuu näköala Liisanpuistoon ja merelle. Hän näkee, että jokaisesta kadunpuoleisesta ikkunasta loistaa valo. He ovat siis kaikki kotona. Onkohan Annikin käymässä?

Kas, joko kello on niin paljon, että ulko-ovi on lukossa? Hänellä ei ole ulko-oven avainta. Olisi sittenkin pitänyt soittaa tulosta. Mutta ainahan portaissa on kulkijoita, missään tapauksessa hänen ei tarvitse kauan odottaa.

Rakastunut pari pujahtaa kadulta porttikäytävään. Heikki vetäytyy varjoon ja hymyilee itsekseen. Mutta hymy. kuolee hänen huulilleen ja hän tuntee ruumiinsa jäykistyvän. Hän tuntee tulijat, ne ovat Anni ja Anssi! Hän katselee, kuinka he kietoutuvat toisiinsa ja suutelevat.

Hänen silmissään sumenee. Tuntuu, kuin hän ei aluksi käsittäisi näkemänsä merkitystä. Kun se vihdoin pääsee hänen tajuntaansa, hänen kätensä puristuvat nyrkkiin ja mer-

killinen kauhu saa hänet valtoihinsa. Hän seisoo hievahtamatta kuin paikoilleen jähmettyneenä. Hän tahtoisi lähteä liikkeelle, mutta hänen jalkansa kieltäytyvät tottelemasta. Vihdoin hänen onnistuu hiipiä pihaan, jonne hän jää odottamaan, kunnes porttikäytävä on jälleen tyhjä. Sitten hän livahtaa nopeasti kuin varas yli kadun ja laskeutuu laahustavin askelin rantaan.

Ilta on tyyni. Kaupungin kohina vaimentuu vaimentumistaan puoliyötä kohden. Tähtien kuvajaiset värisevät lahden tummassa kalvossa. On lauhaa, mutta tunnin toisensa jälkeen yhdessä paikassa istuttuaan Heikki alkaa tuntea vilunväreitä. Hänen on pakko lähteä liikkeelle.

Kun hän jälleen saapuu talon luokse, hän panee merkille, että se on pimeänä, ainoastaan Anssin ikkunasta loistaa punainen valo. Hän on näkevinään kaksi hahmoa, jotka istuvat sohvassa hyvin lähekkäin. He ovat sammuttaneet päävalon, vain punavarjoinen jalkalamppu palaa sohvan takana.

Hän seisoo siinä kauan ja tuijottaa rävähtämättömin silmin punahehkuista ikkunaa. Vihdoin hän lähtee liikkeelle. Hän ei tiedä, minne päin lähtisi, se tuntuu samantekevältä tällä hetkellä. Hänellä ei nyt ole mitään kiirettä, eikä hänellä kai koskaan enää ole oleva kiirettä minnekään. Kiirettä on vain niillä, joilla on päämäärä — hänellä ei sitä enää ole Mutta paikallaankaan hän ei voi olla, on oltava liikkeellä, vaikka ei enää olekaan päämäärää, vaikka on samantekevää, mistää itsensä loppujen lopuksi löytää

Hän siis siirtelee jalkojaan tarkoituksettomasti. Ja matka etenee, vaikka hän ei sitä huomaa. Vihdoin hän näkee ajautuneensa Tähtitorninmäelle. Hän seisahtuu ja koettaa selvitellä ajatuksiaan. Tänne hänen pitikin tulla. Eikö hän suunnitellutkin äsken junassa istuessaan, että tänne hän tulee. Tapahtuiko se todellakin äsken? Eikö siitä jo ole vuosia? Ei, kyllä hän päätti tänään, että hän tulee tänne, tulee kirk-

kaassa päivänvalossa ja rinnallaan hento harmaasilmäinen tyttö.

Niin hän oli suunnitellut. Mutta nyt on yö ja hän on täällä yksinään. Hän on yksin ja tuijottaa Haaksirikkoisten patsasta.

Haaksirikkoiset!

Voi miten tuo mies huutaa! Eikä kuitenkaan kukaan riennä apuun! Luulisi tuon huudon saavan liikkeelle taivaat ja maat!

Mutta apua ei tule. Koko mäki on aivan tyhjänä. Ei ole ketään muita kuin hän yksinään, hän, joka tuijottaa tuota kivettynyttä huutoa. Eikä hän voi auttaa, sillä hänkin on haaksirikkoinen ...

Onpa tuolla kuitenkin joku tulossa tänne päin. Mutta miten hitaasti hän liikkuu! Eikö hän tajua, että täällä on hätä, tosi hätä!

Hän ottaa muutamia nopeita askeleita tulijaa kohden, aivan kuin kiirehtiäkseen tätä. Mutta sitten hän seisahtuu äkkiä — hän tuntee tulijan: sehän on Risto, hänen monivuotinen korsu- ja taistelutoverinsa, muudan olento siitä filminauhan kappaleesta, joka hänen pitäisi leikata pois, täydellisesti hävittää.

Riston tapaaminen tuntuu hänestä nyt vastenmieliseltä. Mutta sitä ei voi välttää, sillä Ristokin on tuntenut hänet.

— Hei, Heikki, mitä sinä täällä maleksit keskellä yötä? Ja tuon näköisenä! Naamasi on kuin murtunut kalossi! Onko tyttösi ollut sinulle uskoton sillä aikaa, kun sinä olet ollut poissa?

Riston arkaan paikkaan sattunut naljailu saa hänet melkein raivoihinsa. Mutta sitten hän huomaa, että toinen on melkoisesti päissään. Ei maksa vaivaa suuttua — mokomalle. Hän kivahtaa kuitenkin tylysti:

— Mitä se sinulle kuuluu?

— No kenelle sitten, jos ei minulle, olethan vanha sotaveikkoni? Tule tänne penkille, niin tarinoidaan hetken. Minä annan sinulle hiukan lämmikettä.

Heikistä on samantekevää, missä hän on ja mitä hän tekee. Hän on haaksirikkoutunut joka tapauksessa. Hänen elämänsä pursi on vailla peräsintä. Mitä hyödyttää ponnistella vastaan sen, jonka päämäärä on kadonnut?

He istuvat penkille vastapäätä Haaksirikkoisia. Heikki juo Riston pullosta, juo katkerassa uhmassaan pohjaan saakka. Mutta Ristopa ei olekaan tyhjä poika — hänellä on toinenkin pullo. Veljellisesti he tasaavat senkin.

Risto nukkuu ensin. Heikki koettaa herätellä häntä ehdotellen kotiin menoa. Mutta huomattuaan sen olevan turhaa hän juo loppuun kaiken, mitä Ristolla on mukana. Pian vaipuu hänkin raskaaseen uneen.

Aamupuolella yötä saapuu paikalle kaksi poliisia, jotka korjaavat heidät alhaalla odottavaan autoon.

— — —

Tällainen on alku. Ei liene harvinaista, että nuori mies surunsa viinaan upottaa. Eihän tämän välttämättä tarvitse merkitä sitä, että pojasta tulee juomari.

Mutta Heikille se merkitsee lopun alkua. Hänen tiensä alkaa nopeasti liukua alaspäin. Sitä jouduttaa vielä se, että Anni ensimmäisen kerran Heikin päihtyneenä nähtyään lausuu paheksumisensa niin kuvaamattoman inhoavasti, että Heikki tuntee itsensä lopullisesti merkityksi ja ihmisarvonsa menettäneeksi. Jos hän olisi nähnyt, kuinka Anni yksin jäätyään itki katkerasti kadotettua ihannettaan, Heikin kohtaloa — ja omaansakin, hän olisi käsittänyt, ettei kaikki kuitenkaan vielä ollut menetetty, että vielä olisi ollut paluun ja pelastumisen mahdollisuus. Mutta hän antaa liian helposti myöten. Hän ei ymmärrä, että hän itse on ajanut Annin Anssin syliin. Anni on etsinyt lohdutusta Anssin tarjoa-

masta rakkaudesta ja luullut sen löytäneensä. Hän lahjoittaa Anssille Heikin hylkäämän rakkauden. Mutta nuori sydän on kummallinen kappale. Se ei alistu mielellään korvikkeisiin, vaan kärsii ja kapinoi. Mutta sen ääntä ei voi ottaa huomioon elämän kovassa kamppailussa. Se tukahdutetaan ja nujerretaan. Viimein sen täytyy mykistyä.

Annikka iloitsee sydämensä pohjasta Anssin valinnasta. Hän tietää, ettei poika olisi mistään saanut sopivampaa vaimoa. Mutta kun nuo kaksi seisovat vihillä, hän ihmettelee morsiamen tavatonta kalpeutta ja vapisevia huulia. Kun istuudutaan hääpöytään, ei Heikkiä näy missään. Silloin Annikka aavistaa murhenäytelmän tuntua. Ja hänen aavistuksensa toteutuu, kun hän myöhemmin tapaa Heikin saunakamarista, jossa tämä istuu pohmeloisena ja kurjana.

— Lapsi — lapsiraukkani, mitä on tapahtunut? Mutta sinähän — täällähän tuoksuu alkoholille . . . !

Annikka seisoo järkyttyneenä poikansa edessä, joka istuu saunakamarin penkillä pää kämmenien varassa.

— Niin, äiti, en voinut tulla sisälle, kun olen tässä kunnossa.

— Voi, Heikki, onko ennenkin tällaista tapahtunut? Eihän toki sentään, Heikki? Onhan tämä ensimmäinen — ja viimeinen kerta . . . ?

— Tämä on viimeinen kerta, sen lupaan sinulle, äiti. Mutta minä jouduin tähän, kun — Anssi otti minulta Annin. Olen — rakastanut häntä niin kauan kuin muistan.

Annikka istahtaa poikansa viereen ja laskee kätensä hänen olalleen. Hänen sydämensä on pakahtumaisillaan.

— Entä Anni, eikö hän sitten ole . . .

— En tiedä. Minä luulin niin — viimeiseen asti Mutta sitten tapasin heidät yhdessä

— Etkö sinä sitten koskaan puhunut Annille ja kysynyt . . . ?

— En. Olin varma, että kaikki on selvää puhumattakin ...?

Heikin hartiat alkavat nytkähdellä.

— Ja sitten tuli toinen, joka puhui. Voi poika parkani. Mutta ei asia ole niin paha, kuin miltä se näyttää. Aika parantaa haavat. Sinä olet vielä nuori ja Jumala lahjoittaa sinulle uuden ystävän. Luota Häneen, poikani, ja saat nähdä, että kaikki tulee vielä hyväksi. Uskotko sen, Heikki?

— En tiedä. Luulen, että en voi uskoa

— Emme saa heittäytyä epätoivoon. Jumala on uskollinen ja antaa meille avun. Nyt sinun on parasta mennä lepäämään vinttikamariisi. Huomenna on kaikki paremmin.

ÄIDILLÄ ON KOLME POIKAA

Annikka, etkö vieläkään osaa tarttua elämään kiinni? Siinä sinä istut aitan portailla. Etkä huomaa, kuinka talo elää ympärilläsi? Nuoret askeleet nousevat ja laskevat pihan nurmikkokentällä ja sen somilla poluilla, nauru helähtää silloin tällöin ja väliin laulunpätkäkin. Karja viedään aamulla syöttöpaikoilleen, ja illan punatessa lännen portteja tömisee tanner palaavan karjan askelista. Etkö ole ylpeä, emäntä, kun karjasi on noin kiiltäväkarvaista ja hajasarvista? Etkö näe, miten monta kantavaa siinä on? Se tietää syksyllä runsauden pulaa taloon. Aitat ja kellarit täyttyvät kirjavan karjasi runsaista antimista, navettatytöt lihovat ja heidän poskensa käyvät punaisiksi ja kiiltäviksi kuin omenat puutarhan vanhoissa puissa, ja heidän nuoret jäntevät ruumiinsa saavat pyöreitä viehkeitä viivoja.

Etkö huomaa, Annikka, että olet äveriään talon emäntä? Sinun hoikalla uumallasi helisevät suuren talon avaimet. Näetkö, kuinka lammaslaumasi aaltoaa kuin harmaan- ja mustankirjava virta, kun sitä viedään tietä pitkin kesäisille syöttömailleen? Sen villa on tällä hetkellä lyhyttä, mutta kun lampaat syksyllä yksitellen lyykistyvät keritsijäinsä helmoihin, on niiden turkki uskomattoman tuuhea ja pitkävillainen.

Kurkistahan sikalaan, näet siellä monta emakkoa, jollaisten olemassaolosta et voinut uneksiakaan ennen tähän taloon

tuloasi. Näet riveittäin vaaleanpunaisia porsaita, jotka makaavat kuin lapsena ihailemasi sokeriporsaat vieri vieressä emon uhkeilla nisillä, kunnes maidon ehtyessä nousevat valloittamaan toinen toisensa paikkaa, jolloin syntyy hauskaa kinaa parhaista ruokapaikoista.

Silmäile samalla yli pihan, kun kerta siinä aitan portailla istut, vastapäisen pitkän rakennuksen kirkkaita ikkunarivejä. Näet valkoisten uutimien häilähtävän keveässä tuulessa ja eriväristen pelargonien ja amarylliksien kukkarunsauden. Sinä itse olet kasvattanut kukkaset, keveän kätesi kosketus ja hellä hoiva on niille tuttu. Sinä itse olet asettanut ikkunoihin valkeita verhoja keventääksesi huoneiden tummaa sävyä ja saadaksesi hilpeyttä arvokkaiden perintöhuonekalujen keskelle. Muista toki, että noissa huoneissa on monta kallisarvoista uuttakin esinettä, niin kuin uusi kiiltäväpintainen piano, jonka isäntä on äskettäin ostanut suureen saliin talon puutarhan puoleiseen päähän. Eikä tietenkään yksinomaan näön vuoksi, vaan siksi, että talon nuoret herrat ja heidän hienot vieraansa sillä mielellään soittelevat. Vaikka ethän sinä, köyhän miehen tytär, osaa ystävystyä sellaisen komeuden kanssa. Rakastat enemmän tupakamarin urkuharmonia. Sen hartaat soinnut tuovat mieleesi kotikirkon urkujen hyminän ja lapsuutesi Kirkkometsän juhlalliset »Jumalan urut».

Emäntä, etkö ole hieman ylpeä siitä, että mies, joka kerran otti sinut mukaansa elämän pitkälle taipaleelle, otti liikoja kyselemättä, helposti puoleensa taivuttaen, kuin poimien yksinäisen kukan kallion katveesta, että tuo mies olikin valepukuinen prinssi, joka lahjoitti sinulle valtakunnan?

Muistatko, Annikka, vai sitäkö juuri ajatteletkin, että kesästä, joka oli elämäsi suurien muutosten kesä, jolloin yht'äkkiä kadotit lapsuutesi ja astuit aikuisen elämään suoraan lapsuuden leikkikentiltä — nuoruutta kokematta —, on nyt

kulunut kolmekymmentä vuotta? Muisteletko parhaillaan niitä kymmentä onnen- ja tuskantäyteistä vuotta, jotka vietit Harjun valkeassa talossa kohisevan kosken ja punakylkisten petäjäin katveessa? Ne vuodet olivat sinulle runsauden sarvi, josta elämä valoi yllesi antimiaan, vuoroin antaen sinun nauttia Jumalan suloisuuden virrasta, vuoroin tyhjentää tuskan ja kivun katkeran kalkin.

Annikka-äiti, missä ovat nyt sinun kolme kaunista poikaasi, jotka Jumala sinulle lahjoitti? Heitäkö ajattelet istuessasi siinä punaisen kaksikerroksisen aittarakennuksen portailla kauniina kesäaamuna, kun elämä kuohuu ympärilläsi kuin lämmin vaahtoava virta?

Niinpä niin, heitähän sinä nytkin ajattelet, niin kuin he ovat muulloinkin yötä päivää sinun ajatuksissasi. Heitä sinä ajattelet, vaikka samalla katselet kahta miestä, vanhaa ja keski-ikäistä, jotka lähestyvät taloa heilimoivan, komeasti aaltoilevan ruispellon piennarta. Vanha Marttila kulkee sauvaansa nojaten, valkeat hapset auringossa kimallellen. Mutta selkä on vain vähän kumara ja mustan lierihatun alta katseleva silmäpari on kirkas ja selkeä. Kasvojen väri on kuitenkin maanvärinen. Se tuo mieleen vanhan kirjan sanat: »Maasta sinä olet tullut ja maaksi sinun pitää jälleen tuleman.»

Hänen poikansakin lähentelee jo kuuttakymmentä. Hän vaikuttaa hintelämmältä kuin vanha isänsä, sillä nuoruuden parhaina vuosina suoritettu tehdastyö ei ole ollut omiaan antamaan ruumiille sitä voimaa ja jäntevyyttä, joka on ominaista maaseudun vapaudessa kasvaneille. Sitä paitsi ankara sairaus murhayrityksen kohteeksi joutumisen jälkeen on aiheuttanut sen, ettei hänestä enää ole voinut tulla niin vankkaa ja voimakasta, kuin hänestä ilman tuota kovaa kokemusta olisi tullut.

Ala-Pelto on harjoittelutalo, jossa nuoret maatalous- ja

karjanhoitoalalle aikovat miehet ja naiset saavat käytännössä perehtyä ammattinsa salaisuuksiin. Työvoimasta ei näin ollen ole puutetta, vaikka omat pojat ovatkin — mitä ovat ...

Jukka-isäntä on täydellisesti perehtynyt maanviljelijän ammattiin. Kahdenkymmenen vuoden ajan, minkä hän nyt on kotitaloaan viljellyt, on isä ollut lakkaamatta hänen vierellään ja perehdyttänyt hänet isien ammattiin. Vanhan Marttilan työtavat eivät niinkään pohjaudu kirjaviisauteen kuin isiltä perittyyn kokemukseen ja tietoon. Mutta nyt, kun Tapanista on tullut agronomi, on talossa otettu käytäntöön kaikki uudenaikaiset koneet ja työtavat. Ja työ käy kuin höyryllä. Talon tulevaisuus näyttää taatulta.

Mutta nyt ei vanha isäntä enää ole pitkäaikainen. Kovin on askel lyhyt, ja tuon tuostakin täytyy pysähtyä henkeä vetämään. On vain ajan kysymys, milloin hänen päänsä kallistuu. Ensimmäinen myrskynpuuska voi kaataa lahonneen korpihongan.

Entä Jukka? Hänkään ei enää ole nuori. Hänen hiuksensa ovat teräksenharmaat ja syvät rypyt uurtavat leveää otsaa. Mutta katse kertoo siitä rauhasta ja seesteisyydestä, joka asuu sydämen salaisessa valtakunnassa, siitä, jonka hän sai lahjaksi sen jälkeen, kun hän ensin oli joutunut suuren Takojan alasimelle ja tullut siinä kyllin pieneksi ja avuttomaksi Jumalan armoa ottamaan vastaan. Mutta katse kertoo muustakin: siinä kipunoi rohkeutta ja selvänäköisyyttä, joka uskaltaa katsoa asiain ytimeen ja nähdä sekä entiset että odotettavissa olevat kaunistelemattomassa asussa. Kaikesta näkee, että hän on mies, joka osaa viedä asiat tahtonsa mukaan. Mutta myöskin lempeyttä ja uskomatonta herkkyyttä piilee lujien kasvojen uurteissa. Herkkyys on kätkeytynyt kasvoihin silloin, kun Jukka vuosikymmeniä sitten katseli nuorta vaaleata Annikkaa hämärässä seuratalossa, ja se pulpahtaa esille joka kerta, kun hänen katseensa osuu emännän

avarassa tuvassa, aittapolulla tai navetan vaiheilla liehuvaan hiukan arastelevaan olemukseen. Mutta varsinkin iltaisin se on havaittavissa, kun he yhdessä istuvat tupakamarissa muistelemassa menneitä, suunnittelemassa tulevia tai neuvottelemassa talon töistä. Heillä on aina paljon keskusteltavaa. Merkillisesti sitä aina riittää.

Annikka näkee miesten lähenevän. Tulevatko he pihaan vai kääntyvätkö karjakartanolle? Leija on varsonut yöllä.

Tallille näkyvät menevän.

Annikka huoahtaa. On hyvä istua vielä pieni hetki. Päivänpaiste on lämmintä, ja pihassa kasvavien suurten koivujen lehdet välkähtelevät auringossa kuin niissä olisi hopeasilausta.

Annikka, siinä sinä istut kuin irrallasi siitä lämpöisenä värähtelevästä elämästä, joka huokuu ympärilläsi. Missä ovat kolme kaunista poikaa, joille suurella kivulla ja monin kyynelin olet antanut elämän? Eikö olisi heidän paikkansa täällä, tämän talon teillä, kujilla, pelloilla ja vainioilla?

Maailma on heidät vienyt.

Maailmako? Mutta Anssinhan vei Jumala. Hän on nyt Jumalan mies, nuori edistyvä pappi pääkaupungin liepeillä. Hänellä on seurakuntansa esikaupungissa ja oma pieni koti, jossa häärää suloinen puoliso, Anni-rouva. Heillä on kaunis uudenaikainen asunto, pieni tosin, mutta kaikin puolin mukava. Anssi on hyvä saarnamies, sanat aivan sulavat suussa, ja varsinkin herkempi naisväki joutuu tuon tuostakin vetämään nenäliinan esille hänen saarnatessaan. Nuorella pastori Marttilalla on todellakin erinomainen kyky löytää tie ihmisten sydämiin ja taito panna heidät ajattelemaan. Anssilla onkin ollut hyvä tilaisuus oppia puhujaksi jo varsin nuorena kodin jokaviikkoisissa seuratilaisuuksissa. Hänellä on nykyään paljon työtä ja hänen nimensä näkyy usein sanomalehtien palstoilla.

Eikö Annikan pitäisi olla iloinen ja ylpeä siitä, että hänellä on sellainen poika? Niin, tietenkin hän on iloinen — tietenkin ... Mutta Annikka on saanut sen merkillisen päähänpinttymän, että Anssin usko on pelkkää uskonnollisuutta ja että häneltä puuttuu oikea jumalasuhde. Annikka pelkää, ettei hänen poikansa vielä koskaan ole ollut köyhän syntisen paikalla, missä tarvitaan armoa ja rukoillaan syntien anteeksisaamista.

Pitäisikö pojan sitten rypeä synnissä, jotta hän voisi tulla syntiseksi? Eihän toki! Annikka tietää, että ihminen tulee syntiseksi sinä hetkenä, kun hänen silmänsä avautuvat ja hänen omatuntonsa herää, hän tietää, että synti on ihmisen luontainen asenne Jumalaan nähden, se on se kauhea, joka erottaa ihmisen Jumalasta. Ja ainoastaan Jeesus voi siitä pelastaa.

Tunteeko Anssi Jeesuksen? Onko hän koskaan tarvinnut Jeesusta omana vapahtajanaan?

Entä Anni?

Anni on mitä herttaisin miniä Annikalle! Mutta sittenkin he ovat vieraantuneet toisistaan viime aikoina. Annikka ei tiedä, mistä se johtuu. Ehkä hän, Annikka, ei ymmärrä kaupunkilaisia, onhan hän maalaistalon emäntä ja köyhän miehen tytär. Mutta viimeksi kaupungissa käydessään hän sai todeta, miten maailmallisuus oli ottanut valtoihinsa hänen nuoren miniänsä. Jo Annin ulkoasu oli muuttunut. Hänen pitkät palmikkonsa, jotka hänellä oli ollut tapana kiertää pään ympäri, kuten Annikka itse yhä vieläkin tekee, olivat poissa, ja lyhyet liehuvat kiharat hulmusivat kasvojen ympärillä. Kaunista se oli, ehdottomasti se puki Annia, mutta sittenkin

Anni ei ollut milläänkään, puheli vain iloisesti ja selitti, että oli suorastaan pakko leikata, kun palmikot painoivat ja neulat pistivät eikä edes tahtonut saada sopivaa hattua, kun

kaikki hatut on suunniteltu lyhyttukkaisille. Kyllä Annikka ymmärtää sen, mutta sittenkin hän huokaisee.

Mutta ehkä tällainen huolehtiminen onkin tarpeetonta. Ainakin Anssin suhteen. Parasta jättää hänet rauhaan. Ainakaan ei sovi mennä hänelle mitään puhumaan. Ainoa, mitä hän voi tehdä, on rukoilla, että Anssista tulisi oikea Jumalan palvelija, joka hyvin hoitaisi hänelle uskotun leiviskän ja huolehtisi hänen haltuunsa uskotuista kuolemattomista sieluista.

Annikan kolmesta pojasta on vain Heikki ollut sodassa. Tapani on ilman muuta saanut pysytellä kotirintamalla. Mutta Anssi — kuka olisi osannut aavistaa, että hänkin olisi kelpaamaton sinne, missä miehiä tarvitaan? Hän oli aina näyttänyt niin terveeltä ja reippaalta. Ehkä hän on ollut liian kapeajäseninen ja laiha pituuteensa nähden. Mutta lääkäri teki hänestä »ruununraakin» kerta kaikkiaan, syystä, että pojalla oli liian pieni sydän.

Annikka on usein miettinyt tätä poikansa kummallista terveystodistusta — liian pieni sydän! Äidin silmä on tarkka, se näkee pintaa syvemmälle. Hän on kauan tiennyt, että hänen vanhin poikansa on oudon laskelmoiva ja suorastaan kyky puolensa pitämisessä. Hän osaa erinomaisen hyvin huolehtia eduistaan. Mutta hänen sydämensä on liian pieni, siinä ei ole tilaa muuta kuin omalle itselle. Tietenkin Jumalan valtakunnan asiat ovat hänelle rakkaat, eihän hän muuten olisi valinnut papin uraa. Mutta tälläkin urallaan hän on osoittanut suvaitsevaisuuden puutetta. Minkä hän on pitänyt oikeana, siitä hän on pitänyt lujasti kiinni ja tukkinut nopeasti toisin ajattelevien suut. Annikka on koettanut hellästi ojentaa poikaansa:

— Kuule, Anssi, taivaassahan on kaksitoista porttia, muutkin niistä johtavat kaupunkiin, ei yksin se meidän — se itäinen

— Äiti, anna olla, vertauksesi ontuu aivan säälittävästi. Minä olen lukenut teologiaa ja uskontofilosofiaa, satun tietämään näistä asioista enemmän kuin sinä.

— Totta kai, sinustahan tulee pian tohtori. Minä en ole lukenut juuri muuta kuin Raamattua. Ja siinä on kirjoitettuna: »Halatkaa niin kuin vastasyntyneet lapset sanan väärentämätöntä maitoa».

— Mutta siinä on myös kirjoitettuna, että viisasten sanat ovat kuin tutkaimet ja kootut lauseet kuin kiinnitetyt naulat. Ne ovat kaikki saman Paimenen antamia.

Annikka vaikenee. Kuinka hän voisi pitää sananmittelössä puoliaan viisaan poikansa kanssa. Hän vain muistaa Jeesuksen sanat, joiden mukaan suuret totuudet ovat salatut viisailta ja ymmärtäväisiltä ja ilmoitetut lapsenmielisille. Häntä surettaa, että hänen pojallaan on liian pieni sydän. Siihen mahtuu kyllä tulta, terästä ja taistelumieltä, kun Jumalan valtakunnan asiat ovat kysymyksessä. Mutta vanha äiti toivoisi, että sinne mahtuisi myös hiukan enemmän lämpöä.

Mutta Tapani on herkkä ja lämmin, sen äiti tietää, vaikka poika on suljettu eikä muille huoliaan haastele. Äiti on myöskin varma, etteivät pojan asiat ole niin kuin niiden pitäisi olla. Pojan ruumis on vammainen, mutta onko hänen sielunsakaan terve? Onko poika »syntymässä säikähtänyt» vai onko hän saanut vamman sieluunsa näinä hirvittävinä vuosina, joina koko maailma on ollut ylösalaisin?

Annikka muistaa erään Tapanin kirjoittaman runon:

Mikä erehdys lienee,
minut että tänne luotiin,
sydän alati eksyvä,
kärsivä rintaani suotiin?

En taida kieltä
tämän kumman ja vieraan suvun.
Jo lapsena varhain
sain ylleni murhepuvun.

Oi oisinpa kallio
harmain paatisin pinnoi
en kulkisi eksyen
haavoittuvaisin rinnoi

Pian jalkani painavat
tuonelan virtaan vienen,
en tiedä silloin
miksikä elänyt lienen.

Annikka itkee aitan portailla istuessaan ja kuiskaillessaan näitä säkeitä. Miten helppoa ja yksinkertaista oli äitinä oleminen silloin, kun lapset olivat pieniä. Jos heillä oli suruja, ne itkettiin äidin sylissä, ja siinä ne muuttuivat pian kimaltavaksi iloksi. Ja kestää vain tuokion, kun lapsi liukuu äidin polvelta ja hänen pieni kätensä äidin kädestä. Eikä sitä voi estää maan eikä taivaan apu. Siinä istuu lapsi saman ruokapöydän ääressä, asuu saman katon alla, mutta on sittenkin saavuttamattomissa. Äiti näkee hänen kärsivän, tahtoisi häntä auttaa, mutta lapsi on liian kaukana — toisessa maailmassa. Äiti on voimaton häntä auttamaan.

Annikka syyttää kaupunkia siitä, että hän on menettänyt poikansa. Pojat vain lukivat ja lukivat, hänestä oli vaikeata ymmärtää, mitä sellainen loputon lukeminen oikeastaan oli. Jukka oli nauranut hänen hätäilemiselleen ja koettanut selittää:

— Etkö ymmärrä, sodan aikana kävi kaikki kovin hitaasti. Ja Anssilla on jo virka ja seurakunta, vaikka hän vielä jatkaa opiskeluaan ja kirjoittaa väitöskirjaansa. Mutta hänkin tulee

kesäksi kotiin. Samoin Tapani. Heikki pääsikin alkamaan vasta sodan loputtua.

Mutta Tapani ei tullutkaan kotiin. Sen sijaan hän otti paikan kaupungista. Miksi Tapani ei tullut? Häntä olisi nyt kipeästi tarvittu kotona. Mutta hän vain käväisee silloin tällöin, viipyy päivän, pari ja menee menojaan.

Annikka tietää, mikä tässä on takana. Hänen ajatuksiinsa tulee viime kesä ja ilosilmäinen Edit Tourula, joka vietti kesälomansa kirkolla olevissa tuttavissaan. Hänkin on varakkaan maanviljelijän tytär, mutta hänkään ei jäänyt kotiinsa, vaan otti paikan pääkaupungista. Siellä he nyt ovat molemmat samassa virastossa, Edit ja Tapani. Annikka oli jo viime kesänä nähnyt, ettei Tapanilla ollut silmää eikä ajatusta kenellekään muulle kuin Editille. Tytön mustat silmät ja veikeä käytös olivat kokonaan panneet pojan pään pyörälle. Mutta Annikka oli ollut näkevinään, että kaunis vieras tyttö ilvehti hänen poikansa kustannuksella — olihan Tapani rampa. Tosin hänen rampuutensa ei ollut kovin silmiinpistävää eikä harvinainen näky tänä aikana, jolloin sota oli kaamealla tavalla jättänyt merkkinsä moneen nuorukaiseen. Tuntemattomat pitivät häntä sotainvaliidina. Eivätkä tytöt suinkaan pitäneet halpana vihillemenoa sotainvaliidin kanssa. Siksi Annikkaa loukkasi, kun hän näki Editin iskevän toisille silmää Tapanin selän takana, vaikka hän edessä päin osoitti ylenpalttista ystävällisyyttä.

Veisikö Edit Tapanin häneltä lopullisesti? Annikka hämmästelee sydäntään — mitä tämä merkitsee? Onhan maailman luonnollisin asia, että äidin elämässä tulee aika, jolloin hän saa jättää poikansa sydämessä omistamansa ensimmäisen paikan, luovuttaa sen vieraalle ja siirtyä itse syrjemmälle, usein kokonaan unohdukseen joutuakseen. Annikka ei olisi koskaan voinut uskoa, että se on niin kova paikka äidille! Vaikka oli Anssikin valinnut toisen naisen sydämensä valtiat-

tareksi. Mutta se oli aivan toista. Anni oli hänelle kuin oma tytär ikään, tuttu pienestä paitaressusta saakka. Tosin siinäkin oli pienen pieni oka, mutta niin piti olla. Harvat asiat tässä maailmassa olivat täysin tuskattomia. Kyllä hän mielellään soi Anssin ja Annin toisilleen.

Mutta tämä Edit — kuka hän oikeastaan oli? Oliko hän tiellä iankaikkiseen elämään, rakastiko hän Jeesusta? Tosin hän lauloi kauniisti perheen yhteisissä iltahartauksissa, hänen äänensä oli suuri ja heleä. Ja hartaasti hän näytti kuuntelevan, kun Jukka tai vanha isäntä puhui. Mutta Annikka oli pannut merkille, että hänen luonteensa oli epävakainen ja huikenteleva. Hän houkutteli Tapanin mukaansa kylän nuorten yhteisiin ilonpitopaikkoihin, muka kävelemään vain. Mutta Annikka oli saanut kuulla, että Edit oli ollut mukana tanssimassakin ja Tapani oli saanut istua penkillä katselemassa.

Annikka, sinun sydäntäsi viiltää, kun ajattelet, ettei sinun rampa poikasi voi koskaan ottaa osaa nuorten tavanomaisiin iloihin. Mutta sinä tiedät myös, että nuorenkin ihmisen elämä voi olla rikasta ja täyteläistä ilman tuollaisia iloja, jos hänen sydämensä suhde elävään Jumalaan, kaiken ilon ja lohdutuksen antajaan, on oikea.

Miten on Tapanin laita?

Kuinka vähän äiti tunteekaan lapsiaan! He kasvavat hänen silmäinsä alla, mutta kätkevät sisimpäänsä tuntemattomia maailmoita, joiden portit he visusti sulkevat lähimmiltäänkin. Tapani on aina ollut äidin lempilapsi — koska hän on ruumiinsa puolesta viallinen. Äiti kanneksi tätä poikaansa vielä tämän ollessa kymmenvuotias, kun tekojäsen vaivasi tai oli käynyt sopimattomaksi. Hänen käsivartensa olivat silloin nuoret ja voimakkaat. Hän olisi tahtonut kantaa poikaansa läpi elämän yli kaikkien vaarojen ja vaikeuksien, suoraan onnen valkamaan.

Mutta poika kasvoi hänestä erilleen. Oliko hän kokonaan liukumassa pois hänen ulottuviltaan?

Anssi oli kertonut viimeksi kotona käydessään, että Editillä oli tapana istua Tapanin luona myöhään iltaan. Olipa joskus tapahtunut, että hän oli poistunut vasta aamulla. Anssi kertoi varoittaneensa heitä, mutta Edit oli vain nauranut hänelle ja sanonut, että kaikki papit ovat ultravanhoillisia.

Annikka aavistaa, että Tapania uhkaa vaara. Hän on varma siitä, että Edit ei ole oikea vaimo Tapanille. Hän on liian vilkas, liian elämänhaluinen voidakseen tulla toimeen Tapanin kaltaisen vakavan miehen kanssa, Tapanin, joka lisäksi on yliherkkä ja taipuvainen näkemään kaikki asiat synkin värein. Edit on ilolintunen, joka kyllä hetken saattaa viserrellä tumman kuusipuun oksalla, mutta jonka halu vetää lennähtämään lempeään lehtoon kukkivien puiden oksille. Ei hän voisi rammalle miehelle pysyä uskollisena.

Annikan kapeat työn kovettamat kädet hakeutuvat ristiin. Syvä huokaus nousee hänen rinnastaan ja muuttuu äänettömäksi hätähuudoksi, kun hän ajatuksissaan siirtyy nuorimpansa, Heikki-pojan, luokse.

Missä Heikki on?

Heikillä on levoton veri, hän ei viihdy kauan yhdessä paikassa. Hänellä on hyvä koti, hyvät vanhemmat, hyvä koulusivistys, jonka pohjalle hän voisi alkaa rakentaa tulevaisuuttaan. Mutta hänellä on muutakin: levoton veri ja ryhditön sielu. Tapanilla on vamma ruumiissaan, Heikki on rampa sisäisesti. Hän on kuin liukkaalla pinnalla vierivä kuula: pieni este, aivan mitättömältä näyttävä vastoinkäyminen tiellä — ja hän joutuu kokonaan pois tolaltaan ja suunnittelemaltaan radalta. Annin menetys oli hänelle vaikea isku ja koitui aavistamattoman kohtalokkaaksi. Mutta Annikka ymmärtää, että perussyy on syvemmällä: sielunrakenteessa.

Siellä syvällä on vamma, joka on aiheuttanut sen, että hurskaan kodin hyvin kasvatettu poika on joutunut kaltevalle pinnalle, tuhoon ja turmioon.

Annikka muistelee aikaa, jolloin Heikki laskettiin ensimmäisen kerran hänen syliinsä. Se oli kohtalokasta aikaa heidän elämässään. Hoitajatar vakuutti silloin vapisevalle äidille, että lapsi oli kaikin puolin terve. Mutta hän ei uskonut sitä, ennen kuin itse tutki ja katseli erikseen lapsen jokaisen jäsenen. Mikä valtava riemu ja kiitos täytti hänen sydämensä silloin. Heti ensi töikseen hän kirjoitti Jukalle vapisevin käsin tiedoittaen hänelle heidän suuren yhteisen ilonsa. Miten paljon niihin aikoihin kiitettiinkään Jumalaa heidän pienessä kodissaan, miten paljon toiveita kiinnitettiin tähän lapseen. Lapsi oli heidän mielestään kuin Jumalan pantti siitä, että kaikki kirous, kaikki onnettomuus, sekä peritty että itse hankittu, oli otettu pois heidän elämästään ja että tästä lähtien he saisivat vaeltaa laupeuden ja armon alituisessa paisteessa.

Ja nyt...

Poika tuli kyllä voitokkaasti ylioppilaaksi, kuten toisetkin veljet. Mutta hän oli vuosikausia ollut sodan hirvittävän paineen alla. Ulkonaisesti hän oli säilynyt vammoitta. Sodastako oli peräisin hänen sisäinen vammansa, taipumus väkijuomiin, velttouteen ja haluttomuuteen? Mistäpä yksinkertainen äiti sen voisi tietää.

Nyt on Heikki mennyt merille.

— Älä ole pahoillasi äiti, vaikka minusta ei olekaan maantonkijaksi. Kyllä Tapani talosta huolen pitää, jos minulle jotakin sattuisi tapahtumaan. Mutta en usko niin käyvän. Kyllä minä tulen takaisin. Minä pistäydyn tällä kertaa Persiassa ja katselen hiukan, miltä maailma näyttää kotiveräjän tuolla puolen.

Ja poika lähti. Siitä on viisi kuukautta.

Oi Annikka-äiti, millaisessa tuskassa on sydämesi joka kerta, kun tuuli puhaltaa hiukankin. Ja sydämessäsi syyttelet itseäsi siitä, että olet ollut itsekäs ja paha ja niin vähän muistanut merimiehiä ja matkoilla olevia rukouksissasi. Nyt sen sijaan muistat heitä enemmän. Yötä päivää kohoaa rukous kuin kultainen liekki sydämestäsi kohden Kaikkivaltiaan valtaistuinta: »Muista merimiehiä ja matkoilla olevia. Varjele ja armahda poikaani, joka siellä kaukana vaeltaa».

Annikka havahtuu mietteistään, kun varjo lankeaa hänen kasvoilleen. Posti-Amali seisoo siinä laukkuineen.

— Täällä on kirje isännälle.

Annikka saa helmaansa pinkan sanomalehtiä ja Jukalle osoitetun kirjeen. Hän tuntee Tapanin käsialan, sävähtää, mutta nousee näennäisesti rauhallisena ja kehoittaa Posti-Amalia tulemaan tupaan saamaan kupillisen kahvia.

— Mitä Amalille kuuluu?

— Siinähän tuo menee. Tahtoo vain noita jalkoja pyrkiä kolottamaan tämä alituinen liikkeelläolo. Ja laukkukin tuntuu aika painavalta varsinkin näin alkumatkasta. Ihmiset tilaavat nykyään paljon sanomalehtiä.

— Kuinka pitkä kierros teillä on päivittäin?

— Tulee sitä kymmenen kilometriä, vähän päälle.

— On siinä taivaltamista. Tulkaa tupaan, niin saatte samalla jalkojanne lepuuttaa.

Eukko tulee hyvillä mielin tupaan Annikan perässä ja laskee laukkunsa penkille. Postilaukun ilmaantuminen herättää vilkasta liikettä kaikkialla. Parvi tyttöjä lehahtaa paikalle kuin taikaiskusta. Mutta Posti-Amali tiedoittaa kuivasti:

— Ei nyt ole kirjettä kenellekään. Eivät ne sulhaset aina jaksa kirjoittaa. Tokko lienette vastanneet vielä niihinkään, joita eilen toin kokonaisen takkavitallisen.

Tytöt pyrähtävät tirskuen tiehensä. Annikka panee kahvikupit pöytään, sillä hän arvaa, että pian Jukkakin joutuu sisälle vanhan isännän kanssa. Hän kaataa Posti-Amalille. Tämä katselee kulmainsa alta emännän liikkeitä ja havaitsee surun varjot hänen kasvoillaan. Niin, jokaisella on jotakin. Kukaan ei saa olla ilman suruja, jokaiselle niitä riittää, oli hän rikas tai köyhä. Kolme poikaa on tässäkin talossa olevinaan, eikä yhdestäkään ole talonpitäjäksi. Yksi on vaivainen raukka, toinen herrana Helsingissä, kolmas seilaa ympäri maailmaa. Niitä poikiaan se tietenkin emäntä suree.

Mietteissään Amali juo kahvinsa ja lähtee taivaltaan jatkamaan.

Jukan tultua sisälle viittaa Annikka häntä tulemaan tupakamariin ja menee itse edellä. Hän katsoo, että ovi tulee hyvin kiinni ja vasta sitten hän ojentaa Jukalle Tapanin kirjeen. Jukka etsii silmälasinsa ja istahtaa ikkunanpieleen. Annikalla on sakset valmiina, hän ojentaa ne Jukalle, joka leikkaa huolellisesti kirjeen auki ja levittää sen eteensä. Luettuaan kirjeen hän mitään sanomatta ojentaa sen Annikalle.

He istuvat kauan aikaa äänettöminä. Päivä paistaa heleästi kamariin ja punaiset pelargonit ja annansilmät hehkuvat sen lämpimässä loisteessa. Jimmy-kissa, Tapanin lemmikkieläin, viruttelee auringonjuovassa, tiiraa toisella silmällään Annikkaa kuin ihmetellen, missä tavanomaiset hyväilyt viipyvät, nousee laiskasti seisomaan ja hyppää suoraan Annikan syliin.

— Niin se sitten kävi.

Annikan ääni on valittava ja kuulostaa siltä, kuin itku ei olisi kaukana.

— Niin, sellainen on elämän laki. Ei ihmisen ole hyvä olla yksinään, se todetaan jo Raamatun ensi lehdellä.

— Mutta neiti Tourula ei ole ollenkaan sopiva vaimo meidän Tapanille. Olisi luullut Tapanilla olevan enemmän järkeä valinnassaan.

Jukka naurahtaa.

— Harvoin nuoret osaavat vanhempiensa mielen mukaan valita. Oliko sinullakaan järkeä, kun aikoinasi minun mukaani lähdit ihmisten pelotteluista huolimatta?

Annikka suutahtaa:

— Nyt sinun on oltava hiljaa, minä sanon! Tiedäthän sinä, että meidät kaksi on jo maailman perustamisesta lähtien merkitty Jumalan kirjaan samalle lehdelle. Minä en ikinä olisi tullut toimeen ilman sinua!

— No, älähän kimpaannu. Kuka tietää, mikä tarkoitus Jumalalla on, kun nämä kaksi nuorta yhteen johdatti.

— Minä olen varma, ettei siitä ikinä mitään hyvää tule. Annikan kyyneleet ovat pulpahtaneet esille.

Jukka on rauhallinen.

Samaa sanoivat ihmiset aikoinaan meidän yhteisistä tuumistamme. Kun kaksi nuorta ihmistä valitsee toisensa, niin siinä ei vanhemmilla saa olla mitään sanomista. Heidän on saatava päättää itse, silloin he eivät voi syyttää ketään, vaan oppivat nuolemaan haavansa, jos niitä toisilleen aiheuttavat.

Annikka silmäilee kirjettä uudelleen. Hän on edelleen nyreä ja pahantuulinen.

— Enkä minä ymmärrä tuota heidän kiirettäänkään. Näinkö pian kuulutuksiin ja sitten heti vihille?

— Ei sitä meidänkään kiirettä moni aikoinaan ymmärtänyt, vastaa Jukka pieni kujeellisuus äänessä ja veitikka silmäkulmassa.

— Niin, mutta mehän olimme poikkeus, pitäisihän sinun se muistaa. Minä olin yksin ja turvaton ja sinä tarjosit mi-

nulle turvapaikan rinnallasi. En silloin vielä paljoakaan ymmärtänyt rakkaudesta. Mutta nyt ymmärrän sitä enemmän.

— Poikkeusko? Voihan tämäkin olla poikkeus, tämä Tapanin ja Editin asia. Mitä taas siihen rakkauteen tulee, niin minä kyllä tiesin, että sinä rakastit pahaa poikaasi, vaikka et sitä ymmärtänyt. Kuinka olisin muuten uskaltanut ottaa sinua? Kyllä minä ymmärrän, että nuoret haluavat toisensa, ja meidän pitää auttaa heitä siinä.

— — —

Editin vanhemmat haluavat, että häät on vietettävä morsiamen kotona niin komeasti, kuin rikkaan talon tyttären häät konsanaan. Mutta kaikkien hämmästykseksi morsian panee vastaan.

— Ettekö ymmärrä, hän selittää vanhemmilleen, — että Tapani on rampa. Miten hän saisi kärsiä, jos minä hyppelisin häissä ja liehuisin tanssin pyörteissä — kaikkihan haluaisivat morsianta tanssittaa — ja sulhaseni saisi istua katselemassa onnettomana ja masentuneena. Ei, meidät vihitään hiljaisesti vain lähimpien omaisten läsnäollessa.

Tehtiin sovitteluratkaisu. Järjestettiin juhlalliset vihkiäiset Vanhassa kirkossa ja sen jälkeen syötiin hääillallinen, mutta ei tanssittu. Kirkko oli kaunistettu kukkasin ja kynttilöin. Morsian oli säteilevän kaunis ja sulhanen onnensa kukkuloilla. Hän ontui vain vähän, kun hän kirkon käytävällä tuli morsiantaan vastaan ja vei hänet alttarille.

Kaikki on komeata ja juhlallista. Mutta kirkon penkissä istuu Annikka-äiti pienenä ja hiljaisena ja hänen sydämessään asuu äänetön itku. Pahat aavistukset ovat vallanneet hänen mielensä, kun hän katselee kuvankaunista ja uhkuvaniloista morsianta. Onko tuollainen ilo aitoa sydämen iloa? Eikö se usein ole verhona päinvastaiselle tunteelle — tuskalle, joka täytyy salata hinnalla millä hyvänsä?

Hienoa hääillallista yhdessä syötäessä toteutuvat Annikan pahat aavistukset, kun morsian äkkiä nousee pöydästä ja poistuu kalpeana. Annikka kiiruhtaa hänen jälkeensä ollakseen apuna, jos tarvitaan. Mutta Edit ehtii vetäistä kylpyhuoneen oven kiinni. Kauhun lamaannuttamana Annikka seisoo oven takana ja kuuntelee, kun morsian taistelee ankaran pahoinvointikohtauksen kanssa.

— — —

Puoli vuotta häiden jälkeen syntyy Editin ja Tapanin esikoinen. Edit ottaa asian rauhallisesti, ja Tapanin isänylpeydellä ei tunnu olevan rajoja. Annikankin sydän heltyy, kun hän katselee pientä silkinmustaa päätä, joka lepää valkealla pitsipieluksella. Hän ottaa lapsen syliinsä. Miten uskomattoman kevyt ihmislapsi onkaan! Miten hän on sen niin unohtanut? Siitä on niin kauan, kun hän viimeksi on pitänyt vastasyntynyttä sylissään. Anssilla ja Annillahan ei ole lapsia. Annikka ihan tuntee olevansa ylpeä uudesta isoäidinarvostaan. Monet ovat saaneet sen arvon nuorempanakin. Mutta hänen poikansa ovat olleet hitaita näissä asioissa.

Nyt Jukka ja Annikka ovat varmoja siitä, että Tapani ja Edit muuttavat heidän luokseen maalle. Heidän suureksi ilokseen Tapani alkaakin suunnitella maallemuuttoa, hän ei koskaan ole ollut kaupunkielämän ihailija. Vain Editin tähden hän on kaupungissa oleillut. Mutta nyt, kun hän on voittanut ihailemansa tytön omakseen, voivat he hyvin muuttaa maallekin.

Mutta Edit ei ota kuullakseenkaan sellaisia puheita.

— Miten sinä voit luulla, että minusta olisi maalaistalon emännäksi? Ei milloinkaan! Jo navetan haju on minusta vastenmielinen, muista maaseudun suloista puhumattakaan!

Tapani on loukkaantunut.

— Sinähän kummia puhut. Etkö ole maanviljelijän tytär ja itsekin lukenut agronomiksi. Sinun pitäisi näistä merkeistä

päätellen olla kukkuroillaan maahenkeä. Kukaan ei mielestäni sovellu maatalon emännäksi paremmin kuin sinä, eikä kenelläkään ole siihen parempia edellytyksiä.

— Sinä loukkaat minua, Tapani! Jos tahdot tietää, voin sanoa sinulle suoraan, miksi tulin opiskelemaan maataloutta: siksi, että siinä tiedekunnassa tiesin helpoimmin saavani miehen! Minulla oli valittavana kaksi tietä, alkaminen joko polyteknillisessä tai maatalousmetsätieteellisessä. Minulla on kolme oppinutta sisarta, kaikki vanhojapiikoja, ja olen nähnyt, miten onnettomia he ovat, jok'ikinen heistä. Kaksi heistä on kielimaisteria ja kolmas kansakoulunopettaja. Miten tyhmästi he valitsivatkaan! Mutta minä olin viisaampi, minä. Nyt, kun melkein koko meidän ikäluokkamme pojat nukkuvat nurmen alla, et voi aavistaa, miten vaikeata meidän tyttöjen on päästä naimisiin. Sellainen on totuus, vaikka se karvaalta maistuu.

Tapani on tyrmistyneenä kuunnellut Editin puhetta. Hänen rampuutensa on syynä siihen, että hän on enimmäkseen elänyt omissa maailmoissaan eikä ole tullut syventyneeksi ongelmiin, joiden kanssa nykyajan nuoret kamppailevat; siksi hän ei tunne elämän kovuutta ja rumuutta. Ehkä hänen herkkä äitinsä on myöskin vaikuttanut siihen, että Tapani on saanut liian ihanteellisen kuvan elämästä ja naisesta. Mitä Edit nyt puhuu, kuuluu hänen korvissaan käsittämättömän rumalta.

Mutta Edit tulee taas hyväksi ja lempeäksi. Hän istahtaa Tapanin viereen ja puhuu maanitellen:

— Rakas poika, annathan anteeksi, kun olen näin paha ja tyhmä. Mutta tiedätkö, minusta tuntuisi kovalta, jos sinä veisit minut maalle. Sinun täytyy luvata, ettet tee sitä. Et voi uskoa, miten onnettomaksi tuntisin itseni, jos minut sidottaisiin maalaiselämän kovuuteen ja rumuuteen.

— Rumuuteen? Mitä tarkoitat? — Tapani on todella hämmästynyt.

— Sitä vain, ettei siellä voi pitää kauniita vaatteita eikä siellä ole mitään kaunista, ei teatteria, ei taidenautintoja...

Tapani ei ymmärrä, mitä hänen pitäisi vastata. Epäilyksen kylmyys hiipii hänen sydämeensä. Onko hän sitonut itsensä täysin vieraaseen? Vieraan kanssako hänen on taivallettava halki elämän monenkirjavien vaiheiden?

Edit jatkaa:

— Minun mielestäni isäsi ja äitisi saisivat luovuttaa meille sen kaupunkiosakkeensa. Siitä tulisi meille mainio koti, parhaiksi sopiva, ei liian suuri eikä liian pieni.

— Mihin Helvi ja Johannes sitten joutuisivat?

— Muuttakoot he takaisin maalle, onhan teillä huoneita yllin kyllin heidänkin varalleen. Johannes voisi hoitaa puutarhaa, kyllä niin suuressa talossa pitäisi olla oma puutarhuri. Hän voisi aloittaa siellä ansariviljelyksen, siitä olisi hyötyä koko talolle.

Huolimatta näennäisestä keveydestään ja huolettomuudestaan on Edit erittäin tarmokas ja aikaansaapa nainen. Hän ottaakin ohjat käsiinsä ja alkaa johtaa asioita mielensä mukaan. Pian hän saa Tapanin taivutetuksi puolelleen. Heidän maallemuutostaan ei tulekaan mitään Jukan ja Annikan suureksi pettymykseksi. Sen sijaan Helvi ja Johannes muuttavat takaisin Marttilan pieneen sievään piharakennukseen.

Johannes saa tehtäväkseen järjestää talon puutarha-asiat uuteen kuntoon. Mielellään hän ottaa tehtävän vastaan. Missäpä hän paremmin viihtyisi kuin välittömässä kosketuksessa tuoreen mullan, kasvien ja kukkien kanssa? Vielä on hänen kätensä voimakas ja mielensä lämmin kaikelle sille, mikä kasvaa, versoo ja kukkii. Ja kuuluvathan hekin nyt tavallaan taloon, kun heidän ainoa lapsensa on talon miniänä. Annista on ilahduttavaa kuulla, että isä ja äiti nyt saavat lopullisen kodin ja että heidän evakkotiensä on vihdoinkin päättynyt.

Annikka ja Jukka ovat antaneet suuressa salissa olleen pianon Tapanille ja Editille häälahjaksi. Edit on suunnattoman iloinen lahjasta, sillä sävelten maailman hän tuntee ja tunnustaa omakseen. Kaiket illat helkkyy hänen heleä äänensä uudessa kodissa, ja helmeilevä sävelvirta vyöryy huoneisiin hänen notkeitten sormiensa loihtimana. Tapani on väsymätön kuuntelija. Joskus hän ottaa viulunsa ja he soittavat yhdessä. Silloin Tapanista tuntuu, kuin taivas olisi laskeutunut heidän pieneen kotiinsa. Hänen onnessaan on kuitenkin yksi särö: hän ja Edit eivät voi yhdessä laulaa ja soittaa Jumalan kunniaksi ja kiitokseksi. Jumalan maailma on Editille vieras, se on Tapanin pakko myöntää. Siksi hänen sisimmässään soiva sävel kulkee »matalassa äänialassa». Hän haluaa kuitenkin säilyttää siinä toivon kirkkaan soinnin: varmaan Editinkin aika tulee kerran. Ei Jumala häntäkään ole unohtanut. Tulee päivä, jolloin Editin sydän aukenee näkemään elämän oikeat arvot, ja silloin hänen säveleensä tulevat saamaan uuden, taivaallisen soinnin.

PAHAT PÄIVÄT OVAT TULLEET

On sateinen sunnuntai-ilta lokakuun loppupuolella. Anssi on puhumassa merimieslähetyksen kirkossa. Hän on viime aikoina alkanut harrastaa merimieslähetyksen asiaa, sillä huoli Heikin kohtalosta painaa raskaana heitä kaikkia.

Anni on jäänyt kotiin, sillä hän on tuntenut itsensä huonovointiseksi ja haluaa mennä aikaisin levolle. Hänen pieni aputyttönsä, kirkassilmäinen Liisa, on juuri saanut astiainpesun suoritetuksi ja korjaa parhaillaan astioita ruokasalin kaappiin, kun ovikello soi kimeästi ja pitkään. Liisa kiirehtii aukaisemaan. Annikin menee eteiseen, sillä ovikellon soitto on oudolla tavalla vaativa, aivan kuin uhkaava.

Sisään työntyy outo mies vettävaluvissa vaatteissa. Anni katsoo häneen ihmetellen.

— Heikki!

Anni rientää molemmat käsivarret ojossa häntä vastaan.

— Tervetuloa! Milloin sinä olet saapunut kaupunkiin?

Samassa hän huomaa, että Heikki vaikuttaa oudolta. Hän viittaa Liisan poistumaan ja sulkee hänen perässään keittiön oven. Sitten hän vääntää kirkkaamman valon palamaan ja jää tarkastelemaan edessään seisovaa vettävaluvaa miestä.

— Heikki, oletko se todellakin sinä?

— Kuinkas muuten? Terveisiä Persiasta.

— Persiasta? Sieltäkö sinä tulet? Mutta sinähän — sinähän olet — juovuksissa? Olet juonut itsesi päihdyksiin! Sellaistako siellä merillä oppii?

— Olen minä osannut ennenkin. Mutta etkö aio käskeä minua sisälle — tässä kylmässä eteisessäkö minua aiot seisottaa vaikka näet, että olen viluinen ja märkä?

Anni katsoo häntä kauhuissaan. Siinä on Heikki, eikä kuitenkaan Heikki. Annikka-tädin Heikki on ilosilmäinen nuorukainen, hänen nuoruutensa rakastettu, avokatseinen hyvä poika, mutta tuo mies on ränsistynyt, pahanhajuinen, siivoton, hänen katseensa on kyräilevä, äänensä rämeä. Miten on mahdollista, että Annikka-tädin Heikki on voinut muuttua tuollaiseksi? Mitä hirvittävää hänelle on tapahtunut?

— No, käsketkö minut sisälle, vai onko minun poistuttava veljeäni näkemättä?

— Tule toki sisälle. Ota takki yltäsi — mutta eihän sinulla olekaan päällystakkia... Pyyhi jalkasi hyvin. Anssi ei ole kotona, mutta tulee myöhemmin, tunnin, parin perästä. Mitä sinulle on tapahtunut, Heikki? Miten voit?

— Ka, mikäpä minulla, hyvinhän minä voin.

— Hyvinkö? Minusta näyttää, että vointisi on kaikkea muuta kuin hyvä. Milloin laivasi saapui?

— Kuulehan Anni, anna minulle haukattavaa, nälkä nävertää suolissani kuin hiiri. Onko kohteliasta panna vieraansa heti tuollaiseen ristikuulusteluun.

Anni pistäytyy keittiön puolelle antamaan Liisalle määräyksensä. Hän käskee kattamaan keittiön pöydälle. — Pane paljon vettä kuumenemaan, että vieras saa peseytyä.

Liisa katsoo hämmästyneenä emäntäänsä, joka näkee äänettömän kysymyksen hänen katseessaan ja katsoo parhaaksi selittää:

— Hän on merimies, pastorin veli. Hänen laivansa on juuri tullut hyvin kaukaa — Persiasta saakka.

Liisan valtaa aivan tavaton palvelemisen halu. Pastorin veli ja Persiasta saakka! Onko ihme, jos on ränsistyneen näköinen, kun niin kaukaa tulee, mies raukka. Hän alkaa iloisesti touhuta keittiössä. Hänen ketterät askeleensa ja kirkas hyräilynsä kuuluvat oven taakse ruokasalin puolelle, jossa Anni istuu vieraineen. Sanatkin erottuvat selvästi:

Vain sun veres Jeesus, on turvana mulla,
ma kurjana siihen nyt turvaudun

Molemmat sisällä istujat kuuntelevat hetken — kumpikin omalla tavallaan satutettuna.

— Milloin laivasi saapui?

Heikin vastaus viipyy, mutta hän virkkaa jurosti:

— Johan se tuli pari viikkoa sitten, jos se sinun niin välttämättä pitää tietää.

— Kaksi viikkoa sitten! Ja nyt vasta tulet käymään! Vai oletko ollut kotona maalla? Kas, kun eivät ole meille mitään ilmoittaneet.

— Kotonako? Mitäpä minä siellä? Luuletko, että kukaan iloitsee minun tapaamisestani, kun minä olen tällainen...?

Anni on itkuun puhkeamaisillaan.

— Miksi sitten olet tuollainen? Miksi et ole niin kuin ennen?

— Niin kuin ennen! Anni, sinä et ymmärrä elämää, turhaa sinulle on mitään selittää. Mutta älä luule, että minä olen onneton — minä olen nyt vapaaherra — minua ei sido mikään — eivät minkäänlaiset lait, eivät minkäänlaiset työsuhteet, verot, vuokrat, seurapiirit, ei mikään! Minä olen nyt jätkä — alamaailman kansalainen. Ei sellainen Pohjolan jätkä, joka paiskii töitä ja haluaa käydä niin sanotusta kunnianmiehestä. Mutta me olemme kaikista pyyteistä vapaita

ja elämme täysin Raamatun mukaisesti: me emme tee työtä, emme kylvä emmekä kokoa aittoihin, ja kuitenkin taivaallinen Isämme ruokkii meidät.

— Hyi, Heikki, että viitsitkin juoda itsesi noin humalaan! Ja tuollaisia sinä tulet juttelemaan tänne! Ettet häpeä! Milloin sinusta on tullut tuommoinen? En olisi ikinä uskonut saavani nähdä sinua tuommoisena!

Annin silmät leimuavat, kun hän seisoo Heikin edessä tietämättä, mitä hänen pitäisi puhua ja ajatella. Mutta Heikki vain naurahtelee:

— Tuommoinen ja tuommoinen ja tuommoinen... Mitä hyödyttää puhua sinun kanssasi? Eikö olisi parempi, että antaisit pian ruokaa? Jospa tietäisit, miten minulla on nälkä.

Edelleenkin hämmästyksen ja kauhun vallassa, joka alkaa muuttua inhoksi ja suuttumukseksi, kiiruhtaa Anni keittiöön. Hetken kuluttua hän tulee takaisin:

— Parasta että menet ensin peseytymään kylpyhuoneeseen. Siellä on Anssin alusvaatepari ja kuivat sukat jalkaasi. Eteisessä on Anssin aamunuttu ja tohvelit, ota ne yllesi, ethän noissa ryysyissä voi ruokapöytäänkään tulla. Voi, mitä Anssi ajatteleekaan, kun saa nähdä sinut? Entä äitisi! Eikä isästäsikään mahda hauskalta tuntua nähdä poikaansa tuommoisena. Voi sentään, ei niilläkään vanhemmilla ole kovin suurta iloa lapsistaan!

Heikin humala alkaa olla kohokohdassaan. Hän lepertelee huolettomasti:

— Älä sinä sitä sure, Anni. Onhan Jukka Marttisella hyviäkin poikia, ei haittaa, jos joukossa on yksi rämäpäinen.

— Yksi rämäpäinen? Että voitkin puhua noin! Annin itsehillintä katoaa kokonaan ja hän alkaa itkeä katkerasti. Heikki katsoo häntä ääneti. Häpeä ja syvä katumus hulvahtavat hänen ylitseen. Miksi hän tulikaan tähän kauniiseen kotiin ja näiden hyvien, elämässään onnistuneiden ihmisten

luokse? Annilla on hyvä Anssin kanssa. Heillä kummallakaan ei ole ollut kompastuksia eikä onnettomuutta elämässään. He ovat rakastuneet toisiinsa ja saaneet toisensa. Ja heillä on nyt hyvä. Kumpikaan heistä ei tiedä, mitä on suru, pettymys, tuska, lankeemus ... Anni tuomitsee hänet — inhoaa häntä. Eikä Anssikaan koskaan tule ymmärtämään, miten hänen veljestään on voinut tulla tällainen raukka. Hänen ei ole koskaan tarvinnut ottaa ensimmäistä ryyppyä. Tytön, jota Heikki on rakastanut, on Anssi saanut omakseen, eikä hänen ole tarvinnut olla viittä vuotta sodassa eikä kokonaista vuotta merillä — kuutta vuotta säännöllisen, turvallisen elämän ulkopuolella ... Hyvä Jumala, millaisia nämä vuodet ovat olleet! Mutta sittenkin — miksi monet muut ovat pysyneet kunnon miehinä, sortumatta ja lankeamatta? He ovat ottaneet ryypyn silloin tällöin, suureen suruun, suureen iloon ja kun on ollut paljon aikaa. Mutta he ovat pysyneet miehinä. He ovat säilyneet siltä hillittömältä himolta, joka on syttynyt hänen sisimmässään, kauhealta, sammumattomalta janolta, joka lakkaamatta polttaa hänen sisuksiaan...

Heikin humala alkaa haihtua. Hän seisoo siinä ja katsoo Annin kumartunutta päätä ja väriseviä hartioita. Hänen tekisi mielensä laskea kätensä hänen hiuksilleen, lohduttaa häntä, luvata tehdä parannus, muuttaa elämänsä, tulla jälleen entisenlaiseksi. Mutta hän tietää, että se on mahdotonta... Sitä paitsi Anni jo kuuluu Anssille. Hän on kadottanut Annin ainaisiksi ajoiksi.

Hänen humalansa on selvinnyt kokonaan. Häntä hävettää, että hän on tullut tänne. Häntä hävettää koko kurja elämänsä, koko olemassaolonsa. Mutta mitä hän voisi? Kahleet, jotka häntä painavat, ovat liian hirvittävät.

— Anni, anna anteeksi, että tulin. Minun ei olisi pitänyt tulla.

Mutta Anni ei vastaa, hän vain itkee kuin mieletön. Hän ei huomaa, että Heikki hiipii eteiseen ja painuu pimeään ja sateeseen. Liisa kuulee oven napsahtavan ja kurkistaa eteiseen. Mutta kun hän näkee, ettei siellä ole ketään, hän arvelee kuulleensa väärin. Saatuaan kaiken valmiiksi hän menee ilmoittamaan, että ruoka on pöydässä. Mutta vierasta ei enää näy missään.

— — —

Kestää kolme päivää, ennen kuin Anssi saa Heikin käsiinsä. Ensin hän soittaa kotiin maalle. Hän tiedustelee kotikuulumisia, millainen on äidin terveys ja miten Annin vanhemmat viihtyvät uusissa oloissaan. Isä pyytää heitä tulemaan kotona käymään. Anssi lupaa ja kysäisee sitten kuin ohimennen:

— Onko Heikiltä tullut kirjettä?

— Ei, ei ole tullut. Mihin lienee häipynyt poika...

— No niin, isä. Me tulemme käymään loppuviikolla. Näkemiin!

Kotona siis ei tiedetä mitään Heikin paluusta! Anssin sydämessä kuohuu: miten on mahdollista, että pojasta on tullut sellainen lurjus? Ei ilmoita mitään paluustaan, ei edes äidin vuoksi! Mutta hänet on etsittävä ja löydettävä.

Hän soittaa ensin kaikille tuttaville, hän kulkee kaikki mahdolliset ravintolat ja kuppilat, seisoskelee elokuvateatterien ja kahvilain vaiheilla, kävelee katuja ristiin rastiin, koluaa satamat ja laivat. Sitten hän alkaa kiertää yömajoissa ja väestönsuojissa ja vihdoin ilmoittaa poliisille. Kolmannen päivän iltana ilmoitetaan viidennestä poliisipiiristä, että Heikki Marttila-niminen merimies asuu Vilhovuorenkadulla sijaitsevassa miesten yömajassa, entisessä väestönsuojassa. Anssi kiirehtää sinne. Hänen tunteensa ovat sekavat, kun hän astuu varsinaiseen asuntolaan ohitettuaan ensin pitkän hämärän käytävän. Tukevan oven sisäpuolelle ehdittyään

hän toteaa helpotuksekseen, että sisällä ainakin on lämmintä. Hänen sydäntään on kivistellyt siitä saakka, kun Anni on kuvannut hänelle Heikin vaatetuksen heikkouden. Syksy on raaka ja kostea.

Hän kysyy lähimmällä kerrosvuoteella loikoilevalta mieheltä, tunteeko hän Heikki Marttila-nimistä merimiestä, jonka pitäisi asua täällä. Kyllä he kaikki tuntevat hänet. Eräs lähtee viemään sanaa.

Hetken kuluttua seisovat veljekset silmäkkäin.

— Sinä täällä, Anssi? Minuako etsit?

— Ketä sitten? Olen etsinyt sinua jo kolme päivää ja kiertänyt kaupungin ristiin rastiin. Etkö halua selittää käyttäytymistäsi?

— Tule vahtiputkaan.

— Ei, mennään meille, minä otan auton.

— En voi tulla teille!

— Kyllä voit ja tulet. Ota tavarasi ja lähdetään heti.

Heikki seisoo hetken kahden vaiheilla. Häntä hävettää ja suututtaa. Mutta toisaalta tekee mieli pois maan alta, oikeiden ihmisten luokse. Heikko toivonkipinä herää hänen sisimmässään: jos veli todellakin voisi auttaa häntä, jos hän keksisi keinon, miten hän pääsisi takaisin elämään, valoon ja aurinkoon. Tekee mieli oikealle vuoteelle. Heikki on saanut ilkeän säryn ristiselkäänsä, se jomottaa lakkaamatta, yötä päivää. Hän saa ottaa monta pulveria päivässä, väliin kymmenenkin niinä päivinä, jolloin ei mistään onnistu saamaan viinaa. Lämpimässä pehmeässä vuoteessa ei särkykään niin tuntuisi. Hänen kätensä vapisevat, kun hän alkaa kokoilla vähäisiä tavaroitaan. Toiset katsovat uteliaina hänen puuhiaan.

— Mihin siinä lähdetään?

Heikki ei vastaa. Hän on liian lopussa kyetäkseen enää mihinkään. Tahdottomasti hän antautuu poisvietäväksi.

Hän on loppuun saakka nöyryytetty, masentunut ja kohtalonsa nujertama. Voiko veli häntä auttaa? Voiko kukaan enää häntä auttaa?

Seuraavana päivänä hankitaan Heikille uudet vaatteet. Anssi pukee hänet uudelleen kauluksennapista kenkiin saakka. Sitten hän saattaa Heikin asemalle.

— Koeta nyt olla mies. Pysy kotona, kun sinulla kerran on koti. Tee työtä, kun sinulla kerran on koti, minkä eteen tehdä työtä.

Heikki lupaa.

Annikan ilolla ei ole rajoja, kun hän saa nuorimpansa takaisin kotiin. Hänen silmänsä loistavat kuin hopeatähdet, kun hän kantaa pöytään parasta mitä talosta löytyy. Hänen sydämessään soi iloisena helinänä: »Iloitkaa ja riemuitkaa, minun poikani oli kuollut, mutta hän virkosi elämään, hän oli kadonnut, mutta on jälleen löydetty.»

Mutta kun pojan paluun aiheuttama ensi hälinä on tauonnut ja Annikka istuu kahden hänen kanssaan tupakamarissa, hän pysähtyy tarkemmin katselemaan poikansa kasvoja. Nyt vasta hän huomaa, että Heikki on muuttunut muutenkin kuin ulkonaisesti. Sen hän on heti huomannut, että poika on miehistynyt, ahavoitunut, muuttunut kulmikkaammaksi ja karskimmaksi — tietäähän sen, ettei merielämä ja oleskelu kuumassa vyöhykkeessä ole voinut olla jälkeään jättämättä. Nyt hän huomaa, että Heikissä on muutakin vierasta, mutta muutos on syvemmällä, sielussa. Hänen sydäntään vihlaisee.

— Miten olet voinut? Tarkoitan, oletko ollut onnellinen? Et kai ole unohtanut lapsuutesi Jumalaa, äitisi Jumalaa?

Heikin katse väistää äidin kysyvää katsetta.

— Miten lienee, on tainnut unohtua. Tai jos hän on unohtanut minut... Minusta ainakin tuntuu siltä...

— Niin et saa sanoa, poikani. Etkö muista Jumalan

sanaa: »Unohtaako vaimo rintalapsensa, niin ettei hän armahda kohtunsa poikaa? Ja vaikka he unohtaisivatkin, minä en sinua unohda.» Et varmaan ole voinut pysyä irti väkevistä, poikani.

Äidin katse on osaaottavan hellä ja hänen silmistään paistaa sanomaton sääli ja murhe.

— Miten on, Heikki? Etkö voi kertoa minulle?

Heikin silmät suuntautuvat lattiaan.

— Niin on, kuin olet arvannut, äiti.

Samassa hän lähtee huoneesta. Hänen on mahdotonta paljastaa koko kurjuuttaan äidille. Hän pakenee.

Mutta samana iltana hänellä on pitkä keskustelu isän kanssa. Hän kertoo isälle kaiken, koko kurjuutensa ja alennustilansa. Jukka kuuntelee äänettömänä. Hän ymmärtää, että ripittäytyminen ja itsensä paljastaminen pohjia myöten tekee Heikille hyvää. Poika kertoo hitaasti ja katkonaisesti, mutta kaunistelematta. Väliin hän kumartuu ja kätkee kasvot käsiinsä. Hänen rintansa nousee ja laskee raskaasti. Isäkin järkyttyy. Vapisevin käsin hän tarttuu poikansa käteen, kun tämä on saanut kertomuksensa loppuun.

— Nyt me rukoilemme yhdessä ja pyydämme Herralta uutta voimaa ja armoa.

Heikki nyökkää. Siinä istuallaan he kumpikin ristivät kätensä, ja Jukka kuiskaa rukouksen vapisevin äänin.

— Amen, kuuluu tuhlaajapojan kuiskaus. Se tulee koruttomasti, mutta niin suurella sisäisellä voimalla, että isä huomaa pojan saaneen uutta rohkeutta sisimpäänsä. Tyyntyneinä he kumpikin lähtevät levolle.

PILVET LEVIÄVÄT

Tapani ja Edit ovat antaneet pojallensa nimen Hannu. Hänestä tulee pian koko suvun lemmikki. Annikallakin on nykyään kaupunkiin asiaa paljon useammin kuin ennen, ja usein hän jää sinne moneksi päiväksi saadakseen pidellä pikku poikaa ja leikkiä hänen kanssaan. Mutta kun tulee aika viedä lapsi ulos, ei Tapani salli sitä onnea muille, vaan tahtoo itse työntää vaunuja. Hän ei huomaa, kuinka vastaantulijat katselevat ihmetellen ontuvaa miestä, joka työntää lapsenvaunuja onnen hohde kasvoillaan.

Lapsi on suloinen katsella. Sillä on vaaleat kiharat, joita Edit ei henno leikata pois lapsen kasvaessakaan. Hänen silmänsä ovat siniset, mutta eivät tumman orvokin siniset, niin kuin Tapanilla, vaan heleän tädykkeenväriset. Edit pukee hänet aina sinisiin. Hannu on mitä viehättävin sinimekkoinen pikku poika. Lujasti hän pitää kiinni isän sormesta, kun he lapsen varttuttua kävelevät yhdessä kaduilla ja puistossa.

Hannusta varttuu erittäin tiedonhaluinen. Hän kyselee kaikesta, mitä näkee ympärillään. Ja mielellään isä vastailee hänelle niin pitkälle kuin taitaa. Mutta väliin sattuu, että poika kysyy sellaistakin, johon vastaaminen on vaikeata.

— Kuka on luonut auringon, isä? Jumalako?

— Niin, tietenkin, Jumala on sen luonut.

— Ja kukkasenkin on Jumala luonut, eikö niin?

— Tietenkin.

Tapani käy hajamieliseksi pojan jatkaessa kyselemistään eikä pidä enää niin tarkkaa vaaria, mitä hänelle vastaa. Mutta poika kyselee innokkaasti edelleen.

— Kukas on luonut hevosen?

— Jumala on luonut senkin.

— Entä rattaat?

— Jumala.

Mutta poika varmaankin käy epäileväksi, koska kysäisee:

— Osaako se sellaisiakin tehdä?

— — —

Tapanin onni on täydellinen ja kirkas, mutta lyhytaikainen. Se on kuin tulivuoren rinteelle rakennettu maja, joka on tuomittu tuhoutumaan ensimmäisessä purkauksessa.

Tapani ei huomaa, että Edit on alkanut vieraantua hänestä. Vai onko niin, että se, mikä heillä on ollut yhteistä, on ollut niin vähäistä, ettei sen loppumista edes huomaa. Viime syksynä Edit aloitti musiikinopinnot oikein toden perästä. Hän on ollut lahjakas harrastelija koko ikänsä, mutta kokonaan vailla teoreettista opetusta ja teknillistä valmeutta. Nyt hän on ollut laulamassa kokeeksi erään eteväksi tunnetun yksityisopettajan luona, ja tämä on lausunut ihastuksensa hänen lahjojensa johdosta ja kehoittanut Editiä ehdottomasti kehittämään niitä eikä suinkaan kätkemään talenttiaan maahan.

Ja Tapaniko olisi vastaan? Eihän toki! Hän myöntyy kaikkeen, mitä Edit hänelle ehdottaa. Tietenkin Editin täytyy saada laulaa ja soittaa. Hänen täytyy vihdoinkin päästä omalle alalleen ja kerran antaa oma konsertti.

Mutta kohta tämän jälkeen Tapani huomaa jääneensä yksin. Editillä on paljon menoja, harrastuksia, harjoituksia, esiintymisiäkin. Ja uusien harrastusten mukana on tullut uusi seurapiiri, jonka ulkopuolelle hän, Tapani, on jäänyt.

Kun hän palaa toimestaan iltapäivällä ja kuulostaa jo ovella Editin heleää ääntä, on vastassa vain kotiapulainen,

joka ilmoittaa, että rouva ei ole kotona, koska hänellä on tunti. Mutta pikku Hannu juoksee kädet levällään isää vastaan ja pyrkii syliin.

Tapani ottaa pojan käsivarrelleen, ja he menevät yhdessä ikkunan luokse katsomaan, joko äitiä näkyisi tulevaksi, sillä totta kai hän päivälliseksi kotiin tulee. Mutta väliin sattuu, että Editin sijasta tulee vain puhelinsoitto.

— Ethän pahastu, kiltti ukkoseni, jos jään Lillin luo muutamaksi hetkeksi? Hän on minun opiskelutovereitani, tiedäthän, rouva Kuusela. Me istumme nyt täällä Fazerilla ja olemme juuri juoneet ihanat leivoskahvit, niin ettei minulla ole yhtään nälkä. Puolen tunnin kuluttua lähdemme opistolle.

Tapani tuntee itsensä pettyneeksi. Hän kysäisee kuin vahingossa, vain jotakin sanoakseen:

— Oletteko te kahden?

Iloinen nauru helähtää häntä vastaan. Miten Tapani rakastaakaan tuota helisevää naurua!

— Ohhoh, taidat olla mustasukkainen, ukkoseni! Enpä olisi luullut sinun kykenevän sellaiseen. Voin sanoa sinulle, että samassa pöydässä istuu opettajamme herra Gebhardt. Mutta ole huoletta, ei hän ole vaarallinen. Saanhan jäädä, Tapani, ei sinulla voine olla mitään sitä vastaan?

— Eipä tietenkään. Mutta olisi kuitenkin hauskempaa, että olisit kotona minun ja Hannun luona.

— Älä ole lapsellinen, Tapani. Enhän minä viivy kauan. Näkemiin, ukkoseni. Vie sata suukkoa pojulle mamin puolesta.

Edit sulkee puhelimen. Mutta Tapani seisoo vielä kotvan kuuloke kädessään, ennen kuin huomaa laskea sen pois.

Herra Gebhardt! Tapani ei muista koskaan elätelleensä sisimmässään antipatioita kenenkään suhteen. Mutta sen hän tietää, että siitä miehestä hän ei koskaan ole voinut pitää.

Mies on ollut heidän vieraanaan pari kertaa — onhan se luonnollista, koska hän ohjaa Editin laulunopintoja —, ja kummallakin kerralla hänellä on ollut tunne, että mies suhtautuu häneen ylimielisesti. Ehkä se on vain kuvittelua ja johtuu alemmuudentunteesta, jonka valtaan Tapani tuntee joutuvansa tuon pitkän, sorjan ja vaalean Adoniksen seurassa. Hänellä on salonkileijonan hitaat sulavat liikkeet, mutta Tapanin mielestä miehessä on vaaleutta, hentoutta ja liiallista naismaisuutta pituudesta huolimatta. Hänen kätensäkin ovat kapeat ja naiselliset, näkee, ettei niillä ole koskaan pidelty kuokkaa eikä lapiota. Pianon koskettimet ja tahtipuikko kai lienevät niiden ainoat työvälineet. Ja miehen silmien sini on Tapanista kerrassaan epämiehekäs. Se on kuin Hannun silmien sini, samaa laatua. Se on kaunis sini pikku pojan silmissä, mutta miehelle kerrassaan sopimaton.

Tapani erittelee tunteitaan, selvittelee muistojaan. Hänen mieleensä palautuu ilta, jolloin Gebhardt viimeksi oli käymässä. He olivat viettäneet iltaa musiikin parissa, Gebhardt pianon ääressä säestämässä Editiä, ja hän, Tapani, viuluineen, jolla hän myötäili toisten esityksiä. Yht'äkkiä hän oli ollut näkevinään oudon välähdyksen sekä laulajan että säestäjän silmissä. Sitä kesti vain sekunnin murto-osan, vain sen silmänräpäyksen, jona heidän katseensa sattuivat yhteen. Mutta Edit punastui kaulaansa saakka ja laski luomensa alas. Kaiken iltaa hän sitten oli ollut räiskyvän iloinen. Tapani on pannut merkille, että sellainen Edit on aina, kun hänellä on jotakin salattavaa, kun hän haluaa hämäännyttää toiset oikeilta jäljiltä. Mutta ennen kuin vieras lähti, tarttui Edit intomielisesti tätä käteen ja sanoi:

— Nyt teidän täytyy tulla katsomaan meidän pikku poikaamme; hän ei ole koskaan niin suloinen kuin nukkuessaan.

Ja vetäen vierasta perässään hän johti tämän lapsen vuoteen luokse. Tapani kompuroi hymyillen heidän jälkeensä.

Mutta hänen hymynsä kuoli, kun hän havaitsi kummankin silmissä saman tulen kuin äsken pianon luona.

Tapani huokaa ajatuksilleen. Ehkä kaikki sittenkin on vain hänen kuvitteluaan. Jos hänellä todellakin on taipumusta mustasukkaisuuteen. Ja olisiko se oikeastaan ihme, kun ajattelee rinnakkain häntä, rampaa miestä, ja soreaa, vilkasta Editiä? Mutta tietenkin hän on väärässä, aivan varmasti hän on väärässä. Kuinka muuten voisi ollakaan?

Mutta näistä vakuutteluista huolimatta jää hienoinen epäilyksen häivä hänen mieleensä, eikä hän mitenkään tahdo päästä siitä eroon. Kun Edit nyt ilmoittaa, että hän istuu parhaillaan samaisen miehen kanssa ravintolassa, vihlaisee Tapanin sydäntä ilkeästi. Hän painaa kädellään otsaansa ja istahtaa hervottomana tuolille. Kun sisäkkö hetken kuluttua ilmoittaa, että ruoka on pöydässä, hän ei liikahdakaan, vaan jää istumaan samaan paikkaan, kunnes kotiapulainen ilmestyy uudelleen ovelle ja tekee saman ilmoituksen. Vasta silloin hän nousee ja istahtaa yksinäiselle aterialleen.

Tämän jälkeen hän alkaa pitää Editiä silmällä. Hänen epäilyksensä ovat heränneet, ja koko kodin yllä on kuin mustan pilven varjo. Sitä ei huomaa Editistä, sillä nykyään hän on aina riehakkaan iloinen. Kotona ollessaan hän istahtaa tuon tuostakin Tapanin polvelle, sipaisee kädellään hänen tukkaansa, mutta lennähtää heti pois. Sitten hän sieppaa pikku Hannun syliinsä ja peuhaa pojan kanssa aivan hikiseksi asti, niin että molempien posket hehkuvat kuin mansikat. Mutta sitten hän istahtaa äkkiä pianon ääreen ja soittaa hurjasti jotakin — Tapani ei tiedä, mitä se on, ehkä hetken inspiraation tuomaa. Ja pian tämän jälkeen saattaa käydä niin, että Edit juoksee makuukamariin, heittäytyy vuoteelle ja itkee katkerasti. Kun Tapani hiivittäytyy perässä ja kumartuu häntä lohduttelemaan, pyytää Edit rukoilevalla äänellä:

— Anna minun olla, Tapani, anna minun olla rauhassa.

Eikä Tapanilla ole muuta neuvoa kuin kääntyä huoaten pois.

Mitä Editille on tapahtunut? Tämä kysymys myllertää Tapanin mielessä yötä päivää. Miksi hän on muuttunut noin kummalliseksi? Mitä hänen pitäisi tehdä saadakseen takaisin entisen Editinsä, joka tosin aina on ollut kummallinen ja arvaamaton, mutta sittenkin suloinen ja rakas?

TURMION VIRRAT

On lauha sadeilta syyskuun puolivälissä. Lempeä sade lankeaa korjatuille vainioille. Helvi ja Annikka istuvat tuvan eteisessä sieniä puhdistamassa. Tämän puolen ihmiset eivät syö sieniä, ja navettatytöt katsovat ihmeissään heidän puuhiaan. Mutta Helvi ja Annikka ovat kotoisin sienimaasta ja ovat ihastuksissaan saadessaan toivottuja herkkuja, joita runsaskätinen syksy tuo tullessaan. He tuntevat aivan erikoista yhteenkuuluvaisuutta istuessaan siinä ja muistellessaan kaukaista lapsuusaikaa ja hauskoja sieni- ja marjamatkoja.

Annikka on käskenyt panna saunan lämpiämään, sillä perunannostajat, jotka ovat kaiken päivää rämpineet märkine jalkineineen multaisella perunamaalla, tarvitsevat kelpo löylyt vaivojensa palkaksi. Saunan savu mataa maata pitkin kosteassa ilmassa ja tunkeutuu sienenpuhdistajien nenään herättäen heissäkin mieluisan odotuksen tunteen. Pian päästäänkin löylyyn, sillä totta kai hekin ovat ansainneet saunan, rämmittyään kaiken iltapäivää märässä metsässä.

Annikka on nykyään aina iloinen ja tyytyväinen elämäänsä kaikin puolin. Sen jälkeen kun Heikki palasi kotiin, on kaikki muuttunut jälleen hyväksi. Erikoisesti häntä ilahduttaa se, että Tapanin avioliittokin näyttää sujuvan moitteettomasti hänen pahoista aavistuksistaan huolimatta.

Kun sienet on saatu siivotuksi, Annikka nousee ja pudistelee roskat helmastaan. Mutta samassa hän hätkähtää ja vai-

puu takaisin istumaan — Tapani seisoo hänen edessään portailla vaatteet vettä valuen, paljain päin ja takkuiset märät hiukset otsalle liimaantuneina. Annikka on kiljahtamaisillaan kauhusta nähdessään hänen hurjistuneen katseensa.

— Sinäkö siinä olet, Tapani? Milloin sinä tulit?

Mutta Tapani ei vastaa, on kuin hän ei olisi kuullutkaan, mitä äiti hänelle sanoo. Hän alkaa kompuroida portaita ylös. Annikan mielessä välähtää, että proteesi ei varmaankaan ole kunnolla kiinni, koska hän ontuu niin pahasti. Samassa hänet valtaa hirvittävä hätä.

— Tapani, mikä sinun on — oletko sairas?

Mutta Tapani menee tupaan ja horjuu sieltä omaan kamariinsa tupakamarin taakse. Hän lukitsee oven sisäpuolelta.

Sinä iltana istuvat Jukka ja Annikka tupakamarissa Tapanin oven takana. Koetettuaan turhaan saada Tapania avaamaan oven Jukka päättää vihdoin murtaa lukon. Mutta Annikka saa sen estetyksi.

— Hänelle on varmaan tapahtunut jotakin hirveätä. Hän ei jaksa nähdä ketään luonaan. Voi, Jukka, annetaan hänen olla rauhassa. Aamulla hän varmaan avaa. Ota mieluummin puhelu kupunkiin ja kysy Editiltä, mitä siellä on tapahtunut.

Jukka havaitsee neuvon viisaaksi. Hän ottaa pikapuhelun Tapanin asuntoon, mutta sieltä vastaa vain kotiapulaisen vapiseva ääni, ettei herrasväki ole kotona.

— Tiedättekö, missä he ovat?

— Rouva lähti matkalle eilen ja otti Hannun mukaansa. Herra lähti tänä aamuna.

— Tiedättekö, milloin rouva palaa?

— Hän ei sanonut mitään.

Järkyttyneenä Jukka sulkee puhelimen. Edit on matkustanut pojan kanssa! Minne? Eikö hän ole sopinut matkastaan Tapanin kanssa? Hyvä Jumala, mitä tämä merkinnee-

kään? Hän tilaa saman tien puhelun Anssille. Hän kertoo nopeasti Editin matkasta ja Tapanin kummallisesta kotiinpaluusta. — Ota selvää tilanteesta ja soita sitten heti tai tule käymään, tule niin pian kuin voit.

Jukka palaa Annikan luo ja istahtaa hänen viereensä puusohvan kannelle. Tuon tuostakin he hiipivät varpaillaan Tapanin oven taakse ja painavat korvansa oveen. Huoneessa on aivan hiljaista, ei kuulu askeleita, ei liikettä. Onkohan hän mennyt nukkumaan?

Hekin alkavat verkalleen valmistautua levolle. Kaikki muut tuntuvat jo olevan yöpuullaan. Talo on äänetön.

Mutta yht'äkkiä kajahtaa yönhiljaisessa talossa hirveä huuto! Se soi valtavalla voimalla kuin sumusireeni ja tunkee talon jokaiseen soppeen. Tupakamarin ovi tempaistaan auki, ja säikähtyneitä puolipukeissa olevia hahmoja näkyy ovella.

— Mitä on tapahtunut?

Jukka työntää heidät takaisin.

— Menkää pois! Menköön jokainen yöpuulleen! Kyllä minä hoidan tämän asian!

Hän lukitsee tupaan vievän oven, menee päättävästi työkalulaatikolleen, tempaa vasaran ja murtoraudan ja ryhtyy työhön. Vain tuokio, ja hän astuu sisälle Tapanin huoneeseen.

Tapani seisoo keskellä huonetta märät jalkineet ja vaatteet yllään, nähtävästi samassa paikassa, johon on pysähtynyt huoneeseen tultuaan. Hän on painanut kasvot käsiinsä ja huutaa — ulvoo. Annikka heittäytyy hänen kaulaansa:

— Tapani, rakas poikani, mitä sinulle on tapahtunut?

Mutta Tapanin ainoa vastaus on eläimellinen huuto, joka tunkee hänen huuliltaan väkivaltaisena ja hillittömänä.

Jukka menee jälleen puhelimeen ja kutsuu lääkärin.

Annikan katse riippuu lääkärissä, kuin Tapanin elämä kokonaan riippuisi siitä, mitä tämä nyt sanoo.

— Hän on hyvin sairaana — vakavasti sairaana, kysymyksessä on luultavasti ankaran mielenjärkytyksen aiheuttama akuuttinen mielenhäiriö. Hän tarvitsee ehdottoman rauhan ja hiljaisuuden.

— Tuleeko hän terveeksi?

Annikan kasvot ovat valkeat kuin palttina. Vaivoin hän saa kysymyksen lausutuksi.

— Luulen hänen selviävän tuosta, vaikka aikansa se vie. Kaikki riippuu olosuhteista. Mutta kuinka on teidän itsenne laita, emäntä? Näytätte kaikkea muuta kuin terveeltä.

Ennen lähtöään kirjoittaa lääkäri lääkemääräyksen Annikkaakin varten ja määrää hänet muutaman päivän vuodelepoon.

— Tulen huomenna katsomaan molempia.

— — —

Kun Tapani on vaipunut syvään uneen ja Annikankin luomet ovat painuneet kiinni, hiipii Jukka takaisin Tapanin kamariin. Vapisevin käsin hän alkaa kopeloida Tapanin taskuja ja löytää vihdoin etsimänsä — pienen rypistyneen paperipalan —, Editin kirjeen Tapanille.

»Rakas Tapani. Tiedän, että et milloinkaan voi antaa minulle anteeksi sitä, mitä nyt saat tietää. Mutta en voi enää elää tätä valheellista kaksoiselämää, joten pako on ainoa keino. Olet liian hyvä, liian puhdas, liian jalo petettäväksi. Siksi sinun täytyy saada tietää, ettei Hannu ole sinun poikasi. Lähden kauas pois Hannun isän kanssa. Älä koeta etsiä minua. Anteeksiantoa en uskalla pyytää, mutta sitä pyydän, että et kiroa minua vanhurskaan Jumalasi edessä. — Edit.»

Kirjeen luettuaan jää Jukka seisomaan kuin kivettyneenä. Hänen kasvolihaksensa kiristyvät kauhistuttavasti, hänen hampaansa kirskahtelevat ja kädet pusertuvat nyrkkiin. Hänen

rintansa nousee ja laskee sen valtavan paineen voimasta, joka kuohuu hänen sisällään. Miten kauan hän siinä seisookaan — ajan kulkua hän ei huomaa. Vihdoin hän liikahtaa, nostaa kätensä ja katsoo kauhistunein silmin kädessään olevaa rypistynyttä paperia. Sitten hän puristaa sen palloksi ja viskaa luotaan kuin inhottavan matelijan. Hän horjuu vuoteelleen ja kallistuu sille riisuutumatta. Hän jää tuijottamaan rävähtämättömin silmin yön pimeyteen. Hän ei huomaa, että sade ulkona on tauonnut, pilvet alkaneet hajaantua, muutama yksinäinen tähti pilkistänyt pilven raosta näkyviin.

Yön hetket kuluvat. Talo on rauhoittunut. Tuvan kello lyö neljää, kanalassa alkavat kukot kiekua. Hän kuuntelee yön ääniä ja sisimmässään riehuvaa hurjaa myrskyä. Ainoatakaan selvää ajatusta ei pääse tajunnan piiriin. Kaikki on pimeätä kaaosta. Vihdoin hän nousee uudelleen ja hiipii Tapanin huoneeseen. Hän seisahtuu pojan vuoteen luokse ja jää tuijottamaan hänen riutuneita kasvojaan. Sitten hän huomaa äsken lattialle heittämänsä kirjeen, nostaa sen ylös, repii pieniksi palasiksi, avaa äänettömästi uuninluukut ja heittää paperisilput uuniin. Vielä hän ottaa hiilihangon ja sekoittaa silput huolellisesti tuhkan sekaan.

Hän hiipii jälleen Tapanin vuoteen luokse. Poika nukkuu äänettömästi, liikahtamatta. Isä katselee häntä kauan. Sitten pusertuu hänen silmistään yksinäinen kyynel. Mutta sekin helpottaa, se on heltymisen merkki. Myrsky laantuu hiljalleen. Mainingit vain vielä nousevat ja laskevat.

— Nuku Jumalan rauhassa, poikani. Hän antakoon sinulle armon ja lohdutuksen.

Hän hiipii omaan huoneeseensa ja jää istumaan pöydän ääreen harmaaseen aamunkajoon saakka. Tämä yö on tehnyt hänestä vanhan miehen.

— — —

Seuraavana aamuna löydetään Ala-Pellon vanha isäntä kuolleena vuoteestaan. Piiat kuiskailevat keskenään, että isäntä on varmaan saanut sydänhalvauksen säikähdettyään yöllä nuoren herran eläimellistä ulvontaa. Mutta kun Jukka seisoo isänsä kylmenneen tomumajan äärellä, hän näkee vainajan kasvoilla pelkkää rauhaa. Ei merkkiäkään säikähdyksen jättämistä jäljistä. Ylevä tyyneys, jonka kuolema antaa, lepää nukkuvan kasvoilla.

Annikka seisoo itkien hänen vierellään.

— Kun ei kukaan ollut hänen luonaan kuolinhetkellä...

— Jumala oli hänen luonaan, Annikka, ei hän yksin lähtenyt. Hän on päässyt määränsä päähän, hän on saanut levon. Me taistelemme vielä, sinä ja minä.

— Ja Tapani... Annikka nyyhkyttää sydäntäsärkevästi. Jukka sulkee hänet syliinsä, kuin ennen nuorena, ja silittää hänen hiuksiaan.

— Me olemme kaikki Jumalan kädessä — Tapanikin. Meidän päivämme ovat hänen kirjassaan ja kaikki kohtalomme hänen tiedossaan. Me olemme turvassa, Annikka.

VALOJUOVA

Tapani ei palaa kaupunkiin. Mitäpä hän siellä enää? Eihän siellä ole ketään. Anssi saa huolehtia siitä, että kaupunkikoti hajoitetaan. Piano ajatellaan ensin tuoda takaisin kotiin maalle, mutta sitten Jukka ja Annikka päättävätkin, että on parasta siirtää se Anssin kotiin toistaiseksi. Ja tässä he menettelevät viisaasti, sillä Tapanin sielu on kuin avoin haava, joka ei siedä pienintäkään kosketusta menneeseen.

Tapanilta ei voi kysyä mitään. Kaikesta on saatava selko muuta tietä. Jos kuinkakin varovasti yritetään kajota tapahtuneeseen, hän joutuu hillittömän tuskan valtaan. Hän ei kylläkään hyökkää päälle eikä pyri heittelemään esineitä, mutta hän huutaa suoraa huutoa, rajusti ja hillittömästi, ulvoo ja valittaa kuin haavoittunut peto. Mutta jos hän saa olla rauhassa, omissa oloissaan, hän on hiljainen ja nöyrä. Hän pysyttelee mielellään äidin lähettyvillä kuin muistaen, että äiti häntä kantoi silloinkin, kun hän ei mitenkään voinut tehdä matkaa omin voimin. Hän viihtyy Annikan vieressä, kun tämä istuu rukkinsa takana pitkinä talvi-iltoina. Hän oppii karstaamaan villoja ja tekemään käämiä. Mitä tahansa apua äiti tarvinneekin, hän on aina valmis palvelemaan.

Annikka katselee säikähtyneenä poikaansa, jonka sielunelämän julma kouraisu on vääntänyt tuntemattomaksi. Hän näkee, että näännyttävät tuulet ovat puhaltaneet pojan sielun yrttitarhan ylitse niin, että elämä on sieltä kaikonnut. Ja äidin

rukoukset kiitävät kuin hätäiset linnut korkeutta kohden: Missä viipyy apusi, Jumala? Oletko kokonaan meidät unohtanut?

Vähitellen kaikki oppivat suhtautumaan Tapaniin oikealla tavalla, sekä oman talon väki että naapurit. Kukaan ei ole tietävinään, että hän on koskaan ollutkaan naimisissa. Häneltä ei kysellä mitään. Puhellaan vain jokapäiväisiä asioita ja havaitaan, että se on paras keino hänen pysyttämisekseen rauhallisena.

Mutta eräänä vaisuna talviaamuna havaitaan, että Tapanin kamari on tyhjä. Annikka sen huomaa ensimmäiseksi, kun hän kahvitarjottimineen seisahtuu hänen huoneensa kynnykselle. Nopeasti hän laskee tarjottimen käsistään. Hän huomaa pöydällä parranajovehkeet. Pesukaappi on auki, samoin lipaston laatikko. Tapani on huolellisesti valmistautunut lähtöön, peseytynyt ja muuttanut puhtaat alusvaatteet.

Tapani on matkustanut.

Suuri hätä valtaa Annikan. Tuokiossa hän on tuvassa ja etsii Jukkaa. Mutta tupa on tyhjä. Ovi paukahtaa ja hän rientää jäätyneen pihan yli karjakartanolle päin. Hän tapaa Jukan karjakeittiöstä.

— Tapani on poissa — matkustanut!

Jukka valahtaa kalpeaksi. Kuitenkin hän koettaa esiintyä rauhallisena:

— No, onhan vain hyvä, että hän alkaa toimia omin päin ja että ulkomaailma alkaa häntä kiinnostaa.

— Mutta mitä me nyt teemme? Annikan ääni on hätäinen.

— Me odotamme nyt ensin. Ja voinhan minä ottaa puhelun Anssille, että hän menee asemalle pitämään silmällä junalta tulevia, jos Tapani hyvinkin pyrkii kaupunkiin.

— Tee se!

He menevät yhdessä pihan yli. Annikka on tarttunut Jukan käsipuoleen ja hänen katseensa riippuu miehensä silmissä. Hän kaatuisi, ellei Jukka häntä taluttaisi ja ohjaisi.

Tereska, siirtoväkeen kuuluva uusi pehtori, katsoo heitä ihmetellen. Kummallista väkeä nämä tämän talon ihmiset. Jumalan ihmisiä ovat, mutta sittenkin Jumalan vihan alaisia. Yksi pojista on tosin kunnollinen, mutta näistä kahdesta kotona olevasta ei tiedä, mitä he ovat. Toinen viinaanmenevä poloinen — vaikka se vanhempiensa silmiä koettaa peittää, mutta kyllä se tiedetään —, ja tämä toinen, mikä lieneekin, tuskin sentään täysijärkinen Entä emäntä? Niin se kulkee kuin unissaan, väliin säikkyy ja säpsähtelee kuin levoton lapsi, ja isäntä saa sitä hoivailla ja tyynnytellä. Sanovat, ettei se aina ole tuollainen ollut, mutta kun tuo keskimmäinen tuli höperöksi, näkyy se kovin käyneen emännänkin hermoille. Niin se äskenkin juoksi pihan yli kuin takaaajettu. Ja tuossa ne nyt menevät, jotakin erikoista niillä taas on.

Mies katsoo Jukan ja Annikan jälkeen, kunnes he katoavat tuvan ovesta sisään. Vasta sitten hän kääntyy, yhä itsekseen hiljaa mutisten, omille askareilleen.

Jukka tilaa puhelun Helsinkiin. Se tulee melko pian. Anssi lupaa tehdä parhaansa ja ilmoittaa heti, kun saa jotakin tietoonsa.

Iltapäivällä Anssi soittaa. Hänellä on hämmästyttäviä uutisia. Tapani on ollut hermolääkärin luona ja pyrkinyt päästä potilaaksi Kammioon!

Anssi kertoo olleensa aamupäiväjunalla asemalla. Aivan oikein: Tapani oli laskeutunut siitä. Hän ei ollut ottanut autoa eikä mennyt raitiovaunuun, vaan oli lähtenyt kävellen Mannerheimintielle päin. Anssi oli seurannut häntä matkan päästä ja nähnyt hänen katoavan suureen kivimuuriin Hesperiankadulla. Hetken kuluttua Anssi oli seisonut sa-

malla ulko-ovella tutkimassa osoitekilpiä. Hän oli huomannut hämmästyksekseen, että talossa asui Ossi Kalke, nuori, mutta jo eteväksi tunnettu hermolääkäri, heidän yhteinen tuttavansa opiskeluajoilta. He kaikki kolme olivat kuuluneet Ylioppilaitten Kristilliseen Yhdistykseen.

Tapani oli mennyt hermolääkärin luo oma-aloitteisesti.

Anssi oli vitkastelematta ottanut lähimmästä kioskista puhelun Ossille, selittänyt tilanteen ja pyytänyt häntä ilmoittamaan puhelimitse, jos Tapani todellakin tulisi hänen luokseen, todennäköisesti hän istui parhaillaan hänen vastaanottohuoneessaan.

Parin tunnin kuluttua Ossi oli soittanut ja ilmoittanut, että Tapani oli ollut hänen luonaan ja pyrkinyt päästä hoitoon. Ossi oli luvannutkin järjestää hänelle paikan, jos hän sitä välttämättä halusi, vaikka hän omasta puolestaan pitikin sitä tarpeettomana.

Ja sitten he olivat rukoilleet yhdessä. Ossihan oli kristitty lääkäri.

Kun Jukka ja Annikka saavat kuulla kaiken tämän, jäävät he kevein mielin odottamaan Tapanin paluuta. Heidän poikansa on hyvissä käsissä. Hän on ollut kristityn lääkärin luona, joka puolestaan on ohjannut hänet Suuren Lääkärin hoiviin.

Illansuussa Tapani palaa.

Annikka on seisonut kotvan päätykamarin ikkunan edessä vartioimassa katseillaan asemalta päin tulevaa tietä. Taivas on tasaisesti pilvessä, ainoastaan lännen puolella on pieni kultainen viiru. On kuin taivaankansi olisi sillä kohtaa raollaan antaen aavistuksen siitä valon runsaudesta, joka sen takana vallitsee. Annikka katsoo sitä hartain silmin ja rauha sydämessä. Vihdoin taivaan kansi lupsahtaa kokonaan kiinni, ja sininen hämärä hulvahtaa seudun yli. Valot

syttyvät kylän taloissa. Valkeita lumihahtuvia alkaa putoilla maahan.

Linja-auto hurahtaa talon ohi. Näkyy jo joitakin jalankulkijoita. Niiden mentyä hän erottaa tumman varjon, joka hitaasti lähestyy taloa. Hän huomaa, että se ontuu hieman.

Lämmin kyynel herahtaa Annikan kasvoille. Kädet menevät ristiin ja katse suuntautuu kohden himmenevää taivasta.

Annikka rukoilee ja kiittää.

Hetken perästä hän menee tupaan. Tapani on jo riisunut päällysvaatteensa ja istuu nyt kaikessa rauhassa ikkunanpielessä katselemassa kirkonkylän valoja tihenevän lumisateen läpi. Hänen sylissään istuu Jimmy-kissa, jota hän rauhallisesti silittää.

Annikka seisahtuu hänen eteensä.

— Hauskaa, että olet jälleen kotona.

Vastausta odottamatta hän menee askareilleen. Hänen sydämessään asuu hiljainen ilo. Se on kuin äsken taivaanrannalla näkynyt valojuova, kultainen viiru, varma merkki siitä, että aurinko on olemassa eikä Jumala ole heitä unohtanut. Vaikka pilvet palaavat yhä uudelleen yrittäen peittää auringon, on se sittenkin olemassa. Ja sen vuoro tulee palata jälleen valaisemaan ja lämmittämään.

SYVISSÄ VESISSÄ

Heikki on lähtenyt jälleen kotoa pois ja kadonnut kaupunkiin. Hän on etsinyt entiset alamaailman toverinsa ja muuttanut asumaan väestönsuojaan. Siellä on aina niitä, joilla on viinaa tai jotakin muuta miestä väkevämpää. Hänen villi janonsa vetää häntä noiden miesten luokse. He ovat merkillistä joukkoa kaikki tyynni — tekevät työtä sen verran, että saavat väkeviä, ja pitävät sitten rokulia niin kauan kuin rahat riittävät. Anssi on tehnyt parhaansa pelastaakseen Heikin kurimuksesta, johon tämä on joutunut, mutta turhaan. Heikki tahtoo olla siellä. Siellä ei kukaan kysele häneltä mitään eikä kukaan moiti häntä millään tavoin. Päinvastoin hän nauttii siellä eräänlaista arvonantoa »hiton kivana kaverina», joka ei halveksi heitä toisia, vaikka on nähnyt parempia päiviä.

Eräänä iltana soi Anssin ovikello kiivaasti. Kaikki sisällä olijat säpsähtävät ja katsovat säikähtyneinä toisiinsa. Mutta ennen kuin Liisa ehtii ovelle, rämähtää ovikello uudestaan vihlovasti ja hätäisesti. Anssi juoksee aukaisemaan.

Tuskin hän saa oven auki, kun Heikki syöksähtää hänen syliinsä pelosta mielettömänä.

— Pane ovi kiinni, paiskaa kiinni! Ne tulevat — ne tulevat ...

Anssi irroittautuu ja sulkee oven.

— Ketkä tulevat? Etkö voi puhua järkevästi? Oletko tehnyt jotakin? Poliisitko ovat kintereilläsi?

Heikki istahtaa hervottomana eteisen tuolille. Hän läähättää hätäisesti, mutta purskahtaa sitten kovaan nauruun.

— Poliisitko? Luuletko sinä, että minä poliisia pelkäisin? Poliisihan on hyvä mies, joka korjaa kadulta uupuneen ja vie hänet hienosti autolla siistiin ja lämpimään putkaan lepäämään. Mutta menninkäiset — menninkäiset! Kyllä sinäkin lähtisit lipettiin ja kuka tahansa, jos satakunta menninkäistä hyökkäisi kimppuusi aivan yht'äkkiä!

Heikin silmät pyörivät hurjasti ja hän vapisee kauttaaltaan.

Anssi katsoo häntä kalveten.

— Nyt siis sinäkin olet tullut hulluksi! Voi meitä poloisia! Onko sittenkin niin, että me olemme kirottua sukua, niin kuin kylän väki siellä kotona kuiskailee?

— Varmasti olemme! Varmasti olemme! Heikin silmät kiiluvat pelosta. Hän katselee ympärilleen tarkkaavaisesti: — Ei suinkaan vain yksikään niistä ole päässyt tulemaan tänne? Ei varmaankaan, eihän? Sinähän olet hengenmies ja sinun kaltaisiasi ne pelkäävät. Siksi minä tänne tulinkin. Ei, ei täällä näy niitä, ei ainoatakaan. Hi, hi, hi

Hänen kasvoilleen leviää iloa tapaileva virnistys.

— Johan minä arvasin, että tänne ne eivät uskalla tulla. Anssi, annathan minun olla täällä vaikka vain tämän yhden yön, annathan? Että saisin kerrankin nukkua tarpeekseni. Eivät ne kuitenkaan anna minun nukkua muualla. Heti kun painan silmäni umpeen, ne alkavat sipistä korvissani: Heikki ei saa nukkua, Heikki ei saa nukkua. Ei anneta tämän pojan nukkua — tapetaan tämä poika myrkyllä — myrkyllä — annetaan tälle myrkkyä! Voi, miten ne sihisevät ja sähisevät . . .

Heikki alkaa itkeä ääneensä. Anssi tekee parhaansa loh-

duttaakseen häntä. He vievät hänet ensin peseytymään, sitten hän saa puhtaat vaatteet ylleen, ruokaa ja muuta hoitoa. Anssi soittaa Ossille, vaikka se on vaikeata. Mitä Ossi ajatteleekaan heistä?

Lääkärin mentyä Heikki rauhoittuu sen verran, että he voivat kysellä häneltä jotakin.

— Ossi sanoi, että sinä olet juonut jotakin sopimatonta tai sitten viinaa aivan tolkuttomasti.

— Niin, niinhän se onkin. Mutta etkö ymmärrä, he ovat ottaneet pois viinakorttini, eikä siellä ole juuri kenelläkään enää. Viinakortti kuuluu vain kunniallisille kansalaisille, emmekä me kuulu kunniallisiin. Mutta meidän täytyy sittenkin saada jotakin. Kun ei ole viinaa, niin me juomme kolinaa, pulituuria tai mitä tahansa. Sinä, joka olet aina ollut raitis, et tiedä, mitä jano on, helvetillinen jano, joka ei sammu millään muulla kuin alkoholilla

— Sinä olet tulossa hulluksi — juoppohulluksi! Ajattele toki itseäsi ja ajattele meitä toisia, äitiä ja isää ...

— Ajattele! Luuletko, etten ajattele? Kyllä minä ajattelen, mutta mitä se auttaa? Menninkäiset ovat kimpussani kaikkialla — paitsi täällä. Ei ainakaan nyt niitä näy, ei todellakaan näy missään. Olisi hyvä, jos joku olisi luonani, kun käyn nukkumaan, muuten ne saattavat tulla taasen.

— Minkä näköisiä ne ovat? kuiskaa Anni kauhuissaan. Hän on täydellisesti eläytynyt Heikin kertomukseen.

— Mustia, ah, niin mustia, epämuotoisia, lepakkosiipisiä, pieniä ja suuria. Ja voi — niillä on ihmiskasvot, jotka saattavat väliin olla imelän ystävälliset, mutta enimmäkseen ne ovat pilkalliset ja äärettömän valheellisen näköiset, ja väliin julmat, hirvittävän julmat! Romu-Eemelillä on rotat ja Rettelö-Mikolla pikku-ukot. Kyllä minäkin sellaisten kanssa toimeen tulisin! Pyh, mitä nyt pikku-ukot ovat: viattomia veitikoita, jotka kiipeilevät taulujen ja huonekalujen

päällä. Niitä minä en ollenkaan pelkää. Hauskoja veitikoita ne ovat näihin minun kiusaajiini verraten. Oh, nämä menninkäiset vievät järjen keneltä tahansa!

Anssi ja Anni kuuntelevat järkyttyneinä.

— Mutta tänä yönä sinä ainakin nukut rauhassa, Anssi vihdoin sanoo. — Me rukoilemme nyt ja pyydämme Jumalaa varjelemaan meidät kaikelta pahalta.

Siitä tulee Heikille rauhallinen yö. Mutta toiset sen sijaan valvovat. Anssi vartioi veljen unta, ja Annikin valvoo vuoteellaan. Kyyneleet kostuttavat hänen päänalustaan. Hänen on vaikea ja tuskallinen olla. Mikä mahtaakaan olla perimmäinen syy siihen, että Heikin on käynyt noin? Ei suinkaan vain hän, Anni, ole jollakin tavalla siihen syypää? Ei hänen omatuntonsa ole syyttänyt häntä siitä. Heikki muuttui silloin, kauan sitten, kun oli sota. Hänen ruumiinsa säilyi haavoittumattomana, mutta hän palasi sodasta sielultaan invaliidina. Pimeät voimat ovat satuttaneet hänen sieluunsa, ampuneet siihen myrkkynuolensa. Eikä hänen vamalleen ole löytynyt lääkettä.

Lääkkeiden vaikutuksesta Heikki on nukkunut hyvin. Mutta kun hän aamun valjetessa herää, ovat hänen kiusanhenkensäkin valveilla. Hän koettaa ensin olla välittämättä niistä, sillä hän käsittää kyllä jollakin tavoin, että ne ovat hänen luhistuneiden hermojensa aikaansaamia harha-aistimuksia. Mutta vähitellen ne käyvät röyhkeämmiksi, tungeksivat ja parveilevat hänen ympärillään epämuotoisina ja käsittämättöminä, niitä tungeksii ja parveilee röykkiöittäin. Näyttää kuin niillä olisi kova halu hyökätä hänen kimppuunsa. Silloin hän ei enää voi hillitä itseään, vaan potkaisee lähimpiä tungettelijoita ja karjaisee: — Menkää helvettiin!

Anssi havahtaa hereille. Heikin huudahdus saa vilunväreet kierimään yli hänen ruumiinsa.

— Taasko ne ovat siinä?

— Taas! Hengen ne aikovat minusta viedä! Ohoo, säikähtivätpä! Tuonne lensivät katonrajaan, siellä nyt sipisevät ja supisevat. Hyvä on, että piiloutuivat, en jaksaisi niitä enää katsella, en mitenkään ... Mutta lähellä ne ovat nytkin. Voi tuota sipinää, ei mikään ääni maailmassa voi kuulua inhottavammalta kuin tuo.

— Älä kuuntele niiden sipinää, koettaa Anni.

Mutta Heikki selittää tuskastuneena:

— Älä kuuntele niiden sipinää! Niin sanovat nuokin tuolla ylhäällä. Mitä tahansa te sanotte tai mitä minä sanon, ne heti vastaavat samoin sanoin tai sitten panevat ilkeästi vastaan. Te ette voi ymmärtää, miten kauheaa se on ...

— Voi, Heikki raukka. Mitä äiti nyt sanoo, kun saa kuulla, että sinulle on käynyt noin? Hän on tullut niin oudoksi ja hiljaiseksi viime aikoina, niin väsyneeksikin. Olisi onnellista, jos Jumala kutsuisi hänet jo lepoonsa. Hänellä on liian paljon suruja, hän ei jaksa niitä kantaa.

Annin ääni on murtumaisillaan. Mutta Heikki keskeyttää hänet:

— Tiedätkö, mitä menninkäiset sanovat. Että Heikki kuolee ennen kuin äiti!

— Niinkö ne sanovat? Uskotko sinä sen sitten?

— Totta kai. Kyllä ne sen tietävät.

— Etkö sinä pelkää?

Heikki vaikenee. Näyttää kuin hän ei haluaisi paljastaa sisintään.

— Sinun ei pitäisi juoda, Heikki.

— Ei, ei pitäisi.

— Miksi sinä sitten juot?

Annin kysymykset vaikuttavat lapsellisilta toisen järkyttävän kohtalon edessä. Mutta Heikki koettaa kuitenkin selittää:

— Minun — minun täytyy

— Miksi et rukoile?

— Luuletko, etten rukoile! Mutta Jumala on hyljännyt minut saatanan haltuun. Sanotaanhan Raamatussakin, että niin saattaa tapahtua joskus.

Mutta nyt Anssi puuttuu puheeseen.

— Erehdyt, veljeni, ei Raamatussa niin sanota. Ei Jumala heitä ketään saatanan haltuun, vaan tahtoo kaikki sulkea armohelmaansa.

— Kerronko sitten sinulle, että olen tosissani yrittänyt tehdä parannusta. Liityin erääseen raamattu- ja rukouspiiriinkin. Mutta kun kerran menin sinne ja satuin olemaan hiukan hutikassa, kun minun oli ollut pakko ottaa pieni ryyppy, koska oli sietämättömän kylmä ja ruumista pakotti, niin he ajoivat minut ulos, ei tietenkään millään kädessä heilutettavalla, vaan sanansa ruoskalla. Olin luullut, että he eivät mitään huomaisi, mutta he huomasivat kuitenkin ja sanoivat, että minut oli heitettävä saatanan haltuun. Ja kohta sen jälkeen tulivat nämä menninkäiset. Minä ymmärrän, että saatanan lintuja nämä ovat!

Anssi ja Anni kuuntelevat järkyttyneinä Heikin kertomusta.

— Sano heti, missä se sellainen rukouspiiri on. Kyllä minä niille näytän!

Mutta Heikki ei suostu ilmaisemaan enempää.

Annin järkytyksellä ei ole rajoja. Anssi toimittaa hänet toiseen huoneeseen. Hän ei saa kuunnella enempää Heikin kauhukertomuksia.

Anssi päättää toimittaa Heikin hermosairaalaan. Hän lähtee kaupungille pannakseen alulle asian vaatimat toimenpiteet. Mutta hänen lähdettyään alkaa Heikkikin tehdä lähtöä.

— Minne sinä aiot? Ollaan vain täällä kotona, täällähän sinunkin on hyvä olla, puhuu Anni maanitellen.

— Minä vain menen hiukan haukkaamaan raitista ilmaa.

— Älä viivy kauan. Liisa laittaa aamiaista. Se on valmiina tunnin kuluttua.

— Enhän minä niinkään kauan, tulen ihan tuossa tuokiossa.

Heikillä näyttää olevan kova kiire jonnekin. Hän vaikuttaa tuskaiselta ja hätäiseltä. Enempää kuuntelematta Annin puheita hän työntyy ovesta ulos ja kiirehtii alas portaita.

Ulos tultuaan hän huomaa kauhukseen, että ilma on täynnä menninkäisiä. Hän on laskevinaan nopeasti, kuinka monta niitä oikeastaan on: Kolmatta sataa! Ainakin kolmatta sataa! Kauhu valtaa hänen mielensä — noin paljon niitä ei ole koskaan ennen ollut! Noin monelle hän ei mitenkään jaksa pitää puoliaan! Pakoon! Pakoon! Mutta koko lauma kiitää hänen perässään kuin musta pilvi. Hän juoksee henkensä edestä. — Äiti! Äiti! Hätähuuto pääsee hänen huuliltaan kuin lapsena ennen, kun hän oli eksynyt metsään ja illan varjot alkoivat huomaamatta langeta sen himmeihin uumeniin. Nytkin hänelle selviää, että hänen on päästävä kotiin, äidin luokse. Siellä on hyvä olla, siellä ei tarvitse pelätä mitään. Äidin läheisyyttä pakenevat kaikki pahat voimat.

Hän juoksee suoraan asemalle kuin henkensä edestä. Sattuukin niin, että juna on juuri lähdössä siihen suuntaan, missä koti on. Hän hyppää junaan, kun se on jo liikkeessä, syöksyy suoraan vaunuun ja vetäisee oven paukahtaen kiinni.

Voitonriemuinen hymy leviää hänen kasvoilleen. — Vihdoinkin pääsin niistä! — Onnellisena hän istahtaa vaunun äärimmäiseen nurkkaan ollenkaan huomaamatta, että kaikki katselevat häntä kummastellen.

Mutta samassa ovi aukeaa ja junailija tulee sisään tarkastamaan matkalippuja. Voi kauhistus! Hänen takanaan vaunusillalla näkyy menninkäisten koko kihisevä ja kohiseva joukko! Ne ryntäävät nyt sisälle avoimesta ovesta ja täyttävät koko vaunun. Ja ne nauravat, nauravat kuin villityt ...

Kauhistuneena Heikki hyppää pystyyn ja alkaa huitoa ympärilleen kuin mielipuoli. Hänet otetaan kiinni, viedään konduktöörin vaunuun ja sidotaan. Hän tuntee olevansa kuin helvetissä. Mutta menninkäiset vain nauravat! Kaikkein isoin niistä, päämenninkäinen, istuutuu hänen jalkojensa päälle ja nauraa niin, että vedet silmistä kierivät ja pienet tappisarvet pullistuvat päästä. Heikki luulee jo loppunsa tulleen. Mutta silloin vanha junailija tulee siihen ja sanoo ystävällisesti:

— Siunaa nyt itsesi, poika parka, ja koeta nukkua, niin matka sujuu nopeammin.

Siitä Heikki rukoilemaan. Ensin hän ei muista muuta kuin »Levolle lasken, Luojani», mutta sitten hän alkaa rukoilla oikein toden perästä. Osaahan hän, onhan hän rukoillut ennenkin. Siinä rukoillessaan hän muistaa, että Jeesus ajoi aikoinaan riivaajat sikoihin. Ja hänkin ärjäisee ympärillään kihiseville menninkäisille:

— Jos ette nyt häviä siitä, niin teidät ajetaan sikoihin!

Siitä ne säikähtävätkin ja lehahtavat ylös kattoon, jossa sitten alkavat itsekseen hiljaa sipistä.

Kun junailija huomaa, että Heikki on hiukan rauhoittunut, alkaa hän varovasti kysellä hänen henkilöllisyyttään. Hän pääseekin perille kaikesta haluamastaan. Seuraavalla asemalla, jossa on pitempi pysähdys, soitetaan Heikin kotiin, että tietävät tulla häntä asemalle vastaan.

Kun juna saapuu kotiasemalle, on isä hevosen kanssa vastassa. Nöyrästi Heikki nousee rattaille ja kertoo isälle kuulumisensa tämän taitavasti kysellessä. Jukka huokaa ras-

kaasti. Näinkö piti hänen poikiensa käydä? Näinkö kovan koulun huonot vanhemmat ja kasvattajat tarvitsevat, että Jumala heistä mieleisensä saisi? Vai mikä tällä kaikella on tarkoituksena — tai onko tarkoitusta ollenkaan? Mutta pojalleen hän sanoo:

— Älä enää ole peloissasi. Jumala on voimallinen karkottamaan kaikki pimeyden henget. Turvatkaamme häneen.

Annikka on portailla vastassa. Hänen heikkoutensa on poissa, hän on uljas ja vahva taas — kuten aina silloin, kun hänen rakkaansa ovat vaarassa. Kun toiset ovat heikkoja, on hänen asianaan vahvana oleminen. Rauhallisesti hän tarttuu poikaansa kädestä ja sanoo:

— Tule Jumalan siunatussa nimessä, poikani.

Heikin sydämeen valahtaa sanoin kuvaamaton rauha. Sellaista hän ei ole kokenut pitkiin aikoihin.

Mutta menninkäiset eivät jätä häntä kuitenkaan rauhaan, vaikka ne pysyttelevät loitompana ainakin silloin, kun äiti on lähellä. Heikki kuulee niiden sipisevän:

— Tuonne me ei mennä, siellä on profeetta. — Profeetta — mikä se sellainen on? joku kysyy. — No, etkö nyt tuota tiedä, se on sellainen Jumalan ihminen. — Ei mennä sitten, ei mennä sitten

Heikki panee merkille, että sipinä hiljenee ja menninkäiset vetäytyvät piiloon.

Mutta hetken kuluttua ne jälleen käyvät röyhkeiksi. Äiti on keittänyt saippuaa ja pannut saippuapalat laudalle ylös laipionrajaan kuivumaan. Yht'äkkiä Heikki huomaa, että koko lauma liehuu siellä äidin saippuoiden kimpussa. Itse päämenninkäisellä on suuri veitsi kädessä, jolla se alkaa leikellä saippuaa ja jakaa sitä toisille.

— Äiti, äiti, nyt ne vievät teidän saippuanne! parkaisee hän hädissään.

Annikka on heti tilanteen tasalla. Hän sieppaa pitkän varsiluudan ja alkaa hosua näkymättömiä menninkäisiä ulos avoimesta tuvan ovesta. Heikki osoittelee niitä sormellaan:

— Tuolla niitä on vielä! Ja tuolla! Ja tuolla!

Ja äiti saa ajetuksi ne kaikki ulos ovesta.

Silloin Heikki hymyilee kauniisti ja painuu vuoteelleen, jossa hän nukkuu sikeästi ja heräämättä monta tuntia. Annikka seisoo vuoteen äärellä ja katselee onnetonta poikaansa.

— Hyvä Jumala, ole meille syntisille armollinen, käännä jälleen laupiaat kasvosi meidän puoleemme, anna armosi auringon jälleen paistaa ylitsemme. Hän painuu polvilleen sängyn viereen ja rukoilee ja nyyhkyttää. Helvi katselee häntä järkyttyneenä ovensuupuolella askaroidessaan.

Jukka tulee tupaan. Hänen silmänsä osuvat ensimmäiseksi polvistuneeseen Annikkaan. Hän asettaa lakkinsa naulakolle ja astelee suoraan sängyn luo. Hetken hän seisoo siinä neuvottomana, mutta kumartuu sitten ja tarttuu vaimoaan olkapäistä. Annikka hypähtää seisoalleen ja painautuu Jukan rintaa vasten. Mutta sanaakaan ei pääse hänen huuliltaan, ainoastaan kyyneleetön nyyhkytys värisyttää hänen ruumistaan.

Jukka johdattaa hänet varovasti tupakamariin ja sulkee oven jälkeensä.

Tämän jälkeen seuraa Heikin elämässä kolme kuukautta kestävä aika, jolloin hän on onnellinen ja rauhallinen. Kaikki vaikea näyttää olevan ohitse. Annikankin nääntynyt sydän alkaa elpyä, väliin kirkastaa toivorikas hymy hänen kalpeita kasvojaan.

Jukkakin hengähtää helpotuksesta nähdessään, että Heikin sietämätön jano näyttää sammuneen. Heikki ei ainakaan puhu siitä, eikä Jukkakaan, joka pitää häntä tarkoin silmällä, huomaa mitään epäilyttäviä oireita. Mutta täysin rauhalliseksi ei Jukka uskalla paneutua, sillä hän on nähnyt

elämässä muitakin tällaisia tapauksia: piintynyt alkoholisti tekee parannuksen, pysyy raittiina kolme kuukautta ja lankeaa uudelleen. Miten on Heikin käyvä?

Hänen pahat aavistuksensa toteutuvat. Säännölliseen työhön tottumattomasta Heikistä alkaa yksinkertainen maalaiselämä käydä ikäväksi. Jukka panee merkille, että Heikki menee usein kylälle ja viipyy siellä myöhäisiin iltahetkiin saakka. Eräänä iltana, kun hän ei vielä kymmeneltä ole kotona, istahtaa Jukka tuvan ikkunanpieleen odottamaan poikaa. Hänen täytyy saada puhella hänen kanssaan.

Hän saa odottaa kauan. Kello lyö jo yksitoista, kun hän vihdoin erottaa tumman hahmon lähestyvän taloa ja kääntyvän portista pihalle. Hän kuulostaa korva tarkkana, aikooko poika sisälle tuvan vai saliin johtavan lasikuistin kautta. Porstuassa on aivan hiljaista. Heikki aikoo siis salin kautta. Nopeasti Jukka menee tupakamarin kautta Heikin huoneeseen, vääntää valon palamaan ja jää keskellä lattiaa seisten odottamaan poikaa.

Heikki avaa varovasti kamarin oven, mutta seisahtuu hämmästyneenä nähdessään valon huoneessa. Samassa hän huomaa isän.

— Isä — tekö täällä? Miksi ette ole mennyt nukkumaan?

— Odotin sinua. Minulla on sinulle asiaa. Sulje ovi hiljaa, että et herätä äitiä, ja tule sitten tänne. Minun täytyy saada keskustella kanssasi.

Heikki istuutuu syyllisen näköisenä hänen viereensä pienelle puusohvalle. Jukka huomaa heti, että hänen hengityksensä tuoksuu alkoholille.

— Poika parkani, sinä olet jälleen antanut sormesi pirulle, vaikka tiedät, mikä siitä seuraa.

Heikki on vaiti ja katselee syyllisen näköisenä kenkänsä kärkiä.

— Etkö mitenkään voi hillitä himoasi? Jos et piittaisikaan mitään minun toiveistani, niin äitisi tähden, ja — Jumalan tähden, sillä hän on sanonut sanassaan, että juomari ei peri iankaikkista elämää.

Vanhan miehen ääni värähtelee hänen koettaessaan puhua pojalleen. Hän tietää, että hänen edessään ovat nyt sellaiset voimat, joita ei voiteta inhimillisin keinoin. Hän tietää olevansa kuin kääpiö hirmuisten jättiläisten edessä.

— Sinähän tiedät, isä, että minä olen koettanut koettamasta päästyänikin. Anna minun mennä, isä, ei minusta kuitenkaan koskaan miestä tule. Unohda, että sinulla on koskaan ollut tämännimistä poikaa. Minä en kuitenkaan ansaitse, että minua nimitetään sinun pojaksesi. Onhan sinulla vielä Anssi ja Tapani ...

— Tapani!

— Niin, Tapani. Ossi Kalkehan on sanonut, että Tapani kyllä voittaa sairautensa. Silloin sinulla on kaksi hyvää ja raitista poikaa. Ja Anssille tulee vielä perillisiäkin, varmasti tulee. Isä, lakkaa ajattelemasta, että minä olen sinun poikasi. Parasta, että sinäkin heität minut — saatanan haltuun, niin kuin kaikki muutkin ovat heittäneet ...

— Hiljaa, poika! Jukan nyrkki jyrähtää pöytään. Hän unohtaa, että on yö ja muut nukkuvat. — Lakkaa puhumasta mielettömiä! Minulla ei ole ainoatakaan poikaa hukattavana. Sinun täytyy pysyä miehenä ja sinä pysyt! Sinä pysyt miehenä — jos vain itse tahdot! Jumala tukee sinua.

— Isä, minusta tuntuu, että viinapiru on sellainen, jolle Jumalakaan ei mahda mitään.

Heikin äänessä soi ääretön toivottomuus ja pohjaton masentuminen. Hän kätkee kasvonsa käsiinsä ja itkee hiljaa. Jukka laskee kätensä hänen päälaelleen.

— Me menemme nukkumaan nyt, poikani, yö on puolessa. Hyvää yötä, poikani. Nosta silmäsi vuoriin päin,

josta sinun apusi tulee. Huomenna on kaikki paremmin. Mene nukkumaan nyt, poikani.

Isän mentyä valvoo Heikki vielä kauan samassa asennossa. Hänen ajatuksensa pyörivät hurjana hullunmyllynä, sillä hän tietää olevansa tuomittu. Hänen on mahdotonta nousta. Hän ähkyy hiljaa, ja väliin hänen rinnastaan purkautuu hiljainen vaikerrus. Hän taistelee — taistelee ja — joutuu tappiolle ... Kotvan siinä istuttuaan hän hiipii eteiseen. Siellä hänellä on piilossa jotakin, jonka hän nopeasti tyhjentää suuhunsa. Hetkeksi hän palaa vielä huoneeseensa, kopeloi laatikostaan mukaansa joitakin papereita, täyttää pienen matkalaukkunsa ja katoaa yön pimeyteen.

Kulkiessaan pitkin öistä maantietä asemalle päin hän tietää lopullisesti katkaisseensa kaikki siteet entiseen elämäänsä. Heikki Marttilaa ei enää ole olemassa. On vain kummitus, alamaailman kansalainen, jolla on sama nimi kuin Jukka Marttilan ennen niin toivorikkaalla pojalla.

Niin katoaa Heikki alamaailman sokkeloihin monien muiden tavoin, jotka viinapiru on kietonut pauloihinsa ja tehnyt yhteiskuntaan kelpaamattomiksi, kaikkien lakien alaisuuteen sopimattomiksi olioiksi, joiden elämällä ei ole muuta tarkoitusta kuin tyydytyksen etsiminen sammumattomalle janolle. He tekevät työtä vain suurimmassa hädässä, milloin ei ole muuta keinoa rahan hankkimiseen, he tekevät lumitöitä talvisin ja lorvailevat kesäisin satamissa mahdollisen tilapäisen ansion toivossa. Saadut varat käytetään sitten väkijuomien ostoon, kaikki tasaten ja yhdessä iloiten.

Vain suurimman hädän tullen Heikki turvautuu sukulaisiin, kun häntä ei päästetä yömajaan, kun on tullut liikaa ryypätyksi tai ei ole rahaa sen vertaa, että voisi maksaa yösijastaan: tai kun selässä oleva vaiva kovasti ahdistaa ja mieli tekee lämmintä vuodetta, hyvää kahvia ja ravitsevaa ruokaa. Tai joskus vain siitä syystä, että kaikki tuntuu niin kurjalta ja

inhottavalta, että silmä on väsynyt alamaailman tylsistyneiden ja monien intohimojen runtelemien kasvojen katselemiseen ja mieli tekee edes vilahdukselta nähdä Annin lempeät kasvot ...

Mutta vähitellen tulee aika, jolloin kaikki ovet sulkeutuvat häneltä. Raja hänen maailmansa ja järjestyneen, lakien alaisen maailman välillä kasvaa ylitsepääsemättömäksi. Hän jää ulkopuolelle pimeyteen ja epätoivoon, kunnes

ON MEILLÄ AARRE VERRATON

Pastori Anssi Marttila istuu aamukahvinsa ääressä eräänä lauhkeana, lämpimänharmaana lauantaiaamuna maaliskuun loppupuolella. Aurinkoa ei näy, mutta sen läsnäolo on tuntuva. Ilma tuoksuu keväälle. Kaduilla ei näy lunta juuri ollenkaan. Siellä täällä villanpehmoisten pilvien lomassa näkyy suikale sinistä taivasta. Tarvittaisiin vain aavistuksen verran lisää tuulta, niin taivaankansi olisi puhtaansininen ja aurinko paistaisi koko keväisellä loistollaan.

Anni on juuri lähtenyt aamuostoksille. Anssi on nukkunut tänä aamuna myöhempään, sillä edellisenä iltana hän on palannut matkalta myöhäisellä junalla. Heillä oli ollut evankelioimispäivät maaseudulla.

Anssin kasvoilla on vakava huolen leima. Hiusrajassa ohimoiden kohdalla olevat syvät lahdekkeet lisäävät otsan korkeutta. Silmät vaikuttavat suurilta, ehkä liiankin suurilta. Hänen kasvonsa ovat tyypilliset ajattelijan kasvot, mutta niissä on myös uhmaa ja ylimielisyyttä.

Heikin kohtalo harmittaa, hävettää ja murehduttaa häntä. Anni kertoi, että Heikki oli tullut heille eilen niin päihdyksissä ja esiintynyt niin sopimattomasti, että Annin oli täytynyt soittaa poliisi hakemaan hänet pois. Sillä lailla! Niin pitkälle on siis tultu, että oma veli on poliisivoimin häädetty pois hänen kotoaan. Ja Anssi tietää, että tämä ta-

paus ei ole ainoa laatuaan, vaan että näin on tapahtunut joskus ennenkin

Mikä Heikki-rukan loppujen lopuksi perii?

Hänen on nyt kuitenkin pakotettava ajatuksensa pois kotoisista huolista ja koetettava syventyä huomispäivän tehtäviin. Hän on lupautunut puhumaan Kansan Kristillisen Yhtymän vuosijuhlassa ja nyt hänen pitäisi valmistaa puhettaan. Hänestä on ollut tällä kertaa hiukan vastenmielistä juhlapuhujaksi lupautuminen, sillä Kansan Kristillinen Yhtymä on verrattain nuori ja tuntematon yhdistys. Mutta kun juhlapaikaksi on saatu tuomiokirkko ja kaikki toiset ohjelmansuorittajat ovat tunnettuja nimiä, on hänkin viimein suostunut.

Hän silmäilee aamulehteään ja toteaa tyytyväisenä, että ilmoitus huomisesta juhlasta on kahdessakin paikassa, sekä tavallisten kirkollisten joukossa, että myös huomattavalla paikalla etusivulla.

Hän lukee etusivun ilmoituksen huolellisesti. Mutta äkkiä hänen korviaan alkaa kuumottaa: pettävätkö hänen silmänsä, vai eikö hän osaa lukea oikein? Hän lukee ilmoituksen uudelleen tarkemmin ja vielä kolmannen kerran sana sanalta, täydelleen varmistuakseen sen sisällöstä. Hän ei voi estää, että hänen kasvoilleen hulvahtaa suuttumuksen puna, kun hän lopullisesti varmistuu siitä, että hänen nimensä puuttuu ilmoituksesta. Muut esiintyjät ovat mainitut oikein lihavalla, liturgina toimivan kirkkoherran nimi, samoin laulajattaren, sellotaiteilijan ja kuoronjohtajan nimet. Suutahtaneena hän rientää työhuoneeseensa ja ottaa puhelun Kansan Kristillisen Yhtymän toimistoon.

— Täällä pastori Marttila. Hyvää huomenta. Päivän lehdissä näkyy olevan ilmoitus teidän huomisesta juhlastanne. Panin merkille, että ilmoituksesta puuttuu minun ni-

meni. Onkohan siinä tapahtunut jokin erehdys, vai onko se tarkoituksella jätetty pois?

Kello on hiukan yli yhdeksän, eikä toimistonhoitaja ole vielä saapunut. Nuori apulaisneitonen on puhelimessa. Hän huomaa toisen loukkaantuneen äänensävyn, hätääntyy ja vaivoin saa änkytetyksi vastauksen:

— Oh, niinkö — onko todellakin sattunut sellainen erehdys? Mutta kirkollisissa ainakin oli pastorin nimi, silmäilin juuri lehden.

— Niinpä kyllä, mutta pääilmoituksesta se puuttuu. Toimittakaa uusi ilmoitus sunnuntainumeroon ja katsokaa, että se on täydellinen!

— Kyllä, vastaa vapiseva ääni.

Puhelin sulkeutuu tarmokkaasti, mutta vapiseva neitonen seisoo vielä hetkisen kuuloke kädessään, ennen kuin ymmärtää laskea sen pois.

Toimistonhoitaja saapuu samassa.

— Mikä nyt on? Olet kuin maasi myönyt ja osasi syönyt.

— Pastori Marttila soitti juuri tänne. Hänen nimensä on jäänyt pois ilmoituksesta.

— Mitä sanotkaan? — Toimistonhoitaja sieppaa lehden käteensä ja etsii ilmoituksen. — Miten maailmassa on tällaista päässyt tapahtumaan? Meidän on heti laadittava uusi ilmoitus ja vietävä se lehden konttoriin.

— — —

Pastori Marttila on tunnettu hyväksi puhujaksi. Jo hänen nimensä olisi yksinäänkin taannut juhlalle hyvän yleisömenestyksen. Mutta kun ohjelmansuorittajina on lisäksi tunnettuja taiteilijoita, on itsestään selvää, että kellon lähetessä määräaikaa vierii tasainen musta virta tuomiokirkolle päin. Mutta pastori, joka on lähtenyt kirkkoon kävellen, saadakseen nauttia raittiista ilmasta ja keväisestä säästä, panee merkille, että kaduilla vierii ihmisvirtoja muihinkin suuntiin.

Kyllähän tässä kaupungissa väkeä riittää puolelle jos toisellekin. Elokuvateatterien edustat ovat väkeä mustanaan, sillä näytännöt ovat juuri päättyneet ja uudet alkavat hetken kuluttua, yleisön vaihtuessa parhaillaan. Ravintola Isebelin valaistujen ikkunoiden läpi saattaa havaita sen olevan täynnä viimeistä sijaa myöten.

Vielä hän joutuu kulkemaan Pelastusarmeijan ohitse. Kovasti näkyy sinnekin väkeä työntyvän. Kokous on varmaan jo alkanut, koska laulu kuuluu kadulle saakka: »Ken jo hylkää syntinsä, Golgatalle kiiruhtaapi...» Kyllä varmaan tuollainenkin paikka on hyvä olemassa. Missä jätkät istuisivat, ellei olisi Pelastusarmeijaa? Parempi on, että istuvat siellä kuin kapakoissa. Ja varmaan tuontapainen uskonnollisuuden ilmenemismuoto paremmin heille sopiikin. Jospa Heikkikin Niin, varmasti tuolla voitaisiin Heikkiäkin auttaa ...

Anssi on hyvä puhuja, mutta tänä iltana hän ylittää itsensä. Kun hän nousee saarnatuoliin ja näkee avaran temppelin olevan täynnä viimeistä sijaa myöten, hänestä tuntuu, kuin mahtava voima ottaisi hänen koko olemuksensa valtoihinsa. Hänen puheensa aiheena on vertaus kymmenestä neitsyestä.

— Tämä vertaus puhuu puoliyön hetkestä, joka kerran koittaa yli koko maanpiirin. Me näemme nyt jo, kuinka illan varjot hiipivät yli maan. Maailmallistuminen on käynnissä kaikilla aloilla, Jumalan lastenkin joukossa. Pian levittää yö mustat siipensä ja ihmiskunta nukkuu jumalattomuuden unta. Koko seurakunnan valtaa kumma uneliaisuus, ei maista sana, ei laulut, ei rukous. Koko hengellinen elämä lakkaa. Tulee yö, jolloin kaikki nukkuvat.

Anssilla on tunne, kuin hän itsekin olisi kuulijain joukossa ja kuin tuomion vasara takoisi hänen sisintään raskain

lyönnein. Hän näkee itsensä niiden joukossa, joiden hengenelämä on kuivunut, öljy loppunut, lamppu sammunut. Mutta tätä tunnetta kestää vain siihen asti, kun hän sanoo amenensa. Sakastiin päästyään hän tuntee ilon ja ylpeyden aallon pyyhkäisevän lävitseen.

Kirkkoherra onnittelee häntä puristaen lämpimästi hänen kättään: — Sellaista saarnaa ei ole vielä ennen tässä kirkossa kuultu.

Kansan Kristillisen Yhtymän esimieskin tulee häntä kiittämään: — Oli todella suuri onni meille, että saimme pastorin tänne puhumaan. Onko teillä lasku mukananne, voisin heti suorittaa palkkionne.

Anssi ojentaa hänelle laskun. Hänellä ei ole aikaa jäädä kuuntelemaan muuta ohjelmaa, sillä hän on luvannut vielä tänä iltana puhua eräässä toisessa tilaisuudessa.

— — —

Sinä iltana hänen on vaikea päästä uneen. On kuin saarnan aikana ollut merkillinen tunne valtaisi hänet uudestaan. Tuntematon ääni vaatii häntä tilille: Katso, ettet sinä, joka muille julistat, joudu itse hyljätyksi. On kuin Jumalan sanan totuudet ensimmäistä kertaa vaatisivat häntä henkilökohtaisesti tilille, nuo vanhat totuudet, jotka ovat hänelle läpeensä tutut ja joita hän on niin monet vuodet saarnannut.

Yht'äkkiä hän tuntee kipeää tarvetta nousta lukemaan Raamattuaan, lukemaan sitä sielunsa ravinnoksi, ei saarnaa valmistaakseen tai artikkelia laatiakseen. Hänen on nyt nälkä, Jumalan sanan nälkä.

Hän nousee, sytyttää yölampun, heittää yönutun hartioilleen ja pistää tohvelit jalkoihinsa. Sitten hän rientää kirjoituspöytänsä luo ottaakseen salkustaan Raamattunsa. Mutta salkku on poissa. Anni varmaan on korjannut sen jonnekin. Hän etsii salkkuaan kaikkialta, mutta turhaan.

No, onhan talossa muitakin Raamatuita. Hän etsii kirja-

hyllystään, jossa niitä on ainakin puoli tusinaa eri painoksina ja käännöksinä, on useampikielisiäkin. Mutta ihme ja kumma: hän ei nyt löydä ainoatakaan niistä! Muita kirjoja on yllin kyllin, miltei kaikilta tietämisen aloilta, mutta ei ainoatakaan Raamattua eikä Uutta Testamenttia!

Kylmä hiki nousee hänen otsalleen. Mitä tämä merkitsee? Kuka on kerännyt Raamatut hänen kirjastostaan?

Hän muistaa eilen pistäneensä pienen englanninkielisen Uuden Testamentin arkipukunsa taskuun. Hän oli aikonut näyttää siitä virkaveljelleen erään kohdan, josta he kerran olivat keskustelleet ja olleet erimielisiä. Hän rientää nopeasti vaatekaapille ja haparoi kirjaa arkipuvun taskusta. Mutta sitä ei ole siellä! Hän tutkii huolellisesti kaikki taskut, mutta kirja pysyy poissa!

Hän ei ymmärrä tätä. Tuskan vallassa hän kiiruhtaa takaisin työhuoneeseensa. Jospa hän kuitenkin löytäisi salkkunsa, joka oli eilen ollut hänen mukanaan Kristillisen Yhtymän kokouksessa. Kas vain — tuolla se onkin! Kuinka se on joutunut ikkunalle, puolittain ikkunaverhojen taakse, mistä sitä on vaikeata huomata?

Hän tarttuu salkkuunsa kuin nälkäinen leivänpalaan. Mutta siellä ei ole hänen Raamattuaan. Se on poissa!

Hän seisoo kuin kivettyneenä salkku kädessään. Sitten hän rientää juosten uudelleen kirjahyllyjen luo: virsikirjoja — ainakin virsikirjoja siellä on, suuria ja pieniä, vanhempia ja uudempia laitoksia! Kaiken järjen nimessä niitä pitää olla hyllyissä. Mutta hän ei löydä ainoatakaan! Hän penkoo kaikki hyllyt, kopeloi kirjarivien taustat, etsii kaikkialta. Koko talossa ei ole ainoatakaan virsikirjaa!

Nyt hän alkaa etsiä muita hengellisiä kirjoja. »Kristityn vaellus»? Mihin sekin on joutunut? Hänellä oli niitä kaksikin kappaletta, toinen upea kuvitettu painos, jonka hän oli saanut äidiltä rippilahjaksi, toinen uudistettu laitos, siro, pie-

nikokoinen, joka oli painettu erikoisen hyvälle paperille. Mutta nyt hän ei löydä kumpaakaan.

Vihdoin hänen täytyy uskoa, ettei hänen kirjastossaan ole ainoatakaan hengellistä kirjaa, ei ainoatakaan riviä Jumalan sanaa. Tämä toteamus täyttää hänet tyrmistyttävällä kauhulla. Hän ei voi ymmärtää, mistä tämä kauhea asiantila johtuu.

Päivä on valjennut tällä välin. Anssin mieleen välähtää onnellinen ajatus: hän menee kirjakauppaan ja ostaa itselleen Raamatun ...

Hän pukeutuu nopeasti, kiiruhtaa lähimpään kirjakauppaan ja pyytää saada ostaa Raamatun. Myyjätär, punahuulinen ja punakyntinen neitonen, rientää etsimään hänelle hänen pyytämäänsä kirjaa. Neiti viipyy kauan. Anssin mielestä minuutit kuluvat sietämättömän hitaasti. Vihdoin neiti palaa.

— Valitan, mutta meillä ei ole varastossa kirjaa, jota pyysitte. Tiedustelin kustantajaltakin, mutta sieltä vastattiin, että painos on lopussa eikä uuden ottamisesta ole tietoa. Ehkä jossakin muualla olisi vielä muutama kappale jäljellä.

Anssi seisoo neuvottomana tiskin luona.

— Neiti, lainatkaa minulle oma Raamattunne vaikka viideksi minuutiksi, hän pyytää tuskissaan.

— Ei minulla ole Raamattua, ei ole koskaan ollutkaan, sanoo myyjätär niskojaan nytkäyttäen, ja hänen huulilleen ilmestyy pilkallinen hymy.

— Mutta jokaisella ihmisellähän pitää olla oma Raamattunsa!

— Vai niin. Miksi teillä ei sitten ole?

— Minä olen kadottanut omani, Anssi änkyttää.

Nainen naurahtaa jälleen pilkallisesti, ja hänen kasvoilleen leviää ilkeä ilme. Anssi tuntee kylmät väreet selässään ja kiiruhtaa ulos myymälästä.

Sen päivän hän kuluttaa kulkien kaikki kaupungin kirjakaupat, mutta missään ei ole Raamatuita. Hän etsii antikvaareista ja yleisistä kirjastoista, mutta yhtä turhaan. Sitten hän käy kaikissa tuttavissaan, mutta ihme ja kumma: kenelläkään ei ole lainata hänelle Raamattua!

Käsittämätöntä!

Hän istuutuu kirkon portaille ja koettaa muistutella mieleensä joitakin Raamatun totuuksia. Jos ne nyt muualta ovatkin kadonneet, on niitä kuitenkin yllin kyllin hänen päässään — onhan hän aina ollut hyvämuistinen. Nytpä se koituisikin hänelle suureksi avuksi! Hänen on kirjoitettava kaikki, mitä hän muistaa Raamatusta!

Innoissaan hän rientää kotiin ja istuutuu kirjoituskoneensa ääreen. Ensimmäisenä muistuu hänen mieleensä Aamos-profeetan 8 luvussa olevat säkeet:

»Katso päivät tulevat, sanoo Herra, Herra, jolloin minä lähetän nälän maahan, en leivän nälkää enkä veden janoa, vaan Herran sanojen kuulemisen nälän. Silloin he hoippuvat merestä mereen, pohjoisesta itään. He samoavat etsien Herran sanaa, mutta eivät löydä.»

Hän naputtaa sanat paperille koettaen muistaa jatkoa, mutta hän ei muista enempää, ei muista ainoatakaan sanaa, ei mistään Raamatun kohdasta. Vihdoin hän tuskastuu muistuttelemaan ja jää tylsänä tuijottamaan eteensä.

Mutta äkkiä hänen mielensä kirkastuu. Joskaan hän ei voi lukea Jumalan sanaa eikä muista siitä mitään, niin hänhän voi kuitenkin mennä sitä kuulemaan! Hän lähtisi iltakirkkoon. Mutta samassa hän muistaa, että on maanantai eikä tänään ole iltakirkkoa. Hän hakee lauantaisen lehden ja tutkii tarkkaan kirkolliset ilmoitukset — ei missään mitään ennen keskiviikkoa! On sentään — Pelastusarmeijassa näkyy olevan veljesliiton juhla. Mikähän sekin on olevinaan? Varmaan jonkinlainen illanvietto yömajan miehille.

Mutta kai ne sentään siellä Jumalan sanaa puhuvat ja laulavat. Miten ne lauloivatkaan eilen...? »Ken jo hylkää syntinsä, Golgatalle kiiruhtaapi? Ketäkään ei estetä, sillä kaikki tulla saapi.»

Mutta miten hän ilkeää istua siellä yömajan miesten joukossa? Eihän se mitenkään sovi hänen arvolleen ... Pitäisi oikeastaan lähettää Heikille sana. Tuo laulu sopisi niin hyvin Heikille. Mutta onko hänelläkään, Anssilla, nyt aikaa odottaa keskiviikkoiltaan, jolloin pääsisi johonkin oikeaan kirkkoon kuuntelemaan jonkun virkaveljen puhetta? Siihen ei todellakaan ole nyt aikaa. On tosi kysymyksessä!

Hän kiiruhtaa ulos, ja unohtaen kokonaan, että hänen piti viedä sana Heikille, hän suuntaa askeleensa kokoushuonetta kohden. Kello on jo hiukan yli alkamisajan. Ihme, ettei kuulu jo laulua ja rummunpärinää.

Mutta lähemmäksi tultuaan hän havaitsee, että huone on pimeässä ja vahva rautasalpa oven päällä. Pettyneenä hän kääntyy takaisin. Mutta samassa hän huomaa suuresti ilahtuneena, että läheisestä kirkosta loistavat valot. Riemuissaan hän suuntaa askeleensa sinne.

Kirkko on väkeä tulvillaan, aivan ääriään myöten täynnä. Mutta muuten näyttää kaikki kummallisella tavalla muuttuneelta: alttari on kokonaan poissa, ja kuorin perällä on valkea vaate. Samassa alkavat urut soida. Mikä virsi tuo onkaan? Hän ei muista sitä koskaan ennen kuulleensa
Mutta sehän ei olekaan virsi! Eivätkä ne olekaan urut, jotka soivat — sehän on orkesteri! Mitä kummaa, valot himmenevät ja sammuvat sitten kokonaan ... Samassa hän käsittää, että kirkossa näytetään elokuvia!

Vai onko hän erehdyksessä joutunut väärään paikkaan? Hän ryntää ulos ja tutkii tarkkaan rakennusta ulkoa päin. Kyllä tämä tuttu paikka on, monet kerrat hän on täällä saarnannut.

Kuinka tämä kaikki on mahdollista? Kauhu valtaa hänet niin kokonaan, ettei hän jaksa ottaa askeltakaan, vaan lyyhistyy kirkon portaille ja jää siihen istumaan ymmärtämättä mitään.

Siinä istuessaan tulee hänen mieleensä eilinen saarnansa. Oliko se todellakin eilen? Hänestä tuntuu siitä olevan jo vuosia. Ajantaju tuntuu kokonaan kadonneen häneltä. Onko totta, että vielä eilen tämäkin kirkko palveli oikeaa tarkoitustaan, että täällä saarnattiin Jumalan sanaa? Onko niin, että nyt sitä ei enää saa kuulla missään? Hän lähtee kiertelemään kaupungilla ja tekee sen kauhistuttavan havainnon, että kaikki kirkot ovat muutetut huvittelupaikoiksi!

Hän juoksee hätäisesti Siloa-rukoushuoneen luokse, sinne, missä kaupungin parhaiden saarnamiesten sanotaan olevan. Hän muistaa jostakin kuulleensa, että siellä on maanantaisin seurakunnan sisäinen rukouskokous. Hän toivoo hartaasti, että hänetkin päästetään sisälle, vaikka hän ei kuulu sisärenkaaseen.

Mutta talo on pimeänä. Kadulla seisoo joitakin nuoria miehiä savukkeet hampaissa.

— Eikö tässä pitäisi olla jokin rukoushuone?

— On tässä kuulemma joskus ollut, mutta nyt tässä on alkoholiliikkeen varasto.

Hän lähtee masentuneena laahustamaan kotiin päin. Kadunkulmassa hän tapaa virkaveljensä rovasti Tarkiaisen. Sanoinkuvaamaton helpotus täyttää hänen mielensä.

— Voisitko lainata minulle Raamattuasi, olen hukannut omani?

— Raamatun? Tahtoisinpa tietää, kuka tänä aikana voi lainata sinulle Raamatun, eihän niitä ole missään. Etkö tiedä, mitä on tapahtunut?

— Kuinka sen tietäisin, mutta jotakin kauheata sen täytyy olla.

— Enemmän kuin kauheata: Ylkä on tullut kuin varas yöllä, ja ne jotka olivat valmiit, ovat menneet hänen kanssaan.

— Ja me olemme jääneet!

— Niin, me olemme jääneet — sinäkin, joka olit niin hyvä saarnamies. Jumalan sanaa ei ole nyt missään saatavana. Kauhea yö on tullut. Pian alkavat pimeyden työt raivota yli koko onnettoman maanpiirin. Voi meitä, miksi emme olleet valmiit!

— Tiedätkö ketään, jotka olivat valmiit?

— Tiedän. Vaimoni on kadonnut. Hän piti aina öljyä lampussaan. Meidän talonmiehemme vanha äiti ja naapurimme kymmenvuotias tytär...

— Ja me, jotka muille saarnasimme, olemme itse jääneet osattomiksi autuudesta. Voi meitä, voi!

Anssi raahustaa raskain askelin kotiin. Hän tapaa Annin itkemässä.

— Voitko käsittää, että Liisa on lähtenyt tiehensä hyvästiä sanomatta! Sitä en olisi hänestä ikinä uskonut! Mistä me nyt saamme uuden apulaisen, sillä kukaan ei halua palvelukseen, kaikki pyrkivät tehtaisiin?

Anssi ei vastaa mitään, ei jaksa vastata. Hän muistelee kirkassilmäistä Liisaa, joka aina iloisena hääräsi keittiössä. Hänellä oli tapana laulaa askareita suorittaessaan. Mikä olikaan se laulu, joka oli hänelle niin mieluinen ja jota hän usein lauloi: »Vain sun veres Jeesus on turvana mulla...» Enempää Anssi ei muista. Hän istuutuu pöytänsä ääreen ja tuijottaa kirjoituskoneessa olevaa liuskaa, jossa on julmat sanat: »He hoippuvat merestä mereen, pohjoisesta etelään. He samoavat etsien Herran sanaa, mutta eivät löydä».

Hän painaa päänsä kirjoituspöytää vasten ja purskahtaa katkeraan itkuun.

Siihen hän herää.

Hän on kauttaaltaa hiestä märkä ja hänen korvissaan soi kuin tuomiotorven ääni. Kestää kotvan, ennen kuin hän tajuaa, että kaikki on ollutkin unta. Kun se täydelleen hänelle selviää, hän sytyttää lampun ja hakee Raamattunsa kirjoituspöydältään. Hän puristaa sen rintaansa vasten, lankeaa polvilleen ja rukoilee kauan ja palavasti. Siitä tulee ankara rukouskamppailu, oikea Jaakobin paini, jossa selvitetään välit ylöspäin.

Aamuvalo leviää kaupungin ylle, ennen kuin hän nousee rukousasennostaan lyötynä ja vamman saaneena, kuten Jakob muinoin taisteltuaan enkelin kanssa Jabbok-virralla. Mutta hänkin nousee voittajana, hänellä on nyt rauha. Hän on uudestisyntynyt mies.

Kun he viettävät aamuhartautta sinä aamuna, hän laulaa valitsemaansa virttä niin hartaana, että Anni ja Liisa kuuntelevat sitä ihmetellen:

On meillä aarre verraton.
Se kalliimpi on kultaa.
Ja kivet kalliimmatkin on
sen rinnalla vain multaa.
Tää lahja kallis taivahan,
tää parhain aartehemme,
on pyhä sana Jumalan,
sen saimme omaksemme.

VÄLISOITTO

Martta Liira, paikkakunnalle vasta saapuneen asemapäällikön rouva, istuu ruokasalissaan kirkkaana kesäaamuna vähää ennen juhannusta. Hänen miehensä on poistunut konttoriinsa ja jättänyt vaimolle äsken postissa tulleen kirjeen. Hän kaataa itselleen kolmannen kupin kahvia ja sen juotuaan jää pitkäksi aikaa istumaan avattu kirje kädessään. Hänellä on yllään sinikukallinen musliinipuku valkoisin kauluksin ja hihankääntein. Hän on kooltaan pienikokoinen ja lihavahko nainen. Hiukan punertavat hiukset kihartuvat kauniisti hänen kuulakkaanvalkeiden pisamaisten kasvojensa ympärillä.

Kulmakarvojen väliin asettunut pysty ryppy osoittaa, että kirje on antanut hänelle ajattelemisen aihetta. Kirje on veljeltä. Hän kirjoittaa, että hänen Lasse-poikansa on saanut ehdot matematiikassa. »En ymmärrä, mitä meidän nyt pitää tehdä hänen kanssaan. Hänen pitäisi terveytensä vuoksi ehdottomasti saada olla maalla, mutta ehdot sitovat hänet kaupunkiin. Etkö sinä voisi ottaa häntä hoiviisi kesän ajaksi? Kun itse olet ylioppilas, niin varmaankin voisit ohjata häntä, että hän läpäisee kokeissa? Tai ehkä Edvinillä on sen verran aikaa? Pankaa poika vastalahjaksi tonkimaan puutarhaanne, vaikka kyllä minä maksankin, sekä kulut että vaivat, kunhan suostutte.»

Siinä sitä ollaan! Kaikkea se velimies luulee — että minä muka pystyisin ohjaamaan seitsemännen luokan matematiikassa! Itsekin nipin napin selvisin ylioppilaskirjoituksista. Eikä Edvinillä ole aikaa, sen tiedän. Mutta toisaalta pitäisi auttaa poika parkaa. Olisi sääli, jos hänen täytyisi matematiikkansa vuoksi hikoilla kuumassa kaupungissa. Jospa täällä olisi joku muu, jonka puoleen voisi kääntyä.

Onhan täällä Tapani Marttila. Missä kunnossa hän nykyään lienee? Olisiko hänestä tuollaisen ehtolaisen ohjaajaksi? Hänhän oli suorastaan ilmiömäisen etevä matematiikassa kouluaikanaan.

Miten pieni onkaan maailma, kun hekin ovat joutuneet tälle samalle paikkakunnalle, entiset luokkatoverit. Mahtaakohan Tapani vielä tietääkään. Tuskinpa — hehän ovat olleet täällä vasta pari viikkoa.

Onkohan siinä perää, että Tapani on mennyt sekaisin, niin kuin täällä kerrotaan? Ei se oikeastaan mikään ihme olisi — sellainen herkkä ja tunteellinen poika — ja joutui sen kevytmielisen Editin kynsiin... mokomankin...

Rouva Liiran ajatukset vierivät kouluaikaan. Tapani oli ollut luokkansa ihastus invaliditeetistään huolimatta. Hän soitti viulua toverikunnan juhlissa ihmeteltävän taitavasti saaden haaveellisten tyttöoppilaiden posket hehkumaan ja sydämet sykkimään tavallista kiivaammin. Hän kirjoitti erinomaisia runoja toverikunnan lehteen, ja se pani suomenkielen opettajan ennustamaan hänelle valoisaa tulevaisuutta.

Taiteellisista taipumuksistaan huolimatta hän oli etevä myös kouluaineissa, varsinkin matematiikassa. Mutta hän ei voinut tanssia, ja se oli tyttöjen mielestä surkeata — olihan hän muilta ominaisuuksiltaan mitä ihanteellisin kavaljeeri. Hän suoritti ohjelmanumeronsa tummana ja kauniina ja poistui kaukaisena ja luoksepääsemättömänä. Hänen men-

tyään tuntui, kuin juhlasali olisi käynyt jollakin tavalla arkisemmaksi ja harmaammaksi.

Ja sitten oli tuo luoksepääsemättömän arka nuorukainen takertunut Edit Tourulaan, joka ei tippaakaan ollut välittänyt hänestä kouluaikana — kuinka olisikaan, sillä Tapanihan ei tanssinut, ja Editille tanssi oli kaikki kaikessa. Kun huhu heidän naimisiinmenostaan oli levinnyt entiseen toveripiiriin, olivat monet aavistaneet, että Edit oli valloittanut Tapanin kunniansa pelastaakseen.

Miten sääli oli poika parkaa! Oliko hän kaiken lisäksi mennyt sekaisin?

Mutta ei hän siltä ainakaan näyttänyt, kun hän eilen oli kyydinnyt pastoriveljeään asemalle. Niin he olivat keskustelleet heidän ikkunansa alla kuin miehet ikään. No, hiukan aralta ja synkältä hän ehkä vaikutti, mutta onko se ihme? Hänelläkö voisi olla noita kauheita huutokohtauksia, joista naapurit tiesivät kertoa?

— Jospa kuitenkin lähtisin häntä tapaamaan. Näkisin itse, missä kunnossa hän on, jos hän hyvinkin voisi ottaa Lassen oppilaakseen kesän ajaksi.

— — —

Tapani on kevään tultua huomattavasti virkistynyt. Johannes on saanut hänestä verrattoman apulaisen. Mullan ja kasvien parissa työskennellessään hän tuntee viihtymystä sisimmässään. Tuskankohtaukset harvenevat harvenemistaan. Hän ymmärtää nyt, miten oikeassa äiti on ollut koettaessaan taivuttaa häntä pysymään maalla. Tänne hän kuuluu, eikä hän koskaan olisi ajatellutkaan kaupunkiin siirtymistä, ellei...

Mutta nyt — nyt se viiltää jälleen — tuskan oka! Miten syvältä se viiltääkään... Se nostattaa valtavan aallon jostakin sielun uumenista — aallon, jonka täytyy kerran tuhota hänet kokonaan. Nyt se jälleen purkautuu hirvittävänä

huutona! Hänen silmissään himmenee — nyt... Mutta samassa erottuu hänen katseelleen kuin sadeusvan läpi kimppu hopeanvalkeita kelloja, ne värisevät hiljaa vuoroin suurentuen ja taas pienentyen — on kuin niistä lähtisi hiljainen helinä, ja ne tuoksuvat...

Hän sipaisee kämmenselällään silmiinsä kiertyneen veden ja huomaa tuijottavansa vastikään kukkaan puhjenneita kieloja, joita he Johanneksen kanssa ovat suurin joukoin siirtäneet läheisiltä rinteiltä alas puutarhaan. He molemmat rakastavat metsäkukkia ja haluavat niitä puutarhaansa upeampien koristekasvien joukkoon. Ehkä kukillakin on jotain opittavaa toisiltaan...

Tuskan aalto painuu pois. Hän seisoo katsellen liikuttuneena noita metsän hartaita pikku lapsia, jotka ovat kauniisti kumartaneet päänsä kuin aloittaakseen rukouksen.

Samassa puutarhaportti narahtaa. Vaaleapukuinen nuori nainen seisoo siinä ja kysyy agronomia.

Tapani punastuu korviaan myöten huomatessaan vieraan tarkoittavan häntä. Hän katsoo ihmeissään naisen kepeästi liehuvia kiharoita ja vaaleaa kesäpukua. Kuka kumma ...?

— Mutta etkö sinä tosiaankaan tunne minua? — Vieraan naurahdus helähtää somasti, aivan kuin kilautettaisiin pientä hopeakelloa.

— Onko se — Martta — Suomalaisesta Yhteiskoulusta?

— Tunnethan vihdoin! Ja eipä olisi ihme, vaikka et tuntisikaan, onhan siitä sentään yli kymmenen vuotta, kun on tavattu.

Tapani pyytää vieraansa puutarhakeinuun. Hän huomaa heti, että Martta tietää hänestä kaiken, ja hän on hyvin kiitollinen, kun tämä ei pienimmälläkään tavalla viittaa menneeseen, muistelee vain nauraen ja hilpeänä entisiä koulumuistoja eikä ole huomaavinaankaan toisen muuttunutta ja

arkaa olemusta. Juuri tuo seikka, ettei hän kysele mitään, panee Tapanin arvaamaan, että hän tietää kaikki.

Martta juttelee vilkkaasti ummet ja lammet ja kertoilee avoimesti omasta elämästään. Hän on joutunut naimisiin rautatieläisen kanssa ja hänen miehensä on nyt täällä asemapäällikkönä. Vasta kaksi viikkoa he ovat olleet seudulla. Heillä on kaksi pientä poikaakin, ja kesäksi tulee tänne hänen veljensä poika, jolla on ehdot matematiikassa. — Etkö sinä, Tapani, ottaisi ohjataksesi hänen lukujaan? Sehän ei olisi sinulle konsti eikä mikään, sinähän olit niin hirmuetevä kouluaikana.

Tapanin kasvot ovat keskustelun aikana huomattavasti valjenneet. Eikö elämä sittenkään ole häntä lopullisesti syrjään sysännyt? Tarvittaisiinko häntäkin vielä? Hiukan epäröityään hän suostuu Martan pyyntöön.

Seuraavana päivänä hän ottaa vastaan oppilaansa. Siitä päivästä alkaa uusi ja valoisampi ajanjakso hänen elämässään. Annikka iloitsee poikansa tervehtymisestä ja kiittää siitä Jumalaa. »Totisesti hänen apunsa on lähellä niitä, jotka häntä pelkäävät.»

Anssi ja Anni tulevat kesälomansa ajaksi maalle, ja Anni ehkä jää koko kesäksi. Kun vain jotenkin saataisiin Heikkikin palaamaan, niin kaikki olisi hyvin. Elämä näyttää jälleen valoisalta ja toivorikkaalta.

Kesän heleät päivät kiitävät ohitse uskomattoman nopeasti. Vasta äsken huojuivat koivujen vihreät ritvat tasaisenvihreinä, mutta nyt niissä kimaltelee siellä täällä kultaisia suortuvia, on kuin salaperäinen käsi niitä öisin sinne ripustaisi. Joenkalvo, joka keskikesän heleinä poutapäivinä heijasteli vaaleansinervin silkkilainein, vyöryy nyt julmansinisenä kuloontuneiden rantojensa välissä.

Syksy on hyvää vuodenaikaa, se on rikas ja runsaskätinen. Se kantaa harteillaan vuoden työn tulokset ja on uupumaisillaan taakkansa painosta. Se on rikas kaikesta, värejäkin se tuhlaa yllin kyllin: kullankeltainen, punaruskea ja helakanpunainen ovat sen mielivärit. Näyttää, kuin se vallan juopuisi värien runsaudesta.

Mutta syksy on pahin: se kuolettaa, tappaa ja tuhoaa. Tämä syksy on erikoisen paha vieras Ala-Pellon rikkaassa talossa. Syksyn pimeiden iltojen mukana pimenee Tapanin sielu jälleen. Hänen oppilaansa suoriutuu hyvin ehdoistaan. Martta kutsuu Tapanin kotiinsa vierailulle osoittaakseen hänelle kiitollisuuttaan ja samalla ollakseen hänelle apuna hänen kamppailussaan sielunsa sairautta vastaan. Mutta Tapani istuu jälleen kamarissaan. Annikka näkee, kuinka hän tuon tuostakin tarttuu molemmin käsin päähänsä ja kuinka hänen rintansa aaltoilee kuin hengenhädässä, samalla kun kurkusta nousee tukahdutettua korinaa.

Tapani taistelee huutokohtauksiaan vastaan.

Sellaisina hetkinä Annikka juoksee saunakamariin, sulkee oven jälkeensä ja lähettää hätähuudon Jumalalle, taivaalliselle Isälle, johon hän on oppinut turvaamaan elämänsä aamusta asti. Mutta miksi Jumala ei nyt kuule häntä? Miksi hän on hyljännyt halvan palvelijattarensa? Taivas on kuin vaskea, kaikki hänen rukouksensa kilpistyvät siitä takaisin — ei yksikään kanna Isän sydämelle! Niin ainakin Annikasta tuntuu.

Tapanin huuto kuuluu yli pihan saunakamariin saakka. Hän huutaa ja valittaa kuin eläin. Voi! Eikö tuon huudon pitäisi kivetkin sääliin liikuttaa! Missä olet Jumala? Auta, armahda!

Anssi ja Anni ovat viettäneet kesälomansa Ala-Pellossa. Sinä aikana syntyi heidän esikoisensa — pikku Elias. Tapani on ollut kuin terve ihminen koko kesän. Mutta kun hänet ensimmäisen kerran kutsutaan katsomaan uutta tulokasta, vauhkoutuu hänen arka sielunsa uudelleen ja huutokohtaukset alkavat jälleen. Nupussaan olevan hennon elämän näkeminen tuo mieleen sen hirvittävän petoksen, jonka alaisena hän eli oman lyhyen onnenaikansa. Syksyn pimenevät illat, mustat sateiset yöt ja huokaavat tuulet ovat sopivaa taustamusiikkia hänen sielunsa synkille tunnoille.

Annikka rukoilee riippuen uskon käsivarsin kiinni Näkymättömässä. Ja vaikka ei kuulu vastausta eikä näy pienintäkään merkkiä siitä, että Jumala kuulisi hänen huutonsa, on tuo suuri »Näkymätön» hänelle sittenkin »Jumalani — minun Jumalani». Mutta kuinka kauan — — —? Kestätkö kaiken sen, mikä tuleva on? Sinun uskosi ja luottamuksesi on tähän asti kyllä kestänyt kaikki koettelemukset — kovatkin. Mutta tiedätkö, että olet joutuva Suuren Mestarin alasimelle — sinäkin? Siellä koetellaan, kestääkö uskosi kulta lopullisesti, kuontuuko siitä todellakin jalo astia

jaloa käyttöä varten, ylistykseen ja palvontaan altis silloinkin, kun on kalleimpansa kadottanut...?

— — —

Talven ensimmäiset hiutaleet leijailevat ilmassa. Seuraa kylmänpurevia pakkasaamuja, ja pian alkavat kulkuset helistä teillä ja kujilla. Puutarha, metsät ja pellot peittyvät kinoksiin. Ihmisten elämä keskittyy yhä enemmän sisälle, kotoisen lämpimän ja takkatulen vaiheille. Annikka-äidin hiukset ovat lumivalkoiset, hänen katseensa sisäänpäin kääntynyt. Tänä talvena hän ei paljoakaan ota osaa askareihin. Hän vain istuskelee ikkunan vaiheilla katsellen metsän tummaa pitsireunusta peltojen takana ja kuinka illan tähdet sytyttelevät taivaalle kirkkaita lyhtyjään, tai kuun valkoista laivaa, joka soutaa esille pilviriutan takaa.

Tapani on täytynyt viedä sairaalaan. Anssi käy häntä katsomassa säännöllisesti kaksi kertaa viikossa. Ossi Kalke on sanonut, että Tapanin sairaus ei ole parantumaton. Paranemisprosessi on käynnissä, se edistyy hiljalleen, mutta varmasti. Huutokohtaukset ovat vähentyneet. Ossi on sitä mieltä, että kevään kirkkaat päivät tuovat Tapanille täyden terveyden. Kyllä hän on vielä väliin lohduttoman synkkä, mutta Ossilla on oma suunnitelmansa. Hän aikoo keväämmällä ottaa Tapanin luokseen asumaan. Hänellä on oma pieni koti kaupungin liepeillä, kaunis valkea huvila vihreiden mäntyjen keskellä. Siellä on soma vinttikamari, josta aukeaa viehkeä näköala länteen päin, yli auringossa kimaltavien metsien ja valkeiden hankien. Siellä, rauhallisen luonnon keskellä, on Tapanin terveys palaava entiselleen.

Anssi on kertonut tästä isälle ja äidille. He molemmat kuuntelevat vaieten. Heidän uskonsa ja luottamuksensa on joutunut liian kovalle koetukselle. Heikki on tietymättömillä teillä ja Tapani vaikeasti sairas. He etsivät syytä itsestään, huonosta kasvatuksestaan, omista erehdyksistään. He kysele-

vät itseltään ja toisiltaan, ovatko he omassa intomielisyydessään kasvattaneet lapsensa elämälle vieraiksi. He ovat kuvitelleet, että kun he tekevät parhaansa ohjatakseen lastensa askeleet elämän tielle, niin kaikki muu sujuu itsestään, heistä tulee ilman muuta sellaisia, jotka varjeltuvat synniltä ja onnettomuuksilta. He ovat sydämensä yksinkertaisuudessa unohtaneet, ettei usko ole kasvatuksen tulos. »Ei se ole sen vallassa joka tahtoo eikä sen joka juoksee, vaan sen joka armahtaa, nimittäin Jumalan». Jos lasten onni ja autuus riippuisi niistä, jotka ovat heidät siittäneet ja synnyttäneet, ei tarvittaisi uudestisyntymistä eikä kilvoitusta, isä ja äiti kyllä kantaisivat heidät käsillään taivaan autuuteen sen jälkeen kun he ensin ovat kyllikseen saaneet nauttia tämän elämän hyvyydestä. Mutta tämä ei ole Jumalan tahto. Jokaisen on käytävä sisälle ahtaasta portista, jokaisen on vuorollaan käytävä suuren Mestarin alasimelle, jossa häntä muokataan ja muovaillaan taivaskelpoiseksi. Mutta tätäpä ei monikaan isä ja äiti ymmärrä. Ja siksi he saavat yhä uudestaan kysellä: miksi, miksi?

Näin Jukka ja Annikkakin kyselevät, mutta vaikka vastausta ei tule, he kuitenkin rukoilevat lakkaamatta lastensa puolesta. Jukalla on talon monet huolet, mutta Annikka näyttää tänä talvena jättäneen kaikki muut työt paitsi rukoilemisen. Taloudenhoidon hän on kokonaan uskonut Helville, luotettavalle ystävälle. Helvi onkin kaikin puolin rotevampi ja kestävämpi. Hän näyttää uupumattomalta. Kaikki on hänen kohdallaan sujunut uskomattoman hyvin. Hänen ainoa lapsensa, Anninsa, on saanut hyvän osan elämässä, paremman kuin poloinen äiti olisi koskaan voinut uskoa, silloin kun hän epätoivoissaan itki äitinsä haudalla. Johannes on vielä terve ja vankka. Heidän elämänsä on todellakin hyvin järjestynyt. Helvi hoitelee ilolla tehtäviään, mutta luo tuon tuostakin huolestuneen katseen Annikkaan, joka

vain istuskelee ikkunoissa, siirtyen sitä mukaa ikkunasta toiseen, kuin auringon kultajuova kulkee. Voi Annikka raukkaa, kun ei vain sekoaisi niin kuin Tapanikin. Se on aina ollut niin herkkähermoinen, jo lapsena oli erilainen kuin toiset, aivan kuin hienompaa ja hauraampaa tekoa. Tapani on näköjään tullut äitiinsä. Kunpa he selviäisivät.

Agronomi Tapani Marttila istuu suuren sairaalan seurusteluhuoneessa ja katselee ulos alastomaan puistoon. Kevät on tulossa. Puutkin jo laulavat kevätlauluja, vaikka maassa on vielä hanki ja tuulen henkäys on kovakourainen. Koivujen ritvat punertavat kevätmahlojensa elähdyttäminä, ja havupuiden vihreys on saanut raikkaamman sävyn.

Mutta Tapanista tuntuu, kuin puut ojentelisivat käsivarsiaan hirvittävän tuskan vallassa. Ne haluaisivat pois tästä kauheasta maasta, jossa ei ole muuta kuin talvea, lunta ja jäätä loputtomiin, jossa kevät ei koskaan koita. Tuokin onneton koivu heiluttaa oksiaan samoin kuin hukkuva ojentelee käsiään mustan virran keskeltä. Auttakaa! huutavat puutarhan puutkin. Ne ovat vankeja niin kuin hekin sairaalan seinien sisäpuolella. Ne ovat juurineen kiinni maassa, pimeässä mustassa mullassa, samalla tavalla kuin hänenkin sielunsa on kiinni jossakin mustassa, kiinteässä, möhkälemäisessä, jonka nimeä kukaan ei osaa sanoa. Puut ovat hulluja, niin kuin he kaikki täällä ovat hulluja...

Hän näkee Ossi Kalkkeen tulevan reippain askelin ovesta. Hänen katseensa on aurinkoinen ja hymynsä iloinen. Että ihminen voikin olla noin iloinen, vaikka puut ulkona huutavat tuskassaan, tempoilevat ja ryskivät koettaen kaikin tavoin päästä irroittautumaan routaisesta maasta, johon ne poloiset ovat sidotut.

Tapani tietää, että ne ovat aikoinaan olleet tämän talon asukkaita, oleilleet näissä huoneissa. Mutta ne ovat yrittäneet vapautua, ja seinien ulkopuolelle ne ovat päässeetkin, aurinkoon ja tuuleen. Mutta sitten tuli kiro, joka sitoi ne maahan mustin lonkeroisin juurisitein. Ja nyt ne poloiset saavat ikuisesti huokailla myrskyssä ja sateessa. Ossikin, jota hän on luullut hyväksi ihmiseksi, saattaa olla iloinen välittämättä vähääkään puitten tuskasta. Tapani vilkaisee syrjäsilmin Ossia, mutta kääntää kohta katseensa ikkunaan, vaikka puitten riehuva tuska on hirveätä katsella.

— Päivää, Tapani, mitä kuuluu? Nyt tulee kevät! Tuuli lakaisee parhaillaan taivaanlakea puhtaaksi pilvistä, että aurinko pääsee paistamaan.

Tapani vilkaisee alta kulmain Ossiin, mutta ei vastaa mitään.

Tohtori huomaa potilaansa mielialan, mutta jatkaa huolettomasti:

— Kuulehan, Tapani, ajattelin pyytää sinua tänään kanssani kävelylle. Lähtisit käymään meillä, olisi jo aika sinun tutustua vaimooni, jota et ole vielä nähnyt. Olen luvannut Lailalle pyytää sinut joskus meille, ja hän on jo monta kertaa kysynyt, milloin tulet. Ehkä lähtisimme tänään, heti päivällisen jälkeen. Vai mitä arvelet?

Tapani katsoo yhä epäillen lääkäriystäväänsä. Hän koettaa selvitellä ajatuksiaan, mutta päätyy siihen, että hullu taitaa olla Ossikin, kun aikoo hullun kotiinsa viedä. Tosin heitä ei täällä sanota hulluiksi, sairaiksi vain, mutta sillä tarkoitetaan kuitenkin samaa. Kyllä hän, Tapani, sen verran ymmärtää. Ja ymmärtää sen moni muukin.

— Niin, Tapani, sinun on hyvä päästä katsomaan, miltä maailma näyttää näiden seinien ulkopuolella. Et ole pitkään aikaan käynyt kotonasikaan.

— Enkä aio pitkään aikaan mennäkään!

Tapanin ääni on jyrkkä. Hänellä on halu kiusoitella Ossia tänään, kun hän rohkenee tuossa näytellä iloisuuttaan, vaikka puut ulkona ähkyvät tuskassaan.

— Älä sano niin. Olen vakuuttunut, että ensi kesän vietät kotonasi, ja uskonpa, ettei sinulla enää sen jälkeen ole asiaa tähän taloon, paitsi jos haluat tulla minua tervehtimään.

Tapanin kasvoille häilähtää valoa. Olisikohan todella niin, kuin Ossi sanoo? Hän on lääkäri, ja kyllä lääkärit tietävät...

— Mennään vain, Ossi. Mutta se Laila — vai mikä hän olikaan...

— Laila, niin, häntä sinun ei tarvitse pelätä. Olen varma, että te kaksi tulette hyvin toimeen keskenänne.

Siitä tulee ihmeellinen ilta. On kirkasta ja valoisaa, tuulikin tyyntyy. He ajavat raitiovaunulla päätepysäkille saakka, josta on noin kilometrin kävely Ossin huvilalle. Nuoret kuuset lemuavat pihkalle ja niiden latvat helottavat punaisina pienten pehmeiden kävynalkujen kaunistamina. Pajuviidat vainioiden takana näyttävät lämpimänruskeilta laskevan auringon valossa, ja tumman metsän reunamia kattavat kuulakansiniset varjot.

Ossi Kalke on ottanut tehtävänsä Jumalan kädestä. Kun hän kulkee huolettoman näköisenä sairaan ystävänsä rinnalla, hän koko ajan rukoilee Jumalalta apua ja viisautta voidakseen parhaimmalla tavalla auttaa poloista ystäväänsä ja pelastaa hänen nääntyneen sielunsa kurimuksesta, johon se on joutunut.

Hänellä on tärkeää ilmoitettavaa Tapanille. Hän tietää, että se tulee vaikuttamaan Tapaniin samoin kuin vaarallinen leikkaus heikkoon potilaaseen. Leikkaus voi onnistua ja pelastaa potilaan hengen, mutta on olemassa päinvastainenkin mahdollisuus. Ja onnistuessakin voi siitä olla vaarallisia

jälkiseurauksia, jotka saattavat koitua tuhoisiksi potilaalle. Ossille on ilmoitettu Tapanin kotoa, että hänen entinen vaimonsa rouva Gebhardt on kuollut auto-onnettomuudessa Ruotsissa samoin kuin hänen miehensä ja poikansa.

Tämä asia hänen nyt olisi ilmoitettava Tapanille. Ja hän päättää tehdä sen tänä iltana, valoisan luonnon keskellä, jossa seinät eivät ole ahdistamassa, vaan jossa henkii Jumalan avaran luonnontemppelin kirkkaus ja rauha. Hän tietää, että tehtävä on vaarallinen, mutta välttämätön, ja hän uskaltaa toivoa, että se koituu vapautukseksi Tapanin ahdistetulle sielulle. Hän rakastaa yhä Editiä tuskallisen kipeällä rakkaudella. Ja joka kerran, kun hänen aivoihinsa eksyy ajatus, että nainen, jota hän on niin paljon rakastanut, on nyt toisen miehen oma, vyöryy tuskan aalto hänen ylitseen aiheuttaen noita hirvittäviä huutokohtauksia, joista hän itse näyttää kärsivän sietämättömästi. Ossi ajattelee, että kun hän saa tietää, että hänen vaimonsa elämä on sammunut, hän jaksaa antaa heille molemmille anteeksi, ja vähitellen tuska häipyy. Hänen tuskansa tulee muuttumaan kaipaukseksi ja sen jälkeen anteeksiannoksi, joka koituu hänen sairaalle sielulleen tervehtymiseksi.

Näin voi käydä, ja näin hän toivoo käyvän. Mutta voi käydä toisinkin — voi käydä niin, että hänen sairaan sielunsa hauras rakennelma luhistuu lopullisesti ja pimenee ainaisiksi ajoiksi... Hyvä Jumala, suuren armosi tähden, katso nyt laupiaasti puoleemme. Sinä, joka olet kaiken terveyden, kaiken ilon, kaiken valon lähde, ole läsnä ja anna apusi!

Lääkärin huvilan punainen tiilikatto pilkahtaa jo vihreiden männynlatvojen lomitse. Sinne on matkaa vain satakunta metriä.

— Tapani, emmekö istahda hetkiseksi tuolle puunrungolle ilta-auringon loisteeseen. Mitenkään ei hennoisi mennä sisälle. On liian kaunista.

Tapani tottelee nöyrästi kuin lapsi. He istahtavat vierekkäin kaatuneen männyn rungolle tiepuoleen.

Ossi katsoo tutkivasti Tapania. Hän panee merkille, että hänen sairaan ystävänsä kasvoilla heijastuu sama rauha, jota luonto heidän ympärillään säteilee.

— Tapani, muistatko, missä kohden Raamattua ovat nuo ihmeelliset sanat: »Ja ehtoolla on oleva valoisaa»?

— En. Onko niinkin Raamatussa kirjoitettuna?

— On kyllä. Se tuli elävänä mieleeni tänä iltana, kun on niin kirkasta, vaikka aurinko on pian maillaan. Tuo Raamatun kohta tosin puhuu elämänehtoosta, joka meille kaikille kerran eteen tulee. Ihmisen elämä saattaa olla pimeä ja paha, mutta niille, jotka uskovat, on olemassa valoisa ehtoo, joka pian kirkastuu uudelleen ihanaksi iankaikkisuusaamuksi.

— Minun on ollut hyvin pimeä...

— Niin, ymmärrän, että sinulla on ollut pimeää sen vuoksi, mitä Edit teki sinulle. Mutta sinun pitäisi koettaa antaa hänelle anteeksi — hän on nyt kuollut.

— Kuollut!

Tapani on ponnahtanut seisomaan ja hänen äänensä vaikuttaa enemmän eläimen karjahdukselta kuin ihmisen ääneltä.

Mutta Ossi istuu kaikessa rauhassa paikoillaan. Hän tarttuu Tapania käteen ja sanoo tyynesti:

— Älä lähde vielä. Istutaan vielä hetkinen, ilta on todella harvinaisen kaunis. Laila lupasi lämmittää saunan ihan meitä varten, sieltä näkyy vielä nousevan savua. Meillä ei vielä ole mitään kiirettä. Istu tänne viereeni.

Hänen onnistuu taivuttaa Tapani jälleen viereensä istumaan. Hän pitää yhä edelleen häntä kädestä ja jatkaa tyyntä puhettaan:

— Sinä tahdot tietenkin tietää, oliko hänen ehtoonsa valoisa. Jumala tietää sen. Mutta olen vakuuttunut, että

hän aina muisteli sinua hyvyydellä ja tunsi syvästi omat virheensä. Ihmiskohtalot saattavat väliin olla kummallisia. Näyttää, kuin emme itse aina olisi syypäät siihen, miten menettelemme. On olemassa tuntemattomia tekijöitä. Mutta tämänhän sinä tiedät omasta kokemuksestasi. Me emme voi tuomita ketään, sillä emme näe pintaa syvemmälle. Emmehän tunne edes itseämme.

Mutta Tapanin rinta kohoilee raskain aalloin. Silmät pyörivät hurjina, ja hän tarttuu molemmin käsin päähänsä. Ossikin kauhistuu — epäonnistuiko hänen leikkauksensa? Mutta hän ei hukkaa hetkeäkään eikä anna epätoivolle sijaa. Hän pitää vain rauhallisesti Tapania kädestä aivan kuin ei huomaisikaan, että tämä taistelee huutokohtaustaan vastaan. Hän alkaa hiljaisella äänellä lausua virren säkeitä:

Saavu, Jeesus, suuri armon tuoja.
Luonasi on mulla rauha, suoja,
Paimen parahin,
mullekin suo lahjas myöhään, varhain.

Viha, vaino riehuu kaikkialla,
sieluni jo nääntyy vaivan alla,
painaa murhe mua,
rauhaa ei voi löytää muukalainen.

Arkana kun heikko usko horjuu,
luotansa kun muut mun kaikki torjuu,
hoida, kanna mua,
haavoissas suo turva minun löytää.

Sammumaan kun käypi heikko usko,
sytytä taas armos aamurusko.
Auttaa voit sä vain,
heikot sulta, Herra, avun saavat.

Saavu, Herra, kätes mulle anna,
olallesi nosta, kotiin kanna,
pysy luonani,
verelläsi synnistä mua päästä.

Tapani on hiljentynyt kuuntelemaan. Rinnan aaltoilu heikkenee. Mutta kasvot säilyttävät kiristyneen ilmeensä ja otsalla on pilvi.

Ossin sisäinen jännitys on vähällä lamaannuttaa hänet, vain äärimmilleen ponnistaen hän voi säilyttää ulkonaisen rauhallisuutensa. Hän havaitsee, että hänen vaarallinen kokeensa on onnistunut — ainakin osaksi. Hän olisi kyllä tahtonut saada Tapanin kyyneleet vuotamaan, mutta ne pysyvät piilossa. Tapani on paljon tervehtynyt talvellisesta, kun kesti tämän kokeen. Kerran tulevat kyyneleetkin, ja silloin on terveys lähellä. — Hyvä Jumala, kiitos, että autoit! Auta edelleenkin!

— Niin, Tapani, Jumalan apu on ihmeellinen. Hän on läsnä kaikkia luotujansa. — He kuolivat yhdessä, kaikki kolme — auto-onnettomuudessa, silmänräpäyksessä... Me taistelemme vielä, toiset sairaina, toiset terveinä, toiset vahvoina, toiset heikkoina.

— Toiset viisaina, toiset hulluina, pääsee Tapanilta.

Mutta Ossi ilahtuu tuostakin: tuo oli tervehtymisen merkki!

— Sinun pitää vähitellen lakata ajattelemasta, että olet muka sairas vielä. Eihän sinun tarvitse enää mennä sairaalaankaan, ellet halua.

Tapani luo hämmästyneen katseen Ossiin.

— Minne sitten? Kotiin en ainakaan — en milloin!

— No, ei kotiin, ellet halua. Mutta voithan jäädä meille, minun ja Lailan luokse. Uskon, että täällä sinun olisi hyvä olla.

Tapani ei vastaa. Hän on ihmeissään. Olisiko todellakin mahdollista, että — — — että...

Ossi nousee.

He nousevat ja rientävät reippaasti loppumatkan. Tapani tuntee kulkevansa kuin pimeässä metsässä, jossa ei tiedä tietä

eikä suuntaa. Mutta hänellä on alitajunnassaan salainen tunne siitä, että metsä ei ole suuri, vaan jossakin aivan lähellä, tosin vielä näkymättömissä, aukenee suuri valoisa lakeus. Sen halki vie suora tie, jolla on mahdotonta eksyä. Hänet valtaa salaperäinen turvallisuudentunne, kun hän kulkee siinä Ossin rinnalla.

Ja Ossin sydämessä helkkyy ilo: kiitos, Herra, että autoit!

Laila Kalke seisoo huvilan portailla ottamassa vastaan miestään ja vierasta. Hän vaikuttaa hyvin hennolta seisoessaan siinä illan sinertävässä hämyssä. Tummanruskeat hiukset on kammattu sileästi jakaukselle ja järjestetty takaa hauskalle solmulle. Tuo yksinkertainen kampaus tehostaa hänen sirojen piirteittensä hienoutta. Hänen silmänsä tuikkivat läpikuultavan harmaina, lämpöisinä ja ystävällisinä.

— Tässä on opiskelutoverini ja hyvä ystäväni agronomi Marttila. Ja tässä sinä näet Lailan.

Lailan silmät katsovat niin rohkaisevina vieraaseen, että tämän arkuus hälvenee melkein olemattomiin. Hän nousee portaita hiukan kömpelösti ja tarttuu ojennettuun käteen.

— Tietääkö rouva, että minä olen potilas miehenne sairaalasta? Tapani punastuu ankarasti tämän sanoessaan.

Mutta Lailan katse on iloinen ja verhoton, kun hän vastaa:

— Tiedänhän toki, samoin kuin senkin, että olette nyt jo terve. Olette sydämellisesti tervetullut kotiimme, viipymäänkin, jos vain haluatte.

Tapani seisahtuu portaille. Hänen aivonsa työskentelevät ankarasti.

— Viipymäänkin?

— Niin tietenkin, siinä tapauksessa, että se teitä miellyttää, ja niin pitkäksi ajaksi kuin suinkin. Mutta tulkaa jo toki sisälle, emmehän tässä portailla voi koko iltaa seisoa. Minulla on sauna siintymässä, pääsette kohta löylyyn. Sitten illalla, jos jaksamme vielä, voimme hiukan soitella, meillä on piano

täällä ja Ossilla on viulukin. Ettekö tekin, agronomi Marttila, soita viulua? Muistelen Ossin kertoneen.

He siirtyvät olohuoneeseen ja juttelevat rattoisasti saunaa odotellessaan. Tohtori Kalke kuuntelee ilokseen, miten luontevasti hänen vaimonsa osaa suhtautua epätavalliseen vieraaseen. Hän panee merkille, että Tapanin otsalla häivähtää tuon tuostakin valoisa aalto, vaikka hän vastailee pidättyneesti ja harvasanaisesti.

— Eikö totta, Ossi, että olet kertonut agronomi Marttilan soittaneen ensi viulua teidän orkesterissanne aikoinaan. Haenko tänne viulusi, että hän saisi koetella, vieläkö jousi luistaa?

— Älkää vaivautuko, rouva Kalke, en minä kuitenkaan enää...

Ossi Kalke nousee seisomaan.

— Agronomi Marttila — rouva Kalke...! Ei tuota mikään jaksa kuunnella. Te olette toisillenne vain Laila ja Tapani ja rehelliset sinut — eikö niin?

Laila ja Tapani kättelevät. Tapani punastuu jälleen ankarasti:

— Mutta kun — minä...

Hän on sanomaisillaan — olen hullu, mutta saa sen ajoissa estetyksi. — Sanovat, että olen jo terve. Olisinkohan todellakin?

Mutta hän ei kuitenkaan uskalla oikein luottaa siihen. Hän on pettynyt liian monta kertaa. Hänen kasvonsa synkistyvät jälleen.

Ossi huomaa sen ja huudahtaa iloisesti:

— Hei, Tapani, eikö olekin loistojuttu, että nyt tulee kevät! Meillä on yläkerrassa oikein idyllinen pikku kammio, josta on sievä näköala ympäristöön. Lähdetkö katsomaan, vai onko sinun vaikeata nousta portaita?

— Olenhan minä jo tottunut.

Tapani nousee innottomasti. Mutta Ossi ei ole huomaavinaan hänen passiivisuuttaan, vaan johtaa hänet yläkerran huoneeseen, jonka he Lailan kanssa ovat varta vasten kalustaneet ja suunnitelleet Tapania varten. Matalahko, mutta melkein seinänlevyinen ikkuna antaa lounaaseen. Siitä on viehättävä näköala idylliseen laaksonpoukamaan, joka aukenee siinä kuin tummanvihreä samettisyli. Iltarusko loimuaa parhaillaan tummien kuusten ja punakylkisten mäntyjen lomitse. Ikkunan edessä vinottain on pehmeä matala keinutuoli. Oikeanpuoleisessa nurkassa, ikkunaa lähinnä, on pieni vaalea pöytä ja sen edessä kevyt tuoli. Toisella pitkällä sivuseinällä on vuode, pääpuoli niin, että vuoteella makaaja voi katsella illan häipyviä värejä ja taivaan syttyviä tähtiä. Pienessä savunvärisessä maljakossa on pajunkissoja punertavissa oksissaan. Mukavassa nojatuolissa korkean jalkalampun alla on kullankeltainen matto. Pienellä kirjahyllyllä on muutamia kirjoja, niiden joukossa virsikirja ja Raamattu.

Näyttää kuitenkin, kuin Tapani ei huomaisi huoneen sisustuksen yksityiskohtia, mutta turvallisuuden tunne, joka alkoi jo pihamaalla, syvenee ja kietoo hänet kuin lämpöiseen viittaan. Hän jää sanattomana ikkunan ääreen seisomaan ja katselemaan puiden lomitse kuumottavaa taivasta.

— Mitä sanoitkaan, Ossi, äsken? Ehtoolla on oleva valoisaa...

Mutta toinen näkee, ettei ole tarpeellista vastata. Tapani puhuu enemmän itselleen kuin muille. Ossi on järjestävinään jotakin kirjahyllyn luona ja alkaa puhella:

— Tapani, jos sinua miellyttää tämä huone, voithan jäädä lepäämään tänne joiksikin päiviksi. Kirjoja saat ottaa alakerrasta, mitä haluat, ja saat lainata viuluani, ellet halua, että kutsumme kotoa sinun viulusi.

Tapani on seisonut selin puhujaan, mutta käännähtää nyt nopeasti ympäri ja sanoo yhden ainoan sanan: — Kiitos!

Hänen silmänsä loistavat kirkkaina ja selkeinä, vaikka Ossin on pakko nähdä, että syvällä katseen pohjalla viipyvät vielä sairauden häipyvät usvat.

Samassa kuuluu portaiden alapäästä Lailan heleä ääni:

— Nyt, pojat, saunaan, kävin lyömässä häkälöylynkin pois.

Iloisin ja keventynein mielin, täynnä valoisaa uskoa Jumalan armoon ja sairaan ystävän kirkkaampaan tulevaisuuteen lähtee Ossi Kalke johdattamaan vierastaan alakertaan.

»RISTIN LUONA VALKENEE...»

Ossi Kalke tekee vaikeaa ja vastuunalaista työtään tuntien oman avuttomuutensa ja pyrkien lakkaamatta voiman lähteille rukouksen ja sananharjoituksen avulla. Ilman Jumalan apua hän ei tunne voivansa selviytyä työssään pimentyneiden sielujen maailmassa onnettomien ihmisten parissa, jotka vääntyneine sieluineen harhailevat kummallisissa maisemissa, joihin heidän sairautensa on kunkin heistä johtanut.

Näissä asioissa hänen nuori puolisonsa on hänelle suurena apuna. Heillä on tapana iltaisin lukea yhdessä Raamattua, laulaa ja rukoilla. Niinpä tänäkin iltana saunan jälkeen Laila istahtaa pianon ääreen ja alkaa laulun, joka on heille muodostunut kuin tunnukseksi siinä työssä, jota he tekevät pyrkiessään johdattamaan pimentyneitä sieluja kohden vapautta ja valkeutta.

Ristin luona valkenee,
murheet mustat raukee,
pulmat pahat selkenee,
taivaan ovi aukee.

Tapanin valtaa kumma lumo, kun hän kuuntelee laulua ja hiljaa myötäilee mukana. Tämä on oikeastaan tuttu laulu, laulettiinhan tätä kotonakin ennen. Ja eikö joskus ole ollut aika, jolloin hänkin on saanut nauttia lepoa ristin luona? Mutta siitä on jo kauan aikaa. Nyt hän ei enää tiedä tietä

sinne, ehkä se on häneltä lopullisesti suljettu. Vai olisiko mahdollista, että hänenkin nääntynyt sielunsa voisi vielä kerran löytää tien sinne ja saada siellä lopullisen rauhan ja terveyden? Vaikkapa hänen nyt onkin — toistaiseksi — onnistunut voittaa se, se kauhea, joka tulvan tavoin on vyörynyt hänen ylitseen ja saattanut hänen sielunsa pakahtumaan tuskastaan, hän tietää kuitenkin, ettei se ole poistunut ainaiseksi, vaan saattaa milloin tahansa yllättää hänet jälleen. Hänellä on tunne, kuin se seisoisi jossakin taka-alalla hänen sielunsa kammioissa, sen sisimmissä sopukoissa ja aivan kuin odottaisi sopivaa tilaisuutta hyökätäkseen hänen kimppuunsa tuhoamaan.

Ossi ja hänen nuori vaimonsa ovat tarjonneet hänelle vieraanvaraisuuttaan ja pyytäneet häntä jäämään heidän luokseen viikoksi tai pariksi. Voi miten hän olisikaan onnellinen, jos todella saisi ja uskaltaisi jäädä. He molemmat koettavat suhtautua häneen kuin terveeseen, vaikka Tapani tietää, että he vain koettavat sitä — todellisuudessa he molemmat ovat tietoisia siitä, että hän on vielä huonossa kunnossa, hyvin huonossa kunnossa... Mutta loputtomiin se ei kuitenkaan voi häntä auttaa. Miltä Ossista mahtanee tuntua, kun hän huomaa, että Tapani on edelleen sen kauhean pauloissa? Entä mitä hänen nuori viaton puolisonsa ajattelisi, jos hän saisi kuulla Tapanin eläimellisen huudon, joka tuskan hetkinä tunkeutuu hänen kurkustaan? Hänen sydämensä kutistuu kokoon, kun hän ajattelee tätä kaikkea. Hänelle selviää, ettei hän sen päivän jälkeen enää voisi elää. Ei, tänne hän ei missään tapauksessa voisi jäädä. Korkeintaan tämän yön hän viipyy täällä ja aamulla palaa takaisin Ossin kanssa.

Ristin luona valkenee,
unet häijyt haihtuu,
kiusat suuret pakenee,
päiväks' yökin vaihtuu.

Lailan ääni soi kirkkaana ja vakuuttavana. Mutta Tapanista on kuitenkin mahdotonta uskoa, että tuo valkeneminen voisi kohdata häntäkin.

Tämä ilta on kuitenkin valoisa ja kirkas. On ollut ihmeen lämmintäkin tänään, vesi tippuu räystäistä vielä auringon laskettua. Läpikuultava hämärä lankeaa kevättä aavistelevan maan ylle. Kevätpurot solisevat rattoisasti yhä ohenevien hankien alla. Tapani tuntee mielensä valoisammaksi ja onnellisemmaksi kuin vuosiin. Nyt on tulossa kevät, ja hän pääsee pian puutarhaan käsiksi eikä se nimetön voi kohdata häntä ennen syyspimeitten tuloa. Suuri riemu täyttää hänen sielunsa. Iloisesti vihellellen hän nousee huoneeseensa.

Hän valvoo kauan vuoteellaan. Hänen mielensä on valoisien onnellisten ajatusten täyttämä. Hän ei nyt jaksa muistaa, mistä johtuu tämä vapautuneisuuden tuntu. Ehkä jostakin, mistä Ossi kertoi heidän istuessaan kaatuneella hirrellä tienvarressa. Hänellä on tunne, kuin jokin näkymätön, mutta hyvin hellä käsi olisi sipaissut hänen sielustaan kaiken painavan ja ahdistavan. Tämä huonekin, jossa hän nyt parhaillaan lepää ja tämä vuode on kuin pehmeä lämmin syli, jossa on hyvä levätä. Siinä vuoteellaan maatessaan hän katselee matalasta ikkunasta ulos. Hämärä hänen ympärillään on läpinäkyvää kuin sininen lasi. Kaukana avaruudessa sytyttävät tähdet vilkkuvia värilyhtyjään. Hän makaa kädet ristissä pään alla ja antaa ajatustensa lentää, tänä iltana hän uskaltaa antaa niille täyden vapauden. Tavallisesti hän pyrkii niitä kahlehtimaan. Vaikka eihän siitä kuitenkaan mitään apua ole — ne syöksähtelevät silloin kuin huoneeseen eksyneet linnut, onnettomina ja tuskaisina.

Nyt hän ei vangitse niitä. Hän avaa tunkkaantuneen sielunsa kaikki ovet ja ikkunat selkoselälleen. Ajatukset saavat mielin määrin kulkea sisään ja ulos. Kulunut elämä kulkee hänen ohitseen kirjavana nauhana.

Syntymäkoti kaukana Karjalassa on häipynyt unohduksen sinisiin usviin. Vain jotakin aivan pientä, valoisaa ja lämmintä on sieltä jäänyt hänen muistinsa kammioihin: hän istuu äidin sylissä keinutuolissa, äiti laulaa, päivä paistaa ja ulkona kimaltelevat valkeat hanget.

Mutta muutto uuteen kotiin on säilynyt hänen muistissaan ihmeen elävänä. Se avaruus ja väljyys, joka siellä hänet kohtasi, herätti ensin outoa turvattomuuden tunnetta, joka vähitellen muuttui riemastuttavaksi vapauden tunnuksi. Kaikkialla kohtasi silmä uutta ja ihmeellistä. Ensimmäiset ajat olivat kuin jännittävää löytöretkeilyä.

Ensimmäisten kouluvuosien muisto nostattaa tuskalliset juonteet hänen otsalleen; oli vaikeata olla erilainen kuin toiset... Nopeasti hän kääntää muistonkirjan lehteä ja tapaa itsensä nuorena koulupoikana soittamassa toverikunnan juhlissa, hän näkee tyttöjen vaaleat puvut ja loistavat silmät, näkee hetken, jolloin tuolit työnnetään syrjään ja tanssi alkaa. Silloin oli hänen aikansa poistua. Hän muistaa, kuinka hän sellaisina iltoina kirjoitti runoja yksinäisessä kammiossaan.

Mikä erehdys lienee, minut että tänne luotiin...

Sitten tulee onnellisia kesiä, jolloin Helvi-tädin Anni oli heidän luonaan. Tapani hymyilee valoisasti noille muistoilleen — he olivat olleet rakastuneita Anniin kaikki kolme veljestä... Ja nyt Anni on Anssin oma...

Niin vierii elämän nauha hänen sisäisen katseensa edessä, kunnes eräässä polvekkeessa tulee vastaan pieni sinimekkoinen poika, joka oli hänen poikansa eikä kuitenkaan ollut...

Seuraavassa silmänräpäyksessä hulvahtaa hänen ylitseen kaikki se kauhu ja häpeä, joka on tarttunut hänen sieluunsa vuosien varrella kuin limaiset vesikasvit, jotka kietoutuvat uijan ympärille matalassa rantavedessä. Ja mitä Ossi kertoikaan äsken siellä ulkona...? Kuinka hän saattoi sen unoh-

taa näiksi muutamiksi tunneiksi tänä iltana? Eikö se ole selvä merkki siitä, että hän on hullu! Hän unohtaa ja uskaltaa olla onnellinen, vaikka vasta äsken on saanut tietää, että he ovat kuolleet — kuolleet! Hänen vaimonsa on kuollut ja hänen pikku poikansa on kuollut, ja se — se — kolmaskin on kuollut! Hyvä Jumala! He kaikki kolme ovat kuolleet...

Hänen sielunsa näkymät pyörivät hurjassa sekamelskassa. Hän näkee Editin iloiset mustat silmät, mutta niiden rinnalle ilmestyvät pian siniset, liian siniset, tädykkeensiniset silmät, jotka ovat perin sopimattomat miehiselle miehelle. Hän näkee itsensä kulkemassa pitkin aurinkoista katua työntäen vaunuja, joissa istuu pieni sinimekkoinen poika. Vielä vilahtaa siinä Martta-rouva, joka seisoo puutarhanportilla kepeät hiukset tuulessa hulmuten. Ja sitten hän ei enää muista muuta kuin sen, että hän on hullu! Kauhu ja häpeä suorastaan tukahduttavat hänet, ja hänen on pakko huutaa — ulvoa! Hän tuntee olevansa mennyttä miestä. Se on saavuttanut hänet!

Hän kuulee kiireisiä askeleita portailta. Ovi tempaistaan auki, ja kynnyksellä seisoo Laila-rouva valkein kauhunvääristämin kasvoin. Samassa Ossi harppaa hänen sivulleen, tarttuu Lailaa hartioista ja lujalla, mutta rauhallisella äänellä kehoittaa häntä poistumaan.

Kun kaikki on ohitse, on jo aamuyö. Iltahämärä on vaihtunut aamuhämäräksi ja päivä alkaa valjeta. Tapani panee merkille, että Ossi, joka on jäänyt nukkumaan hänen luokseen, on vaipunut sikeään uneen. Hän itse valvoo vuoteellaan raukeana ja väristen. Ossi on yrittänyt antaa hänelle rauhoittavaa lääkettä, mutta Tapani on torjunut jyrkästi. Ei, ei millään! Ei tippaakaan! Hän ei tahdo nukkua tänä yönä. Hän tietää, mitä hänen nyt on tehtävä. Se on ainoa tehtävä,

mitä hänellä vielä on jäljellä, sitten ei enää mitään — ei koskaan enää mitään...

Hänen on oltava nyt ovela. Hän sulkee silmänsä ja on nukkuvinaan, koettaen jäljitellä nukkuvan syvää hengitystä. Hän huomaa Ossin pitävän häntä silmällä. On jo aamuyö. Heikko opaalinvärinen kajastus alkaa levittäytyä huoneeseen. Vihdoin hän huomaa Ossin olevan syvässä unessa. Hän nousee vuoteellaan istualleen ja äänettömästi, kuulumattomin askelin hiipii ulos huoneesta. Pihamaalle ehdittyään hän leikkaa kappaleen pihalle pingotetusta nuorasta ja katoaa läheiseen metsikköön.

Metsään ehdittyään hän tuntee kuvaamatonta helpotusta. Ei hän enää ole oleva kauhuna ja häpeänä ympäristölleen! Viimeinen kerta on ohitse, mikä autuaallinen asia se onkaan!

Löydettyään sopivan paikan ja sopivan puun hän kiinnittää nuoran lujasti oksaan ja tekee siihen silmukan. Hänen kätensä vapisevat, mutta hänen mielensä on kylmä kuin jää. Hän nojaa puuhun ja hengittää havumetsän raikasta tuoksua.

Äkkiä hän on kuulevinaan Laila-rouvan äänen, joka hyräilee tuttua sävelmää. Nyt erottuvat sanatkin:

Ristin luona valkenee.
Turhaan Tuonen hyrskyt
elonpurtta runtelee
vaahtopäiset hyrskyt.

Hän tuntee itsensä surulliseksi ja hyljätyksi. Hänelle ei enää koskaan valkene. Hänen edessään on loputon pimeys, ääretön yö. Hän on toivoton tapaus.

Mutta salaperäinen ääni jatkaa varmana ja rauhallisena:

Ristin luona valkenee,
kuuluu taivaan soitto,
kotiranta lähenee...
Kohta saadaan voitto.

Samassa hän tuntee silmäinsä sumentuvan — kyyneleitä! Mistä ne tulevat? Ne kuuluvat vain oikeille ihmisille, niille, jotka oikealla tavalla itkevät ja iloitsevat. Häntä varten ei vuosikausiin ole ollut kyyneleitä, on ollut vain nimetön kauhu ja julma eläimellinen huuto. Mutta nyt tulevat kyyneleet — luonnolliset, hereät, suuret ja lämpöiset. Hän itkee katkerasti elämänsä erehdystä ja sen surullista loppua, jonka edessä hän nyt on.

Vai olisiko hänellä mahdollisuus paluuseen? Paluuseenko? Ei, ei ole! Edessä on peruuttamaton loppu. Hän tarttuu silmukkaan...

Mutta mitä tuo on? Hän tuijottaa edessään olevaan metsäaukeamaan palavin silmin. Hänen koko olemuksensa muodostaa aineellistuneen kysymysmerkin. Mitä? Kuka?

Hän katsoo hellittämättä ja parahtaa sitten hillittömään itkuun. Hän itkee kauan ja kiihkeästi, ja kyynelten mukana valuu pois hänen sielunsa patoutunut tukkeuma. Kyynelet huuhtelevat sitä kuin lempeät aallot viluisia rantoja.

Mutta sitten hänen huulensa kuiskaavat yhden sanan, yhden vain, mutta sitä ihmeellisemmän:

VAPAHTAJA!

Samassa valahtaa hänen sieluunsa sanoinkuvaamaton rauha, joka aamuruskon tavoin kirkastaa hänen nääntyneitä kasvojaan. Hän tempaa nuoran oksasta, punoo sen kerälle ja heittää kauas luotaan. Ihmeellinen riemu kirkastaa hänen kasvojaan. Vapahdettu! Onko totta, että hän on nyt vapahdettu? On! Ei mikään asia maailmassa voi olla sen varmempi. On olemassa Vapahtaja ja vapahdus häntäkin varten, siitä hän on nyt varma. Kirkastunut ilo täyttää hänen sydämensä. Ilo! Onko ilokin olemassa häntä varten? On — ilo ja rauha, elämä ja terveys! Terveys!

Hän viipyy siinä kauan vuoroin kiittäen, vuoroin rukoil-

len. Hän on pyhällä paikalla — kirkastusvuorella — kasvokkain Vapahtajan kanssa!

Kun hän vihdoin auringon ensimmäisten säteiden kimallellessa kuusten latvojen tasalla palaa takaisin tohtorilaan, tulee Ossi pihamaalla hätääntyneen näköisenä häntä vastaan.

— Missä olet ollut näin varhain?

— Olin kävelemässä.

— Aamukävelyllä? Näin varhain? Tapasitko ketään?

— Tapasin — Vapahtajan.

Ossi katsoo ihmeissään hänen kirkastuneita kasvojaan ja hänen reipasta olemustaan.

— Oletko sinä sitten vapaa nyt?

— Olen. Eikö se näy päällekinpäin?

Ossi myöntää, sillä Tapani näyttää muuttuneelta. Hänen kasvonsa, ilmeensä, asentonsa ja liikkeensä ovat vapaan miehen. Mitä hänelle on tapahtunut? Yliluonnollista sen joka tapauksessa täytyy olla. Mutta kun Tapani kysyy, saisiko hän lainata valokuvauskonetta, hänen epäilyksensä heräävät uudelleen.

— Valokuvauskonetta? Nytkö heti?

— Nyt, aivan heti.

Ossi menee sisälle hakemaan konettaan ja salainen ajatus — onkohan hän sittenkään vapaa? — varastautuu hänen mieleensä. Mutta hänen epäilyksensä haihtuvat heti, kun hän pihalle palattuaan näkee Tapanin valoisan olemuksen. Miten maailmassa voi tuollainen muutos tapahtua noin yht'äkkiä! Jotakin yliluonnollista on täytynyt hänelle tapahtua.

Mutta Tapani ottaa kameran ja kiirehtii paikalle, jossa hän on kokenut vapahduksen. Hän haluaa ikuistaa sen paikan muistaakseen siellä kokemansa silloin, kun varjot uhkaavat voittaa hänet.

Kun valokuva kehitetään, ei siinä ensi silmäyksellä näy muuta kuin kappale tavallista metsän sisustaa. Mutta kun sitä katselee jonkin aikaa, hahmottuvat siihen Vapahtajan kasvot! Ne samat kasvot, jotka Tapani on nähnyt kohtalokkaana hetkenään, kasvot, joita katsellessa hänestä on tullut vapaa ja onnellinen mies.

Tämän jälkeen Tapani on vapaa ja kiittää Jumalaa hänen kasvojensa avusta, hänen armostaan, joka on kallis aarre eksyneen ihmisen tiellä.

»JA NE KAKSITOISTA PORTTIA OLIVAT KAKSITOISTA HELMEÄ...»

Tapani viipyy Ossi Kalkkeen luona toukokuun loppupäiviin saakka. Silloin hän on jo niin tervehtynyt, että voi vaaratta ottaa vastaan tiedon Heikin kuolemasta. Hän matkustaa hautajaisiin ja kotiin, sinne lopullisesti jäädäkseen. Äiti seisoo portilla mustissaan, pienenä ja hauraana, mutta kasvoillaan kirkastunut ilme. Hän ojentaa kapean kätensä pojalleen, joka siinä palaa hänen luokseen pitkien varjojen maasta takaisin valoon ja aurinkoon.

— Poikani, älä katso näitä mustia pukimia, nämä ovat maallisia, sillä sielullani on valkeat sunnuntaivaatteet. Heikki on mennyt kotiin, Herran luokse. Hän on ensimmäinen meistä, joka on saanut levon. Ja hän odottaa meitä siellä — taivaan itäisellä portilla.

Tapani on surun murtama, mutta äidin levollinen katse soluu hänen sieluunsa kuin rauhoittava juoma.

— Tule, poikani, menemme katsomaan häntä, hän on salissa.

Talo on vieraita tulvillaan, mutta sittenkin on hiljaista ja rauhallista kuin pyhänaattona ainakin. Ei kuulu edes tavanomaisia kuiskutteluja kaikesta tapahtuneesta. Tapahtumat ovatkin liian kauheita, että niistä voitaisiin keskustella näin omaisten silmän ja korvan alla. Siksi niistä vaietaan. Ehtii

myöhemminkin, ja onhan jo puhuttukin sekä äänekkäästi että kuiskutellen.

— Oli se nyt kuitenkin suuri Jumala armo, että ehti parannuksen tehdä, raukka, kuiskaa kuitenkin joku naapurinsa korvaan. Mutta saa vastaukseksi vain tiukan: — Sh!

Annikka ja Jukka olivat ehtineet nuorimpansa kuolinvuoteelle kaupungin sairaalaan. Hän oli jo silloin saanut rauhoittavan ruiskeen, joten tuskat olivat ohitse. Mutta puhua hän ei enää jaksanut, kyyneleet vain vuotivat ja katse siirtyi rauhattomana toisesta toiseen.

— Sinulla on pitkä matka edessäsi, poikani. Onko matkapassisi kunnossa?

Jukan ääni värisee, kun hän alkaa puhua pojalleen. Sairaanhoitajatar viittaa häntä ovelle: — Antakaa sen poloisen kuolla rauhassa, hänellä ei ole monta minuuttia aikaa. Ei se parannuksenteko enää kuitenkaan mitään hyödytä.

— Ette ymmärrä, mitä sanotte. Mutta tietäkää, että jos nyt en puhu pojalleni, en minä puolestani voi kerran kuolla rauhassa, kun minun vuoroni tulee.

Näin sanoen Jukka palaa takaisin Heikin vuoteen ääreen.

— Sinä olet paljon rikkonut, poikani. Vihollinen on pettänyt sinut, siksi sinä olet pettänyt meidät ja Jumalankin. Jukasta on kovaa puhua näin, mutta hän tietää, että hänen on pakko. Siksi hän jatkaa: — Sinulle on kuitenkin tuttu se sana, että Jeesus on pyyhkinyt pois meitä vastaan olevan kirjoituksen ja naulinnut sen ristille. Jos tämän uskolla omistat, pääset perille kaikesta huolimatta. Pääset perille veren tähden — vain veren tähden.

Heikki on sulkenut silmänsä, mutta kyyneleet vierivät poskille ja kaulalle.

Annikkakin joutuu hätään. Ei suinkaan vain hänen unelmiensa ja suurten toiveittensa poika mene iankaikkisuuteen ilman että hänen asiansa ovat selvät!

— Heikki, lapseni, ymmärrätkö sinä, minkä tähden meillä on autuus kaikesta epäonnistumisestamme huolimatta? Sano, jos ymmärrät ja tajuat sen. Voitko, jaksatko sanoa?

Heikin huulet liikkuvat tuskin huomattavasti. Annikka painaa korvansa hänen huulilleen ja kuulee, kuinka ne muodostavat kaksi ihmeellistä sanaa, viimeisensä:

— Veren — tähden.

— Niin, Heikki, veren tähden — yksin veren tähden. Se on ainoa turva meillä kaikilla, Karitsan veri puhdistaa meidät kaikista synneistä.

Heikki ei enää avaa silmiään. Läsnäolevat tuskin huomaavat, milloin hän lähtee. Mutta kesken kyyneltenkin äidin kasvot säteilevät iloa ja rauhaa: hänen rakkaansa on lähtenyt matkalle veren turvissa. Toisella kuolemalla ei ole oleva valtaa hänen ylitseen!

Nyt poika makaa kotonaan kevätkoivuin ja kukkasin kaunistetussa salissa. Anni on ainoa, joka itkee, muut ovat rauhallisia. Kaikki ymmärtävät, että paras mahdollinen, mitä Heikille on saattanut tapahtua, on nyt tapahtunut. Kahleet, jotka ovat sitoneet hänet syntiin ja kurjuuteen, ovat katkaistut. Hän on vapaa nyt, vapaa veren tähden, niin kuin pastoriveli useaan otteeseen vakuuttaa. Ja sitten hän jatkaa: —

Siinä veressä on vapautus meille toisillekin, minullekin, joka olen ollut huono pappi, huono Herran palvelija. Meillä jokaisella on mahdollisuus päästä perille kerran, mutta Pyhä Henki ja Jumalan sana opettaa meille, että se tapahtuu vain veren tähden.

On kummallista, että Anni itkee niin kovasti poismennyttä. Mikä mahtanee olla syynä siihen? Ehkä hän itkee siksi, että kukaan muu ei itke. Kaikista näyttää Heikin poismeno olevan perin sopivasti sattunut tapahtuma. Ja eikö hän itsekin tunne suoranaista helpotuksen tunnetta? Hän häpeää ja kauhistuu itseään, kun hänen on pakko myöntää se. Lisäksi

tuon helpotuksen tunteen pohjalla on ilkeää kipua, kuin salainen piikki jossakin syvällä — syvällä... Omatuntoko se siten olemassaolostaan muistuttaa? Mutta eihän sille kuitenkaan mitään mahda, että kaikki on niin kuin on, ei ole mahtanut aikaisemmin, ja vielä vähemmän mahtaa nyt, kun kaikki on ohitse.

Annilla on tunne, että Heikistä on sietämättömän vastenmielistä, kun arkun kansi avataan viimeisen kerran ja uteliaat hautajaisvieraat tungeksivat arkun ympärillä luoden ahnaita katseita siinä nukkuvan jäykistyneisiin piirteisiin. Jokainen tahtoo tietää, millaiselta näyttää myrkkyyn kuollut ihminen, jolle kaiken muun pöyristyttävän lisäksi on tehty ruumiinavaus.

Mutta ne, jotka ovat odottaneet näkevänsä jotakin tavallisuudesta poikkeavaa, saavat kääntyä pettyneinä pois, sillä Heikki nukkuu arkussaan täysin rauhallisena. Kuoleman majesteetti on ollut armollinen häntä kohtaan. Näyttääpä melkein, kuin hänen kasvoillaan olisi hiljainen onnen hohde, pienenpieni ilon pilkahdus.

Anni iloitsee siitä.

Kuitenkin Annista tuntuu, että nuo ahnaat katseet tekevät Heikille pahaa. Heikki sietää sen kuitenkin. Hän haluaa vain yhtä ainoata asiaa: päästä eroon kaikesta siitä hirveästä, jota kutsutaan nimellä — elämä.

Anni on varma, ettei Heikki ole kuollut, vaikka hänen ruumiinsa nyt kätketään maan multiin. Anssi seisoo haudan partaalla ja lukee: »Maasta sinä olet tullut ja maaksi sinun pitää jälleen tuleman». Kuolema lukee lukujaan, mutta samassa ovat elämän airueetkin saapuvilla. Riemukkaana vastalauseena haudalle ja kuolemalle laulaa ylinnä petäjän latvassa pieni peipponen livertävää kevätvirttä. Vasta eilen se on palannut etelän mailta eikä tiedä mitään haudasta ja kuolemasta, vaan laulaa iloisena elämästä, ke-

väästä ja omista riemullisista toiveistaan. Ja tuuhean männyn vihreästä helmasta juoksee alas ruskeapukuinen orava, loikkaa yli avoimen haudan ja kapristaa takaisin puuhun jääden uteliaana sen alimmalla oksalla seuraamaan kummallista toimitusta.

Annin mielen valtaa ilo, kun hän katselee peipposta ja oravaa. Heikki on sittenkin onnellinen, kun on saanut noin suloisia vieraita hautajaisiinsa. Kun muut menevät heittämään jäähyväismullat Heikin arkulle, Anni ei mene. Miksi hän menisi? Hänhän tietää vielä monet kerrat tapaavansa Heikin

Anni on varma, ettei monikaan haudalla seisojista suuresti kaipaa poismennyttä ja sure häntä, puhumattakaan rakastamisesta Tietenkin vanhemmat ja varsinkin äiti. Äidithän ovat sellaisia, etteivät he koskaan väsy rakastamasta, eivät silloinkaan, kun heidän lapsistaan tulee tuhlaajalapsia, jotka tuottavat heille pelkkää murhetta ja surua. Voipa olla niinkin, että he rakastavat sellaista lasta enemmänkin kuin niitä toisia, jotka ovat elämässään onnistuneet.

Heikki on ollut äitinsä surunlapsi, jonka puolesta äiti on turhaan rukoillut monet pitkät vuodet. Pojan kotiinpaluu oli äidille suuri ilon aihe, mutta kun tämä uudelleen lähti kotoa ja etsi entiset toverinsa, tuotti se äidille suurta tuskaa. Mutta nyt kaikki tuska on ohitse. Kukaan ei ole hennonut kertoa, että hänen poikansa kuoli juotuaan tovereittensa kanssa myrkyllistä »pulituuria». He kuolivat kaikki hirvittäviin tuskiin, ja Heikki oli ensimmäinen, joka kuoli, sillä kenenkään toisen jano ei ollut ollut niin hirvittävä. Hänhän oli kolme kuukautta ollut aivan raittiina, sillä hän oli koettanut kulkea kaitaa tietä eikä sillä tiellä kulkijoiden sovi juoda muuta kuin vettä. Mutta Heikin jano ei sammunut vedellä...

Äiti ei tiedä, että sammumaton jano on yllättänyt hänen poikansa vielä viimeisen kerran. Hän seisoo haudan par-

taalla kiitos huulillaan. Hän on onnellinen nyt, kun poika on tallella, kiusausten ja lankeemusten ulottumattomissa. Pian hän saa itsekin seurata poikaansa rauhan maahan.

Niin, äiti on onnellinen, on kuin raskas taakka olisi kirvonnut hänen sydämeltään. Mutta toisetkin haudalla seisojat huokaavat helpotuksesta. Nyt siis vihdoinkin on vapauduttu niistä kiusallisista tilanteista, joita Heikki on heille valmistanut soitellessaan heidän ovikellojaan ja vedotessaan hädässään heidän kristilliseen rakkauteensa.

Kristilliseen rakkauteen? Onko heillä sitten ollut sitä? Onko Annillakaan? Ensin he kaikki olivat luulleet omistavansa sitä ainakin jossain määrin. Mutta ajan mittaan tuo pikku hiukka joutui liian kovalle koetukselle ja hävisi vihdoin olemattomiin. He ovat kyllä antaneet Heikille anteeksi seitsemän kertaa, vieläpä seitsemänkymmentä kertaa. Mutta Raamatun osoittamaan määrään — seitsemänkymmentä kertaa seitsemän — ei kukaan heistä ole päässyt.

Tuli aika, jolloin heidän rakkautensa, kärsivällisyytensä ja anteeksiantavaisuutensa oli kokonaan loppunut. Heikkiä oli mahdotonta sietää, hän oli niin käsittämättömän kurja ja likainen ja alituiseen joko päihtynyt tai pohmelossa. Ei auttanut muu kuin sulkea häneltä ovi.

Vaikka kyllä oli tuntunut ilkeältä sulkea ovi hänen kurjan nenänsä edestä ja jättää hänet talvipakkaseen tai sateeseen ja tuuleen ja parhaassa tapauksessa poliisiputkan armoille. Mutta tähänkin totuttiin, Annikin tottui siihen. Mutta Annin omatunto ei kuitenkaan tottunut. Tällaisten tapausten jälkeen sitä jomotti ilkeästi, niin että unen tulo viipyi usein yli puolenyön, vaikka päänalunen oli ollut pehmeä ja vuode lämmin.

Kun Heikki näki, ettei häntä enää tahdottu laskea sisälle, tuli hänestä ovela. Hän soitti ovikelloa muina miehinä, ja kun joku tuli aukaisemaan, hän pisti nopeasti jalkansa

ovenrakoon, ennen kuin ovi ehdittiin vetäistä kiinni. Tämä keino auttoi monta kertaa varsinkin Annin turviin pyrkiessä, sillä veljen vaimo ei toki saanut työnnetyksi häntä ulos, siksi hentoinen hän oli.

Anni muistaa kauhuissaan, kuinka hän oli joskus soittanut poliisin hakemaan Heikin pois. Että hän oli voinut olla niin kova, vaikka hän tunnusti kristityn nimeä ja sanoi olevansa Jumalan lapsi!

Kukaan ei ole tiennyt, että Anni on tällaisten tapausten jälkeen tuntenut itsensä tavattoman onnettomaksi ja murtuneeksi. Ei olisi millään rohjennut polvistua rukoukseen eikä edes pientä laulunpätkää hyräillä. Hän on tuntenut olevansa paljon suurempi syntinen kuin Heikki kaikessa kurjuudessaan. Eihän Heikki oikeastaan ole tehnyt pahaa kenellekään muulle kuin itselleen. Hän on ollut vain hirveän janoinen, eikä se jano ole sammunut millään muulla kuin alkoholilla — eikä silläkään ...

Tosin Heikki on ollut kurja. Mutta Anni on paljon suurempi syntinen, kun ei ole laskenut Heikkiä sisälle ja kun on kutsunut poliisin ...

Anni muistelee aikoja, jolloin he olivat hyvät ystävät Heikin kanssa ja jolloin hän salaa toivoi, että Heikki olisi pyytänyt häntä mukaansa elämän pitkälle taipaleelle. Mutta Heikki ei tehnyt sitä. Miksi? Anni ei ole koskaan saanut vastausta tähän kysymykseen. Mutta sen hän tietää, että juuri niihin aikoihin, kun hänestä tuli Anssin oma, Heikki oli alkanut juoda. Eikä Heikki ollut sen jälkeen piitannut tytöistä, yksin hän oli kulkenut elämänsä taipaleen — yksin ja onnettomana.

Nyt hän on poissa. Ja sittenkin Annilla on tunne, että hän on lähempänä kuin milloinkaan ennen. Kun muut menevät heittämään jäähyväismullat, Anni ei mene. Hän on jokseenkin varma siitä, että Heikki ei vielä ole lopullisesti

kadonnut hänen elämästään. On oikeastaan järjetöntä ajatella näin, mutta Anni on nyt kerta kaikkiaan sellainen väliin. Hänellä on tunne, että hän taas pian tapaa Heikin.

Hän on valvonut monta yötä kuolinsanoman tultua, valvonut ja itkenyt myöhäisiä, hyödyttömiä kyyneleitä. Hän ei ole uskaltanut rukoilla, sillä hänellä on ollut tunne, ettei hänellä ole oikeutta mennä Jumalan eteen, hän on liian suuri syntinen. Hän on miettinyt, voisiko hän mennä jonkun vanhan kokeneen papin luokse, jolle voisi tunnustaa kaiken ja pyytää synninpäästöä. Mutta miten hän ilkeäisi, aina Jumalan lasten joukossa kulkenut, uskovaisen nimeä kantava ihminen, kertoa kenellekään, miten kurja kulkija hän oikeastaan on?

Siinä haudalla seisoessaan hän muistaa erästä kummallista seikkaa, joka tapahtui hänelle hiukan jälkeen kuolinsanoman tulon. Hän elää mielessään uudelleen sen yön tapahtumat.

Hän makaa vuoteellaan ja tuskittelee Heikin kohtalon ja oman kurjuutensa vuoksi, kun hän äkkiä kuulee, että eteisen ovi käy. Kuka siellä omilla avaimillaan, vai olisiko Anssi ollut ulkona hänen tietämättään?

Hän viskaa aamutakin ympärilleen ja kiiruhtaa eteiseen. Siellä seisoo — Heikki!

Hän muistaa heti, että Heikki on kuollut. Hän ei tarvitse enää avaimia sisään päästäkseen eikä hänen tarvitse soittaa ovikelloakaan. Anni seisoo tyrmistyneenä Heikin edessä, mutta tämä ei ole häntä näkevinään, työntyy vain hänen ohitseen keittiöön ja kallistuu sinne nukkumaan paljaalle lattialle.

Hän on yhtä kurjissa ryysyissä kuin ennenkin, jos mahdollista, vieläkin kurjemmissa. Hänen yllään riippuu vain joitakin viheliäisiä riekaleita, ja nekin ovat läpimärät. Hänellä

ei näytä olevan alusvaatteita ollenkaan, paljas iho paistaa riekaleista. Hän värisee vilusta ja huokaa raskaasti.

Anni juoksee makuukamariin, tempaa sieltä lämpimän vanupeitteen ja asettaa sen hellästi nukkuvan ylle. Hänen tekee mielensä sanoa jotakin Heikille, mutta sanat takertuvat kurkkuun eikä hän saa ääntään kuuluville.

Muutamia päiviä myöhemmin hän tapaa Heikin jälleen. Hän tietää kyllä nukkuvansa omassa vuoteessaan, mutta kuitenkin hän samalla kulkee pitkin aurinkoista katua menossa torille. Eräässä kadunkulmassa seisoo Heikki myymässä kengännauhoja.

— Miten voit, Heikki?

— Hyvinhän minä voin. Älä hätäile minun vuokseni, kyllä täälläkin saa kuulla Jumalan sanaa. Kyllä hän minua armahtaa.

— Rukoiletko sinä sitten vielä?

— Minä rukoilen aina.

— — —

Nyt ne alkavat luoda hautaa umpeen. Sitten veisataan virsi ja lähdetään takaisin surutaloon.

Seuraavien viikkojen aikana vieraat unohtavat Heikin. Annikin tapaa häntä yhä harvemmin. Ja kerta kerralta, kun niin tapahtuu, Heikki näyttää yhä iloisemmalta ja tyytyväisemmältä. Ulkoasukin näyttää paremmalta. He eivät puhele mitään, he vain hymyilevät. Ja kuta onnellisemmalta Heikki näyttää, sitä valoisammaksi käy Anninkin mieli, sitä enemmän hänen sydämensä kipu hellittää. Hän ajattelee, että kun Jumala armahtaa Heikkiä, hän kyllä armahtaa Anniakin ja antaa hänellekin anteeksi. Hän on armahtanut heitä tähän asti, niin että vavahduttavin kaikista vahingoista — paatuminen — ei ole päässyt tapahtumaan kummankaan kohdalla, Heikki on lakkaamatta murehtinut kurjuuttaan ja Anni on ollut lohduton armottomuutensa vuoksi.

Sitten tulee aika, jolloin Anni ei enää tapaa Heikkiä, vaan tämä katoaa lopullisesti hänen elämästään. Nyt Anni voisi mennä heittämään jäähyväismullat Heikin kummulle. Mutta se olisi tarpeetonta; heidän eronsahan on tilapäinen. Ei kestä kauan, ennen kuin Anninkin on mentävä sinne, missä Heikki nyt on, lepäämään ja odottamaan. Siksi hän seuraavan kerran Anssin kanssa haudalla käydessään laskee kummulle pienen kimpun sinisiä kellokukkia ja kuiskaa hiljaa: »Jälleennäkemisen toivossa».

He istuvat siinä hetken Anssin kanssa ja puhelevat ihmeellisestä ylösnousemusaamusta, jolloin pääsiäiskellot soivat halki avaruuksien, maa purkaa vainajat esille ja merikin luovuttaa ne, joita se on helmassaan tuuditellut.

Anssi ottaa taskuraamattunsa esille ja lukee:

»Ja ne kaksitoista porttia olivat kaksitoista helmeä, kukin portti oli yhdestä helmestä. Ja kaupungin katu oli puhdasta kultaa, aivan kuin läpikuultavaa lasia.»

Sitten hän alkaa puhella hiljaa, puolittain itsekseen:

— Tätä äiti luki usein meille silloin kun olimme pieniä, ja me ihmettelimme mielessämme, miksi taivaan kaupungissa on niin monta porttia. Nyt olen joskus ajatellut, että ehkäpä joku niistä on juuri heitä varten, jotka perkele on siinä määrin sitonut, että heidän on täytynyt elämässään täydellisesti epäonnistua ja he ovat pelastuneet vasta yhdennellätoista hetkellä, aivan kuin tulen läpi. Oman viheliäisyytensä tuntien he vielä taivaan porteillakin kaihtavat kirkastettuja pyhiä, jotka kulkevat kaupunkiin voittovirsiä veisaten. Kuinka he voisivatkaan käydä sisälle samasta portista kuin vanhurskasten valkea joukko? Niin he etsivät itselleen toista sisäänkäytävää ja hämmästelevät, kun heitäkin varten on avoinna samanlainen hohtoportti kuin noita toisia, onnistuneita varten.

— Voipa olla niinkin, että erilaiset käsitystavat kietovat

ihmisiä vielä iäisyyden kynnykselläkin, niin että he käyvät sisälle omasta portistaan ja omassa joukossaan. Kuinka suuri tuleekaan olemaan hämmästys, kun kaikki portit johtavat samaan suureen valtaistuinsaliin, jossa Kuningasten Kuningas istuu valtaistuimellaan, Hän, joka on tullut tekemään tyhjäksi perkeleen työt. Silloin he näkevät hänen haavansa, joiden kautta he ovat paratut. Niitä katsellessa unohtuu kaikki se, mikä täällä maailmassa repii rikki, raastaa ja erottelee Jumalan lasten joukkoa. Silloin he yksimielisesti virittävät kiitosvirren tapetulle Karitsalle, ja taivaitten taivaat kajahtelevat sen voimasta. Perkeleen työt ovat lopullisesti tyhjäksi tehdyt, eikä kirousta ole enää oleva.

SISÄLLYS